



Saurashtra University

Re – Accredited Grade 'B' by NAAC
(CGPA 2.93)

Bhatti, Zankhana D., 2009, “પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યો”, thesis PhD, Saurashtra University

<http://etheses.saurashtrauniversity.edu/id/eprint/660>

Copyright and moral rights for this thesis are retained by the author

A copy can be downloaded for personal non-commercial research or study, without prior permission or charge.

This thesis cannot be reproduced or quoted extensively from without first obtaining permission in writing from the Author.

The content must not be changed in any way or sold commercially in any format or medium without the formal permission of the Author

When referring to this work, full bibliographic details including the author, title, awarding institution and date of the thesis must be given.

Saurashtra University Theses Service
<http://etheses.saurashtrauniversity.edu>
repository@sauuni.ernet.in

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના
શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યો

**WORK VALUES OF THE PRIMARY
AND SECONDARY SCHOOL TEACHERS**

સંશોધક
ઝંખના દેવીસિંહ ભટ્ટી
એમ.કોમ., સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, ૧૯૯૭
એમ.એડ્., સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, ૨૦૦૦

ડૉક્ટર ઓફ ફિલોસોફી (શિક્ષણ) ની
ઉપાધિ માટેના નિયમો અન્વયે રજૂ કરવામાં આવેલ
મહાનિબંધ
શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન
સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
રાજકોટ
એપ્રિલ – ૨૦૦૯

STATEMENT UNDER UNIVERSITY**Ph.D. Rules ORDI. Ph.D.7**

I here by declare that,

- (a) the research work embodied in this thesis on Work Values of Primary and Secondary School Teachers submitted for Ph.D. degree has not been submitted for my other degree of this or any other University on any previous occasion;*
- (b) to the best of my knowledge no work of this type has been reported on the above subject. Since I have discovered new relations of facts, this work can be considered to be contributory to the advancement of knowledge on Education; and*
- (c) all the work presented in the thesis is original and wherever references have been made to the work of others, it has been clearly indicated as such and the sources of information included in the bibliography.*

**Counter Signed by
the Guiding Teacher**

**Signature of the
Research Student**

Date :

Date :

CERTIFICATE OF APPROVAL

This thesis, directed and supervised by the candidate's guide, has been accepted by the Department of Education, Saurashtra University, Rajkot in the fulfilment of the requirements for the degree of

Doctor of Philosophy (Education)

Title : Work Values of the Primary and Secondary School Teachers

Candidate : *Bhatti J. D.*

Guide

(Dr. H.O. Joshi)
Department of Education
Saurashtra University
Rajkot-360 005

Professor and Head

(Dr. H.O. Joshi)
Department of Education
Saurashtra University
Rajkot-360 005

Date :

Date :

ઋણસ્વીકાર

સંશોધન એ સહિયારો શિક્ષણ-પ્રયાસ છે. સંશોધનની શરૂઆતથી અંત સુધી ઘણી બધી વ્યક્તિઓ તેમજ તજજ્ઞોનો સાથ લેવાતો હોય છે. પ્રસ્તુત સંશોધનમાં પણ સંશોધન સમસ્યાની પસંદગીથી માંડીને અહેવાલ લેખન સુધી મને ઘણા બધા તજજ્ઞો તેમજ શુભેચ્છકોએ મદદ કરી છે. અત્રે આ બધાને યાદ કરીને તેમનો ઋણસ્વીકાર કરું છું.

આ સંશોધન ક્ષેત્ર તરફ અભિપ્રેરિત કરનારા, પ્રેરણા અને માર્ગદર્શન પૂરું પાડનાર અને મારા માર્ગદર્શક શ્રી ડૉ. એચ.ઓ. જોષી સાહેબની હું આજીવન ઋણી રહીશ. મારા માર્ગદર્શકશ્રીએ મારા માટે ગમે ત્યારે માર્ગદર્શન માટે મળવાના દ્વાર ખોલીને ઘણી રીતે સંશોધન કાર્યપૂર્ણ કરવા સુધીની અનુકૂળતા પૂરી પાડી. આ તકે તેઓશ્રીનો સહૃદયતાપૂર્વક આભાર વ્યક્ત કરતાં આનંદ અનુભવું છું.

શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવનના પ્રાધ્યાપકશ્રીઓ ડૉ. ડી. એ. ઉચાટ, ડૉ. એન. એસ. દોંગા, ડૉ. એ. ડી. અંબાસણા, ડો. એમ. એસ. મોલિયા, ડૉ. કે.જે.દેસાઈ તેમજ ડૉ. બી.બી. રામાનુજે તેમની તજજ્ઞીય સહાય સંશોધન માટે પૂરી પાડી છે. આ તકે આ બધા ગુરુજનોનો ખાસ ખાસ આભાર માનું છું.

તેમજ આ કાર્યમાં સહયોગી બની રહેલ રાજકોટ જિલ્લાની પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો, સંચાલકો, આચાર્યો, જિલ્લા શિક્ષણ તાલીમ ભવન, ડી.ઈ.ઓ. ઓફિસ, કે જેમના સહકાર વિના અભ્યાસ સંભવિત નથી તેમનો સહૃદય આભાર વ્યક્ત કરું છું. તેમજ પ્રુફરીડીંગ જેવા કાર્યમાં મદદ કરનાર ડૉ. ચોટલીયા સાહેબનો હું આભાર વ્યક્ત કરું છું. પ્રસ્તુત શોધકાર્ય માટે મળેલ લાગણી, પ્રેરણા અને માર્ગદર્શનની મીઠી હૂંફ માટે મારા માતા-પિતા, જીવનસાથી, મારી પુત્રી તથા તમામ સ્વજનો અને મિત્રોનો આભાર વ્યક્ત ન કરતાં માત્ર સ્મૃતિ ઉલ્લેખ કરું છું.

છેલ્લે આ સંશોધન અહેવાલને ટાઈપ કરી, વ્યવસ્થિત બાઈન્ડીંગ કરી આપનાર હિનાબેન વેકરીયા, મયુરભાઈ વેકરીયા તથા ચેતનભાઈ જસાણીનો પણ હૃદયપૂર્વક આભાર માનું છું.

અનુક્રમશિકા

ક્રમ	વિગત	પૃષ્ઠ
	નામાભિધાન પૃષ્ઠ	i
	સ્વીકૃતિ પ્રમાણપત્ર	ii
	સંશોધક/ માર્ગદર્શકનું નિવેદન	iii
	ઋણસ્વીકાર	iv
	સારણીસૂચિ	xi
	આલેખ સૂચિ	xvi
૧.૦	સમસ્યાકથન અને શબ્દોની વ્યાખ્યા	૧-૧૨
	૧.૧ પ્રાસ્તાવિક	૧
	૧.૨ સમસ્યાકથન	૨
	૧.૩ શબ્દોની વ્યવહારુ વ્યાખ્યા	૩
	૧.૪ અભ્યાસના હેતુઓ	૪
	૧.૫ અભ્યાસના પ્રશ્નો	૪
	૧.૬ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ	૫
	૧.૭ અભ્યાસનું મહત્ત્વ	૧૦
	૧.૮ અભ્યાસનું ક્ષેત્ર	૧૧
	૧.૯ અભ્યાસનો વ્યાપ	૧૧
	૧.૧૦ હવે પછીનાં પ્રકરણોની રૂપરેખા	૧૨
૨.૦	સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા	૧૩-૩૩
	૨.૧ વિષયવસ્તુને સંબંધિત સૈધ્ધાંતિક સમીક્ષા	૧૩
	૨.૧.૧ કાર્યમૂલ્યનો અર્થ	૧૩
	૨.૧.૨ કાર્યમૂલ્યની લાક્ષણિકતાઓ	૧૪
	૨.૧.૩ કાર્યમૂલ્યનું માપન	૧૫
	૨.૧.૪ કાર્યમૂલ્ય માપન ઉપકરણો	૧૫
	૨.૨ કાર્યમૂલ્યના ક્ષેત્રમાં થયેલા સંશોધનો	૧૭
	૨.૨.૧ વિદેશમાં થયેલા અભ્યાસો	૧૭
	૨.૨.૨ ભારતમાં થયેલા અભ્યાસો	૨૦
	૨.૩ કાર્યમૂલ્ય સંબંધિત સંશોધનોની સંયોજનાત્મક સમીક્ષાના પ્રશ્નો	૨૮
	૨.૪ સમીક્ષિત સંશોધનોની સંયોજનાત્મક લાક્ષણિકતાઓ	૨૮
	૨.૫ સમીક્ષા માટેના સંશોધનોની લાક્ષણિકતાઓનું વિશ્લેષણ	૨૯
	૨.૬ પ્રસ્તુત સંશોધનની વિશિષ્ટતા	૩૨
૩.૦	સંશોધનની આધારશિલા અને સંશોધનયોજના	૩૪-૪૪

૩.૧	સમસ્યાનો ઉદ્ભવ	૩૪
૩.૨	વ્યાપવિશ્વ	૩૪
૩.૩	નમૂના પસંદગી	૩૭
૩.૩.૧	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની નમૂના પસંદગી	૩૭
૩.૩.૨	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની નમૂના પસંદગી	૩૯
૩.૪	ઉપકરણો	૪૦
૩.૪.૧	શિક્ષક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટે)	૪૧
૩.૪.૨	શિક્ષક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે)	૪૧
૩.૪.૩	મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ	૪૨
૩.૪.૪	સામાજિક ઈચ્છનિયતા માપદંડ	૪૨
૩.૫	સંશોધન પદ્ધતિ	૪૩
૩.૬	માહિતીપ્રાપ્તિની પ્રવિધિ	૪૩
૩.૭	પ્રાપ્ત માહિતીનું સ્વરૂપ	૪૪
૩.૮	પ્રાપ્ત માહિતીની અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણની પ્રવિધિ	૪૪
૪.૦	સંશોધન ઉપકરણોનો પરિચય	૪૫-૧૧૭
૪.૧	ઉપકરણોની રચના	૪૫
૪.૧.૧	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા	૪૫
૪.૧.૨	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા	૫૬
૪.૧.૩	મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ	૬૮
૪.૧.૪	સામાજિક ઈચ્છનિયતા માપદંડ	૭૨
૪.૨	ઉપકરણોનું પ્રાથમિક સ્વરૂપ	૭૫
૪.૩	ઉપકરણોની પ્રાથમિક અજમાયશ અને માહિતી પૃથક્કરણ	૭૬
૪.૩.૧	કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનો પ્રાથમિક અજમાયશનો પ્રાથમિક શિક્ષકોનો નિદર્શ	૭૬
૪.૩.૨	કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનો પ્રાથમિક અજમાયશનો માધ્યમિક શિક્ષકોનો નિદર્શ	૭૭
૪.૩.૩	કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રાથમિક સ્વરૂપ પર પાત્રોના કાર્યમૂલ્યો પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી	૭૮
૪.૩.૪	કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રાથમિક સ્વરૂપ પર પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષકોના પ્રાપ્તાંકોની અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ	૮૦
૪.૩.૫	કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રાથમિક સ્વરૂપ પર પ્રત્યેક વિધાન પર પાત્રનો પ્રાપ્તાંક અને સંશોધનિકાના બધા જ વિધાન માટેના કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ	૮૧
૪.૩.૬	કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રાથમિક સ્વરૂપ પર પાત્રોના કાર્યમૂલ્ય અને સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચેનો સહસંબંધ	૮૫
૪.૩.૭	પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનાં વિધાનો પરના પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનિયતા માપદંડ પરના પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ	૮૭

૪.૩.૮ પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પરના પાત્રનો પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પરનો પાત્રનો કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ	૮૯
૪.૩.૯ નિદર્શના પાત્રોએ મૂલ્યપસંદગી માપદંડ પર પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યોને આપેલી પસંદગીની આવૃત્તિ	૯૧
૪.૩.૧૦ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાનાં શિક્ષકોએ મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ પર પસંદ કરેલાં પાંચ કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમને આધારે આપેલ ક્રમ પરથી બધાં જ કાર્યમૂલ્યોનો ભારિત પ્રાપ્તાંક	૯૩
૪.૪ ઉપકરણોનું અંતિમ સ્વરૂપ	૯૫
૪.૪.૧ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું અંતિમ સ્વરૂપ	૯૫
૪.૪.૨ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું અંતિમ સ્વરૂપ	૯૮
૪.૪.૩ અંતિમ અજમાયશ માટેના ઉપકરણોનું સ્વરૂપ	૧૦૧
૪.૫ ઉપકરણોનું પ્રમાણીકરણ	૧૦૨
૪.૫.૧ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પ્રમાણીકરણ	૧૦૨
૪.૫.૨ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પ્રમાણીકરણ	૧૧૦
૫.૦ માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન	૧૧૮-૨૦૫
૫.૧ પ્રાથમિક શાળાના નિદર્શના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૧૯
૫.૧.૧ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૨૨
૫.૧.૨ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૨૬
૫.૨ પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૨૮
૫.૨.૧ પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૩૨
૫.૩ પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૩૪
૫.૩.૧ પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૩૮
૫.૪ ગ્રામ્ય વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૪૧
૫.૪.૧ ગ્રામ્ય વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૪૫
૫.૫ શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૪૮
૫.૫.૧ શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૫૨

૫.૬	તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૫૫
૫.૬.૧	તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૫૯
૫.૭	માધ્યમિક શાળાના કુલ નિદર્શના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૬૨
૫.૭.૧	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૬૫
૫.૭.૨	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૬૯
૫.૮	માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૭૧
૫.૮.૧	માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૭૫
૫.૮	માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૭૭
૫.૮.૧	માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૮૧
૫.૧૦	ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૮૩
૫.૧૦.૧	ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૮૭
૫.૧૧	શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૯૦
૫.૧૧.૧	શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૯૪
૫.૧૨	તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૯૭
૫.૧૨.૧	તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૨૦૧
૫.૧૩	પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૨૦૪
૬.૦	માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન : ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી	૨૦૬-૨૩૪
૬.૧	પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૦૬
૬.૨	માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૧૧
૬.૩	ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૧૬
૬.૪	ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની ત્રણ કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૧૯

૬.૫	ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૨૨
૬.૬	ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની ત્રણ કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૨૫
૬.૭	પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૨૮
૬.૮	ઉત્કલ્પનાની ચકાસણીના અંતે પ્રાપ્ત થતા પરિણામો	૨૩૨
૭.૦	સારાંશ , તારણો અને ભલામણો	૨૩૫-૨૫૭
૭.૧	સારાંશ	૨૩૫
૭.૨	સંશોધન યોજના	૨૩૭
૭.૩	અભ્યાસના પ્રશ્નોનાં તારણો	૨૩૮
૭.૪	ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી	૨૪૦
૭.૫	તારણો	૨૫૫
૭.૬	ભાવિ સંશોધન અંગેની ભલામણો	૨૫૭

સંદર્ભસૂચિ ૨૫૮-૨૬૩

પરિશિષ્ટ

પરિશિષ્ટ-૧	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોએ આપેલ પસંદગીની મહત્તમ આવૃત્તિ પરથી પસંદ થયેલાં કાર્યમૂલ્યોની વિગત સાથેનો નિષ્ણાતોને મોકલેલ પત્ર	૨૬૪-૨૬૫
પરિશિષ્ટ-૨	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની પૂર્વ પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા	૨૬૬-૨૬૮
પરિશિષ્ટ-૩	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા	૨૭૦-૨૭૨
પરિશિષ્ટ-૪	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ આપેલ પસંદગીની મહત્તમ આવૃત્તિ પરથી પસંદ થયેલા કાર્યમૂલ્યોની યાદી	૨૭૩
પરિશિષ્ટ-૫	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પૂર્વ પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા	૨૭૪-૨૭૭
પરિશિષ્ટ-૬	પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા	૨૭૮-૨૮૦

પરિશિષ્ટ-૭	મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ	૨૮૧-૨૮૨
પરિશિષ્ટ-૮	સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ - મૂળ અંગ્રેજી સ્વરૂપ	૨૮૩
પરિશિષ્ટ-૯	સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ - અનુવાદ કરેલ ગુજરાતી સ્વરૂપ	૨૮૪
પરિશિષ્ટ-૧૦	પ્રાથમિક અજમાયશ માટેના ઉપકરણનું સ્વરૂપ	૨૮૫-૨૯૦
પરિશિષ્ટ-૧૧	અંતિમ સ્વરૂપની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા	૨૯૧-૨૯૩
પરિશિષ્ટ-૧૨	અંતિમ સ્વરૂપની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા	૨૯૪-૨૯૬
પરિશિષ્ટ-૧૩	અંતિમ અજમાયશ માટેના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેના ઉપકરણનું સ્વરૂપ	૨૯૭-૩૦૦
પરિશિષ્ટ-૧૪	અંતિમ અજમાયશ માટેના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેના ઉપકરણનું સ્વરૂપ	૩૦૧-૩૦૪

સારણીસૂચિ

ક્રમ	વિગત	પૃષ્ઠ
૨.૧	સમીક્ષા માટે પસંદ કરેલા સંશોધનોની લાક્ષણિકતાઓ	૨૯
૩.૧	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનું વ્યાપવિશ્વ	૩૫
૩.૨	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનું વ્યાપવિશ્વ	૩૬
૩.૩	રાજકોટ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનું નિદર્શ	૩૮
૩.૪	રાજકોટ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનું જાતિયતા અને વિસ્તારના સંદર્ભમાં નિદર્શ	૩૮
૩.૫	રાજકોટ જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનું જાતિયતા અને સંકુલ અનુસાર અભ્યાસનું નિદર્શ	૩૯
૩.૬	રાજકોટ જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનું જાતિયતા અને વિસ્તારના સંદર્ભમાં નિદર્શ	૪૦
૪.૧	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યો વિશે નિબંધલેખન માટેનાં શાળા સંકુલનો નમૂનો	૪૬
૪.૨	મૂક્તજવાબી પ્રશ્ન (નિબંધ) દ્વારા પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૪૭
૪.૩	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના પસંદગીઆંકના આધારે પસંદ થયેલા કાર્યમૂલ્યો	૪૮
૪.૪	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યો વિશે નિબંધલેખન માટેનાં શાળા સંકુલનો નમૂનો	૫૭
૪.૫	મૂક્તજવાબી પ્રશ્ન (નિબંધ) દ્વારા માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૫૮
૪.૬	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના પસંદગીઆંકના આધારે પસંદ થયેલા કાર્યમૂલ્યો	૫૯
૪.૭	કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની પ્રાથમિક અજમાયશનો પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનો નિદર્શ	૭૭
૪.૮	કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની પ્રાથમિક અજમાયશનો માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનો નિદર્શ	૭૮
૪.૯	પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરનાં પાત્રોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી	૭૯
૪.૧૦	પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષકોના પ્રાપ્તાંકોની અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ	૮૧
૪.૧૧	કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષકોએ આપેલા ઉત્તરને આધારે કલમ-કુલપ્રાપ્તાંક સહસંબંધ	૮૨
૪.૧૨	પ્રાથમિક શિક્ષકોના પ્રતિભાવમાં નીચો સહસંબંધાંક ધરાવતા વિદ્યાર્થી અને સહસંબંધાંક	૮૩
૪.૧૩	માધ્યમિક શિક્ષકોના પ્રતિભાવમાં નીચો સહસંબંધાંક ધરાવતા વિદ્યાર્થી અને સહસંબંધાંક	૮૪
૪.૧૪	પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરનાં પાત્રોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંક અને સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સહસંબંધ	૮૬

૪.૧૫	પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનાં વિધાનો પરનો પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનિયતા માપદંડ પરના પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ	૮૮
૪.૧૬	પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરનાં પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યપરનો પાત્રનો પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનિયતા માપદંડ પરનો પાત્રનો કુલ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચેનો સહસંબંધ	૯૦
૪.૧૭	નિર્દેશના પાત્રોએ મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ પર પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યોને આપેલ પસંદગીને આપેલ આવૃત્તિ	૯૨
૪.૧૮	પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ પર પસંદ કરેલા પાંચ મૂલ્યોને અગ્રતાક્રમને આધારે આપેલા ક્રમ પરથી બધાં જ કાર્યમૂલ્યોનો ભારિત પ્રાપ્તાંક	૯૪
૪.૧૯	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના અંતિમ સ્વરૂપનાં કાર્યમૂલ્યો અને વિધાનક્રમ	૯૬
૪.૨૦	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની પ્રાથમિક અને અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું મૂલ્યાંકન	૯૭
૪.૨૧	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના અંતિમ સ્વરૂપનાં કાર્યમૂલ્યો અને વિધાનક્રમ	૯૯
૪.૨૨	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પ્રાથમિક અને અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું મૂલ્યાંકન	૧૦૦
૪.૨૩	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા વિધાનો પરનું કલમ પૃથક્કરણ	૧૦૩
૪.૨૪	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકો અને પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પરના પ્રાપ્તાંકોનો સહસંબંધાક	૧૦૫
૪.૨૫	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની કલમોની સામુદાયિકતા	૧૦૭
૪.૨૬	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના અવયવો સાથે સંબંધિત વિચરણ	૧૦૮
૪.૨૭	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના વિધાનો પરનું કલમ પૃથક્કરણ	૧૧૧
૪.૨૮	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકો અને પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પરના પ્રાપ્તાંકોનો સહસંબંધાક	૧૧૨
૪.૨૯	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની કલમોની સામુદાયિકતા	૧૧૪
૪.૩૦	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના અવયવો સાથે સંબંધિત વિચરણ	૧૧૫

પ.૨૦	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ	૧૬૩
પ.૨૧	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કુલ પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૬૬
પ.૨૨	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા	૧૬૭
પ.૨૩	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૬૯
પ.૨૪	માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૭૨
પ.૨૫	માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા	૧૭૪
પ.૨૬	માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૭૫
પ.૨૭	માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૭૮
પ.૨૮	માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા	૧૮૦
પ.૨૯	માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૮૧
પ.૩૦	ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૮૪
પ.૩૧	ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા	૧૮૬
પ.૩૨	ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૮૭
પ.૩૩	શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૯૧
પ.૩૪	શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા	૧૯૩
પ.૩૫	શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૯૫
પ.૩૬	તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ	૧૯૮
પ.૩૭	તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા	૨૦૦

૫.૩૮	તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૨૦૨
૫.૩૯	પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૨૦૪
૬.૧	પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૦૭
૬.૨	માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૧૨
૬.૩	ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૧૭
૬.૪	ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની ત્રણ કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૧૯
૬.૫	ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૨૩
૬.૬	ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની ત્રણ કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૨૫
૬.૭	પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં ભિન્નતા	૨૨૯

આલેખસૂચિ

ક્રમ	વિગત	પૃષ્ઠ
૪.૧	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા : ભગ્નાશ્મરાશિ આલેખ	૧૦૯
૪.૨	માધ્યમિકશાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા : ભગ્નાશ્મરાશિ આલેખ	૧૧૬
૫.૧	પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૨૭
૫.૨	પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૩૩
૫.૩	પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૪૦
૫.૪	ગ્રામ્ય વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૪૭
૫.૫	શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૫૪
૫.૬	તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૬૧
૫.૭	માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૭૦
૫.૮	માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૭૬
૫.૯	માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૮૨
૫.૧૦	ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૮૯
૫.૧૧	શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૧૯૬
૫.૧૨	તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી	૨૦૩

પ્રકરણ — ૧

સમસ્યાકથન અને શબ્દોની વ્યાખ્યા

૧.૧ પ્રાસ્તાવિક

વૈયક્તિક ભિન્નતાના સિદ્ધાંત અનુસાર વ્યક્તિ અન્ય વ્યક્તિથી ભિન્ન છે. પરિણામસ્વરૂપ દરેકના મતે જુદી જુદી વસ્તુ કે બાબતો અગત્યની હોય છે. એકના મતે એક બાબત તો અન્યના મતે બીજી બાબત મૂલ્યવાન હોય છે કે જે તેને સંતોષ આપે છે.

વ્યક્તિ પોતે જે કાર્ય કરે છે તે શા માટે કરે છે, તેમાં મૂલ્યવાન શું છે અને આ કાર્ય દ્વારા તે શું મેળવે છે તે અંગે જો મત મેળવવામાં આવે તો પ્રત્યેક વ્યક્તિ પોતાના શિક્ષણ, વ્યવસાય, સામાજિક સ્તર અને વ્યક્તિગત ભિન્નતાના કારણે અલગ અલગ મત દર્શાવશે. 'વ્યક્તિના કાર્યનું મૂલ્ય કાર્યથી તેને મળતો સંતોષ એટલે કાર્યમૂલ્ય'.

કાર્યમૂલ્ય એટલે વ્યક્તિને તેનાં કાર્ય કે વ્યવસાયમાંથી મળતો આર્થિક તેમજ માનસિક સંતોષ, સુપર ડી. ઈ. (૧૯૭૦) ના મત મુજબ "કાર્યમૂલ્ય એટલે એવાં મૂલ્યો કે જે કાર્યની અંદર અને એટલાં જ પ્રમાણમાં કાર્યની બહાર રહેલાં છે, વ્યક્તિ કાર્યમાં જે સંતોષ શોધે છે અને કાર્યોનું વળતરમેળવે છે એ વળતર જ સંતોષ છે". વ્યક્તિ કાર્યનું જે મૂલ્યાંકન કરે છે તે તેના ચોક્કસ વ્યવસાય અને તેનાં વલણોને સંબંધિત હોય છે. જ્યારે હાથ પર લીધેલું કાર્ય સફળ ન થતું હોય ત્યારે તે કાર્ય સરળ હોવા છતાં દુઃખી થવાય છે. બીજી રીતે કહીએ તો વ્યક્તિને લાગે છે કે કામમાં કે વ્યવસાયમાં સફળતા વ્યવસાય સંતોષ દ્વારા જ મળી શકે છે.

મૂલ્યના સામાન્ય વિચારના સંદર્ભમાં કાર્યમૂલ્યનો અર્થ હોય છે અને તે વ્યક્તિમાં કાર્ય નિષ્પત્તિના સંદર્ભમાં એક ઓળખ પ્રાપ્ત કરે છે. વ્યક્તિના કાર્ય સાથે જોડાયેલી વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ પૈકી જે વધુ સંતોષની માત્રા પ્રાપ્ત કરી શકે છે તે કાર્યમૂલ્ય છે. આર્થિક ઉપાર્જન, સામાજિકતાનો અભિગમ, બૌદ્ધિક ક્ષમતાઓનો આધિકાર વગેરે બાબતો એ જિજ્ઞાસુ કાર્યમૂલ્યો છે (એ. ડી. બડગુજર, ૧૯૮૨).

મૂલ્યો અનેક પ્રકારનાં છે જેમાં કાર્યમૂલ્યનું સ્થાન ખૂબ જ અગત્યનું છે. વ્યક્તિને જે પ્રકારના કાર્યમાં રસ હોય તે જ પ્રકારનો વ્યવસાય કરવાનું ગમે છે. આજના યુવાનોને કાર્યમૂલ્યનો પરિચય હોવો જોઈએ. વિદ્યાર્થીઓ કોઈપણ અભ્યાસમાં દાખલ થાય તેની પાછળનો ચોક્કસ હેતુ હોય છે : યોગ્ય વ્યવસાય કે કાર્ય અંગેનાં જ્ઞાન — કૌશલ્ય કેળવી ભવિષ્યમાં તેને પસંદ કરી ઓવનધોરણ સુધારવું, રોજગાર

પ્રસ્તુત સંશોધન અહેવાલમાં સંદર્ભો અહેવાલનાં વિષયવસ્તુમાં વ્યક્તિ અને પ્રકાશનવર્ષનાં ઉલ્લેખ દ્વારા અને અહેવાલના અંતે સંદર્ભ સૂચિ દ્વારા કરવામાં આવ્યો છે. પાદનોંધ રજૂ કરેલ નથી. (કેમ્પબેલ, સં. ૧૯૮૨, પ. ૭૧, ૧૦૩ અને ૧૧૦).

મેળવવો, વગેરે જો વ્યક્તિ યોગ્ય વ્યવસાયમાં દાખલ થાય તો વ્યક્તિ અને વ્યવસાયનો વિકાસ શક્ય બને છે. શાળા કોલેજોમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓ શિક્ષણ દ્વારા કાર્યમૂલ્યોના પરિચયમાં આવે અને તે માટેની અભિલાષાઓ અને અભિરુચિઓ વિકસાવે તે જરૂરી છે. વિદ્યાર્થીઓમાં યોગ્ય કાર્યમૂલ્યનો વિકાસ થાય ત અંગેનું માર્ગદર્શન તો જ મળી શકે જો શિક્ષક પણ કાર્યમૂલ્ય પ્રત્યે સભાનતા કેળવીને વિદ્યાર્થીઓને મૂલ્યોનો પરિચય કરાવે.

કાર્યમૂલ્ય એટલે કાર્યમાં મળતો સંતોષ. વિદ્યાર્થીએ ક્યાં કાર્યમાં શો સંતોષ મળે છે તે જાણવું જરૂરી છે. કાર્યસંતોષ જાણી શકાય છે. તેમજ વ્યક્તિનાં કાર્યમૂલ્ય અનેક પરિબળો કે ચલો પર આધાર રાખે છે. જેમકે વ્યક્તિનો અભ્યાસ, વાતાવરણ, જાતિ વગેરે.

માનવમૂલ્યો એ લાંબા ગાળાનાં ઘ્યેયો છે કે જે આપણા પોતાના વર્તનને નિર્દેશિત અને નિયંત્રિત કરે છે એ અર્થમાં કાર્યોનાં સંતોષજનક પરિબળોનો નિર્દેશ અને કાર્યપ્રવૃત્તિઓનું નિયંત્રણ, પસંદગી વગેરે બાબત કાર્યમૂલ્યની સમજ પૂભી કરે છે.

વ્યક્તિએ કાર્યમૂલ્ય તરીકે દર્શાવેલાં મૂલ્યો એવાં મૂલ્યો છે કે જે વ્યક્તિ મહત્વનાં ગણે છે. તે કાર્યોમાંથી સંતોષ જન્માવે છે. બધાં જ કાર્યમૂલ્યો એક સરખાં મહત્વનાં નથી. કેટલાંક કાર્યમૂલ્યો અમુક વ્યક્તિને વધુ મહત્વનાં લાગતાં હોય છે જ્યારે એ જ કાર્યમૂલ્યો અન્ય વ્યક્તિને માટે ઓછાં મહત્વનાં હોઈ શકે.

કાર્યમૂલ્યના કેટલાક પ્રકારો દર્શાવાયા છે: જેવાં કે સર્જનાત્મકતા, પરોપકારવૃત્તિ, નિરીક્ષણ, સૌંદર્ય અને કલામાં સુરુચિ, બૌદ્ધિક પ્રેરણા, સંચાલન, સલામતી, આસપાસની પરિસ્થિતી, સિદ્ધિ, ભાગીદારી, ઓવનનો રસ્તો, સામાજિક સેવા, પ્રભાવશાળી, સ્વતંત્રતા, આર્થિક વળતર વગેરે. વ્યક્તિની કાર્યમૂલ્ય વિશેની સમજ શિક્ષણને કારણે જ હોય છે અને વ્યવસાયને અનુરૂપ હોય છે. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી અને તેના પર અસર કરતાં પરિબળો જાણવા માટે પ્રસ્તુત અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવેલ છે.

૧.૨ સમસ્યાકથન

પ્રસ્તુત સંશોધન માટેની સમસ્યા આ પ્રમાણે શબ્દબદ્ધ કરવામાં આવી.

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યો

Work values of the Primary and Secondary School Teachers

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં માહિતી પ્રાપ્તિ માટે રાજકોટ જિલ્લાના પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલો હતો. આ અભ્યાસ દ્વારા શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યો તેમજ તે કાર્યમૂલ્યો પર અસર કરતાં પરિબળોનો અભ્યાસ કરવાનો સંશોધકનો આશય હતો. જેમાં શિક્ષકોની જાતિયતા,

શૈક્ષણિક વ્યવસાય કક્ષા અને રહેણાક વિસ્તાર કાર્યમૂલ્ય પર શી અસર કરે છે તે સંશોધકને તપાસવાનું હતું. આમ પરતંત્ર ચલ તરીકે કાર્યમૂલ્ય અને ત્રણ સ્વતંત્ર ચલ આ પ્રમાણે પસંદ કર્યાં : (૧) જાતિ : સ્ત્રી અને પુરુષ (૨) શૈક્ષણિક કક્ષા : પ્રાથમિક અને માધ્યમિક અને (૩) રહેણાક વિસ્તાર : ગ્રામ્ય, શહેરી કે તાલુકા કક્ષા.

૧.૩ શબ્દોની વ્યવહારુ વ્યાખ્યા

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સમાવેશ કરાયેલા મહત્વના શબ્દોની વ્યવહારુ વ્યાખ્યાઓ આ પ્રમાણે સ્વીકારવામાં આવી હતી.

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો. રાજકોટ જિલ્લાની ધોરણ ૧ થી ૭ ની શાળામાં શૈક્ષણિક કાર્ય કરતા શિક્ષકોને પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો તરીકે સ્વીકારવામાં આવેલ છે.

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો. રાજકોટ જિલ્લાની ધોરણ ૮, ૯ અને ૧૦ ની શાળામાં શૈક્ષણિક કાર્ય કરતા શિક્ષકોને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો તરીકે સ્વીકારવામાં આવેલ છે.

કાર્યમૂલ્ય. કાર્યમૂલ્ય એટલે શિક્ષણ કાર્ય ંરા મળતો સંતોષ આવો સંતોષ શિક્ષકો પોતાના કાર્ય ંરા કે કાર્ય પ્રવૃત્તિઓ દરમિયાન વ્યક્ત કરે છે અને ઠવનનું ઘ્યેય પ્રાપ્ત કરે છે. શિક્ષકો પસંદિત કાર્યમૂલ્યોને વ્યાવસાયિક સંતોષ તરીકે સ્વીકારે છે.

કાર્યમૂલ્યો. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના મતે નીચે મુજબનાં કાર્યમૂલ્યોના સંદર્ભમાં અભ્યાસ હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટે (૧) નિજાનંદ (૨) સાનુકૂળ સમય (૩) સંસ્કારસિંચન (૪) જ્ઞાનપ્રાપ્તિ (૫) સામાજિક ફરજ (૬) આકર્ષકલાભ (૭) સલામતી (૮) બોજાવગરનું કાર્ય (૯) રાષ્ટ્રસેવા (૧૦) સર્જનાત્મકતા (૧૧) પડકારરૂપ કાર્ય (૧૨) જૂથકાર્ય અને (૧૩) લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોને પસંદ કર્યાં હતાં.

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે (૧) નિજાનંદ (૨) સાનુકૂળ સમય (૩) સંસ્કારસિંચન (૪) જ્ઞાનપ્રાપ્તિ (૫) સામાજિક ફરજ (૬) આયોજનબંધતા (૭) પ્રતિષ્ઠા (૮) બોજાવગરનું કાર્ય (૯) રાષ્ટ્રસેવા (૧૦) સર્જનાત્મકતા (૧૧) પડકારરૂપ કાર્ય (૧૨) જૂથકાર્ય અને (૧૩) લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોને પસંદ કર્યાં હતાં.

કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંક. સંશોધક ંરા રચવામાં આવેલ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા ંરા પ્રાપ્ત થતા જુદા જુદા કાર્યમૂલ્યોની પસંદગી દર્શાવતાં પાત્રોના પસંદગી પ્રાપ્તાંકોને પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંક તરીકે સ્વીકારેલ છે.

૧.૪ અભ્યાસના હેતુઓ

પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓ પૈકી કાર્ય-હેતુઓ (પ્રથમ બે) અને સંશોધન- હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળામાં કાર્ય કરતા શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યોની તરેહ જાણવા માટે "કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા" ની રચના કરવી.
૨. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળામાં કાર્ય કરતા શિક્ષકો માટે રચિત કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પ્રમાણીકરણ કરવું.
૩. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યની તરેહ જાણવી.
૪. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની તરેહ જાણવી.
૫. માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની તરેહ જાણવી.
૬. ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારમાં કાર્ય કરતા પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યની તરેહ જાણવી.
૭. ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારમાં કાર્ય કરતા માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યની તરેહ જાણવી.

૧.૫ અભ્યાસના પ્ર નો

૧. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને પસંદગી આપે છે ?
૨. માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને પસંદગી આપે છે ?
૩. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૪. પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૫. ગ્રામ્ય વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૬. શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૭. તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૮. માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૯. માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૧૦. ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૧૧. શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૧૨. તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?

૧૩. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે? ઉપર્યુક્ત અભ્યાસ પ્ર નોના સંદર્ભમાં સંશોધકે અભ્યાસની ઉત્કલ્પનાઓ નીચે પ્રમાણે તૈયાર કરી.

૧.૬ શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ

પ્રસ્તુત સંશોધનના હેતુઓ અને પસંદ કરેલાં ૧૩-૧૩ કાર્યમૂલ્યોના સંદર્ભમાં સંશોધકે આ મુજબની શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ રચી હતી.

૧. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના નિજાનંદ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય.
૨. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય.
૩. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય.
૪. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય.
૫. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય.
૬. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના આકર્ષકલાભ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય.
૭. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સલામતી કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય.
૮. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના બોજાવગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય.
૯. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય.
૧૦. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય.
૧૧. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય.

ઉપર્યુક્ત ઉત્કલ્પના ક્રમ : ૫૩ થી ૬૩ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં ૧૧ કાર્યમૂલ્યો સમાન હતા માટે ૧૩ ને બદલે ૧૧ ઉત્કલ્પનાઓ રજૂ કરી છે.

૧.૭ અભ્યાસનું મહત્વ

પ્રસ્તુત અભ્યાસનું મહત્વ આ પ્રમાણે છે. આ અભ્યાસ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યની પસંદગી અને તેના પર જાતીયતા, વિસ્તાર અને શૈક્ષણિક કક્ષા શી અસર કરે છે તે જાણવા હાથ ધરવામાં આવ્યો છે. અભ્યાસનાં તારણો ઢંરા આ અભ્યાસ વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો, શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ, સંચાલક મંડળો, તાલીમ ભવનો તથા ભાવિ સંશોધકોને શી રીતે ઉપયોગી થઈ શકશે તે અત્રે દર્શાવેલ છે.

૧. આ અભ્યાસ ઢંરા રાજકોટ જિલ્લાના પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકશે.

૨. આ અભ્યાસ ઢંરા શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પર જાતીયતા, વિસ્તાર અને શિક્ષણની કક્ષા જેવા ચલોનો અભ્યાસ થયો છે. આ ચલો કાર્યમૂલ્ય પર શી અસર કરે છે તેનો ખ્યાલ કોઈ પણ શૈક્ષણિક સંસ્થા, શિક્ષક અને તાલીમ ભવનો મેળવી શકે અને એ દિશામાં તાલીમનાં નવાં આયોજનો તૈયાર કરી શકે.

૩. આ અભ્યાસ ઢંરા શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની માહિતી મળશે અને તે કાર્યમૂલ્યના આધારે શિક્ષકોની પસંદગી અને ચોપસ કાર્યમૂલ્ય અંગેની સમજ જે તે સંસ્થા અને તાલીમ ભવનો શિક્ષકોને આપી શકશે.

૪. કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે ગુજરાતી ભાષામાં 'કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા' નામનું ઉપકરણ સુલભ બનશે.

૫. આ અભ્યાસ ભાવિ સંશોધકોને પણ ઉપયોગી બનશે. ખાસ કરીને હેતુ સંરચનામાં, સંશોધનયોજના તૈયાર કરવામાં, આંકડાશાસ્ત્રીય પઢ્વિતિઓનો ઉપયોગ કરવામાં જરૂરી સંદર્ભ પૂરો પાડશે. કાર્યમૂલ્ય સમજ અને સ્પષ્ટીકરણ વધારવાના પ્રયોગો કરવા સંશોધકોને દિશા સૂચવશે.

૬. પ્રસ્તુત અભ્યાસ રોજગાર વિનિમય કચેરી, જિલ્લા તાલીમ ભવન, જિલ્લાની સામાજિક સંસ્થાઓને અને શિક્ષક માર્ગદર્શન કેન્દ્રોને ભાવિ વિકાસાત્મક આયોજન કરવામાં પણ ઉપયોગી થશે.

આ અભ્યાસ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને અનુલક્ષીને હાથ ધરવામાં આવેલ છે. શિક્ષક સમાજનો ઘડવૈયો છે. પ્રવર્તમાન યુગમાં અપેક્ષિત સમાજ માટે રાષ્ટ્રની દરેક વ્યક્તિની નજર ભાવિ

નાગરિકને ઘડનાર શિક્ષક પર છે. આવો શિક્ષક સર્જનશીલ અને મહત્વાકાંક્ષી હશે તો જ તે રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરિકો આપી શકશે. આ બે સિવાયના અન્ય મૂલ્યો પણ વ્યક્તિને પોતાના કાર્યથી મળતા સંતોષમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે. વિવિધ મૂલ્યોથી પરિચિત વ્યક્તિની કાર્યમૂલ્યોથી ઓળખ પ્રતી થશે અને અસાધારણ શિક્ષકોને પોતાની પસંદગીના ક્ષેત્રમાં કાર્ય કરવા મળે છે કે નહિ તેમને પોતાના કાર્યમાંથી સંતોષની અનુભૂતિ થાય છે કે માત્ર આર્થિક વળતર જેવા સામાન્ય કાર્યમૂલ્ય માટે આ વ્યવસાયમાં કાર્ય કરે છે અને અન્ય મહત્વનાં મૂલ્યોનો અસ્વીકાર થાય છે વગેરે બાબતો અંગે આધારો પ્રાપ્ત થશે.

બેનમૂન ચિત્ર બનાવનાર ચિત્રકાર અને અદ્ભુત શિલ્પ રચનાર શિલ્પી જો પોતાના કાર્યથી સંતુષ્ટ ન હોય તો નવસર્જન શક્ય ન જ બને એ જ રીતે સમાજને આદર્શ નાગરિક આપી રાષ્ટ્રીય કાર્યમાં મદદરૂપ થનાર શિક્ષક સંતુષ્ટ હોવો જરૂરી છે. આવા શિક્ષકો કઈ રીતે સંતોષ મેળવે છે તે જાણીને તથા આ અભ્યાસ પરથી શિક્ષકોના મૂલ્યપરિચય વિકાસ માટેના કાર્યક્રમો કેવા હોવા જોઈએ તે નક્કી કરવામાટે આ અભ્યાસ આધારરૂપ બની શકશે.

૧.૮ અભ્યાસનું ક્ષેત્ર

પ્રસ્તુત અભ્યાસનું ક્ષેત્ર શિક્ષણમાં માર્ગદર્શન અને સલાહનું છે. કાર્યમૂલ્ય વિષયક માર્ગદર્શન અને તેની ખંડી સમજ શિક્ષકોમાં સલાહલક્ષી અભિગમને માટે કાર્યમૂલ્યનો સૈદ્ધાંતિક વિચાર પ્રેરી શકશે.

૧.૯ અભ્યાસનો વ્યાપ

શૈક્ષણિક ક્ષેત્રે હાથ ધરતાં સંશોધનોનું ક્ષેત્ર વિશાળ ન હોય એ સ્વાભાવિક છે. નિયત ક્ષેત્ર અને સાધનસામગ્રી જ તેનું ફલક સ્પષ્ટ કરે. કોઈ પણ એક સંશોધન સંવાગસંપૂર્ણ બની શકે નહિ. તેનું સીમાંકન જ તેને વધુ હેતુપૂર્ણ અને નિર્ધારિત સ્વરૂપ આપી શકે.

પ્રયોજક પાસે સમય, શક્તિ અને શ્રમની મર્યાદાઓ હોય છે. આ હકીકત નજર સમક્ષ રાખીને પ્રસ્તુત અભ્યાસનો વ્યાપ નક્કી કરવામાં આવ્યો છે. જેનો ઉલ્લેખ આ પ્રમાણે છે.

૧. પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ, ગોંડલ, મોરબી, વાંકાનેર, કુવાડવા, જસદણ, લોધીકા, ઉપલેટા, જેતપુર, ધોરાઠોનાં શૈક્ષણિક સંકુલોના પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનો નમૂનામાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો.

૨. આ અભ્યાસ શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૦૬ થી ૨૦૦૮ ના વર્ષ દરમ્યાન હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો. કાર્યમૂલ્યની પસંદગી સમયને સાપેક્ષ હોઈ શકે તે સંશોધક સ્વીકારે છે.

૩. અનેક પરિબળો કાર્યમૂલ્યો પર અસર કરે છે પરંતુ પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષકોની જાતિ, વિસ્તાર અને શૈક્ષણિક કક્ષા એમ ત્રણ જ પરિબળોનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો.

૧.૧૦ હવે પછીનાં પ્રકરણોની રૂપરેખા

અભ્યાસનાં હવે પછીનાં પ્રકરણોનું આયોજન આ મુજબ કરેલ છે.

બીજા પ્રકરણમાં કાર્યમૂલ્ય ઉપર થયેલાં સંશોધનોની સમીક્ષા કરવામાં આવી છે. પ્રયોજકનું કાર્ય અન્ય સંશોધકો કરતાં કઈ રીતે જુદું પડે છે તેની વિગત આપી છે. ત્રીજા પ્રકરણમાં આ અભ્યાસની સંશોધનયોજનાની વિગત આપવામાં આવી છે. વ્યાપવિ વ, નમૂનો, ઉપકરણ, માહિતીપ્રાપ્તિ અને તેનું પથપરણ તથા અર્થઘટનનું આયોજન રજૂ કરવામાં આવેલ છે. પ્રયોજકે શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્ય જાણવામાટે પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની એમ બે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા નામના ઉપકરણની રચના કરી હતી. આ ઉપકરણની રચનાની વિગત ચોથા પ્રકરણમાં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. પ્રયોજકે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા બેસ એકત્ર કરેલ માહિતીનું વિ લેખણ અને અર્થઘટન કરી કાર્યમૂલ્યની લાક્ષણિકતાઓ અંગેનાં પરિણામો પાંચમા પ્રકરણમાં રજૂ કરેલ છે.

છ ૧ પ્રકરણમાં પ્રયોજકે ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી માટે વિવિધ આંકડાશાસ્ત્રીય પ્રયુક્તિઓ વડે પ્રાપ્ત થયેલા માહિતીના વિ લેખણ અને અર્થઘટનની વિગતો રજૂ કરી છે.

છેલ્લા પ્રકરણમાં પ્રસ્તુત સંશોધનનો સારાંશ, તારણો અને ભાવિ સંશોધનો અંગેની ભલામણો રજૂ કરેલ છે.

પ્રકરણ — ૨

સંબંધિત સાહિત્યની સમીક્ષા

પ્રસ્તુત અભ્યાસ પ્રાથમિક તથા માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યો જાણવા માટે હાથ ધરાયો હતો. સંશોધકે સમસ્યાના જ્ઞાનાત્મક અને વ્યવહારૂ આધારની પ્રાપ્તિ અર્થે સંબંધિત સૈદ્ધાંતિક સાહિત્ય અને પૂર્વે થયેલાં સંશોધનોની સમીક્ષા આ પ્રકરણમાં રજૂ કરી છે.

૨.૧ વિષયવસ્તુને સંબંધિત સૈદ્ધાંતિક સમીક્ષા

સમસ્યાને સંબંધિત સૈદ્ધાંતિક સાહિત્યની તપાસાર્થે સંશોધકે વિષયવસ્તુને સંલગ્ન કેટલીક સંકલ્પનાઓ, સિદ્ધાંતો, તથ્યો અને માહિતીનો અભ્યાસ કર્યો. આ સૈદ્ધાંતિક બાબતોની રજૂઆત આ ક્રમે કરેલ છે. : (૧) કાર્યમૂલ્યનો અર્થ, (૨) કાર્યમૂલ્યની લાક્ષણિકતાઓ, (૩) કાર્યમૂલ્યનું માપન, (૪) કાર્યમૂલ્ય માપન ઉપકરણો.

૨.૧.૧. કાર્યમૂલ્યનો અર્થ. મનુષ્ય જે સમાજમાં રહે છે તે સમાજમાં કાર્ય પાછળનું કારણ શારીરિક, સામાજિક, સાંવેગિક, એવું ક્રિયા પ્રણાલિને પૂરક હોય છે. વ્યક્તિના વલણો, નિર્ણયો, પસંદગીઓ, વર્તન સંબંધો વગેરે કાર્યમાં વ્યક્ત થાય છે. કાર્ય પરિણામો આપણાં વિચારો, લાગણીઓ તથા ક્રિયાઓને પ્રભાવિત કરે છે અને તે વ્યક્તિને સાચા કાર્યો માટે દિશાસૂચન કરે છે. શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન કાર્યપ્રણાલિ, કાર્ય પરિણામો અને તેની નિષ્પત્તિઓનો અભ્યાસ કરે છે (દોગા, ૨૦૦૭). કાર્ય પરિણામો અંગેની માન્યતાઓ, સંભાવનાઓ અને સંતોષને કાર્યમૂલ્યની સંકલ્પના સાથે સંબંધ છે.

સુપર, ડી.ઈ. (૧૯૬૮) ના મતે "કાર્યમૂલ્યોમાં કાર્યના વિવિધ પાસાંનો સમાવેશ થાય છે." હાથ, હારમીન અને સાયમન (૧૯૭૨) આ પાસાંઓની યાદી રજૂ કરે છે. તેઓની આ યાદીમાં પાંત્રીસ કાર્યમૂલ્યો સમાવિષ્ટ છે. તેઓના મતે મૂલ્ય સંસ્કરણ ત્રણ પ્રક્રિયાઓનું પરિણામ છે. (૧) પસંદગી, (૨) સ્વીકાર અને (૩) ક્રિયા. એ અર્થમાં વ્યક્તિ કાર્યમાં જોડાય છે તેને સ્વીકારે છે અને તદ્દનુરૂપ ક્રિયાઓ કરે છે. કાર્યને બદલે ઘટના, પરિસ્થિતિ, વ્યક્તિ, સ્થળ, વ્યવહાર વગેરેની વ્યક્તિલક્ષી અંતરંગ ગુણવત્તા મૂલ્યનો એ વિશાળ ગર્ભિત અર્થ અહિં "કાર્યમૂલ્ય એટલે કાર્યની અંતરંગ ગુણવત્તા કે જેનો અર્થ માનવી આપે છે તે કાર્યમૂલ્ય તેમ કરી શકાય". (જોષી, ૧૯૯૮).

કેરીયર ડેવલોપમેન્ટની જુદી જુદી વેબસાઈટ (ઉદા. ન્યુરેન, ૨૦૦૪) પણ કાર્યમૂલ્યોની યાદી રજૂ કરે છે અને વ્યક્તિની પસંદગી જાણે છે. અને પસંદગીનો ક્રમ રજૂ કરે છે. તેના મતે ભવિષ્યના આયોજન માટે કોઈ વ્યવસાયને કયા અર્થમાં મહત્વના ગણવામાં આવે છે તે અર્થ કાર્યમૂલ્ય દ્વારા જાણી શકાય છે. આ યાદીમાં (૧) પડકાર, (૨) સર્જનાત્મકતા, (૩) આવક, (૪) માન-મોભો, (૫) વૈવિધ્ય, (૬) જૂથકાર્ય, (૭) અન્યને મદદ કરવી, (૮) સલામતી, (૯) ભૌતિકતા, (૧૦) નિર્ણય, (૧૧) જાહેર

સ્વાતંત્ર્ય અને (૧૨) જાહેર સંપર્કનો સમાવેશ થાય છે. આ મૂલ્યોના અર્થો (પટેલ, ૧૯૮૫) પણ મૂલ્ય સંકલ્પના અને મૂલ્યશિક્ષણને લગતા સાહિત્યમાં ઉપલબ્ધ છે.

કાર્યમૂલ્યોના અર્થોની યાદી ઘણી લાંબી રજૂ કરી શકાય. બડગુજર (૧૯૮૨) પોતાના પીએચ.ડી.ના અભ્યાસમાં કાર્યમૂલ્યના અર્થો રજૂ કરી તેના વિષયવસ્તુ પૃથક્કરણના અંતે કાર્યમૂલ્યની લાક્ષણિકતાઓ રજૂ કરે છે.

૧. કાર્યમૂલ્ય એટલે વ્યક્તિએ કાર્યમાંથી ખરેખર શું મેળવવું છે એ મૂળભૂત પ્રશ્નનો જવાબ આપે છે. કાર્યમૂલ્ય ફરજો અથવા કોઈ પ્રકારનું કામ કેવી રીતે થાય છે એને સ્પર્શતું નથી પરંતુ એ કાર્યમાં રહેલા સંતોષને સ્પર્શે છે. (સિંગર અને સ્ટેકલર ૧૯૫૩)
૨. કાર્યમૂલ્ય એ કોઈ ચોક્કસ કાર્ય શા માટે ગમે છે કે શા માટે નથી ગમતું એવું જેમાં વલણ હોય છે તેને કહે છે — વ્યક્તિએ કાર્યને કારણે હસ્તગત કરેલ અભિપ્રાયો — માન્યતાઓ — વલણો — મૂલ્યોની શ્રેણીય ઘડતરનું પરિણામ છે. (રોહિલા અને ઠકરાલ, ૧૯૬૬).
૩. કાર્યમૂલ્યો સંસ્થામાં કાર્ય કરનારા વ્યક્તિઓની ક્ષમતાને — અને તદ્દનુરૂપ વ્યક્તિની ચોક્કસ સંસ્થા (કાર્ય) ની પસંદગીના કારણને — એટલે કે કાર્ય સંસ્કૃતિ / સંસ્થા સંસ્કૃતિના સામાજીકરણને જાહેર કરે છે (ટોમ, ૧૯૭૧)
૪. ન્યુ વેબ્સ્ટર્સ ડિક્શનેરી (કેલરમેન અને અન્યો, ૧૯૮૮) કાર્યમૂલ્યને વ્યક્તિએ કોઈ ચોક્કસ બાબતને આપેલો અર્થ એમ દર્શાવે છે. અહિં મૂલ્યના સંદર્ભમાં ચોક્કસ બાબત કોઈ ઘટના, પરિસ્થિતિ, વ્યક્તિ, સ્થળ કે કાર્ય હોઈ શકે.
૫. વ્યવસાય સંલગ્ન વર્તનો કાયમીપણું, પરિવર્તન અને વિકાસને પૂરક ધ્યેયો અને ધોરણોયુક્ત હોય છે. વર્તનવાદી મેનેજમેન્ટ ધ્યેયો અને પ્રાપ્ત ધોરણોને કાર્યમૂલ્યો કહે છે. (પોટકેલી, ૨૦૦૭)

૨.૧.૨ કાર્યમૂલ્યની લાક્ષણિકતાઓ. કાર્યમૂલ્યના ઉપર્યુક્ત અર્થો કાર્યમૂલ્યોની નીચે પ્રમાણેની લાક્ષણિકતાઓ સ્પષ્ટ કરે છે.

૧. કાર્યમૂલ્યો એ વ્યક્તિનો જે બાબતને કારણે તે પરત્વેનો સંતોષ છે. તે વ્યક્ત કરે છે.
૨. કાર્યમૂલ્યો તે વ્યક્તિના કાર્ય તરફના મનોવલણ છે.
૩. કાર્યમૂલ્યો એ વ્યક્તિનું સામાજીકરણ છે કે જે વ્યક્તિને સામાજીક સંદર્ભમાં કાર્યોને સ્વીકારવાની સંસ્કૃતિ સ્પષ્ટ કરે છે.
૪. કાર્યમૂલ્ય એ વ્યક્તિએ કોઈ બાબતને (કાર્યને) આપેલ અર્થ છે. અહીં અર્થ વ્યક્તિ પોતે જ આપે છે માટે કાર્યમૂલ્ય જે તે વ્યક્તિના જે તે કાર્ય માટેના અર્થ વ્યક્ત કરે છે.
૫. વ્યક્તિ વ્યવસાય વ્યક્તિએ વ્યવસાયના પૂર્વ નિર્ધારીત કરેલા વ્યવસાય વ્યક્તિને માટે કાર્યમૂલ્ય છે.

૨.૧.૩ કાર્યમૂલ્યનું માપન. કાર્યમૂલ્યના માપન અંગે મેગ્લિનો, રાવલીન અને એડકિન્સ (૧૯૯૨) નો મત આ પ્રમાણે છે. તેના મતે કાર્યમૂલ્યોનું વ્યાખ્યાયીકરણ અને તે સંદર્ભમાં પસંદગી એ માપનનો આધાર છે. અહિં વ્યક્તિની કાર્યમૂલ્યોમાંથી આંતરપસંદગી મહત્વની છે અને કાર્યના સંદર્ભમાં સંસ્થાકીય પર્યાવરણ એટલે કે વ્યવસાય મહત્વનો છે. ઓર્ગેનાઈજેશનલ રિસર્ચ પ્રેક્ટીસ એટલે કે સંસ્થા કેન્દ્રીત સંશોધનો અને પ્રક્રિયાઓમાં કાર્યમૂલ્યોનો વિચાર કેન્દ્રસ્થાને છે.

કાર્યમૂલ્યો જુદાં જુદાં સંસ્થાકીય એકમો માટે જુદાં જુદાં હોઈ શકે એટલે કે વ્યવસાય કાર્યને અનુરૂપ કાર્યમૂલ્યોને ઓળખાવી શકાય. વ્યક્તિની પસંદગી, સ્વીકાર અને ક્રિયા તેને આ કાર્યમૂલ્યોથી પરિચિત કરાવે છે. વોલ્ક અને પેટાને (૧૯૭૩) કાર્યમૂલ્યના માપન (પસંદગી) ને માટે ચાર મુખ્ય બાબતો રજૂ કરે છે: (૧). મૂલ્ય અનુરૂપતા ક્રમ, (૨). સામાન્ય વિરુદ્ધ વિશિષ્ટ મૂલ્ય માપન, (૩). હકીકત વિરુદ્ધ માન્યતાયુક્ત મૂલ્યમાપન, (૪). કાર્યમૂલ્ય અને તેના ઘટકો સાથેના માપનક્ષમ સહસંબંધો.

ઉપર્યુક્ત બાબતો ઉપરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે ચોક્કસ એવાં કાર્યો માટે ધ્યેયો, કાર્ય પરિણામો, જુદાં હોઈ શકે. વ્યવસાય પૃથક્કરણ આ કાર્યમૂલ્યોનો પરિચય કરાવી શકે. સંશોધન દરમિયાન પાત્રો કાર્યમૂલ્યોને પસંદ કરે છે કે સ્વીકાર કરે છે કે કાર્યના સંદર્ભમાં ક્રિયાને અનુરૂપ ગણે છે તે કાર્યમૂલ્યો તેના માટે મહત્વના છે.

કાર્યમૂલ્ય માપનની સંશોધનિકા **Pride In Work (PIW)** – કાર્યનું ગૌરવ નામના સ્કેલ સાથે વોલેક અને અન્યો (૧૯૭૧) દ્વારા નવ વિધાનો સાથેનો પંચબિંદુ માપદંડ રચવામાં આવ્યો છે. **Company Emphasic Scale (CES)** રાવલીન મેગ્લીનો (૧૯૭૮) દ્વારા રચવામાં આવ્યો છે. જેમાં કાર્યને સંલગ્ન વર્તન વિધાનોની ચોવીસ જોડી પસંદ કરીને ચાર કાર્યમૂલ્યો (સિદ્ધિ, અન્યને મદદ અને પ્રામાણીકતા) નો સમાવેશ થયો છે. પ્રારંભિક તબક્કામાં રચાયેલા આ પ્રકારના scale માં માપદંડ પ્રત્યે સંમતિથી અસંમતિની માત્રામાં અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાનું ચલણ હતું તેઓ કાર્યમૂલ્ય માપન સંબંધિત ઈન્ટરનેટ સાહિત્યમાં ઉલ્લેખ છે.

૨.૧.૪ કાર્યમૂલ્ય માપન ઉપકરણો. કાર્યમૂલ્યોના માપન માટેના ઉપકરણો વ્યક્તિની કાર્ય પસંદગી પાછળનું કારણ જાણવા માટે પ્રયત્ન કરે છે અને ત્યારબાદ અર્થઘટન કરી શકાય છે આ અર્થઘટન પાત્રના કાર્યમૂલ્યને જણાવે છે. વ્યક્તિ જેમ જેમ શિક્ષણ મેળવતો જાય તેમ તેમ વ્યવસાય અથવા તો કાર્ય પાછળની ઈચ્છાઓ જાણતો જાય છે તેનાથી તે પરિચિત થાય છે. કાર્ય સંતોષ સંબંધિત વિધાનો સાથેની સંશોધનિકા દ્વારા તો ક્યાંક સીધે સીધા કાર્યો જણાવી તે કાર્યોની પસંદગીના કારણ દ્વારા કાર્યમૂલ્યો જાણવા માટેના અભ્યાસો થયાં છે. કાર્યમૂલ્યો માપવા માટેના પ્રમાણિત ઉપકરણોનો અહિંયા પરિચય રજૂ કરેલ છે.

સુપરની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (SWVI). ડોનાલ્ડ સુપરે ૧૯૫૭ માં કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની રચના કરી હતી. અને ૧૯૭૦ માં આ સંશોધનિકા પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવી હતી. આ સંશોધનિકાનો હેતુ શાળા, કોલેજના વિદ્યાર્થીઓને શૈક્ષણિક તેમજ વ્યવસાયિક માર્ગદર્શનમાં તથા કર્મચારીઓની પસંદગી માટે પ્રયોગપાત્ર પોતાના કામને કેવું મૂલ્ય આપે છે તેમજ વ્યક્તિને પોતાના કાર્ય દ્વારા કેટલો સંતોષ પ્રાપ્ત થાય છે તે જાણવાનો છે. સુપરની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં ૪૫ વિધાનો મૂકવામાં આવેલા છે. દરેક વિધાન સામે ૫,૪,૩,૨,૧ એમ પાંચ બિંદુઓ આપેલ છે. આ ૪૫ વિધાનોને ૧૫ કાર્યમૂલ્યોમાં વિભાજિત કરવામાં આવેલા છે. દરેક કાર્યમૂલ્યમાં ત્રણ ત્રણ વિધાનોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. આ ૧૫ કાર્યમૂલ્યોમાં સર્જનાત્મકતા, સંચાલન, સિદ્ધ, આસપાસની પરિસ્થિતિ, દેખરેખ, સલામતી, ભાગીદારી, સૌંદર્ય અને કલામાં સુરુચિ, પ્રભાવશાળી, સ્વતંત્રતા, આર્થિક વળતર, પરોપકારવૃત્તિ, બૌદ્ધિક પ્રોત્સાહન, જીવનનો રસ્તો અને અલગતાને સ્થાન આપેલ છે.

આ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા દરેક કક્ષાની વ્યક્તિને, સ્ત્રી અને પુરુષ તેમજ શહેર કે ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં રહેતી વ્યક્તિને આપી શકાય. આ સંશોધનિકાના તમામ વિધાનોનું પૃથક્કરણ કરવાની પ્રક્રિયા ખૂબ જ સરળ છે. દરેક પંચબિંદુને ગુણમાં ફેરવી મૂલ્યાંકન કરવામાં આવે છે. ૫,૪,૩,૨ અને ૧. દરેક કાર્યમૂલ્ય માટે પાત્રને વધુમાં વધુ ૧૫ ગુણ આવી શકે છે. દરેક પાત્રએ પોતાની પસંદગી અને માન્યતા પ્રમાણે દરેક વિધાનના પાંચ બિંદુમાંથી કોઈ એક બિંદુ ઉપર ચોકડી (X) કરવાની હોય છે. પાત્રે પોતાના ઉત્તર સંશોધનિકામાં જ દર્શાવવાના હોય છે. ઉત્તર નોંધવા માટે અલગ ઉત્તરપત્ર નથી. સુપરે ૭ થી ૧૨ ધોરણના ૧૦,૦૦૦ વિદ્યાર્થીઓના નમૂના પરથી ગ્રેડ અને જાતિનાં માનાંક શોધેલા છે. કાર્યમૂલ્યની સંશોધનિકાની વિશ્વસનીયતા કસોટી પુનઃકસોટી પદ્ધતિથી ૦.૮૩ પ્રાપ્ત થઈ હતી. કાર્યમૂલ્ય માપન માટેની સુપરની આ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા મુળ અંગ્રેજી સ્વરૂપમાં હતી. ૧૯૮૨ માં એ.ડી.બડગુજરે પોતાના પી.એચ.ડી.ના કાર્ય અંગે જરૂરીયાતના ભાગરૂપે અંગ્રેજી સ્વરૂપનો ગુજરાતી અનુવાદ કર્યો હતો.

ચિકિત્સક મેડીકલ પ્રેક્ટીશનર માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (MPWVI) (રાવ, ૧૯૭૪). આ સંશોધનિકાની સ્વરૂપ પણ સુપર ડી.ઈ. એ રચેલ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાને મળતું આવે છે. આ સંશોધનિકામાં પણ ૧૫ કાર્યમૂલ્યો અને તેના ૩ વિધાનો એટલે ૪૫ વિધાનો વાળો માપદંડ રચવામાં આવ્યો છે. કાર્યમૂલ્ય સંબંધિત સંતોષ રજૂ કરતા વિધાનોનું સ્વરૂપ મેડીકલ પ્રેક્ટીશનરના વ્યવસાયને અનુરૂપ હતું.

શ્રમિકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (LWVI). ઈન્ટરનેટ પર શ્રમિકોની સંસ્થા (Department of labour) દ્વારા કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં શ્રમ-કાર્યને સંલગ્ન મૂલ્યો રજૂ થયેલ છે. અમેરીકાની North western college દ્વારા આ સંશોધનિકા દ્વારા online work value પસંદગી

જાણવા મળે છે. (www.carretireon ૭ ઓક્ટો. ૨૦૦૪)

૨.૨ કાર્યમૂલ્યના ક્ષેત્રમાં થયેલા સંશોધનો

ભૂતકાલિન સંશોધનોના આધારે કાર્યમૂલ્ય સંબંધિત સંશોધનોની સમીક્ષા પ્રસ્તુત પ્રકરણમાં કરવામાં આવેલ છે. દેશ અને વિદેશમાં ઘણા અભ્યાસો થયા છે. સૌ પ્રથમ આ ક્ષેત્રે વિદેશોમાં થયેલા અભ્યાસો વિશે સંક્ષિપ્તમાં માહિતી આ પ્રમાણે છે.

૨.૨.૧. વિદેશોમાં થયેલા અભ્યાસ. એ. એ. ડગ્લાસ (૧૯૨૨) એ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓના રસનો અભ્યાસ કર્યો. આ માટે પ્રયોજકે ધોરણ નવ અને ધોરણ દસમાં અભ્યાસ કરતાં ૨૮૪૪ સિનિયર વિદ્યાર્થીઓને નમૂનામાં પસંદ કર્યા હતા. અભ્યાસના અંતે મળેલાં પરિણામો મુજબ બધા વિદ્યાર્થીઓમાં નોકરીના ફાયદાઓ અને આકર્ષણો વિશે સામાન્ય છાપ જોવા મળી. અન્ય તારણ એ હતા કે વ્યવસાય માટેની યોગ્ય લાયકાત હોવી જોઈએ. વિદ્યાર્થીઓને નોકરી માટેની સમાન તકો મળવી જોઈએ અને કામ કરવાની યોગ્યતાના અનુભવોમાંથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થવું જોઈએ તે ઈચ્છા હતી.

આર. એ. બર્ડી (૧૯૪૫) એ મીનેસોટા યુનિવર્સિટીના ૧૫૦ વિદ્યાર્થીઓ પર અભ્યાસ કર્યો. વ્યવસાય પસંદગી પાછળના પરિબળોના આ અભ્યાસ માટે અઢાર પરિબળોનો ક્રમમાપદંડ ૨૫ વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી પસંદગીના કારણે જાણતાં તારણ કાઢેલું કે વિદ્યાર્થીઓ સલામતી, પ્રગતિ, આર્થિક સદ્વરતા, નોકરી અને કાર્યભારની શરતો એ ક્રમમાં ક્રમશઃ પસંદગી આપતા હતા.

એસ. એલ. સિંગર અને બી. સ્ટેફલર (૧૯૫૩) એ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓના કાર્યમૂલ્ય અને ઈચ્છાઓનો જાતિગત ભિન્નતાના સંદર્ભમાં અભ્યાસ કર્યો. આ માટે પ્રયોજકે ધોરણ આઠ થી દસમાં અભ્યાસ કરતાં કુલ ૯૪૫ વિદ્યાર્થીઓને નમૂનામાં પસંદ કર્યા હતા. અભ્યાસના અંતે મળેલાં પરિણામો મુજબ વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાર્થીનીઓ કેટલાંક કાર્યમૂલ્યોમાં જુદા પડતા હતા. વિદ્યાર્થીઓ સતા, નફો અને સ્વતંત્રતા કાર્યમૂલ્યને વ્યવસાય પસંદગી વખતે વધુ મહત્ત્વ આપતા હતા જ્યારે વિદ્યાર્થીનીઓ સામાજિક સેવા અને રસિક અનુભવોને વ્યવસાય પસંદગી કરતી વખતે વધુ મહત્ત્વની ગણતી હતી. જે વિદ્યાર્થીઓની વ્યવસાયિક આકાંક્ષા વધુ ઊંચી હતી તેઓ એવા કાર્યમૂલ્યને પસંદ કરતાં હતાં કે જેમાં અભિવ્યક્ત મહત્ત્વની હોય. જ્યારે જે વિદ્યાર્થીઓમાં નીચી વ્યવસાયિક આકાંક્ષા હતી તેઓ સ્વતંત્રતા કાર્યમૂલ્યની પસંદગી કરતાં હતાં.

રોઝનબર્ગ, એમ. (૧૯૫૭) એ કોલેજમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓના વ્યવસાયિક મૂલ્યોનો અભ્યાસ કર્યો. આ માટે સંશોધકે કોલેજમાં અભ્યાસ કરતાં ૪૫૮૫ વિદ્યાર્થીઓને નમૂનામાં પસંદ કર્યા હતા. રોઝનબર્ગે વ્યવસાયિક મૂલ્ય ઉપરાંત તે પરત્વેનું માનસશાસ્ત્રીય અંતર મૂલ્યનું પ્રમાણ જાણવાનો પણ અભ્યાસ કર્યો તેમણે કાર્યમૂલ્યોની સૂચિ તૈયાર કરેલી હતી. વ્યવસાયિક મૂલ્યો જાણવા માટે ગટમેનના સ્કેલમાપનો ઉપયોગ કરેલો હતો. આ અભ્યાસના પરિણામોનું મુખ્ય તારણ એ હતું કે વિદ્યાર્થીઓ કાર્યને

માત્ર પૈસા ઉત્પત્તિનું સાધન ગણતા હતા. વિદ્યાર્થી સ્વની પરિપૂર્ણતા અને સલામતી ને જ મહત્ત્વ આપતા હતા.

પોવેલ, એમ. અને બ્લૂમ, વી. (૧૯૬૨) એ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓના હાઈસ્કૂલના વર્ષો દરમિયાન વ્યવસાય પસંદગી પાછળની બુધ્ધિનો અભ્યાસ કર્યો. આ માટે સંશોધકે હાઈસ્કૂલના ધોરણ દસ અને ધોરણ બારમાં અભ્યાસ કરતાં ૯૨૪ વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાર્થીનીઓનો અભ્યાસ કર્યો. આ અભ્યાસનું મુખ્ય તારણ એ હતું કે, વિદ્યાર્થીઓ ધંધાકીય પસંદગી કરતી વખતે કાર્યમાં રસ, સલામતી, વ્યક્તિ વિકાસ અને કાર્ય કરવાની શક્તિ, આ કાર્યમૂલ્યોને વધુ મહત્ત્વ આપતા હતા. જ્યારે પ્રભાવશાળી, ધાર્મિક શિક્ષણ અને સંરક્ષણ સેવાઓને વિદ્યાર્થીઓ ઓછા મહત્ત્વના ગણતા હતા. વિદ્યાર્થીનીઓ ધંધાકીય પસંદગી કરતી વખતે કાર્યમાં રસ, સેવા અને લોકોમાં રસ આ કાર્યમૂલ્યોને વધુ મહત્ત્વની ગણતી હતી. અને બાકીના મૂલ્યો વિદ્યાર્થીઓની સાથે મળતા આવે છે. આર્થિક મૂલ્યો આ અભ્યાસમાં પસંદગીમાં આવતા નથી.

ઓ. ઈ. થોમસન (૧૯૬૬) એ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓના વ્યાવસાયિક મૂલ્યોનો અભ્યાસ કર્યો. હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો. થોમસનના આ અભ્યાસનું મુખ્ય તારણ એ હતું કે વિદ્યાર્થીઓ અભ્યાસ દરમિયાન નેતૃત્વ, પગાર અને સ્વ-ઓળખાણ જેવા મૂલ્યો પરત્વે બહુ ચિંતિત નથી. જ્યારે વિદ્યાર્થીઓ સ્વ-અભિવ્યક્તિ અને સામાજિક સેવાને ઓછું મહત્ત્વ આપતા હતા. ઉચ્ચ સિદ્ધિ મૂલ્યવાળા વિદ્યાર્થીઓ તેવું જ કાર્ય પસંદ કરતાં હતાં કે જેમાં વ્યક્તિમત્તાને પ્રોત્સાહન મળતું હોય. ઉચ્ચ સિદ્ધિવાળા વિદ્યાર્થીઓ વધારે પગાર, નેતૃત્વ, રસિક અને પડકારવાળા વ્યવસાયની પસંદગીને વધારે મહત્ત્વ આપતા હતા કેટલાક કાર્યમૂલ્યો સર્વસામાન્ય રીતે બધાં જ વિદ્યાર્થીઓએ સ્વીકારેલા હતા. ૮૦ ટકા વિદ્યાર્થીઓ રસપ્રદ નોકરી, અભિવ્યક્તિ, સલામતી અને સામાજિક સેવાઓને મહત્ત્વ આપતા હતા જ્યારે નેતૃત્વ અને સત્તાને મોટાભાગે દરકાર કરતા નથી. ૫૦ થી ૨૦ ટકા વિદ્યાર્થીઓમાં આદરભાવ, કીર્તિ, સ્વતંત્રતા અને પગારને સામાન્ય મહત્ત્વ આપતા હતા. જે વિદ્યાર્થીના પિતા ઉચ્ચ વ્યવસાય કરતાં હતા તેમના સંતાનોમાં નેતૃત્વની ઝંખના કારીગરોના સંતાનો કરતાં વધુ જોવા મળી.

ઈન્લેન્ડ એન્ડ લી (૧૯૭૪) એ મેનેજરોના કાર્યમૂલ્યોના સંદર્ભમાં એક અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓએ મેનેજરોના મૂલ્યો અને મેનેજરોની સફળતા વચ્ચે સંબંધ શોધવા અંગેનો અભ્યાસ કર્યો હતો. આ માટે તેમણે અમેરીકાના ૮૭૮, ઓસ્ટ્રેલિયાના ૩૦૧, ભારતના ૫૦૦ અને જાપાનના ૩૧૨ એમ કુલ ૧૯૮૧ મેનેજરોના ૪૮ મૂલ્યોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. આ અભ્યાસ દ્વારા એવું તારણ જોવા મળ્યું હતું કે

(૧) વધારે સફળ સત્વહિનતા સાથીઓ સાથેનો કંગાળ સંબંધ અને વ્યવસાય સંતોષ વચ્ચેના સહસંબંધો

વચ્ચે સાર્થક તફાવત હતો.

- (૨) વધુ અને ઓછું આંતરિક સત્વહીનતાનું મૂલ્ય ધરાવનાર કર્મચારીઓના વધારે કાર્યભાર, ભૂમિકા સંદિગ્ધતા, ભૂમિકા સંઘર્ષ, ગેરવ્યાજબી જૂથ અને રાજકીય દબાણ, વ્યક્તિઓની જવાબદારી કાર્યમાં ઓછી ભાગીદારી આંતરિક સત્વહીનતા, નિમ્ન દરજ્જો, કઠિન કાર્ય પરિસ્થિતિ, લાભવિહીનતા, સમગ્ર વ્યવસાયિક મનોભાર અને વ્યવસાય સંતોષ વચ્ચેના સહસંબંધ સાર્થક હતો.
- (૩) વધુ અને ઓછું પ્રતિષ્ઠાનું મૂલ્ય ધરાવનાર કર્મચારીઓના ભૂમિકા સંદિગ્ધતા, ગેરવ્યાજબી જૂથ અને રાજકીય દબાણ, કાર્યમાં ઓછી ભાગીદારી, કઠિનકાર્ય પરિસ્થિતિ, સમગ્ર વ્યવસાયિક મનોભાર અને વ્યવસાય સંતોષ વચ્ચે તફાવત સાર્થક હતો.
- (૪) વધુ અને ઓછું સ્વતંત્રતાનું મૂલ્ય ધરાવનાર કર્મચારીઓ ભાગીદારી, સાથીઓ સાથેનો કંગાળ સંબંધ, આંતરિક સત્વહીનતા અને વ્યવસાય સંતોષ વચ્ચેના સહસંબંધો વચ્ચે સાર્થક તફાવત હતો.
- (૫) વધુ અને ઓછું વિવિધતાનું મૂલ્ય ધરાવનાર કર્મચારીઓના ગેરવ્યાજબી જૂથ અને રાજકીય દબાણ કાર્યમાં ઓછી ભાગીદારી, સાથીઓ સાથેનો કંગાળ સંબંધ અને વ્યવસાય સંતોષ વચ્ચેના સહસંબંધ વચ્ચે સાર્થક તફાવત હતો.
- (૬) વધુ અને ઓછા પરીપકારની ભાવનાનું મૂલ્ય ધરાવનાર કર્મચારીઓના વધારે કાર્યભાર, ભૂમિકા સંઘર્ષ, ગેરવ્યાજબી જૂથ અને રાજકીય દબાણ, નિમ્ન સમગ્ર વ્યવસાયિક મનોભાર અને વ્યવસાય સંતોષ વચ્ચેના સહસંબંધો વચ્ચે સાર્થક તફાવત હતો.
- (૭) વધુ અને ઓછું બૌદ્ધિક પ્રોત્સાહનનું મૂલ્ય ધરાવનાર કર્મચારીઓના ગેરવ્યાજબી જૂથ અને રાજકીય દબાણ, સત્તાહિનતા નિમ્ન દરજ્જો અને વ્યવસાય સંતોષ વચ્ચેના સહસંબંધો વચ્ચે સાર્થક તફાવત હતો.

બર્મન અને ગ્રેલ્ડે (૧૯૮૫) એ ઈઝરાયેલમાં પરદેશથી કાયમી વસવાટ માટે આવેલા કર્મચારીઓના કાર્યમૂલ્ય અને કાર્યસંતોષમાં થતાં ફેરફારોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓએ નોર્થ અમેરીકાથી કાયમી વસવાટ માટે ઈઝરાયેલમાં આવેલા ૨૧ વર્ષની વયથી ઉપરના ૨૯૨ કર્મચારીઓનો અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસના આધારે એવું જાણવા મળ્યું હતું કે નવા દેશમાં કાર્ય કરવાના બાહ્ય પરિમાણોને લીધે કર્મચારીઓના કાર્યસંતોષમાં ઘટાડો જોવા મળ્યો હતો. કાર્યના લક્ષણોનું મૂલ્ય કાર્યસંતોષના લાક્ષણિક મૂલ્ય સાથે થોડા અંશે બદલી શકે છે તેવું જોવા મળ્યું હતું. આ ઉપરાંત એવું પણ તારણ જોવા મળે છે કે નીચલી કક્ષાના વ્યવસાયિક ધ્યેયો કે જેઓએ સ્થળાંતર પહેલાં સાહજિકતાથી લીધેલા હોય તેવા કર્મચારીઓના કાર્યમૂલ્ય અને કાર્યસંતોષમાં ફેરફાર જોવા મળ્યો હતો.

ફ્રેંક જોલીટેહ અને કે. યશોધરા (૨૦૦૭) એ ઈરાન અને ભારતના હાઈસ્કૂલના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. આ અભ્યાસમાં કુલ ૭૧ શિક્ષકોનો સમાવેશ થયો હતો. જેમાં ૩૭ ભારતીય હતા અને ૩૪ શિક્ષકો ઈરાની હતા. આ અભ્યાસમાં ૨૪ મુદ્દાને લગતી પ્રશ્નાવલી ઈલીઝરે (૧૯૮૪) અંગ્રેજીમાં બનાવેલી હતી તેનો ઉપયોગ કર્યો હતો જેમાં ભારતમાં અંગ્રેજી સ્વરૂપે અને ઈસનમાં પર્સીયન ભાષામાં રૂપાંતર કરીને ઉપયોગ કર્યો હતો અને સુપર ડી.ઈ.ની કાર્યમૂલ્ય તુલાનો પણ ઉપયોગ કર્યો હતો.

આ અભ્યાસમાં જુદા જુદા વિષયો (આર્ટ્સ, સાયન્સ) ભણાવતા શિક્ષકોને ધ્યાનમાં લીધા હતા. આ અભ્યાસમાં દેશ, વયકક્ષા અને વિવિધ વિષયોને ધ્યાનમાં રાખીને મેનોવા (મલ્ટીવેરીયેટ એનાલીસીસ ઓફ વેરીયેન્સ, એસ.પી.એસ.એસ. ફોર વિન્ડોઝ વર્ઝન ૧૧.૦) દ્વારા પૃથ્થકરણ કરવામાં આવ્યું હતું અને એફ – મૂલ્યો મેળવવામાં આવ્યા હતા. તેના પરિણામો આ પ્રમાણે હતા.

- (૧) ભારત અને ઈરાનના શિક્ષકોમાં વિસ્તારની ભિન્નતાના સંદર્ભમાં કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં તફાવત જોવા મળ્યો ન હતો.
- (૨) ૩૦-૩૯ ની વયકક્ષા ધરાવતા શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યોની બાબતમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો.
- (૩) વિવિધ વિષયોના શિક્ષકો કાર્યમૂલ્યોની બાબતમાં તફાવત ધરાવતા ન હતા.

૨.૨.૨ ભારતમાં થયેલા અભ્યાસ. પ્રયાગ મહેતા (૧૯૬૦) એ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓમાં વ્યવસાય પસંદગી અંગેની વૃત્તિઓનો અભ્યાસ કર્યો. હાઈસ્કૂલના ધોરણ દસ અને ધોરણ અગીયારમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો. આ અભ્યાસનું મુખ્ય તારણ એ હતું કે ધોરણ દસમાં અભ્યાસ કરતો વિદ્યાર્થી ધોરણ અગીયારમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓ કરતા વ્યવસાયલક્ષી બાબતની પસંદગીને અભ્યાસમાં વધુ પ્રાધાન્ય આપતો હતો. વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાર્થીનીઓ બંનેમાં જેમનો બુદ્ધિઆંક વધારે હતો તેઓ વ્યવસાયલક્ષી કારકીર્દીમાં વધુ રસ ધરાવતા હતા.

એ. રેઝલર (૧૯૬૩) એ બિહાર શહેરમાં અભ્યાસ કરતા ભારતીય વિદ્યાર્થીઓનું વ્યવસાયિક મૂલ્ય અને વ્યવસાયિક પસંદગીનો અભ્યાસ કર્યો. રેઝલર સેન્ટર કાર્ડનો ઉપયોગ કરી માહિતી એકત્ર કરી હતી.

આ અભ્યાસનું મુખ્ય તારણ એ હતું કે વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાર્થીનીઓ કાર્યમૂલ્યમાં સામાજિક સેવાઓ, દરજ્જો અને કીર્તિ આ કાર્યમૂલ્યોને વધુ મહત્ત્વ આપતા હતા. પરંતુ સ્વતંત્રતા, આર્થિક મૂલ્ય અને સત્તાના મૂલ્યને ખાસ મહત્ત્વ આપતા નથી. ધંધો કરતા પિતાના સંતાનો એવાં મૂલ્યોને મહત્ત્વ આપતા હતા કે જેમાં પોતાને અભિવ્યક્તિની વધુ તકો અને સ્વતંત્રતા રહેલી હોય. કારખાનામાં કામ કરતા કામદારોમાં આ મૂલ્યો જોવા મળતા નથી. કામદારોના સંતાનોમાં જ્યાં પોતાનું મહત્ત્વ પોતાના

સહકામદારોથી વધારે હોય અને જ્યાં પોતે આગળ આવી શકતા હોય એવા કાર્યને વધારે મહત્ત્વ આપતા હતા.

સી. ધાર (૧૯૬૫) એ હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરતા તરૂણ વિદ્યાર્થીઓના કાર્યમૂલ્યોનો અભ્યાસ કર્યો. હાઈસ્કૂલના ધોરણ અગીયાર અને ધોરણ નવમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો હતો. ધારે અભ્યાસ કર્યા બાદ તારણ કાઢ્યું કે ધોરણ અગિયારના વિદ્યાર્થીઓ અભિરૂચિ અને સૌંદર્યનો પ્રભાવ હોય તેવા કાર્યમૂલ્યને વધુ મહત્ત્વ આપતા હતા. જ્યારે ધોરણ નવના વિદ્યાર્થીઓ સાહસિકતા, પ્રયાસ અને શિસ્ત હોય તેવા કાર્યમૂલ્યને મહત્ત્વ આપતા હતા. વાણિજ્ય વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓ પ્રતિષ્ઠા કે મોભો અને સ્વતંત્રતા કાર્યમૂલ્યને વધુ મહત્ત્વ આપતા હતા.

પી. રોહિલા અને સી. એમ. ઠુકરાલ (૧૯૬૬) એ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યોનો અભ્યાસ કર્યો હતો તેઓએ કરેલા તારણ મુજબ શિક્ષકો સામાન્ય કાર્યમૂલ્યની ઈચ્છા રાખતા હતા. શિક્ષકોએ સ્વ-અભિવ્યક્તિ કાર્યમૂલ્યને ખૂબજ મહત્ત્વ આપ્યું હતું. શિક્ષકો સામાજિક સેવા, રસિક અનુભવો અને સ્વતંત્રતા કાર્યમૂલ્યને વધુ મહત્ત્વ આપતા હતા. તેમજ સત્તા, માન, સલામતી, નફો અને કીર્તિ જેવા કાર્યમૂલ્યોને ઓછું મહત્ત્વ આપતા હતા.

ડી.એમ. પેસ્તનજી અને એસ.એસ. અને ટી. ચૌધરી (૧૯૬૭) એ બનારસ હિન્દુ યુનિવર્સિટી અને અલીગઢ મુસ્લિમ યુનિવર્સિટીના સ્નાતક અને અનુસ્નાતક વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાર્થીનીઓના વ્યવસાયિક મૂલ્યોનો અભ્યાસ કર્યો. તેઓએ કરેલા અભ્યાસના તારણ મુજબ સ્નાતકો અને અનુસ્નાતક વિદ્યાર્થીઓએ સામાજિક સેવા, કીર્તિ અને સલામતી કાર્યમૂલ્યને પ્રથમ પસંદગી આપી હતી. જ્યારે વિદ્યાર્થીનીઓ સામાજિક સેવા, અભિરૂચિ અને સલામતી કાર્યમૂલ્યને વધુ મહત્ત્વ આપતી હતી.

ડી.એમ. પેસ્તનજી અને એસ.એસ.અખતર (૧૯૬૮) એ અલીગઢ મુસ્લિમ યુનિવર્સિટી બનારસ હિન્દુ યુનિવર્સિટી અને દિલ્હી યુનિવર્સિટીના તાલીમાર્થી શિક્ષકોની આવકની આકાંક્ષા અને વ્યવસાયિક મૂલ્યના સંદર્ભમાં જાતિગત ભિન્નતાનો અભ્યાસ કર્યો. આ માટે સંશોધકે ઉપર્યુક્ત વિવિધ યુનિવર્સિટીઓના ૫૦૮ તાલીમાર્થી શિક્ષકોને નમૂના તરીકે પસંદ કર્યા. અભ્યાસ દ્વારા તારણો મળેલા કે તાલીમાર્થી વિદ્યાર્થીઓ સામાજિક સેવા અને સ્વ-અભિવ્યક્તિ ને વધુ મહત્ત્વ આપતા હતા. વિદ્યાર્થીઓ કીર્તિને ત્રીજું સ્થાન અને વિદ્યાર્થીનીઓ સલામતી કાર્યમૂલ્યને ત્રીજું સ્થાન આપતી હતી. વિદ્યાર્થીઓ સલામતી કાર્યમૂલ્યને છેલ્લું સ્થાન આપતા હતાં. જ્યારે વિદ્યાર્થીનીઓ નેતૃત્વ કાર્યમૂલ્યને છેલ્લું સ્થાન આપતી હતી.

એસ.ટી.વી. ગોવિંદારાજાચાર્યુલ (૧૯૬૮) એ હાઈસ્કૂલના વિદ્યાર્થીઓના વ્યવસાયિક મૂલ્યોનો અભ્યાસ કર્યો. તેઓએ હાઈસ્કૂલના ૩૮૫ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનો પસંદ કર્યો. તેઓએ તારણ કાઢ્યું કે પંદર કાર્યમૂલ્યોમાંથી માત્ર બે જ કાર્યમૂલ્ય નફો અને સામાજિક સેવામાં વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાર્થીનીઓનો

અભિગમ જુદો હતો. વિદ્યાર્થીઓ નફાના કાર્યમૂલ્યને વધુ મહત્ત્વ આપતા હતા જ્યારે વિદ્યાર્થીનીઓ સામાજિક સેવાના કાર્યમૂલ્યને વધુ મહત્ત્વ આપતી હતી. સામાજિક-આર્થિક સ્તર કાર્યમૂલ્યો પર અસર કરતું જોવા ન મળ્યું.

જી. સી. રાય અને ડી. એમ. પેસ્તનજી (૧૯૬૯) એ વિનયન વિદ્યાશાખામાં અભ્યાસ કરતા સો ઉત્તર મેટ્રીક્યુલેટ વિદ્યાર્થીઓની આવકની આકાંક્ષા, વ્યાવસાયિક મૂલ્યો અને પસંદગીનો અભ્યાસ કર્યો. તેમનું મુખ્ય તારણ એ હતું કે વિદ્યાર્થીઓ અને વિદ્યાર્થીનીઓનાં સામાજિક સેવા, કિર્તિ, સ્વતંત્રતા અને અભિરૂચિના અને કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીમાં સમાનતા જોવા મળી એટલે કે તેઓ આ કાર્યમૂલ્યોને સરખું મહત્ત્વ આપતા હતા. વિદ્યાર્થીઓ નેતૃત્વ કાર્યમૂલ્યોને અને વિદ્યાર્થીનીઓ નફો મળે તેવા કાર્યમૂલ્યને ઓછું મહત્ત્વ આપતા હતા.

એ. વસંઠા (૧૯૭૨) એ દિલ્હી શહેરનાં ઉચ્ચતર માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓનાં સામાજિક આર્થિક દરજ્જો, સિદ્ધિ અને બુદ્ધિના સંદર્ભમાં કાર્યમૂલ્યોનો અભ્યાસ કર્યો.

વસંઠાએ આ અભ્યાસ માટે દિલ્હી શહેરનાં ધોરણ - ૯ અને ૧૦ માં અભ્યાસ કરતા ૯૩૪ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો. આ વિદ્યાર્થીઓ તામીલિયન સંસ્કૃતિના હતા.

વસંઠાએ પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી માહિતી મેળવવા માટે વ્યક્તિગત માહિતી પત્રક, રાવેનની પ્રગતિશીલ મેટ્રીક કસોટી, સિદ્ધિ પ્રાપ્તકો, સામાજિક આર્થિક માપદંડ અને કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા એમ પાંચ ઉપકરણોનો સમાવેશ કર્યો. પ્રયોજકે પોતે પ્રમાણિત કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની રચના કરી હતી.

આ અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે જોવા મળ્યા.

૧. વિદ્યાર્થીઓ સર્જનાત્મકતા, આર્થિક વળતર, એક સાથે કામ કરવું. અંગત ધ્યેય અને મોભો આ પાંચ કાર્યમૂલ્યોને પ્રથમ પસંદગી આપતાં હતાં.
૨. વિદ્યાર્થીઓ સાહસ, સત્તા, આસપાસની પરિસ્થિતિ, વિવિધતા અને સામાજિક કલ્યાણ આ કાર્યમૂલ્યોને ઓછું મહત્ત્વ આપતા જોવા મળ્યા.
૩. સત્તા, સાહસ, એકસાથે કામ કરવું, આર્થિક વળતર, આસપાસની પરિસ્થિતિ, સર્જનાત્મકતા, અંગત ધ્યેય અને મોભો આ કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં જાતિગત ભિન્નતા જોવા મળી.
૪. બુદ્ધિનો સાહસ, એક સાથે કામ કરવું, કાર્ય સ્વતંત્રતા, સર્જનાત્મકતા, અંગત મહત્વાકાંક્ષા અને કૌટુંબિક કાર્યમૂલ્યો સાથે સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો.
૫. આર્થિક વળતર, આસપાસનું વાતાવરણ અને કુટુંબ કાર્યમૂલ્યોનો બુદ્ધિ સાથેનો સંબંધ નકારાત્મક જોવા મળ્યો.

૬. કાર્યમૂલ્યો ઉપર સામાજિક—આર્થિક સ્તરની કોઈ અસર જોવા ન મળી.

ટી.વી. રાવ (૧૯૭૪) એ તબીબી વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓની કાર્યમૂલ્ય તરેહનો અભ્યાસ કર્યો. આ અભ્યાસ માટે સમગ્ર ભારતમાંથી તબીબી વિદ્યાશાખાના છેલ્લા વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા ૩૯૪ વિદ્યાર્થીઓનો નિદર્શ પસંદ કર્યો હતો. તબીબી વિદ્યાર્થીઓના કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે રાવે ચિકિત્સક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર કરી હતી.

આ અભ્યાસનું મુખ્ય તારણ એ હતું કે તબીબી વિદ્યાર્થીઓ સ્વતંત્રતા કાર્યમૂલ્યને પ્રથમ પસંદગી આપતા હતા. ત્યારબાદ સામાજિક સેવા, સર્જનાત્મકતા, દરજ્જો, આર્થિક વળતર અને છેલ્લી પસંદગી શિક્ષણ અને સંશોધન એ કાર્યમૂલ્યની કરી હતી. ભારતના તબીબી વિદ્યાર્થીઓ સ્વતંત્રતા, સમાજસેવા, સર્જનાત્મકતા અને દરજ્જો કાર્યમૂલ્યને વધુ મહત્વ આપતા હતા.

ગણેશ અને મલહોત્રા (૧૯૭૫) એ પ્રાઈવેટ સેક્ટર અને પબ્લીક સેક્ટર સંસ્થાના મેનેજરોના કાર્યમૂલ્યોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કર્યો હતો. આ અભ્યાસમાં તેઓએ સ્કોટમાયર અને સુશાનમાયર રચિત કાર્યમૂલ્ય તુલાનો ઉપયોગ કર્યો હતો આ અભ્યાસમાં મેનેજરો ફરજ સભાનતા, વ્યક્તિગત જવાબદારી, સ્વીકૃતિની ઈચ્છા, સલામતી, કર્મચારીની સલામતી, સ્થિરતા તથા ઘ્યેય ઉન્મુખતાના મૂલ્યોને વધારે મહત્વ આપતા જોવા મળ્યા હતાં.

એમ. જૈન (૧૯૭૭) એ તબીબી વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓની કાર્યમૂલ્ય તરેહનો અભ્યાસ કર્યો. જૈને રાજસ્થાન રાજ્યની વિવિધ મેડીકલ કોલેજના ૧૫૭ વિદ્યાર્થીઓનો નમૂનો પસંદ કર્યો હતો. રાવ દ્વારા સર્જિત ચિકિત્સક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનો માહિતી એકત્ર કરવા માટે ઉપયોગ કર્યો હતો. પ્રસ્તુત અભ્યાસના મુખ્ય તારણો આ પ્રમાણે હતા.

૧. તબીબી વિદ્યાશાખાના જુદાં જુદાં વર્ષમાં અભ્યાસ કરતાં વિદ્યાર્થીઓનાં સામાજિક સેવા કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં સમાનતા જોવા મળી. ત્યારબાદ વિદ્યાર્થીઓએ સર્જનાત્મકતા, સ્વતંત્રતા દરજ્જો, ગ્રામ્ય કામગીરીની શરતો, સારા કાર્યકરો, સલામતી અને આર્થિક મૂલ્યને ક્રમશઃ પસંદગી આપી હતી.
૨. વિદ્યાર્થીઓના સામાજિક અને સ્વતંત્ર કાર્યમૂલ્ય અને સર્જનાત્મકતા અને શૈક્ષણિક કાર્યમૂલ્યો વચ્ચેનો સહસંબંધ ખૂબ જ ગાઢ જોવા મળ્યો. સામાજિકતા અને આર્થિક કાર્યમૂલ્યો વચ્ચેનો સહસંબંધ નકારાત્મક જોવા મળ્યો.
૩. વિદ્યાર્થીઓમાં ભાવાત્મક અને સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્યો ઊંચા જોવા મળ્યા. તેઓ આર્થિક કાર્યમૂલ્ય, સ્વતંત્રતા, સામાજિક મોભો અને કામની શરતો આ કાર્યમૂલ્યને ખૂબજ ઓછું મહત્વ આપતા હતાં.
૪. ગ્રામ્ય વિસ્તારમાં કામ કરવું એ કાર્યમૂલ્યનો સર્જનાત્મકતા, સ્વતંત્રતા અને મોભો એ કાર્યમૂલ્યો સાથેનો સંબંધ નકારાત્મક જોવા મળ્યો.

ડી. ચન્દ્રા (૧૯૭૭) એ શૈક્ષણિક અને બિન-શૈક્ષણિક વ્યવસાયોમાં કામ કરતી ૨૦૫ વ્યક્તિઓના કાર્યમૂલ્યના દ્રષ્ટિકોણનો અભ્યાસ કર્યો. તેણે શિક્ષકો, ડોક્ટરો, ઈજનેરો, વકીલો તેમજ સંચાલકોના કાર્યમૂલ્યોમાં રહેલા તફાવતો અને અનુભૂતિના પરિબલોની સરખામણી કરવા કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર કરી.

પ્રસ્તુત અભ્યાસનાં તારણો આ મુજબ જોવા મળ્યાં.

૧. એન્જિનિયર સિવાયના ચાર ધંધાકીય જૂથોનું બબ્બે જૂથોમાં વિભાજન કરી કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તકોના સરાસરીની તુલના કરવામાં આવી. એન્જિનિયરોમાં સ્વતંત્રતા સિવાયના બધાં જ કાર્યમૂલ્યોની અનુભૂતિ જોવા મળી.
૨. શિક્ષકો અને ડોક્ટરોના કાર્યમૂલ્યો મોટેભાગે સરખા જોવા મળ્યાં.
૩. શિક્ષકો અને વકીલો તેમ જ શિક્ષકો અને ઈજનેરો આ બંને જૂથો વચ્ચે મોટાભાગના કાર્યમૂલ્યોમાં તફાવત જોવા મળ્યો. શિક્ષકનું નૈતિક ધોરણ બધા જ ધંધાકીય જૂથોમાં સૌથી વધુ જોવા મળ્યું.
૪. શિક્ષકોના પોતાના જ જૂથમાં કાર્યમૂલ્યની અનુભૂતિ સરખી જોવા મળી શિક્ષકો અને ડોક્ટરોમાં પણ કાર્યમૂલ્યની અનુભૂતિમાં ખાસ તફાવત જોવા ન મળ્યો.
૫. બિનઅસરકારક શિક્ષકો અને અસરકારક શિક્ષકોના આર્થિક વળતર અને સામાજિક સેવા કાર્યમૂલ્યમાં ભિન્નતા જોવા મળી.
૬. કાર્યમૂલ્યની અનુભૂતિમાં જુદાં જુદાં ધંધાકીય જૂથોમાં પ્રકૃતિ અને નમ્રતા જેવા ગુણોમાં તફાવત જોવા મળ્યો. મૂલ્યાંકનનું પરીબળ દરેક જૂથમાં સામાન્ય જોવા મળ્યું. રેશમા બૂમૈયા (૧૯૮૬) એ વડોદરા શહેરના સેવાકાલીન અને પૂર્વ સેવાકાલીન શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યનો અભ્યાસ કર્યો.

પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે સંશોધકે વડોદરા શહેરના અંગ્રેજી માધ્યમની માધ્યમિક શાળાના ૫૦ શિક્ષકો અને ૫૦ તાલીમી શિક્ષકોનો નિદર્શ પસંદ કર્યો હતો.

પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે નિદર્શ પાસેથી જરૂરી માહિતી મેળવવા માટે સુપરની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા અને વીકટર ફ્રાંકીની જીવનના હેતુની પ્રશ્નાવલીનો ઉપયોગ કર્યો.

મળેલી માહિતીનું પૃથક્કરણ કરી નીચે મુજબના પરીણામો જોવા મળ્યાં.

૧. શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યમાં કોઈ જાતિગત ભિન્નતા જોવા ન મળી.
૨. આસપાસની પરિસ્થિતિ, એક સાથે કામ કરવું, વિવિધતા અને બૌદ્ધિક પ્રોત્સાહન આ ચાર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પુરૂષ શિક્ષકો કરતાં સ્ત્રી શિક્ષકોની વધુ જોવા મળી.
૩. તાલીમી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યોમાં કોઈ જાતિગત ભિન્નતા જોવા ન મળી.

૪. પુરૂષ તાલીમાર્થી શિક્ષકોના સંચાલન, સિધ્ધિ, દેખરેખ, એકસાથે કામ કરવું સૌંદર્ય અને કલામાં સૂર્યિ અને કીર્તિ આ કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી સ્ત્રી તાલીમી શિક્ષકો કરતાં ઊંચી જોવા મળી.
૫. શિક્ષકો અને તાલીમી શિક્ષકો વચ્ચે સર્જનાત્મકતા, સંચાલન, એકસાથે કામ કરવું, સૌંદર્ય અને કલામાં સૂર્યિ, પરોપકારવૃત્તિ અને બૌદ્ધિક પ્રોત્સાહન આ કાર્યમૂલ્યોમાં કોઈ સૂચક તફાવત જોવા ન મળ્યો.
૬. શિક્ષકો અને તાલીમી શિક્ષકોના સિધ્ધિ, આસપાસની પરિસ્થિતિ, નિરીક્ષણ, જીવનનો રસ્તો, સલામતી, મોત્મો, સ્વતંત્રતા અને આર્થિક વળતર આ કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી વચ્ચેનો તફાવત ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક જોવા મળ્યો.

આ ઉપરાંત ફ્રાંકીની જીવન ઘ્યેય પ્રશ્નાવલીના સંદર્ભમાં અન્ય તારણો મળ્યા.

ઉષાશ્રી અને ચંદ્રયા (૧૯૯૦) એ પ્રોફેશનલ અને નોન પ્રોફેશનલ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમણે આંધ્ર પ્રદેશની કોલેજ માંથી ૧૦૦ પ્રોફેશનલ શિક્ષકો (ખેતીવાડી, મેડીકલ, એન્જિનિયરીંગ, પશુચિકિત્સક) અને ૧૦૦ નોન પ્રોફેશનલ શિક્ષકોનો અભ્યાસ સુપરની કાર્યમૂલ્ય તુલા દ્વારા કર્યો હતો. અભ્યાસના આધારે જાણવા મળ્યું હતું કે બંને પ્રકારની કક્ષાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યમાં સાર્થક સંબંધ જોવા મળ્યો નહિ જ્યારે કાર્યમૂલ્ય અને કાર્યસંતોષના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સહસંબંધ શોધતાં તેમની વચ્ચે વિધાયક સાર્થક સહસંબંધ જોવા મળ્યો હતો.

સુરે (૧૯૯૨) એ મેનેજરો અને કામદારોના કાર્યમૂલ્યનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેણે સુપરની કાર્યમૂલ્ય તુલા દ્વારા "કલીંગ આયર્ન વર્કસ" ફેક્ટરીમાં કાર્ય કરતાં ૪૦ પુરૂષ મેનેજરો અને ૪૦ પુરૂષ કામદારોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. આ અભ્યાસ દ્વારા જાણવા મળ્યું હતું કે મેનેજરોએ આત્મસિધ્ધિ, સ્વઅભિવ્યક્તિ અને સામાજિક સંબંધિત કાર્યમૂલ્યને અન્ય મૂલ્યની તુલનાએ વધારે મહત્ત્વ આપ્યું હતું જ્યારે કામદારો એ અન્ય મૂલ્યોની તુલનામાં ભૌતિક મૂલ્યોને વધારે મહત્ત્વ આપ્યું હતું. બીજું એક એવું પણ તારણ જોવા મળ્યું હતું કે સંસ્થામાં ઉચ્ચ હોદ્દો ધરાવતા કર્મચારીઓએ માનસિક જરૂરીયાતોને સંતોષી શકે તેવા ઉચ્ચ પ્રકારના મૂલ્યોને વધારે મહત્ત્વ આપ્યું જ્યારે નિમ્ન હોદ્દો ધરાવતા કર્મચારીઓ શારીરીક જરૂરીયાતો સંતોષી શકે તેવા નિમ્ન કક્ષાના મૂલ્યોને વધારે પ્રાધાન્ય આપ્યું હતું આમ મૂલ્યોના તફાવતો માટે વ્યવસાયિક કક્ષા એક મહત્ત્વના નિર્ણાયક પરિબળ તરીકે કાર્ય કરે છે તેવું જોવા મળ્યું હતું.

એ.ડી. બડગુજર (૧૯૯૨) એ જાતિયતા, સામાજિક આર્થિક સ્તર અને વિદ્યાશાખાના સંદર્ભમાં પૂર્વ-સ્નાતક વિદ્યાર્થીઓના કાર્યમૂલ્યનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમણે વિનયન, વિજ્ઞાન, વાણિજ્ય, એન્જિનિયરીંગ અને મેડીકલ કોલેજના તૃતીય વર્ષમાં અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓમાંથી ૫૭૬ કુમારો અને ૫૭૬ કન્યાઓનો નિદર્શ પસંદ કર્યો હતો તેમણે સુપર ડી.ઈ. ની કાર્યમૂલ્ય તુલાનો ઉપયોગ કર્યો હતો. તેના તારણો આ પ્રમાણે હતા.

(૧) કન્યા અને કુમારોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો.

(૨) વિદ્યાશાખા અનુસાર કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો.

(૩) સામાજિક આર્થિક સ્તર અને કાર્યમૂલ્યો વચ્ચેનો સંબંધ સાર્થક ન હતો.

આ અભ્યાસમાં જાતીયતા અને વિદ્યાશાખા મુજબ કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં તફાવત જોવા મળ્યો હતો.

પટેલ (૧૯૯૩) એ બેંક કર્મચારીઓના કાર્યમૂલ્યો કાર્યસંતોષ અને સંગઠન સ્વાસ્થ્યનો એક અભ્યાસ કર્યો હતો. તેઓએ રાષ્ટ્રીયકૃત અને સહકારીક્ષેત્રની બેંકોમાંથી ૨૪૦ કલાર્ક અને ૨૪૦ ઓફિસરોની યાદચ્છિક રીતે પસંદગી કરી કુલ ૪૮૦ કર્મચારીઓનો અભ્યાસ કર્યો હતો. અભ્યાસ દ્વારા જાણવા મળ્યું હતું કે સંસ્થાકીય સ્વાસ્થ્યનું સારું અને નબળું પ્રત્યક્ષીકરણ કરનાર કર્મચારીઓ કાર્યના સામાજિક દરજ્જાના મૂલ્ય અંગે તફાવત ધરાવતા હતા.

ઊંચું સંસ્થાકીય સ્વાસ્થ્ય પ્રત્યક્ષ કરનારા નીચું સંસ્થાકીય સ્વાસ્થ્ય પ્રત્યક્ષ કરનારા કર્મચારીઓની તુલનામાં વધુ કાર્યસંતોષ ધરાવતા જોવા મળ્યા હતા. સંસ્થાકીય સ્વાસ્થ્યના પ્રત્યક્ષીકરણની બઢતીની અપેક્ષાના મૂલ્ય પર વિધાયક સાર્થક અસર જોવા મળી હતી. જ્યારે સંસ્થાકીય સ્વાસ્થ્યનું નબળું પ્રત્યક્ષીકરણ કરનાર બેંકના કર્મચારીઓએ કમાણી પ્રત્યેના વલણને વધારે મહત્ત્વ આપ્યું હતું સારું સંસ્થાકીય સ્વાસ્થ્યનું પ્રત્યક્ષીકરણ કરનાર કર્મચારીઓએ કાર્યગૌરવના મૂલ્યને વધારે મહત્ત્વ આપ્યું હતું તેવું પણ તારણ જોવા મળ્યું હતું.

ડહાણીયા (૧૯૯૩) એ યુનિવર્સિટી શિક્ષકોના પ્રતિબંધિત વર્તન, કાર્યસંતોષ, કાર્યમૂલ્યો અને વર્તનના ઈરાદાઓના સંદર્ભમાં એક અભ્યાસ કરેલો હતો તેઓએ સરદાર પટેલ યુનિવર્સિટી સંલગ્ન તેમજ વિદ્યાનગર ની આસપાસ આવેલી જુદી જુદી આઠ વિદ્યાશાખાઓ માંથી (આર્ટ્સ, કોમર્સ, સાયન્સ, બી.એડ્. એન્જિનિયરીંગ, મેડીકલ, એગ્રીકલચર અને અન્ય) ૪૦ એમ કુલ ૩૨૦ શિક્ષકોનો અભ્યાસ કર્યો હતો અભ્યાસના આધારે જાણવા મળ્યું હતું કે કાર્યસંતોષ, કાર્યમૂલ્યો અને વર્તનના ઈરાદાઓ એમ ત્રણે પરિવર્ત્યોની અસર પ્રતિબંધિત વર્તન પર થતી જોવા મળે છે. અન્ય એક તારણમાં જોવા મળ્યું હતું કે કાર્યસંતોષ અને કાર્યના ગર્વના મૂલ્ય વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો. જ્યારે વર્તનના ઈરાદાઓ સાથે પ્રવૃત્તિની પસંદગી, આગળ વધવાની, કાર્યનો ગર્વ અને કાર્યમાં સામેલગીરીના મૂલ્ય વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો. શિક્ષકોની શૈક્ષણિક સજ્જતા અને સામાજિક દરજ્જાના મૂલ્ય વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો. જ્યારે શિક્ષકોના કુટુંબ પ્રકાર અને કાર્યમાં સામેલગીરીના મૂલ્યને તેમજ કાર્યસંતોષ વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો.

એસ. જોન. મીકેલરાજ (૧૯૯૮) એ ટેક્સટાઈલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝના કર્મચારીઓની ઉંમરના સંદર્ભમાં તેઓની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીનો અભ્યાસ કર્યો હતો. આ અભ્યાસમાં તેમણે ૩૦ કર્મચારીઓ ૨૧ થી ૩૦ વર્ષની (યુવાન કર્મચારી) વયજૂથમાંથી અને ૩૦ કર્મચારીઓ ૪૧ થી ૫૦ વર્ષની (આઘેડ કર્મચારી) વય જૂથમાંથી પસંદ કર્યા હતા. આ અભ્યાસ દ્વારા એવું તારણ મળ્યું હતું કે યુવાન અને આઘેડ કર્મચારીઓની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત હતો.

હવાલાપનાવરે (૧૯૯૮) એ પ્રોફેશનલ અને નોન પ્રોફેશનલ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓના કાર્યમૂલ્યોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમણે કર્ણાટકની ૯૬૦ પ્રોફેશનલ (ખેતીવાડી, એન્જિનિયરિંગ, મેડિકલ) અને નોન પ્રોફેશનલ (આર્ટ્સ, કોમર્સ અને સાયન્સ) કોલેજના વિદ્યાર્થીઓનો સુપરની કાર્યમૂલ્ય તુલા દ્વારા અભ્યાસ કર્યો હતો આ અભ્યાસના સાત કાર્યમૂલ્યોમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો. જ્યારે નોન પ્રોફેશનલ કોલેજોના વિદ્યાર્થીઓમાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યમાં એકબીજાથી સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો. જ્યારે બંને જૂથોની કોલેજોના વિદ્યાર્થીઓની સરખામણી કરતાં ૧૦ કાર્યમૂલ્યો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળ્યો હતો. આ ઉપરાંત એવું પણ જાણવા મળ્યું હતું કે નોન પ્રોફેશનલ કોલેજોના વિદ્યાર્થીઓ કરતાં પ્રોફેશનલ કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ પોતાનાં કાર્યમૂલ્યો પ્રત્યે વધુ સ્પષ્ટ હતા.

ઝાલાવડીયા (૨૦૦૨) એ મેનેજરો અને કામદારોના કાર્યમૂલ્યો, વ્યવસાયિક મનોભાર અને વ્યવસાય સંતોષનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમણે શાપરમાં આવેલી ૭૦ નાની સંસ્થાઓ અને ૨૦ મોટી સંસ્થાઓના ૪૮૦ જેટલા કર્મચારીઓના કાર્યમૂલ્યનો અભ્યાસ કર્યો હતો. આ કર્મચારીઓમાં ૨૪૦ કર્મચારીઓ નાની સંસ્થાના અને ૨૪૦ કર્મચારીઓ મોટી સંસ્થામાંથી પસંદ કર્યા હતા. પ્રત્યેક ૨૪૦ કર્મચારીઓમાં ૧૨૦ મેનેજરો, અને ૧૨૦ કામદાર હતા. બંનેમાં ૧ થી ૫ વર્ષના અનુભવવાળા ૬૦ અને ૧૫ થી ૨૦ વર્ષના અનુભવવાળા ૬૦ હોય તેવા કર્મચારીઓનો સમાવેશ કર્યો હતો. પ્રત્યેક જૂથમાં ૬૦ કર્મચારી પસંદ કરતાં કુલ ૪૮૦ કર્મચારીઓનો નમૂનામાં સમાવેશ કર્યો હતો અહિયાં વિચરણ પૃથક્કરણ દ્વારા એફ મૂલ્યો દ્વારા વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું અને આ મુજબના તારણો મળ્યા હતા.

- (૧) નાની અને મોટી સંસ્થાના કર્મચારીઓમાં કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં તફાવત જોવા મળ્યો નહિ.
- (૨) કર્મચારીના હોદ્દા પ્રમાણે મેનેજર અને કામદારોના કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા જોવા મળી ન હતી.
- (૩) ઓછો અનુભવ અને વધુ અનુભવ ધરાવતાં કર્મચારીઓમાં કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા જોવા મળી ન હતી.
- (૪) સંસ્થાનો પ્રકાર, કર્મચારીનો હોદ્દો અને અનુભવની આંતરક્રિયાની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા જોવા મળી હતી.

અકીલ જાવેદ (૨૦૦૨) એ વિવિધ વ્યવસાયિક જૂથોના કર્મચારીઓના મૂલ્યોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. તેમણે ત્રણ જુદા જુદા વ્યવસાયિક જૂથોમાંથી (શિક્ષકો કારકુનો, અન્ય: વકીલો, ડોક્ટરો વગેરે) કુલ ૭૫ કર્મચારીઓનો અભ્યાસ સ્વાર્ત્કના આઠ મૂલ્યોના સંક્ષિપ્ત સેટ દ્વારા કર્યો હતો અભ્યાસને આધારે એવું તારણ જોવા મળ્યું હતું કે શિક્ષકો, કારકુનો અને અન્ય વ્યવસાયિકોના જૂથો વચ્ચે સરખામણી કરવામાં આવતાં કોઈ નોંધપાત્ર તફાવતો જોવા મળ્યા નહિ પરંતુ તમામ જૂથોના કર્મચારીઓના મૂલ્યો થોડા ઘણાં અંશે મળતા આવતાં હતાં. અભ્યાસના આધારે જાણવા મળ્યું કે કોઈ ચોક્કસ મૂલ્યની અસર કર્મચારીના વ્યવસાય પર થતી જોવા મળી ન હતી.

૨.૩ કાર્યમૂલ્ય સંબંધિત સંશોધનોની સમીક્ષાના પ્રશ્નો

કાર્યમૂલ્ય સંબંધિત સંશોધનોની સંયોજનાત્મક સમીક્ષા નીચેના પ્રશ્નોના ઉત્તર મેળવવા માટે કરવામાં આવી હતી.

- (૧) સમીક્ષામાં પસંદ કરેલાં સંશોધનો કઈ અભ્યાસ કક્ષા ધરાવતા હતા ?
- (૨) સમીક્ષામાં પસંદ કરેલાં સંશોધનોના અભ્યાસ વર્ષ શા હતા ?
- (૩) સમીક્ષા માટે પસંદ કરેલાં સંશોધનોમાં અભ્યાસનો નમૂનો શો લેવામાં આવ્યો હતો ?
- (૪) સમીક્ષા માટે પસંદ કરેલાં સંશોધનો શાળા કક્ષાના કયા ધોરણને સમાવતા હતા ?
- (૫) સમીક્ષા માટે પસંદ કરેલાં સંશોધનોમાં પરતંત્ર ચલ કયો લેવામાં આવેલ હતો ?
- (૬) સમીક્ષા માટે પસંદ કરેલાં સંશોધનોમાં પરતંત્ર ચલ કાર્યમૂલ્યની અસર જાણવા માટે કયા સ્વતંત્ર ચલ પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા ?
- (૭) સમીક્ષા માટે પસંદ કરેલાં સંશોધનોમાં કયા સ્વતંત્ર ચલની પરતંત્ર ચલ પર અસર જોવા મળી ?

૨.૪. સમીક્ષિત સંશોધનોની સંયોજનાત્મક લાક્ષણિકતાઓ

પ્રયોજકે અઢાર સંશોધનો સમીક્ષા માટે પસંદ કર્યા હતા આ સંયોજનાત્મક સમીક્ષા માટે જેકસન (૧૯૮૦) દ્વારા સૂચવેલી પધ્ધતિનું અનુસરણ કરવામાં આવ્યું હતું. આ પધ્ધતિ અનુસાર કાર્યમૂલ્ય પરના સંશોધનોની સંયોજનાત્મક સમીક્ષા માટે કેટલાક પ્રશ્નો પસંદ કરવામાં આવ્યા. સંબંધિત ક્ષેત્રમાં થયેલા સંશોધનોના બનેલા વ્યવસાયિક વિશ્વ માંથી સમીક્ષા માટેના સંશોધનોની નમૂના પસંદગી કરવામાં આવી. સમીક્ષા હેઠળનાં સંશોધનોનાં નમૂનાઓ, પરતંત્ર ચલ, સ્વતંત્ર ચલ અને પરિણામોના સ્વરૂપમાં સમીક્ષિત સંશોધનોની લાક્ષણિકતાઓ રજૂ કરવામાં આવી એ લાક્ષણિકતાઓનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું તથા એ વિશ્લેષણના આધારે સમીક્ષાના પરિબળોનું અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું.

પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે કાર્યમૂલ્ય વિષયક અઢાર સંશોધનો સમીક્ષા માટે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. તેમની મહત્ત્વની લાક્ષણિકતાઓ સારણી ૨.૧ માં રજૂ કરવામાં આવી છે.

સારણી - ૨.૧

સમિક્ષા માટે પસંદ કરેલા સંશોધનોની લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	અભ્યાસક	અભ્યાસ કક્ષા	અભ્યાસ નું વર્ષ	અભ્યાસનો નમૂનો	નમૂનાનું ધોરણ	પરતંત્ર ચલ	સ્વતંત્ર ચલ	સ્વતંત્ર ચલની અસર હા કે ના
૧	એલ. એફ. સિંગર અને બી. સ્ટેફલર	પ્રોજેક્ટ	૧૯૫૩	૯૪૫	આઠ થી દસ	કાર્યમૂલ્ય અને ઈચ્છા	જાતિયતા	હા
૨	સી. ધાર		૧૯૬૫		નવ અને અગીયાર	કાર્યમૂલ્ય	ધોરણ વિદ્યાશાખા	હા હા
૩	પી. રોહિલ અને સી. એમ. ઠકરાલ	પ્રોજેક્ટ	૧૯૬૬		શિક્ષકો	કાર્યમૂલ્ય	રસ	હા
૪	એ. વસંઠા	પીએચ. ડી.	૧૯૭૨	૯૩૪	નવ, દશ	કાર્યમૂલ્ય	સામાજિક આર્થિક સ્તર સિદ્ધિ બુદ્ધિ જાતિયતા	ના હા હા હા
૫	ટી. વી. રાવ	પ્રોજેક્ટ	૧૯૭૪	૩૯૪	તબીબી કોલેજના છેલ્લા વર્ષના વિદ્યાર્થીઓ	કાર્યમૂલ્ય તરેહ	જાતિયતા	હા
૬	એમ. જૈન	એમ. એડ્.	૧૯૭૭	૨૦૫	તબીબી કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ	કાર્યમૂલ્ય તરેહ	વિદ્યાર્થીઓ નું વર્ષ જાતિયતા	હા હા
૭	ડી. ચન્દ્રા	પીએચ. ડી.	૧૯૭૭	૨૦૫	શૈક્ષણિક અને બિન શૈક્ષણિક વ્યવસાય કરતી વ્યક્તિઓ	કાર્યમૂલ્ય ની અનુભૂતી	વિવિધ વ્યવસાય	હા

ક્રમ	અભ્યાસક	અભ્યાસ કક્ષા	અભ્યાસ નું વર્ષ	અભ્યાસનો નમૂનો	નમૂનાનું ઘોરણ	પરતંત્ર ચલ	સ્વતંત્ર ચલ	સ્વતંત્ર ચલની અસર હા કે ના
૮	રેશ્મા ભુમૈયા	એમ. એફ.	૧૯૮૬	૧૦૦	શિક્ષકો અને તાલીમી શિક્ષકો	કાર્યમૂલ્ય	જાતિયતા જીવનનો ધ્યેય તાલીમ	હા હા હા
૯	બર્મન અને ગ્રેલ્ડે	પ્રોજેક્ટ	૧૯૮૫	૨૯૨	૨૧ વર્ષથી મોટા કર્મચારીઓ	કાર્યમૂલ્ય	વિસ્તાર	હા
૧૦	ઉષાશ્રી અને ચંદ્રયા	પ્રોજેક્ટ	૧૯૯૦	૨૦૦	શિક્ષકો	કાર્યમૂલ્ય	વિદ્યાશાખા	ના
૧૧	સુરે	પ્રોજેક્ટ	૧૯૯૨	૮૦	મેનેજરો અને કામદારો	કાર્યમૂલ્ય	વ્યવસાયિક કક્ષા	હા
૧૨	એ. ડી. બડગુજર	પીએચ. ડી.	૧૯૯૨	૧૧૫૨	પૂર્વ સ્નાતક વિદ્યાર્થીઓ	કાર્યમૂલ્ય	જાતિયતા વિદ્યાશાખા સામાજિક આર્થિક સ્તર	ના હા ના
૧૩	ડઢાણીયા	એમ. ફીલ ડીઝર્ટેશન	૧૯૯૩	૩૨૦	શિક્ષકો	કાર્યમૂલ્ય	વિદ્યાશાખા	હા
૧૪	એસ. એન. મીઠલરાજ	પ્રોજેક્ટ	૧૯૯૮	૬૦	ટેક્સ ટાઈલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝના કર્મચારીઓ	કાર્યમૂલ્ય	વયકક્ષા	હા
૧૫	હવાલા પનાવરે	પ્રોજેક્ટ	૧૯૯૮	૯૬૦	કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ	કાર્યમૂલ્ય	વિદ્યાશાખા	હા

ક્રમ	અભ્યાસક	અભ્યાસ કક્ષા	અભ્યાસ નું વર્ષ	અભ્યાસનો નમૂનો	નમૂનાનું ધોરણ	પરતંત્ર ચલ	સ્વતંત્ર ચલ	સ્વતંત્ર ચલની અસર હા કે ના
૧૬	ડૉ. તરલીકા ઝલાવડીયા	પીએચ. ડી.	૨૦૦૨	૪૮૦	ઈન્ડસ્ટ્રીઝના મેનેજરો અને કામદારો	કાર્યમૂલ્ય	સંસ્થાનું સ્તર હોદ્દો અનુભવ	ના હા ના
૧૭	અકીલ જાવેદ	પ્રોજેક્ટ	૨૦૦૨	૭૫	વ્યવસાયિક જૂથના કર્મચારીઓ (વકીલ, શિક્ષકો, ડૉક્ટરો, કારકુનો)	કાર્યમૂલ્ય	વ્યવસાયિક જૂથ	ના
૧૮	ફેક અને યેશોધરા	પ્રોજેક્ટ	૨૦૦૭	૭૧	શિક્ષકો	કાર્યમૂલ્ય	વિસ્તાર વયકક્ષા વિદ્યાશાખા	ના હા ના

સારણી – ૨.૧ નું અવલોકન દર્શાવે છે કે, સંયોજનાત્મક સમીક્ષા માટે કુલ અઢાર સંશોધનો પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. આ બધા સંશોધનોમાં કાર્યમૂલ્યના વિવિધ ચલો વચ્ચેના તફાવતોની સાર્થકતા તપાસવામાં આવી હતી.

૨.૫ સમીક્ષા માટેના સંશોધનોની લાક્ષણિકતાઓનું વિશ્લેષણ

સમીક્ષા માટે પસંદ થયેલા અઢાર સંશોધનોની જે લાક્ષણિકતાઓ સારણી – ૨.૧ માં રજૂ કરવામાં આવી છે તે લાક્ષણિકતાઓનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું. સમાક્ષા માટે નક્કી કરેલા પ્રશ્નોના ઉત્તર મેળવવા માટે લાક્ષણિકતાઓનું વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું. સમીક્ષા માટેના પ્રશ્નો અનુસાર કરવામાં આવેલા વિશ્લેષણ દ્વારા અહીં દર્શાવેલા પરિણામો કે ઉત્તર પ્રાપ્ત થયા હતા.

(૧) સમીક્ષામાં સમાવેલા સંશોધનોમાંના અઢાર સંશોધનો પૈકી ચાર પી. એચ. ડી., ત્રણ એમ. એડ્. અને એમ. ફીલ અને અગીયાર સામાન્ય સંશોધન પ્રોજેક્ટ અન્વયે હાથ ધરાયેલા હતા. અહિયા પીએચ. ડી. કે એમ. એડ્. કે એમ. ફીલ એમ કશી પણ સ્પષ્ટતા અભ્યાસની નહીં મળેલ હોય તેવા સંશોધનોને પ્રોજેક્ટ કક્ષામાં મૂકવામાં આવેલ હતા.

- (૨) સમીક્ષા હેઠળના સંશોધનોમાં ૧૯૫૩ થી ૧૯૮૦ ના સમયગાળા દરમિયાન સાત સંશોધનો ૧૯૮૦ થી ૧૯૯૮ ના સમયગાળા દરમિયાન આઠ સંશોધનો અને ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૭ વચ્ચે ત્રણ સંશોધનો થયેલાં હતા.
- (૩) સમીક્ષા માટેનાં સંશોધનોમાં નમૂનો ૮૦ થી માંડીને ૧૧૫૨ સુધીનો લેવામાં આવ્યો હતો.
- (૪) સમીક્ષા માટે પસંદ થયેલાં સંશોધનોમાં માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓથી માંડી પૂર્વસ્નાતક કક્ષાના વિદ્યાર્થીઓ તથા તાલીમી શિક્ષકો, મેનેજરો, કામદારો, વિવિધ વિદ્યાશાખાના શિક્ષકો, વકીલો, ડૉક્ટરોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો.
- (૫) સમીક્ષામાં પસંદ થયેલાં બધા જ સંશોધનો કાર્યમૂલ્ય પરના હતા. આ સંશોધનમાં કાર્યમૂલ્યને પરતંત્ર ચલ તરીકે લેવામાં આવેલ.
- (૬) સમીક્ષાના અઢાર પૈકી ચાર સંશોધનોમાં સુપર ડી. ઈ. ની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનો ઉપયોગ કર્યો હતો, સંશોધકે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના ઉપકરણોના અભ્યાસાંતે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે) ની રચના અને યથાર્થીકરણનું કાર્ય કર્યું છે.
- (૭) સમીક્ષામાં પસંદ કરાયેલા સંશોધનોમાં પરતંત્ર ચલ કાર્યમૂલ્ય માટે સમીક્ષાના પસંદિત સંશોધનો પૈકી છ સંશોધનોમાં જાતિયતા, પાંચ સંશોધનોમાં વિદ્યાશાખા અને બાકીનામાં ધોરણ, રસ, સામાજિક આર્થિક સ્તર, સિદ્ધિ, બુદ્ધિક્ષા વિવિધ વ્યવસાય, જીવનના ધ્યેય, તાલીમ, વિસ્તાર, સંસ્થાનું સ્તર, હોદ્દો, અનુભવ અને વયકક્ષા જેવા સ્વતંત્ર ચલો સ્વીકારેલા હતા.
- (૮) સમીક્ષામાં પસંદ કરેલા સંશોધનોમાં સ્વીકારેલા જાતિયતા, સામાજિક – આર્થિક સ્તર, બુદ્ધિ, સિદ્ધિ, વ્યવસાય, વિદ્યાર્થીનું ધોરણ, વિદ્યાશાખા, રસ, કક્ષા, જીવન ધ્યેય, તાલીમ, હોદ્દો, અનુભવ જેવા સ્વતંત્ર ચલોની અસર મોટા ભાગના સંશોધનોમાં જોવા મળી હતી. પરંતુ પાંચ સંશોધનોમાં વિદ્યાશાખા, જાતિયતા, સામાજિક – આર્થિક સ્તર, સંસ્થાનું સ્તર, અનુભવ વ્યવસાયિક જૂથ, વિસ્તાર અને વિદ્યાશાખાની અસર જોવા મળી ન હતી.

૨.૬. પ્રસ્તુત સંશોધનની વિશિષ્ટતા

૧. સમીક્ષામાં સમાયેલા સંશોધનમાંના અઢાર સંશોધનોમાંથી પીએચ. ડી. કક્ષાએ માત્ર ચાર જ સંશોધનો થયા છે. એમ. એડ્. કક્ષાએ માત્ર ત્રણ જ સંશોધનો થયા છે. બાકીના અગીયાર સંશોધનોમાં કાર્યમૂલ્યનો અભ્યાસ પ્રોજેક્ટ કક્ષાએ થયો છે. એટલે કે પીએચ. ડી. અને એમ. એડ્. કક્ષાએ કાર્યમૂલ્ય ઉપર ઓછું કામ થયેલું છે. પ્રસ્તુત કાર્ય પીએચ. ડી. કક્ષાએ છે.

૨. સમીક્ષા હેઠળના અઢાર સંશોધનો પૈકી સાત સંશોધનો ૧૯૫૩ થી ૧૯૮૦ ના સમયગાળા દરમિયાન થયેલાં છે અને આઠ સંશોધનો ૧૯૮૦ થી ૧૯૯૮ વચ્ચે થયેલા છે. જ્યારે માત્ર ત્રણ સંશોધનો ૨૦૦૦ થી ૨૦૦૭ વચ્ચે થયેલાં છે જેને અદ્યતન ગણી શકાય. આમ સમીક્ષા હેઠળના સંશોધનોમાં મોટાભાગના સંશોધનો જુના સમયગાળાના છે. કાર્યમૂલ્ય સમયને સાપેક્ષ ગણતા પ્રસ્તુત કાર્ય કાર્યમૂલ્યનાં ક્ષેત્રમાં છે.

૩. સમીક્ષા હેઠળના અઢાર સંશોધનો પૈકી ત્રણ સંશોધનમાં માધ્યમિક શાળાના વિદ્યાર્થીઓ નમૂના તરીકે પસંદ કર્યા હતા. ચાર સંશોધનનાં કોલેજના વિદ્યાર્થીઓ નમૂના તરીકે પસંદ કર્યા હતા. પાંચ સંશોધનમાં શિક્ષકોને નમૂના તરીકે પસંદ કર્યા હતા. છ સંશોધનમાં વિવિધ વ્યવસાયિક વ્યક્તિઓ જેવી કે મેનેજરો, કારકુનો અને અન્ય વ્યવસાયીઓનો સમાવેશ કર્યો હતો. સમીક્ષામાં સમાવેશ થતાં સંશોધનોમાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનો સમાવેશ હતો નહિ. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનો સમાવેશ કર્યો હતો.

૫. સમીક્ષામાં પસંદ થયેલાં સંશોધનો પૈકી છ સંશોધનમાં જાતિયતા, પાંચ સંશોધનમાં વિદ્યાશાખા અને બાકીનામાં ધોરણ, રસ, સામાજિક આર્થિક સ્તર, સિદ્ધિ, બુદ્ધિક્ષા, વિવિધ વ્યવસાય, જીવનના ધ્યેય, તાલીમ, વિસ્તાર, સંસ્થાનું સ્તર, હોદ્દો, અનુભવ અને વયકક્ષા જેવા સ્વતંત્ર ચલો સ્વીકારેલા હતા. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રયોજકે ચલો આ પ્રમાણે સ્વીકારેલા હતા : (અ) જાતિયતા (બ) વિસ્તાર અને (ક) વ્યવસાય કક્ષા.

હવે પછીના પ્રકરણમાં સંશોધનની આધારશીલા રજૂ કરવા વ્યાપવિશ્વ, નમૂના પસંદગી, માહિતી પ્રાપ્તિની વિગત અને પ્રાપ્ત માહિતીના પૃથક્કરણની યોજના રજૂ કરવામાં આવેલ છે.

પ્રકરણ - ૩

સંશોધનની આધારશિલા અને સંશોધનયોજના

૩.૧ સમસ્યાનો ઉદ્ભવ

વ્યક્તિના જીવનમાં મૂલ્યોનું ખૂબ જ મહત્વના છે. વિવિધ મૂલ્યો પૈકી કાર્યમૂલ્ય વ્યાવસાયિક કાર્યના સંદર્ભમાં સમજવામાં આવે છે. કાર્યમૂલ્ય એટલે કાર્ય દ્વારા મળતો સંતોષ. શાળાના શિક્ષકો કે જેમને ભાવિ સમાજ અને ભાવિ નાગરિકોને ઘડવાનું મહત્વનું કાર્ય સોંપવામાં આવે છે એવા શિક્ષકો કયાં પ્રકારનાં કાર્યમૂલ્યની પસંદગી કરે છે તે જાણવા માટે સંશોધકે આ સમસ્યા પસંદ કરી. કાર્ય કે નોકરીને જે નિષ્પત્તિઓ સંલગ્ન છે અને જે વ્યક્તિની જરૂરિયાતોને સંતોષ આપે છે, મહત્વાકાંક્ષાઓ સંતોષે છે એ જ કાર્યમૂલ્ય છે. રાજકોટ જિલ્લાના પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કયાં કાર્યમૂલ્યને કેટલું મહત્વ આપે છે. શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી વચ્ચે શો જાતિભેદ છે. તેમજ શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્ય પર રહેઠાણ વિસ્તારની શી અસર છે તે જાણવા માટે આ સમસ્યા પસંદ કરેલ છે.

૩.૨ વ્યાપવિશ્વ

પ્રસ્તુત સંશોધનકાર્યમાં વ્યાપવિશ્વ તરીકે પ્રયોજકે રાજકોટ જિલ્લાની પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને પસંદ કર્યા હતા.

૩.૨.૧. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનું વ્યાપવિશ્વ. રાજકોટ જિલ્લામાં કુલ ૧૪૪૦ પ્રાથમિક શાળા આવેલી હતી જેમાં વિવિધ તાલુકાઓના બી. આર. સી. (Block Resource Centre) અને સી. આર. સી. (Cluster Resource Centre) કે જે પ્રાથમિક શાળા સંકુલ તરીકે ઓળખવામાં આવતા હતા તે દ્વારા પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનું વ્યાપવિશ્વ નક્કી કરવામાં આવ્યું.

સારણી – ૩.૧

રાજકોટ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓમાંનાં શિક્ષકોનું વ્યાપવિશ્વ

ક્રમ	શાળા સંકુલ	C.R.C. ની સંખ્યા	B.R.C. ની સંખ્યા
૧.	મોરબી	૧૩	૧
૨.	માળિયા	૦૯	૧
૩.	જેતપુર	૧૨	૧
૪.	કોટડા સાંગાણી	૦૬	૧
૫.	ટંકારા	૦૬	૧
૬.	વાંકાનેર	૧૩	૧
૭.	રાજકોટ ગ્રામ્ય	૧૨	૧
૮.	જામકંડોરણા	૦૮	૧
૯.	જસદણ	૧૬	૧
૧૦.	લોધિકા	૦૬	૧
૧૧.	ગોડલ	૧૭	૧
૧૨.	પડધરી	૧૧	૧
૧૩.	ઉપલેટા	૧૩	૧
૧૪.	ધોરાજી	૦૭	૧
૧૫.	રાજકોટ શહેર	૨૩	૧
	કુલ	૧૭૨	૧૫

સારણી – ૩.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ રાજકોટ જિલ્લાનાં કુલ પંદર B.R.C. થી નક્કી થતા ૧૭૨ C.R.C. આવેલાં હતા. રાજકોટ જિલ્લાની કુલ ૧૪૪૦ પ્રાથમિક શાળામાં કુલ ૭૨૨૫ શિક્ષકો હતા. જેમાં ૩૬૧૮ પુરુષ શિક્ષકો અને ૩૬૦૭ સ્ત્રી શિક્ષકોનો સમાવેશ થતો હતો. પ્રસ્તુત અભ્યાસનું પ્રાથમિક શાળાનાં શિક્ષકો માટેનું આ લક્ષ વ્યાપવિશ્વ હતું

૩.૨.૨ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનું વ્યાપવિશ્વ. રાજકોટ જિલ્લામાં કુલ ૩૬૩ માધ્યમિક શાળાઓ આવેલી હતી. જેમનો ૧૧ સંકુલોમાં સમાવેશ થતો હતો. જિલ્લા શિક્ષણાધિકારી કચેરીએ માધ્યમિક કક્ષાએ શૈક્ષણિક સંકુલ(Educational Complex)નો વિચાર સ્વીકાર્યો હતો.

સારણી - ૩.૨

રાજકોટ જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનું વ્યાપવિશ્વ

ક્રમ	શાળા સંકુલ	સંકુલનું મીટીંગ સ્થળ	ગામ	ગ્રાન્ટેડ શાળા	સરકારી શાળા	કુલ શાળા
૧.	ભારદ્વાજ શાળા વિકાસ સંકુલ	શેઠ ટી. જે. મ્યુનિ. કન્યા વિદ્યાલય ઉપલેટા	ઉપલેટા	૩૫	૦૦	૩૫
૨.	મહર્ષિ દઘીચિ શાળા સંકુલ	સરકારી કન્યા વિદ્યાલય ધોરાજી	ધોરાજી જામકંડોરણા	૨૪ ૧૨	૦૨ ૦૦	૨૬ ૧૨
૩.	વરિષ્ઠ શાળાવિકાસ સંકુલ	લાયન્સ હાઈસ્કૂલ જેતપુર	જેતપુર	૨૭	૦૨	૨૯
૪.	વિશ્વામિત્ર શાળા સંકુલ	વિદ્યામંદિર હાઈસ્કૂલ ગોડલ	ગોડલ કોટડાસાંગાણી	૩૬ ૦૭	૦૧ ૦૦	૩૭ ૦૭
૫.	શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર શાળા વિકાસ સંકુલ	વી. સી. ટેકનીકલ હાઈસ્કૂલ મોરબી	મોરબી માળિયા	૨૯ ૧૦	૦૧ ૦૧	૩૦ ૧૧
૬.	મહર્ષિ દયાનંદ સરસ્વતી શાળાવિકાસ સંકુલ	શ્રી એમ. પી. દોશી હાઈસ્કૂલ ટંકારા	વાંકાનેર ટંકારા પડધરી	૧૭ ૧૩ ૧૧	૦૦ ૦૦ ૦૧	૧૭ ૧૩ ૧૨
૭.	મૈત્રેય શાળાવિકાસ સંકુલ	ડી. એસ. વી. કે. હાઈસ્કૂલ જસદણ	જસદણ	૧૭	૦૦	૧૭
૮.	સ્વામી વિવેકાનંદ શાળાવિકાસ સંકુલ	શ્રી શા. વે. વિરાણી હાઈસ્કૂલ રાજકોટ	રાજકોટ શહેર રાજકોટ તાલુકા	૨૦ ૦૮	૦૦ ૦૦	૨૦ ૦૮
૯.	ભગીરથ શાળાવિકાસ સંકુલ	શ્રી માસૂમ વિદ્યાલય રાજકોટ	રાજકોટ શહેર રાજકોટ તાલુકા	૧૮ ૧૫	૦૧ ૦૦	૧૯ ૧૫
૧૦.	ગૌતમ શાળાવિકાસ સંકુલ	વિશ્વજ્યોત વિદ્યાલય રાજકોટ	રાજકોટ શહેર	૩૦	૦૧	૩૧
૧૧	સાંદીપનિ શાળાવિકાસ સંકુલ	રમેશભાઈ છાયા (વિદ્યાલય) બોયઝ સ્કૂલ રાજકોટ	રાજકોટ શહેર	૨૧ ૦૨	૦૧	૨૪
	કુલ	—	—	૩૫૨	૧૧	૩૬૩

સારણી – ૩.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ રાજકોટ જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનું વ્યાપવિશ્વ કુલ અગિયાર સંકુલમાં વહેંચાયેલું હતું. જેમાં ૩૫૨ ગ્રાન્ટેડ શાળા અને ૧૧ સરકારી શાળા મળીને કુલ ૩૬૩ શાળાનો સમાવેશ થતો હતો. રાજકોટ જિલ્લામાં માધ્યમિક શાળાના કુલ શિક્ષકોની સંખ્યા ૨૫૮૧ હતી. જેમાંથી ૧૬૭૮ પુરુષો અને ૯૦૩ સ્ત્રીઓ હતી. માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનું આ રીતે લક્ષ વ્યાવિશ્વ નક્કી કરવામાં આવ્યું.

૩.૩. નમૂના પસંદગી

રાજકોટ જિલ્લાની પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને નમૂના તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા. પ્રાથમિક શાળાના ૭૦૦ શિક્ષકો અને માધ્યમિક શાળાના ૭૦૦ શિક્ષકો આ સંશોધનનાં પાત્રો હતાં.

નમૂના પસંદગીની ત્રણ રીતો છે : (૧) સંભાવ્ય નમૂનાપસંદગીની રીતો, (૨) બિનસંભાવ્ય અથવા સંશોધક પસંદિત નમૂના પસંદગીની રીતો અને (૩) નમૂનાપસંદગીની વિશિષ્ટ રીતો.

ઉપર્યુક્ત ત્રણ રીતો પૈકીની સંભાવ્ય નમૂનાપસંદગીની રીત નમૂનાપસંદગી માટે પસંદ કરવામાં આવી. આ રીતમાં ચાર રીતે નમૂનાપસંદગી થઈ શકે છે : (૧) આકસ્મિક નમૂનાપસંદગી (૨) સ્તરીકૃત આકસ્મિક નમૂનાપસંદગી (૩) યોજનાબદ્ધ નમૂનાપસંદગી (૪) ઝૂમખાં નમૂના પસંદગી.

ઉપર્યુક્ત ચાર રીતો માંથી સંશોધકે સ્તરીકૃત આકસ્મિક નમૂના પસંદગીની રીત પસંદ કરી.

૩.૩.૧. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની નમૂનાપસંદગી. પ્રાથમિક શાળાના કુલ ૧૫ સંકુલોને સ્તર તરીકે નક્કી કરવામાં આવ્યા. તેમાંથી ૯ સ્તર પસંદ કરવામાં આવ્યા. આ નવ સ્તર એવા હતા કે જેમાં સંશોધક ને ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના સ્ત્રી – પુરુષોનો નિદર્શ મળી રહેતો હતો.

સંશોધકે અભ્યાસમાં વિસ્તાર અને જાતિયતાને સ્વતંત્ર ચલ તરીકે પસંદ કર્યા હતા. અહિયા ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકાવિસ્તાર તથા જાતિયતામાં સ્ત્રી અને પુરુષ પાત્રોને ધ્યાનમાં રાખીને ધ્યાનમાં રાખીને પછી ઝૂમખા પસંદ કરીને નમૂના પસંદગી કરવામાં આવી. અહિ ઝૂમખું હેતુપૂર્વકનું હતું પણ અનાત્મલક્ષી પસંદગી હતી.

રાજકોટ જિલ્લાની કુલ ૧૪૪૦ પ્રાથમિક શાળાઓ હતી અને ૧૫ B.R.C. સેન્ટરો હતાં. B.R.C. સેન્ટરોમાં વિવિધ શાળાના શિક્ષકોનું જૂથ મીટીંગ માટે કે તાલીમ માટે મળે જેને પ્રયોજકે શાળાસંકુલ નામ આપેલ છે. આ શાળા સંકુલોમાંથી સંશોધકે નિદર્શ પસંદ કર્યાં હતાં. વિસ્તૃત માહિતી સારણી ૩.૩ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૩.૩

રાજકોટ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનું અભ્યાસનું નિદર્શ

ક્રમ	શાળા સંકુલ	ગામ	પસંદિત ઝૂમખા	સ્ત્રી શિક્ષકો	પુરુષ શિક્ષકો	કુલ
૧	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	રાજકોટ શહેર	૩	૧૦૦	૫૦	૧૫૦
૨	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	રાજકોટ ગ્રામ્ય	૨	૪૦	૬૦	૧૦૦
૩	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	મોરબી	૨	૩૦	૪૦	૭૦
૪	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	જેતપુર	૨	૪૦	૪૦	૮૦
૫	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	વોકાનેર	૧	૨૦	૩૫	૫૫
૬	લોધીકા પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	લોધીકા	૧	૨૦	૨૫	૪૫
૭	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	ગોડલ	૧	૩૦	૨૦	૫૦
૮	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	ઉપલેટા	૨	૪૦	૩૦	૭૦
૯	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	ધોરાજી	૨	૫૦	૩૦	૮૦
	કુલ	—		૩૭૦	૩૩૦	૭૦૦

સારણી - ૩.૩ માં રાજકોટ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનું નિદર્શ દર્શાવેલ છે. પ્રાથમિક શાળાના કુલ - ૧૫ સંકુલમાંથી ૯ સંકુલનો નિદર્શમાં સમાવેશ થયો હતો. રાજકોટ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કુલ સંખ્યા ૭૨૨૫ હતી. જેમાં ૩૬૧૮ પુરુષો હતી અને ૩૬૦૭ સ્ત્રીઓ હતી. નમૂનામાં કુલ ૩૭૦ સ્ત્રીઓ અને ૩૩૦ પુરુષો મળીને ૭૦૦ શિક્ષકોનો સમાવેશ થયો હતો.

રાજકોટ જિલ્લાના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની અહિ વર્ણવ્યા પ્રમાણે જાતિયતા અને વિસ્તારને ધ્યાનમાં લઈને પસંદગી કરવામાં આવી હતી. જેની વિગત સારણી ૩.૪ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૩.૪

રાજકોટ જિલ્લાના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનું જાતિયતા અને વિસ્તારના સંદર્ભમાં નિદર્શ

જાતિ	ગ્રામ્ય	શહેરી	તાલુકો	કુલ નિદર્શ	જિલ્લાની શિક્ષકોની કુલ સંખ્યા	કુલ સંખ્યાના ટકા
પુરુષ	૮૫	૧૫૦	૮૫	૩૨૦	૩૬૧૮	૮.૧૨
સ્ત્રી	૮૫	૧૭૦	૧૦૫	૩૬૦	૩૬૦૭	૧૦.૨૫
કુલ	૧૮૦	૩૨૦	૨૦૦	૭૦૦	૭૨૨૫	૯.૭૦

સારણી - ૩.૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ રાજકોટ જિલ્લાના પ્રાથમિક શાળાના કુલ ૩૬૧૮ પુરુષ શિક્ષકો માંથી ૩૩૦ પુરુષ શિક્ષકોનો નમૂનામાં સમાવેશ થયો જેમાંથી ૮૫ ગ્રામ્ય, ૧૫૦ શહેરી અને ૮૫ તાલુકા ક્ષેત્રે કાર્ય કરતા પુરુષ શિક્ષકો હતા. જ્યારે રાજકોટ જિલ્લાના પ્રાથમિક શાળાના કુલ ૩૬૦૭ સ્ત્રી

શિક્ષકોમાંથી ૮૫ ગ્રામ્ય, ૧૭૦ શહેરી અને ૧૦૫ તાલુકા કક્ષાએ કાર્ય કરતા સ્ત્રી શિક્ષકો હતા.

રાજકોટ જિલ્લાના કુલ શિક્ષકો ૭૨૨૫ હતા જેમાંથી સંશોધકે ૨૦૦ શિક્ષકો અંટલે કે ૮.૭૦ % શિક્ષકોને નિદર્શ તરીકે પસંદ કર્યા હતાં જ્યારે પુરુષ શિક્ષકોની નિદર્શ ટકાવારી ૮.૧૨ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની નિદર્શ ટકાવારી ૧૦.૨૫ હતી.

૩.૩.૨ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની નમૂના પસંદગી. માધ્યમિક શાળાના કુલ ૧૧ સંકુલોને સ્તર તરીકે નક્કી કરવામાં આવ્યાં. તેમાંથી સાત સ્તર પસંદ કરવામાં આવ્યાં. આ સાત સ્તર એવાં હતાં કે જેમાંથી સંશોધકને ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોનો નિદર્શ મળી રહેતો હતો.

સંશોધકે અભ્યાસમાં વિસ્તાર અને જાતિયતાને સ્વતંત્ર ચલ તરીકે લીધા હતા. અહિયા ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના સંકુલ અને તેમાંથી જાતિયતાના સંદર્ભમાં સ્ત્રી અને પુરુષ પાત્રોને ધ્યાનમાં રાખીને ઝૂમખા પસંદ કર્યાં. આ રીતે સ્તરીકૃત ઝૂમખા પસંદગીની રીતથી નમૂનાની પસંદગી કરવામાં આવી. અહિ ઝૂમખાની પસંદગી હેતુપૂર્વકની હતી પરંતુ તેમાં અનાત્મલક્ષીતા હતી.

રાજકોટ જિલ્લાની કુલ ૩૬૩ શાળાઓ પૈકી ગ્રાન્ટેડ (૩૫૨) અને સરકારી શાળા (૧૧) નો સમાવેશ વ્યાપવિશ્વમાં હતો. તે પૈકી જુદાં જુદાં ૧૧ શાળાસંકુલોમાંથી સાત સંકુલોનો નિદર્શમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. નિદર્શની વિસ્તૃત માહિતી સારણી – ૩.૫ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી – ૩.૫

રાજકોટ જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનું નિદર્શ

ક્રમ	સંકુલનું નામ	પસંદિત ઝૂમખા	ગામ	સ્ત્રી શિક્ષકો	પુરુષ શિક્ષકો	કુલ
૧	મહર્ષિ દયાનંદ સરસ્વતી શાળાસંકુલ	૨	વાંકાનેર	૫૦	૫૦	૧૦૦
૨	શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર શાળા વિકાસ સંકુલ	૨	મોરબી	૫૦	૪૦	૯૦
૩	વિશ્વામિત્ર શાળા સંકુલ વિકાસ	૨	ગોંડલ	૨૦	૨૫	૪૫
૪	સ્વામી વિવેકાનંદ શાળા સંકુલ	૪	રાજકોટ	૧૬૦	૧૪૦	૩૦૦
૫	વરિષ્ઠ શાળા સંકુલ વિકાસ	૧	જેતપુર	૪૦	૪૦	૮૦
૬	મૈત્રેય શાળા સંકુલ વિકાસ	૧	જસદણ	૪૦	૨૦	૬૦
૭	મહર્ષિ દધીચિ શાળા સંકુલ	૧	ધોરાજી	૧૦	૧૫	૨૫
	કુલ		—	૩૭૦	૩૩૦	૭૦૦

સારણી – ૩.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ રાજકોટ જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાના કુલ અગીયાર સંકુલોમાંથી સાત સંકુલનો નિદર્શમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો જેના – ઝૂમખાના શિક્ષકો નિદર્શમાં પસંદ થયા હતા. રાજકોટ જિલ્લાના કુલ શિક્ષકો ૨૫૮૧ છે. જેમાંથી ૭૦૦ શિક્ષકોને નિદર્શ તરીકે પસંદ કરવામાં આવ્યા છે. અહિ કુલ ૧૬૧૮ પુરુષોમાંથી ૩૩૦ પુરુષો અને ૮૦૩ સ્ત્રીઓમાંથી ૩૭૦ સ્ત્રીઓનો નિદર્શમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

રાજકોટ જિલ્લાના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પસંદગીમાં જાતિયતા અને વિસ્તારને ધ્યાનમાં લઈને આગળ વર્ણવ્યા પ્રમાણે પસંદગી કરવામાં આવી હતી. જેની વિસ્તૃત માહિતી સારણી – ૩.૬ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી – ૩.૬

રાજકોટ જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનું જાતિયતા અને વિસ્તારના સંદર્ભમાં નિદર્શ

જાતિ	ગ્રામ્ય	શહેરી	તાલુકા	કુલ નિદર્શ	શિક્ષકોની કુલ સંખ્યા	કુલ સંખ્યાના નિદર્શ ટકા
પુરુષો	૮૫	૧૫૦	૮૫	૩૩૦	૧૬૭૮	૧૮.૬૬%
સ્ત્રીઓ	૮૫	૧૭૦	૧૦૫	૩૬૦	૮૦૩	૪૦.૮૭%
કુલ	૧૮૦	૩૨૦	૨૦૦	૭૦૦	૨૫૮૧	૨૧.૧૨%

સારણી – ૩.૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ રાજકોટ જિલ્લાના માધ્યમિક શાળાના કુલ ૧૬૭૮ પુરુષ શિક્ષકોમાંથી ૩૩૦ પુરુષ શિક્ષકોનો નમૂનામાં સમાવેશ થયો. જેમાંથી ૮૫ ગ્રામ્ય, ૧૫૦ શહેરી અને ૮૫ તાલુકા કક્ષાએ કાર્ય કરતા પુરુષ શિક્ષકો હતા. જ્યારે રાજકોટ જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાના કુલ ૮૦૩ સ્ત્રીશિક્ષકોમાંથી ૩૬૦ શિક્ષિકાઓનો નમૂનામાં સમાવેશ થયો. જેમાંથી ૮૫ ગ્રામ્ય, ૧૭૦ શહેરી અને ૧૦૫ તાલુકા કક્ષાએ કાર્ય કરતા સ્ત્રી શિક્ષકો હતા.

રાજકોટ જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાના કુલ શિક્ષકો ૨૫૮૧ છે જેમાંથી સંશોધકે ૭૦૦ શિક્ષકો એટલે કે ૨૧.૧૨ % શિક્ષકોને નિદર્શ તરીકે પસંદ કર્યા જેમાં પુરુષશિક્ષકોની નિદર્શ ટકાવારી ૧૮.૬૬% અને સ્ત્રીશિક્ષકોની નિદર્શ ટકાવારી ૪૦.૮૭% હતી.

૩.૪ ઉપકરણો

સંશોધન યોજનાનું ઘડતર કરતી વખતે જ સંશોધક માહિતી પ્રાપ્તિ માટે ક્યાં સાધનો વાપરવાં જોઈએ તેનો વિચાર કરે છે. સમસ્યા અને ઉત્કલ્પનાના પ્રકાર ઉપર ઉપકરણની પસંદગી આધાર રાખે છે. સંશોધનની ગુણવત્તાનો આધાર સંશોધન ઉપકરણ પર છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં રાજકોટ જિલ્લાની પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યો જાણવા માટે કુલ ચાર ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

- (૧) શિક્ષક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટે – સંશોધક રચિત)
- (૨) શિક્ષક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે – સંશોધક રચિત)
- (૩) મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ (પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે – સંશોધક રચિત)
- (૪) સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ (અન્ય સંશોધક દ્વારા પ્રમાણિત)

ઉપર્યુક્ત ચાર ઉપકરણોમાંથી પ્રથમ ત્રણ ઉપકરણોની સંશોધકે રચના કરી હતી. અને ચોથું ઉપકરણ માર્લો –કાઉને (૧૯૬૦) દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું હતું. જેનો સંશોધકે ગુજરાતી અનુવાદ કરીને ઉપયોગ કર્યો હતો.

૩.૪.૧ શિક્ષક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટે). પ્રાથમિક શાળાના ૩૦૦ શિક્ષકોને "શિક્ષકના પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો" વિષય આપીને મુક્તજવાબી નિબંધ લખવાનું કહેવામાં આવ્યું. પ્રાપ્ત થયેલા નિબંધો પરથી વિધાનો તારવવામાં આવ્યાં. આ વિધાનો અને તેની નિબંધમાં રજૂઆત પરથી કાર્યમૂલ્યોના અર્થનું નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું. ત્યારબાદ કાર્યમૂલ્યોની યાદી તૈયાર કરવામાં આવી અને પ્રાથમિકસ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર કરવામાં આવી. આ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં કુલ-૧૬ કાર્યમૂલ્યો × ૩ વિધાનો સમાવિષ્ટ થતાં કુલ ૪૮ વિધાનો સાથેની પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર થઈ. પ્રાથમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકોને પ્રાથમિક અજમાયશ માટે આ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા આપવામાં આવી અને વિધાનો પર તેમની પાસેથી ક્રમાંકન મેળવવામાં આવ્યું. અને તેના અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ પરથી ઓછી પસંદગી ધરાવતાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો રદ કરીને અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર કરવામાં આવી. આ માટે પાત્રોનો વિધાન અને સંશોધનિકા પરનો કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંક અને કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સાર્થક સહસંબંધાંકને માપદંડ તરીકે સ્વીકારવામાં આવ્યો. અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં ૧૩ કાર્યમૂલ્યો × ૩ વિધાનો મળીને ૩૯ વિધાનો હતા. આ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પ્રાથમિક શાળાના ૭૦૦ શિક્ષકોને આપવામાં આવી અને તેમના કાર્યમૂલ્ય પ્રત્યેના પસંદગીના પ્રાપ્તાંકો મેળવવામાં આવ્યા. નિબંધો દ્વારા તારવેલ કાર્યમૂલ્ય સાથેનો નિષ્ણાતોના મંતવ્ય માટેનો પત્ર તેમજ પ્રાથમિક અને અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરિશિષ્ટ : ૧, ૩ અને ૧૧ માં રજૂ કરેલ છે.

૩.૪.૨ શિક્ષક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે). માધ્યમિક શાળાના ૨૦૦ શિક્ષકોને "શિક્ષકના પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો" વિષય આપીને મુક્ત જવાબી નિબંધ લખવાનું કહેવામાં આવ્યું પ્રાપ્ત થયેલા નિબંધો પરથી વિધાનો તારવવામાં આવ્યાં. ત્યારબાદ વિધાનો પરથી કાર્યમૂલ્યોની યાદી બનાવવામાં આવી આ કાર્યમૂલ્યોના અર્થનું નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું અને દરેક કાર્યમૂલ્ય માટે ત્રણ વિધાનો તૈયાર કરીને પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર કરવામાં આવી. આ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં કુલ-૧૬ કાર્યમૂલ્યો × ૩ વિધાનો સમાવિષ્ટ થતાં કુલ ૧૬×૩ ૪૮ વિધાનો સાથેની પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર થઈ. માધ્યમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકોને પ્રાથમિક અજમાયશ માટે આ કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા આપવામાં આવી અને વિધાનો પર તેમની પાસેથી ક્રમાંકન મેળવવામાં આવ્યું. ત્યારબાદ મળેલ માહિતીનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરીને ઓછી પસંદગીનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો રદ કરવામાં આવ્યા અને અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા તૈયાર કરવામાં આવી. જેમાં ૧૩ કાર્યમૂલ્યો × ૩ વિધાનો મળીને કુલ ૩૯ વિધાનો હતાં. આ શિક્ષક કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા માધ્યમિક શાળાના ૭૦૦

શિક્ષકોને આપવામાં આવી અને તેમના કાર્યમૂલ્ય પ્રત્યેના પસંદગીના પ્રાપ્તાંકો મેળવવામાં આવ્યા. નિબંધો દ્વારા તારવેલ કાર્યમૂલ્યોની યાદી તેમજ પ્રાથમિક અને અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરિશિષ્ટ : ૪, ૬ અને ૧૨ માં રજૂ કરેલ છે.

૩.૪.૩. મૂલ્યપસંદગી માપદંડ. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ લખેલા મુક્ત જવાબી નિબંધો પરથી મળેલાં કાર્યમૂલ્યોની યાદી તેના અર્થ સાથે નિષ્ણાતોના માર્ગદર્શન બાદ એક સૂચિમાં રજૂ કરવામાં આવી અને તેને મૂલ્ય-પસંદગી માપદંડ નામ આપવામાં આવ્યું. આ મૂલ્ય-પસંદગી માપદંડમાં ૧૬ કાર્યમૂલ્યો તથા કૌંસમાં દરેકનો અર્થ આપવામાં આવેલો હતો અને તેની બાજુમાં જ વિભાગ - ૧ માં શિક્ષકો જે કાર્યમૂલ્ય પસંદ કરતા હોય તેની સામેના ચોરસમાં ખરાની નિશાની દર્શાવવાની હતી અને વિભાગ-૨ માં ૧૬ કાર્યમૂલ્યોની જે પસંદગી વિભાગ-૧ માં દર્શાવી હતી તેને પસંદગી મુજબ ૧ થી ૫ ક્રમ આપવાના હતા.

આ મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ પ્રાથમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકો અને માધ્યમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકોને આપવામાં આવ્યો હતો. તેના પરથી શિક્ષકોની પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યોની આવૃત્તિ મેળવવામાં આવી હતી. આ ઉપકરણનો ઉપયોગ અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં મૂલ્ય પસંદગીના તારણોને યથાર્થ ઠરાવવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો. આ ઉપકરણનું પ્રમાણીકરણ કરવામાં આવ્યું ન હતું. આ ઉપકરણ પરિશિષ્ટ: ૭ માં રજૂ કરેલ છે.

૩.૪.૪ સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ. આ ઉપકરણ માર્લો - ક્ર(૩)ને (૧૯૬૦) દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું હતું. આ ઉપકરણ મૂળ અંગ્રેજી ભાષામાં હતું આથી સંશોધકે આ ઉપકરણનો ગુજરાતી અનુવાદ કરીને ઉપયોગ કર્યો હતો.

સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડના મૂળ અંગ્રેજી લઘુસ્વરૂપમાં દસ વિધાનો હતાં. આ દસ વિધાનોવાળા અંગ્રેજી ઉપકરણને અંગ્રેજીના અધ્યાપકને ગુજરાતી અનુવાદ માટે આપવામાં આવ્યું અને તે જ અનુવાદને બીજા અંગ્રેજીના અધ્યાપકને અંગ્રેજી અનુવાદ માટે આપવામાં આવ્યું, ત્યારબાદ માર્ગદર્શક અને બંને ભાષાંતર કરનાર અધ્યાપકના માર્ગદર્શન દ્વારા ગુજરાતી અનુવાદને યથાર્થ કરવામાં આવ્યો.

આ ઉપકરણમાં દસ વિધાનો છે અને તેના માટે શિક્ષકોએ સહમત હોય તો ખરાની નિશાની અને અસહમત હોય તો ખોટાની નિશાની દ્વારા પોતાનો વ્યક્તિગત અભિપ્રાય આપવાનો છે. આ ઉપકરણ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને આપવામાં આવ્યું હતું ઉત્તર દાતાના સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પરના પ્રાપ્તાંક અને કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકની વચ્ચેનો સહસંબંધાંક દ્વારા નિદર્શના પાત્રોના ઉત્તરોને સામાજિક ઈચ્છનીયતાના સંદર્ભમાં મૂલવવામાં આવ્યા હતા. જાણવામાં આવી હતી. આ ઉપકરણનાં અંગ્રેજી અને ગુજરાતી બંને સ્વરૂપ પરિશિષ્ટ: ૮ અને ૯ માં રજૂ કરેલ છે.

૩.૫. સંશોધનપદ્ધતિ

સંશોધનપદ્ધતિને મુખ્ય ત્રણ વિભાગોમાં વહેંચવામાં આવે છે. (૧) ઐતિહાસિક સંશોધનપદ્ધતિ, (૨) વર્ણનાત્મક સંશોધનપદ્ધતિ અને (૩) પ્રાયોગિક સંશોધનપદ્ધતિ.

પ્રસ્તુત અભ્યાસ વર્ણનાત્મક સંશોધન પદ્ધતિઓમાંની સર્વેક્ષણ પદ્ધતિથી પ્રવર્તમાન શાળાકીય માનવબળની માન્યતાઓ અને લક્ષણોનો સર્વે કરવા માટે હાથ ધરવામાં આવેલ. એ દષ્ટિએ પ્રસ્તુત સંશોધન શૈક્ષણિક સર્વેક્ષણ હતું.

૩.૬ માહિતીપ્રાપ્તિની પ્રવિધિ

નમૂનામાં પસંદ થયેલા પ્રત્યેક શૈક્ષણિક સંકુલની સંશોધકે રૂબરૂ મુલાકાત લીધી. સંકુલના અધ્યક્ષને પોતાના સંશોધનકાર્યની વિગત સમજાવી હેતુઓથી વાકેફ કર્યા અને આ કાર્ય માટે માહિતી મેળવવાની અનુકૂળ તારીખ અને સમય નક્કી કર્યો. નિયત કરેલ સમયે સંકુલમાં જઈ જાતિયતાની દષ્ટિએ પુરુષ અને સ્ત્રી એમ બંને પ્રકારનાં શિક્ષકોનું નિદર્શ ઝૂમખું પસંદ કર્યું. કાર્યની શરૂઆત કરતાં પહેલાં શિક્ષકો સાથે માહિતી સંબંધી વાતચીત કરી અને તેમની સાથે આત્મીયતા કેળવવાનો પ્રયત્ન કર્યો. આ માહિતીનો માત્ર સંશોધનકાર્યમાં જ ઉપયોગ કરવામાં આવશે તેની ખાતરી શિક્ષકોને આપવામાં આવી.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા, મૂલ્યપસંદગી માપદંડ અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ વિશે માહિતી આપી અને તેમાં કઈ કઈ વિગતો છે તેમાં શિક્ષકોએ કેવી રીતે માહિતી આપવાની છે તેની સ્પષ્ટતા કરવામાં આવી. વિશેષ કરીને સામાજિક ઈચ્છનિયતાનો ખ્યાલ રાખીને જવાબ ન આપવા અને સાચી માહિતી આપવાનું સુચવવામાં આવ્યું હતું.

શિક્ષકોએ કાંઈ પણ ન સમજાતું હોય અથવા આ ઉપકરણોના સંદર્ભમાં કંઈક વિશેષ જાણવાની ઈચ્છા હોય, સ્પષ્ટતાની જરૂર હોય તો તે માટેનો સમય આપવામાં આવ્યો હતો. તેમના પ્રતિભાવો મેળવવામાં આવ્યા હતા. અને તે સંદર્ભમાં તેમને જરૂરી માહિતી આપવામાં આવી હતી. ઉપકરણોની વિગતો ભરવા માટે ચોક્કસ સમય નિયત કરવામાં આવ્યો ન હતો. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની વિગતો ભરવા માટે આશરે ૨૫ મિનિટનો સમય, મૂલ્યપસંદગી માપદંડ માટે ૧૦ મિનિટનો સમય અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ માટે ૧૦ મિનિટનો સમય લાગતો હતો.

નમૂનામાં સમાવિષ્ટ બધાં જ પાત્રોને કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા, મૂલ્યપસંદગી માપદંડ અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ આપી જરૂરી માહિતી એકત્ર કરવામાં આવી.

૩.૭ પ્રાપ્ત માહિતીનું સ્વરૂપ

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને આપવામાં આવેલ મુક્તજવાબી નિબંધો દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ માહિતી ગુણાત્મક સ્વરૂપે હતી.

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે આપવામાં આવેલ મૂલ્યપસંદગી માપદંડ દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીનું સ્વરૂપ અભિપ્રાયલક્ષી ગુણાત્મક હતું. જેને સંખ્યાત્મક સ્વરૂપમાં રૂપાંતર કરવામાં આવ્યું. સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડમાં સંમત કે અસંમત જણાવીને એટલે કે ગુણાત્મક સ્વરૂપે માહિતી પ્રાપ્ત થઈ હતી જેને પણ સંખ્યાત્મક સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું હતું.

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને આપવામાં આવેલ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર કાર્યમૂલ્યો માટે ઘણું મહત્ત્વનું શરૂ કરીને ઓછું મહત્ત્વનું જણાવીને અભિપ્રાયલક્ષી માહિતી પ્રાપ્ત થઈ હતી. પ્રાપ્ત થયેલી માહિતી સંખ્યાત્મક સ્વરૂપે મૂલવવામાં આવી હતી.

૩.૮ પ્રાપ્ત માહિતીની અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણની પ્રવિધિ

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં કાર્યમૂલ્ય એ પરતંત્ર ચલ છે અને સ્વતંત્ર ચલો તરીકે જાતિયતા, શૈક્ષણિક કક્ષા અને વિસ્તાર એમ ત્રણ ચલો સ્વીકાર્યાં છે. સ્વતંત્ર ચલોની પરતંત્ર ચલ પરની અસર તપાસવા અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરવાનું હતું તેથી સમગ્ર નિદર્શનાં પાત્રોને સ્વતંત્ર ચલના સંદર્ભમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યાં. પૃથક્કરણ ક્રમ આ પ્રમાણે રાખવામાં આવ્યો.

(૧) પ્રાથમિક અને માધ્યમિક બંને કક્ષાનાં પાત્રોના (નિદર્શના) કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરનાં પસંદગી પ્રાપ્તાંકોની આવૃત્તિવિતરણની લાક્ષણિકતાઓ શોધવામાં આવી તેમજ વિરૂપતા અને કઠૂદતા શોધી તેની પ્રમાણભૂલ શોધવામાં આવી અને સાર્થકતા કક્ષા તપાસવામાં આવી. દરેક કાર્યમૂલ્યની સરાસરી શોધી કાર્યમૂલ્યનો પસંદગીક્રમ શોધવામાં આવ્યો તેમજ વિવિધ જૂથની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવામાં આવી. (૨) પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યનાં સરાસરી પસંદગી પ્રાપ્તાંક માટે જૂથોની સરાસરી વચ્ચેનાં તફાવતની સાર્થકતા ટી-ગુણોત્તરના આધારે શોધી ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી કરવામાં આવી. શિક્ષકોની જાતિનાં સંદર્ભમાં ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી કરવામાં આવી. વિસ્તાર અનુસાર ભિન્નતા શોધવા માટે એફ ગુણોત્તર શોધીને ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી કરવામાં આવી. શિક્ષકોની કક્ષા અનુસાર કાર્યમૂલ્ય પસંદગીની ભિન્નતા તપાસવા માટે ત- ગુણોત્તર શોધીને ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી કરવામાં આવી હતી.

હવે પછીના પ્રકરણ-૪માં સંશોધકે પ્રમાણિત કરેલાં ત્રણ ઉપકરણો અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડના ગુજરાતી રૂપાંતરની સંપૂર્ણ વિગત રજૂ કરેલ છે. ત્યારબાદ પ્રકરણ-૫ માં પ્રયોજકે મેળવેલ માહિતી અને તેના પૃથક્કરણની રજૂઆત અર્થઘટન સાથે દર્શાવેલ છે. પ્રકરણ-૬માં માહિતીનું પૃથક્કરણ, અર્થઘટન ને ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી ની રજૂઆત દર્શાવેલ છે. પ્રકરણ-૭માં અભ્યાસનાં સારાંશ, તારણો અને ભલામણોની રજૂઆત દર્શાવેલ છે.

પ્રકરણ – ૪

સંશોધન ઉપકરણોનો પરિચય

પ્રસ્તુત પ્રકરણમાં માહિતીના એકત્રીકરણ માટે રચવામાં આવેલ ઉપકરણોની રચના અને પ્રમાણીકરણની વિગત આપવામાં આવી છે.

- ૪.૧ ઉપકરણોની રચના
- ૪.૨ ઉપકરણોનું પ્રાથમિક સ્વરૂપ
- ૪.૩ ઉપકરણોની પ્રાથમિક અજમાયશ અને માહિતી પૃથક્કરણ
- ૪.૪ ઉપકરણોનું અંતિમ સ્વરૂપ
- ૪.૫ ઉપકરણોનું પ્રમાણીકરણ

ઉપર્યુક્ત સોપાનોની વિગત નીચે મુજબ છે.

૪.૧ ઉપકરણોની રચના

પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં માહિતીની પ્રાપ્તિ માટે ચાર ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો. આ ઉપકરણો આ મુજબ હતાં.

૧. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (Work Value Inventory for Primary School Teachers)
૨. માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (Work Value Inventory for Secondary School Teachers)
૩. મૂલ્યપસંદગી માપદંડ (Value Selection Scale)
૪. સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ (Social Desirability Scale)

ઉપર્યુક્ત ચાર પૈકી પ્રથમ ત્રણ ઉપકરણોની સંરચનાનું કાર્ય સંશોધકે કર્યું હતું. જ્યારે સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ અન્ય દ્વારા પ્રમાણિત કરેલ ઉપકરણ હતું. ઉપકરણોની વિસ્તૃત વિગત અત્રે રજૂ કરેલ છે.

૪.૧.૧ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા. સંશોધક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર કરવા માટે નીચે પ્રમાણેનાં સોપાનોને અનુસર્યા હતા.

૧. શિક્ષકો દ્વારા લખાયેલા નિબંધો દ્વારા વિધાનોનું એકત્રીકરણ
૨. વિધાનો પરથી કાર્યમૂલ્યોની તારવણી
૩. કાર્યમૂલ્યોનાં અર્થનું નિરૂપણ
૪. પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા

૫. સંશોધનિકાનું આખરી સ્વરૂપ

ઉપર્યુક્ત સોપાનોની રજૂઆત આ પ્રમાણે છે.

૧. શિક્ષકો દ્વારા લખાયેલા નિબંધો દ્વારા વિધાનોનું એકત્રીકરણ. સંશોધકે પોતાના વ્યાપવિશ્વમાં વર્ગીકૃત કરેલ રાજકોટ જિલ્લાની આઠ પ્રાથમિક શાળાના સંકુલોની મુલાકાત લીધી અને તે સંકુલના વર્ગોમાં સમાવિષ્ટ શાળાના શિક્ષકોને પોતાના વ્યવસાય માટેનાં કાર્યમૂલ્યો કે જે તેઓને મહત્વનાં લાગે છે તેના વિશે મંતવ્યલેખનનું કાર્ય કરાવ્યું. સંશોધકે આ કાર્ય માટે જે પ્રાથમિક શાળાના સંકુલોની મુલાકાત લીધી તેની યાદી સારણી - ૪.૧ માં આપી છે.

સારણી - ૪.૧

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યો વિશે નિબંધલેખન માટે શાળાસંકુલનો નમૂનો

ક્રમ	શાળાના સંકુલોના નામ	ગામ	શિક્ષક સંખ્યા
૧.	પ્રાથમિક શાળા નંબર - ૮૦ સંકુલ	રાજકોટ	૫૦
૨.	પ્રાથમિક શાળા નંબર - ૮૧ સંકુલ	રાજકોટ	૫૦
૩.	પ્રાથમિક શાળા નંબર - ૭૦ સંકુલ	રાજકોટ	૫૦
૪.	નવાગામ પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	નવાગામ	૪૦
૫.	પ્રાથમિક શાળા નંબર - ૨ સંકુલ	મોરબી	૪૦
૬.	પ્રાથમિક શાળા નંબર - ૩ સંકુલ	મોરબી	૩૫
૭.	પ્રાથમિક શાળા નંબર - ૧ સંકુલ	લોધીકા	૧૫
૮.	કુવાડવા પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	કુવાડવા	૨૦
કુલ	૦૮	-	૩૦૦

સારણી - ૪.૧માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક શાળાના ૩૦૦ શિક્ષકો પાસેથી કાર્યમૂલ્યો વિશેના તેમના અભિપ્રાયો મેળવ્યા હતા. શિક્ષકોની વ્યક્તિગત મુલાકાતને બદલે શાળાસંકુલમાં "કાર્યમૂલ્ય : સ્વરૂપ, અર્થ, સંશોધન" વિષય પર પ્રાથમિક શિક્ષકોના સમૂહને માટે વ્યાખ્યાનનું આયોજન કર્યું હતું અને વ્યાખ્યાનના અંતે અભિપ્રાયદર્શક લેખનકાર્ય કરાવ્યું હતું.

૨. શિક્ષકોના નિબંધ પરથી કાર્યમૂલ્યોની તારવણી. સંશોધકે નિબંધના વાંચન પરથી વિધાનોનું એકત્રીકરણ કર્યું હતું. વિધાનો દ્વારા જે કાર્યમૂલ્યો વ્યક્ત થયાં તેની એક યાદી બનાવી. આ કાર્યના અંતે ઓગણપચાસ કાર્યમૂલ્યોની યાદી મળી. નિબંધલેખનનાં પાત્રોનો ઓગણપચાસ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેનો પસંદગી આંક સારણી-૪.૨ માં દર્શાવ્યો છે.

સારણી - ૪.૨

મુક્તજવાબી પ્રશ્ન (નિબંધ) દ્વારા પ્રાથમિક શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	પસંદગી આંક	ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	પસંદગી આંક
૧	નિજાનંદ	૨૬૦	૨૬	વ્યક્તિ પરખશક્તિ	૨૩૦
૨	જ્ઞાન-સમજની આપ-લે	૧૭૦	૨૭	સ્વતંત્રતા	૧૩૫
૩	સાનુકૂળ સમય	૨૫૦	૨૮	સલામતી	૨૪૯
૪	નવીન જ્ઞાનની તક	૧૬૦	૨૯	સામાજિક સહયોગ	૧૬૦
૫	સંસ્કારસિંચન	૨૪૬	૩૦	આકર્ષક લાભ	૨૫૭
૬	સતત શિક્ષણ	૧૮૦	૩૧	ધ્યેયસિદ્ધિ	૧૪૫
૭	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૨૫૨	૩૨	સામાજિક ફરજ	૨૬૨
૮	બહેનો માટે ઉત્તમ વ્યવસાય	૧૯૦	૩૩	માનસિક શાંતિ	૧૫૫
૯	લાગણી શીલતા	૨૪૭	૩૪	બાળકોના વિકાસનું કાર્ય	૨૩૩
૧૦	સ્વચ્છ વ્યવસાય	૧૮૫	૩૫	વ્યક્તિગત નાવીન્ય	૧૨૦
૧૧	જૂથકાર્ય	૨૬૦	૩૬	સંશોધનસૂઝ	૨૨૮
૧૨	શૈક્ષણિક ક્રાન્તિનું કાર્ય	૧૫૦	૩૭	સમાજસુધારણા	૧૭૦
૧૩	પડકારરૂપ કાર્ય	૨૫૮	૩૮	સમાજસંપર્ક	૨૧૫
૧૪	સ્પર્ધાત્મક કાર્ય	૧૪૦	૩૯	દેશપ્રેમની ભાવનાનો વિકાસ	૧૭૫
૧૫	સર્જનાત્મકતા	૨૬૧	૪૦	ચિંતન શક્તિનો વિકાસ	૨૧૮
૧૬	નિયમિતતા	૧૭૫	૪૧	બાળકોને દિશાસૂચન	૧૯૦
૧૭	બોજાવગરનું કાર્ય	૨૫૮	૪૨	ગ્રામ વિકાસ	૨૧૧
૧૮	સતત જાગૃતતા	૧૪૦	૪૩	નિરક્ષરતા નિવારણ	૨૧૫
૧૯	રાષ્ટ્રસેવા	૨૪૫	૪૪	નાગરીક બનાવવાનું કાર્ય	૨૨૦
૨૦	મર્યાદિત સમય	૧૮૦	૪૫	વૈયક્તિક વિકાસની તક	૨૧૨
૨૧	પ્રતિષ્ઠા	૨૪૦	૪૬	માર્ગદર્શન	૨૧૧
૨૨	ચારિત્ર્ય ઘડતર	૧૬૦	૪૭	કાર્યરત	૨૧૬
૨૩	આયોજનબદ્ધતા	૨૩૫	૪૮	અંગત પસંદગી	૨૧૦
૨૪	વૈચારિક ક્રાન્તિ	૧૫૫	૪૯	આત્મ સંતોષ	૨૧૩
૨૫	વકતૃત્વ શૈલીનો વિકાસ	૧૪૦			

સારણી - ૪.૨ માં દર્શાવ્યા પ્રમાણે સંશોધકના પ્રારંભિક કાર્ય અન્વયે પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનાં મતે ઓગણપચાસ કાર્યમૂલ્યો પસંદ થયાં હતાં. દરેક કાર્યમૂલ્યોના પસંદગીઆંક પરથી ૭૦% પાત્રો કે તેથી વધુ પાત્રોએ પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોની યાદી અલગ તૈયાર કરવામાં આવી આ રીતે પસંદ થયેલાં ૨૮ કાર્યમૂલ્યો સારણી ૪.૩ માં દર્શાવ્યાં છે.

સારણી - ૪.૩

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના પસંદગીઆંકના આધારે પસંદ થયેલાં કાર્યમૂલ્યો

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો
૧	નિજાનંદ	૧૫	આકર્ષક લાભ
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૬	આત્મસંતોષ
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૭	ચિંતન શક્તિનો વિકાસ
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૮	સલામતી
૫	સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય	૧૯	સામાજિક ફરજ
૬	વૈયક્તિક વિકાસની તક	૨૦	વ્યક્તિપરખ શક્તિ
૭	લાગણીશીલતા	૨૧	આયોજનબદ્ધતા
૮	બાળકોના વિકાસનું કાર્ય	૨૨	પડકારરૂપ કાર્ય
૯	સંશોધનસૂઝ	૨૩	પ્રતિષ્ઠા
૧૦	જૂથકાર્ય	૨૪	બોજાવગરનું કાર્ય
૧૧	માર્ગદર્શન	૨૫	રાષ્ટ્રસેવા
૧૨	કાર્યરત	૨૬	સર્જનાત્મકતા
૧૩	અંગત પસંદગી	૨૭	ગ્રામવિકાસ
૧૪	સમાજ સંપર્ક	૨૮	નિરક્ષરતા નિવારણ

ઓગણપચાસ કાર્યમૂલ્યો માંથી પસંદ કરેલાં અઠ્યાવીસ કાર્યમૂલ્યો અને નિબંધ પરથી પ્રાપ્ત થયેલા તેના સામાન્ય અર્થ નિષ્ણાતોને આપવામાં આવ્યા. નિષ્ણાતોને મોકલેલ વિગત દર્શાવતો પત્ર પરિશિષ્ટ : ૧ માં રજૂ કર્યો છે. નિષ્ણાતોએ ૨૬ કરેલાં કાર્યમૂલ્યો અને તેનું કારણ અહીંયા ક્રમ અનુસાર રજૂ કરેલ છે. નિષ્ણાતોએ અઠ્યાવીસ કાર્યમૂલ્યોમાંથી ચોવીસ કાર્યમૂલ્યો સર્વાનુમતે પસંદ કર્યાં. ૨૬ કરેલા કાર્યમૂલ્યોની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ ૮ - બાળકોના વિકાસનું કાર્ય

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ ૧૪ - સમાજસંપર્ક

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ ૧૬ - આત્મસંતોષ

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ ૨૭ - ગ્રામવિકાસ

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ ૮ - બાળકોના વિકાસનું કાર્ય : નિષ્ણાતોના મતે યાદીનાં અન્ય મૂલ્યો જેવાં કે સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય, સંસ્કારસિંચન જેવાં કાર્યમૂલ્યો પણ બાળકોના વિકાસનો જ નિર્દેશ કરે છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય ૨૬ કર્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ ૧૪ - સમાજસંપર્ક : સમાજ સાથેનો સંપર્ક સાધીને રાષ્ટ્રસેવા અને સામાજિક ફરજ બજાવી શકાય છે. આવો અર્થ આ બે કાર્યમૂલ્યનો થતો હોવાથી આવો જ અર્થ ધરાવતાં કાર્યમૂલ્યો ક્રમ -૧૯ સામાજિક ફરજ અને ક્રમ -૨૫ રાષ્ટ્રસેવા દ્વારા નિર્દેશિત છે. આથી સમાજસંપર્ક કાર્યમૂલ્ય ૨૬ કર્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ ૧૬ - આત્મસંતોષ : એક નિષ્ણાતના મતે આત્મસંતોષ એટલે આંતરિક આનંદ કે જે સંતોષ આપે છે. આવો જ અર્થ નિજાનંદ કાર્યમૂલ્યનો પણ થાય છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય ૨૬

કર્ચુ.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ ૨૭ – ગ્રામવિકાસ : આ કાર્યમૂલ્ય માત્ર ગામડાના શિક્ષકોને જ લાગુ પડે છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યું.

ઉપર્યુક્ત વિગત દર્શાવે છે કે પ્રારંભિક સ્વરૂપના કાર્ય દ્વારા ચોવીસ કાર્યમૂલ્યો પસંદ થયા.

૩. કાર્યમૂલ્યોના અર્થનું નિરૂપણ અને વિભાગીકરણ. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા માટે નિષ્ણાતો દ્વારા પસંદ થયેલાં ચોવીસ કાર્યમૂલ્યોને વિભાગ-૧ અને વિભાગ-૨ માં વહેંચવામાં આવ્યાં અને ત્યારબાદ પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યોનો અર્થ – સંદર્ભ આપતાં વિધાનો તૈયાર કરવામાં આવ્યાં. આ માટે નિબંધમાં પ્રાથમિક શિક્ષકોએ વ્યક્ત કરેલાં અભિપ્રાયો ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યા. આ માટે વિભાગ-૧ માં ૧૨ કાર્યમૂલ્યો અને વિભાગ-૨ માં ૧૨ કાર્યમૂલ્યો તથા તેના ત્રણ ત્રણ અર્થ સંદર્ભ આપતાં વિધાનો સાથે પ્રારંભિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર કરી નિષ્ણાતોને મોકલવામાં આવી. નિષ્ણાતો આખરી નિર્ણય ઝડપથી આપી શકે એટલા માટે કાર્યમૂલ્યોને બે વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યાં હતાં.

પૂર્વ પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા વિભાગ-૧

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	અર્થ – સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૧	નિજાનંદ	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકો સાથે કામ કરવાનો આનંદ મળે તેવું કાર્ય ● પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત રીતે મજા પડે તેવું કાર્ય ● કાર્યથી માનસિક સ્વસ્થતા વધે તેવું કાર્ય
૨	સાનુકૂળ સમય	<ul style="list-style-type: none"> ● અનુકૂળ સમય હોય તેવું કાર્ય ● અન્ય વ્યવસાયની સરખામણીમાં ઓછો સમય હોય તેવું કાર્ય ● નિશ્ચિત સમયનું નિશ્ચિત કાર્ય
૩	સંસ્કારસિંચન	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકોમાં સંસ્કારસિંચનનું કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય ● મૂલ્યશિક્ષણ આપવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	<ul style="list-style-type: none"> ● માહિતી અને સમજણની આપ-લે શક્ય બને તેવું કાર્ય ● જુદા જુદા અનુભવો દ્વારા સમજ વધે તેવું કાર્ય ● જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય
૫	નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● સામાજિક વર્તન વ્યવહાર શીખવી શકાય તેવું કાર્ય ● નાગરિકધર્મની સમજ વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રીય નાગરિક તરીકેની તાલીમ આપી શકાય તેવું કાર્ય

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	અર્થ – સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૬	સંશોધન સૂઝ	<ul style="list-style-type: none"> ● નવા નવા સંશોધન કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રીય સ્તરે સંશોધન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● સંશોધન કરવા માટેના વાતાવરણનું સર્જન કરી શકાય તેવું કાર્ય
૭	સામાજિક ફરજ	<ul style="list-style-type: none"> ● સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય ● સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થઈ શકાય તેવું કાર્ય ● બાળકોની શક્તિને યોગ્ય દિશામાં વાળી શકાય તેવું કાર્ય
૮	માર્ગદર્શન	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકોને ચોક્કસ કાર્યો તરફ દોરવાનું કાર્ય ● બાળકોને ચોક્કસ માર્ગદર્શન આપી શકાય તેવું કાર્ય ● બાળકોની શક્તિને યોગ્ય દિશામાં વાળી શકાય તેવું કાર્ય
૯	રાષ્ટ્રસેવા	<ul style="list-style-type: none"> ● રાષ્ટ્રનિર્માણમાં સહયોગ આપી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રને આદર્શ નેતા પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રસેવા થઈ શકે તેવું કાર્ય
૧૦	પડકારરૂપ કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● નૂતન વિષયવસ્તુ જાતે શીખીને અધ્યયન કરાવવાનું કાર્ય ● જીવંત વ્યક્તિઓ સાથે પ્રવૃત્તિમય રહીને કરવું પડતું કાર્ય ● પોતાના જ્ઞાન-સમજનો વ્યવસાયમાં ઉપયોગ કરવો પડે તેવું કાર્ય
૧૧	આકર્ષક લાભ	<ul style="list-style-type: none"> ● કામનું પૂરતું વેતન મળે તેવું કાર્ય ● રજાની પૂરતી સવલતો મળે તેવું કાર્ય ● સામાજિક મોભો મળે તેવું કાર્ય
૧૨	વૈયક્તિક વિકાસની તક	<ul style="list-style-type: none"> ● વ્યક્તિગત વિકાસ કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● જ્ઞાનનાં નવાં ક્ષેત્રોથી વાકેફ થવાય તેવું કાર્ય ● એક સારા વ્યક્તિ તરીકે સમાજમાં સ્થાન મેળવી શકાય તેવું કાર્ય

પૂર્વ પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા વિભાગ-૨

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	અર્થ સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૧	સલામતી	<ul style="list-style-type: none"> નોકરીની સલામતી આપતું કાર્ય ચોક્કસ પગાર લાંબા સમય સુધી મળે તેવું કાર્ય નોકરીમાંથી છૂટા થવાનું ન બને તેવું કાર્ય
૨	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	<ul style="list-style-type: none"> જુદાં જુદાં પ્રકારનાં બાળકો સાથે કામ કરવાથી વ્યક્તિને ઓળખવાની શક્તિને વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય વ્યક્તિભેદ પારખીને તેની સાથે કામ કરી શકાય તેવું કાર્ય ભિન્ન ભિન્ન વ્યક્તિઓ સાથે સમજણયુક્ત વ્યવહાર કરી શકાય તેવું કાર્ય
૩	આયોજનબદ્ધતા	<ul style="list-style-type: none"> ચોક્કસ આયોજન સાથે કાર્ય કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય ચોક્કસ કાર્ય ચોક્કસ સમયે જ પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય કોઈપણ કાર્ય નિશ્ચિત સમયમર્યાદામાં પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય
૪	ચિંતનશક્તિનો વિકાસ	<ul style="list-style-type: none"> પ્રવૃત્તિશીલ રહેવાથી વિચારશક્તિનો વિકાસ થાય તેવું કાર્ય બુદ્ધિયુક્ત કાર્ય હોવાથી વિચારશક્તિ વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય વિદ્યાર્થીઓના પ્રશ્નોને કારણે વિચારશક્તિ વધી શકે તેવું કાર્ય
૫	પ્રતિષ્ઠા	<ul style="list-style-type: none"> કુટુંબમાં પ્રતિષ્ઠા વધે તેવું કાર્ય મિત્રોમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય સમાજમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય
૬	બોજાવગરનું કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> પૂર્વ આયોજન મુજબનું કાર્ય હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય ચોક્કસ કાર્ય જ કરવાનું હોવાથી તેમાં સરળતા રહે તેવું કાર્ય નિશ્ચિત સમયનું કાર્ય હોવાથી બોજો ન લાગે તેવું કાર્ય
૭	કાર્યરત	<ul style="list-style-type: none"> સતત પ્રવૃત્તિશીલરહી શકાય તેવું કાર્ય જીવંત પરિસ્થિતિમાં સતત કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય સમયનો પૂરો ઉપયોગ કરી શકાય તેવું કાર્ય

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	અર્થ સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૮	સર્જનાત્મકતા	<ul style="list-style-type: none"> સતત નવ સર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે પ્રસ્થાપિત થયેલું કાર્ય સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે કામ કરવાનું મળે તેવું કાર્ય
૯	નિરક્ષરતા નિવારણ	<ul style="list-style-type: none"> રાષ્ટ્રને સાક્ષર બનાવવામાં મદદરૂપ થઈ શકાય તેવું કાર્ય નિરક્ષરતા નિવારણમાં યોગદાન આપી શકાય તેવું કાર્ય નિરક્ષરોને વ્યક્તિગત માર્ગદર્શન આપી શકાય તેવું કાર્ય
૧૦	અંગત પસંદગી	<ul style="list-style-type: none"> કામ કરવાનું ગમે તેવો વ્યવસાય પસંદગી મુજબનો વ્યવસાય સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરી શકાય તેવો વ્યવસાય
૧૧	જૂથકાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> જૂથમાં સાથે રહીને ટીમવર્કથી કરવાનું કાર્ય કોઈ એક જૂથના નેતા બનીને કરવાનું કાર્ય એકથી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં અનુકૂલન સાધીને કરવાનું કાર્ય
૧૨	લાગણીશીલતા	<ul style="list-style-type: none"> એવું કાર્ય કે જેમાં અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરવાનો હોય કાર્ય દરમિયાન પરસ્પર પ્રેરણા મળતી રહે તેવું કાર્ય લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય

ઉપર દર્શાવેલ ૨૪ કાર્યમૂલ્યો અને તેના ત્રણ ત્રણ અર્થ સંદર્ભો સાથેનાં વિધાનો દર્શાવતી પૂર્વ પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર કરવામાં આવી. જે પરિશિષ્ટ – ૨ માં રજૂ કરેલ છે.

૪. પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા. ચોવીસ કાર્યમૂલ્યોની પ્રાથમિક સ્વરૂપની સંશોધનિકા સંશોધન નિષ્ણાતોને તાર્કિક સમીક્ષા માટે મોકલવામાં આવી. આ નિષ્ણાતોની યાદી આ મુજબ છે.

ક્રમ	તજજ્ઞોનાં નામ	સરનામું
૧	ડૉ. ડી. એ. ઉચાટ	શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, રાજકોટ
૨	ડૉ. ભરતભાઈ જોષી	ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ
૩	ડૉ. કિરીટભાઈ દેસાઈ	એસ. જે. ઠક્કર કોલેજ, રાજકોટ
૪	ડૉ. એન. એસ. દોગા	શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, રાજકોટ
૫	ડૉ. ચંદ્રકાંત ભોગાયતા	ભાવનગર યુનિવર્સિટી, ભાવનગર
૬	ડૉ. મહેન્દ્ર ચોટલિયા	સરદાર પટેલ યુનિ., વલ્લભ વિધાનગર

પ્રાથમિક સ્વરૂપની સૂચિઓનાં ૨૪ કાર્યમૂલ્યોનાં બે વિભાગો પૈકી વિભાગ – ૧ ઉપર દર્શાવેલા પ્રથમ ત્રણ માનનીય તજજ્ઞો ડી. એ. ઉચાટ, ભરતભાઈ જોષી અને કિરીટભાઈ દેસાઈને આપવામાં આવેલ. જ્યારે વિભાગ – ૨ એન. એસ. દોગા, ચંદ્રકાંત ભોગાયતા અને મહેન્દ્ર ચોટલિયાને મોકલવામાં આવેલ. ત્યાર બાદ પ્રત્યેક નિષ્ણાતોને રૂબરૂ મળી તેમના અભિપ્રાયના સંદર્ભમાં ચર્ચા કરી હતી.

બંને વિભાગમાંથી મળીને કુલ આઠ કાર્યમૂલ્યો નિષ્ણાતોના સૂચનથી રદ થયા હતાં. જે આ મુજબ હતાં.

વિભાગ-૧ : કાર્યમૂલ્ય ક્રમ-૫ સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય: ડી. એ. ઉચાટના મતે રાષ્ટ્રસેવાના કાર્યમૂલ્યમાં આ નિર્દેશ હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યનું પુનરાવર્તન કરવું જોઈએ નહીં. કિરીટભાઈ દેસાઈ એ પણ આ જ સૂચન કર્યું હતું. આથી આ કાર્યમૂલ્યને રદ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ-૬ સંશોધનની સૂઝ : ભરત જોષીના મતે સંશોધનની સૂઝ એટલે નવા જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ માટે સજજ થવું. નવા કાર્યનો પડકાર ઉપાડી લેવો એવો થાય છે. પડકારરૂપ કાર્ય એ પણ સંશોધનનું પાયાનું લક્ષણ છે. અને વિભાગ-૧માં પડકારરૂપ કાર્ય એ કાર્યમૂલ્યનો સમાવેશ થયેલો છે. આથી સંશોધન સૂઝ રદ કરી શકાય. આથી આ કાર્યમૂલ્યને રદ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ ૮- માર્ગદર્શન : કિરીટભાઈ દેસાઈ ના મતે આ કાર્યમૂલ્યનો અર્થ વિદ્યાર્થીઓને માર્ગદર્શન આપી શકાય તેવો થાય છે. આ કાર્ય શિક્ષકોની જવાબદારી જ ગણાય છે. આ કાર્યમૂલ્ય વિદ્યાર્થીના કાર્યમૂલ્યમાં સમાવી શકાય શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યમાં નહીં જ્યારે ડી. એ. ઉચાટ સાહેબે આ કાર્યમૂલ્ય માટે ફરીથી વિચારો એવું કહ્યું હતું. આ કાર્યમૂલ્યની યોગ્યતા માટે તેઓએ સ્પષ્ટ અભિપ્રાય આપ્યો ન હતો. ઉપરોક્ત અભિપ્રાયને કારણે માર્ગદર્શન કાર્યમૂલ્યને રદ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ ૧૨ – વૈચકિત વિકાસની તક : ભરતભાઈ જોષીના મતે આ કાર્યમૂલ્ય માટે સંશોધકે આપેલાં અર્થો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્ય સાથે મળતા આવે છે. આકર્ષક લાભમાં પણ આ નિર્દેશ મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય શિક્ષકો માટે જ પસંદ થાય એવું નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્યને રદ કરવું જોઈએ. આથી આ કાર્યમૂલ્યને રદ કરવામાં આવ્યું.

આમ ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ નિષ્ણાતોના અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લઈને વિભાગ-૧ માંથી કાર્યમૂલ્ય ક્રમ-૫ સારા નાગરીક બનાવવાનું કાર્ય , ૬-સંશોધન સૂઝ, ૮-માર્ગદર્શન અને ૧૨-વૈયક્તિક વિકાસની તક આ ચાર કાર્યમૂલ્યો રદ કરવામાં આવ્યાં હતાં. વિભાગ - ૨ માં નિષ્ણાતોના અભિપ્રાયના આધારે રદ થયેલાં કાર્યમૂલ્યોની વિગત નીચે રજૂ કરેલ છે.

વિભાગ - ૨ કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૪ ચિંતનશક્તિનો વિકાસ : એન. એસ. દોગા ના મતે જેનામાં સર્જનાત્મકતા હોય તેનામાં ચિંતનશક્તિનો વિકાસ થયેલો હોય છે. વિભાગ - ૨ માં સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્ય છે અને પસંદ થયેલ છે. આથી ચિંતનશક્તિનો વિકાસ કાર્યમૂલ્યને રદ કરવું જોઈએ. મહેન્દ્રભાઈ ચોટલિયાએ આ કાર્યમૂલ્ય માટે ફરીથી વિચારવાનું કહ્યું હતું એટલે એમ કહી શકાય કે આ કાર્યમૂલ્યની પસંદગી સ્પષ્ટ હકારાત્મક ન હતી. ઉપર્યુક્ત અભિપ્રાયને કારણે ચિંતનશક્તિનો વિકાસ કાર્યમૂલ્યને રદ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૭ કાર્યરત : ચન્દ્રકાંત ભોગાયતાના મતે આ કાર્યમૂલ્યનો અર્થ સતત કામમાં હોવું એવો થાય છે અને તે કાર્યબોજનો નિર્દેશ કરે છે. જ્યારે વિભાગ - ૨ માં બોજા વગરનું કાર્ય એ કાર્યમૂલ્ય છે. આથી અહીંયા વિરોધાભાસ થતો હોવાથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવું જોઈએ.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૯ નિરક્ષરતા નિવારણ: મહેન્દ્રભાઈ ચોટલિયા અને ચન્દ્રકાંતભાઈ ભોગાયતાના મતે નિરક્ષરતા નિવારણનું કાર્ય સામાજિક ફરજ અને રાષ્ટ્રસેવાનો નિર્દેશ કરે છે એટલે આ કાર્યમૂલ્યને બદલે સામાજિક ફરજ અને રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્યને પસંદ કરીને વિધાનો તૈયાર કરવાનો નિર્દેશ કર્યો હતો. વિભાગ - ૧ માં રાષ્ટ્રસેવા અને સામાજિક ફરજનાં કાર્યમૂલ્યો સમાવિષ્ટ છે. આથી નિરક્ષરતા નિવારણ કાર્યમૂલ્યને રદ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૧૦ અંગત પસંદગી : એન. એસ. દોગાના મતે અંગત પસંદગી કાર્યમૂલ્ય વિશાળ અર્થમાં લઈ શકાય. કોઈ ચોક્કસ અર્થ આ શીર્ષકનો થતો નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવું જોઈએ. આથી અંગત પસંદગી કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યું હતું.

ઉપર દર્શાવ્યા મુજબના નિષ્ણાતોના અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લઈને વિભાગ - ૨ માંથી કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૪ ચિંતનશક્તિનો વિકાસ, ૭ - કાર્યરત, ૯ - નિરક્ષરતા નિવારણ, અને ૧૦ - અંગત પસંદગી આ ચાર કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

નિષ્ણાતોના ઉપર્યુક્ત અભિપ્રાય પરથી કુલ ચોવીસ કાર્યમૂલ્યોમાંથી સોળ કાર્યમૂલ્યો પસંદ કરવામાં આવ્યાં. જે પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યો માટેનાં ત્રણ વિધાનો નિષ્ણાતોનાં સૂચન પ્રમાણે સુધારવામાં આવ્યાં અને અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની રૂપરેખા પુનઃ ચકાસણી માટે તજજ્ઞોને આપવામાં આવી. નિષ્ણાતોએ કાર્યમૂલ્ય અર્થ નિરૂપણ અંગેના વિધાનો પર મંતવ્ય આપવાનું હતું. પસંદ કરેલાં સોળ કાર્યમૂલ્યો નીચે રજૂ કર્યાં છે.

૧. નિજાનંદ	૨. સાનુકૂળ સમય
૩. સંસ્કારસિંચન	૪. જ્ઞાનપ્રાપ્તિ
૫. સામાજિક ફેરજ	૬. આકર્ષક લાભ
૭. સલામતી	૮. વ્યક્તિ પરખશક્તિ
૯. આયોજનબદ્ધતા	૧૦. પ્રતિષ્ઠા
૧૧. બોજા વગરનું કાર્ય	૧૨. રાષ્ટ્રસેવા
૧૩. સર્જનાત્મકતા	૧૪. પડકારરૂપ કાર્ય
૧૫. જૂથકાર્ય	૧૬. લાગણીશીલતા

નિષ્ણાતોએ ચકાસણી બાદ વિધાન સ્વરૂપ અંગે નીચે મુજબના ફેરફાર સૂચવ્યા.

ફેરફારો માટે સૂચવેલા વિધાનક્રમ આ પ્રમાણે હતા. ૨.૧, ૨.૩, ૪.૧, ૫.૩, ૭.૩, ૮.૧, ૧૦.૩, ૧૧.૧, ૧૨.૨ અને ૧૨.૩ અને ૧૩.૨. આ વિધાનોના ક્રમમાં પ્રથમ ક્રમ કાર્યમૂલ્યને સંબંધિત છે અને બીજો ક્રમ કાર્યમૂલ્યના ત્રણ અર્થ પૈકીનો એક અર્થક્રમ છે. અર્થ પરત્વેના નિષ્ણાતોનાં સૂચન નીચે પ્રમાણે હતા.

૨.૧ અનુકૂળ સમય હોય તેવું કાર્ય

દૈનિક સમયપત્રકમાંથી અનુકૂળ થાય તેવો સમય આપવાનો હોય તેવું કાર્ય

૨.૩ નિશ્ચિત સમયનું નિશ્ચિત કાર્ય

નિશ્ચિત સમયમાં કરવાનું નિશ્ચિત કાર્ય

૪.૧ માહિતી અને સમજણની આપ-લે શક્ય બને તેવું કાર્ય

જ્ઞાનનાં નવાં નવાં ક્ષેત્રોથી વાકેફ થાવાય તેવું કાર્ય

૫.૩ બાળકોની શક્તિ ને યોગ્ય દિશામાં વાળી શકાય તેવું કાર્ય

સમાજ સાથે અનુકૂળ સાધી શકાય /વધારી શકાય તેવું કાર્ય

૭.૩ નોકરીની સલામતી આપતું કાર્ય

તમારી નોકરી ચાલુ જ રહેશે તે તમે જાણતા હો તેવું કાર્ય

૮.૧ જુદાં જુદાં પ્રકારનાં બાળકો સાથે કામ કરવાથી વ્યક્તિને ઓળખવાની શક્તિને વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય

વ્યક્તિને ઓળખવાની શક્તિને વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય

૧૦.૩ સમાજમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય

વ્યક્તિગત રીતે વિશેષતા પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવું કાર્ય

૧૧.૧ પૂર્વ આયોજન મુજબનું કાર્ય હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય

સમયપત્રકને અનુસરવાનું હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય

૧૨.૨ રાષ્ટ્રને આદર્શ નેતા પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય

રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરિક પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય

૧૨.૩ રાષ્ટ્રસેવા થઈ શકે તેવું કાર્ય

રાષ્ટ્ર પ્રત્યે હકારાત્મક વલણ જાગૃત કરી શકાય તેવું કાર્ય

૧૩.૨ આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે પ્રસ્થાપિત થયેલું કાર્ય

આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે જાહેર થયેલું કાર્ય

૫. સંશોધનિકાનું આખરી સ્વરૂપ. નિષ્ણાતોએ સૂચવેલા ફેરફારોને ધ્યાનમાં લઈને પ્રાથમિક અજમાયશ માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર કરવામાં આવી. જેમાં ૧૬×૩ મળીને કુલ ૪૮ વિધાનો હતાં. જેને પંચબિંદુ ક્રમાંક સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યાં. આ મુજબ આ સંશોધનિકામાં પ્રત્યેક વિધાન માટે આ પ્રમાણે ક્રમાંકન પર પ્રતિયાર આપવાનો હતો: (૫) એટલે ખૂબ મહત્વનું, (૪) એટલે મહત્વનું, (૩) એટલે સામાન્ય મહત્વનું, (૨) એટલે ઓછું મહત્વનું, (૧) એટલે મહત્વનું નહિ

આ પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના નમૂનાને આપવામાં આવી. જે પરિશિષ્ટ: ૩ માં આપવામાં આવી છે.

૪.૧.૨ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની રચના.

સંશોધક માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર કરવા માટે નીચે પ્રમાણેનાં સોપાનો અનુસર્યા હતા.

૧. શિક્ષકો દ્વારા લખાયેલા નિબંધો દ્વારા વિધાનોનું એકત્રીકરણ

૨. વિધાનો પરથી કાર્યમૂલ્યોની તારવણી

૩. કાર્યમૂલ્યોના અર્થનું નિરૂપણ

૪. પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા

૫. સંશોધનિકાનું આખરી સ્વરૂપ

ઉપર્યુક્ત સોપાનોની રજૂઆત નીચે પ્રમાણે છે.

૧. શિક્ષકો દ્વારા લખાયેલા નિબંધો દ્વારા વિધાનોનું એકત્રીકરણ. સંશોધકે અભ્યાસના વ્યાપવિશ્વમાં વર્ગીકૃત કરેલ રાજકોટ જિલ્લાની છ માધ્યમિક શાળાનાં સંકુલોનાં વર્ગોની મુલાકાત લીધી અને તે વર્ગોમાં સમાવિષ્ટ શાળાના શિક્ષકોને પોતાના વ્યવસાય માટેનાં કાર્યમૂલ્યો કે જે તેઓને મહત્વનાં લાગે છે તેના વિશે (મંતવ્યલેખન) મુક્તજવાબી નિબંધલેખનનું કાર્ય કરાવ્યું. સંશોધકે આ કાર્ય માટે જે માધ્યમિક શાળાનાં સંકુલોની મુલાકાત લીધી તેની યાદી સારણી – ૪.૪ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૪.૪

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્ય વિશે નિબંધલેખન માટેના શાળાસંકુલનો નમૂનો

ક્રમ	શાળાસંકુલોના નામ	ગામ	શિક્ષકની સંખ્યા
૧.	મહર્ષિ દયાનંદ સરસ્વતી શાળા સંકુલ	ધોરાજી	૫૦
૨.	શ્રીમદ્ રાજ્યન્દ્ર શાળા વિકાસ સંકુલ	મોરબી	૫૦
૩.	વિશ્વામિત્ર શાળાવિકાસ સંકુલ	ગોડલ	૫૦
૪.	સ્વામિ વિવેકાનંદ શાળા સંકુલ	રાજકોટ	૫૦
૫.	વશિષ્ઠ શાળા વિકાસ સંકુલ	જેતપુર	૫૦
૬.	મૈત્રય શાળા વિકાસ સંકુલ	જસદણ	૫૦
	કુલ	—	૨૫૦

સારણી - ૪.૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શાળાના ૨૫૦ શિક્ષકો પાસેથી કાર્યમૂલ્યો વિશેના તેમના અભિપ્રાયો નિબંધલેખન દ્વારા મેળવ્યા હતા. શિક્ષકોની વ્યક્તિગત મુલાકાતને બદલે શાળાસંકુલોમાં "કાર્યમૂલ્ય : સ્વરૂપ, અર્થ, સંશોધન" વિષય પર સંશોધકે માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના સમૂહને માટે વ્યાખ્યાનનું આયોજન કર્યું હતું અને વ્યાખ્યાનને અંતે અભિપ્રાય દર્શક લેખનકાર્ય કરાવ્યું હતું.

૨. વિધાનો પરથી કાર્યમૂલ્યની તારવણી. સંશોધકે નિબંધના વાચન પરથી વિધાનોનું એકત્રીકરણ કર્યું હતું. વિધાનો દ્વારા જે કાર્યમૂલ્યો વ્યક્ત થયાં તેની યાદી બનાવી આ કાર્યના અંતે સાંઈઠ કાર્યમૂલ્યોની યાદી મળી. નિબંધલેખનનાં પાત્રોનાં સાંઈઠ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેનો પસંદગીઆંક સારણી - ૪.૫ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૫

મુક્તજવાબી પ્રશ્નો (નિબંધ) દ્વારા માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યોની પસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	પસંદગી આંક	ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	પસંદગી આંક
૧	સ્વયંની ઓળખ	૯૦	૩૧	વ્યક્તિ પરખશક્તિ	૨૨૧
૨	સર્વાંગી વિકાસ	૮૫	૩૨	સ્વતંત્રતા	૧૦૯
૩	સતત વિકાસ	૯૨	૩૩	સલામતી	૨૧૮
૪	ધાર્મિક શિક્ષણ	૮૭	૩૪	સામાજિક સહયોગ	૧૦૪
૫	માનવીય કાર્ય	૯૩	૩૫	આકર્ષક લાભ	૨૦૬
૬	નિજાનંદ	૨૩૦	૩૬	ધ્યેયસિદ્ધિ	૧૦૩
૭	જ્ઞાન-સમજની આપ-લે	૧૦૫	૩૭	સામાજિક ફરજ	૨૧૬
૮	સાનુકૂળ સમય	૨૦૫	૩૮	માનસિક શાંતિ	૧૦૩
૯	નવીન જ્ઞાનની તક	૧૪૦	૩૯	બાળકોના વિકાસનું કાર્ય	૧૯૫
૧૦	સંસ્કાર સિંચન	૧૯૦	૪૦	વ્યક્તિગત નાવીન્ય	૧૧૩
૧૧	સતત શિક્ષણ	૧૩૩	૪૧	સંશોધન સૂઝ	૧૮૦
૧૨	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૮૦	૪૨	સમાજ સંપર્ક	૨૩૦
૧૩	બહેનો માટે ઉત્તમ વ્યવસાય	૧૨૮	૪૩	દેશપ્રેમની ભાવનનો વિકાસ	૧૧૫
૧૪	લાગણીશીલતા	૨૦૧	૪૪	ચિંતનશક્તિનો વિકાસ	૧૮૨
૧૫	સ્વચ્છ વ્યવસાય	૧૨૭	૪૫	બાળકોને દિશાસૂચન	૧૦૧
૧૬	જૂથકાર્ય	૨૧૧	૪૬	ગ્રામવિકાસ	૨૧૨
૧૭	શૈક્ષણિક ક્રાંતિનું કાર્ય	૧૭૮	૪૭	નિરક્ષરતા નિવારણ	૨૨૬
૧૮	પડકારરૂપ કાર્ય	૧૯૫	૪૮	સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય	૨૧૩
૧૯	સ્પર્ધાત્મકતા	૧૦૯	૪૯	વૈયક્તિક વિકાસની તક	૨૧૧
૨૦	સર્જનાત્મકતા	૧૯૯	૫૦	માર્ગદર્શન	૨૨૦
૨૧	નિયમિતતા	૧૨૮	૫૧	કાર્યરત	૨૧૪
૨૨	બોજા વગરનું કાર્ય	૨૧૫	૫૨	અંગત પસંદગી	૧૯૫
૨૩	સતત જાગૃતતા	૧૦૭	૫૩	આત્મસંતોષ	૨૦૫
૨૪	રાષ્ટ્રસેવા	૨૧૮	૫૪	વિવિધ અનુભવો માટે	૧૦૫
૨૫	મર્યાદિત સમય	૧૯૦	૫૫	સમાજ સુધારણા	૧૦૯
૨૬	પ્રતિષ્ઠા	૨૨૨	૫૬	જીવંતકાર્ય	૯૮
૨૭	ચારિત્ર્ય ઘડતર	૧૨૩	૫૭	પ્રસિદ્ધિમળે	૧૦૦
૨૮	આયોજનબદ્ધતા	૨૧૭	૫૮	આગળ વધવાની તક	૮૮
૨૯	વૈચારિક શક્તિ	૧૨૩	૫૯	રાષ્ટ્રીય સભાનતા	૯૧
૩૦	વક્તૃત્વશૈલીનો વિકાસ	૧૬૯	૬૦	રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ	૯૬

સારણી - ૪.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ સંશોધકના પ્રારંભિક કાર્ય અન્વયે માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના મતે સાંઈઠ કાર્યમૂલ્યો પસંદ થયાં હતાં. દરેક કાર્યમૂલ્યોના પસંદગીઆંક પરથી ૬૦% પાત્રો કે તેથી વધુ પાત્રોએ પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોની યાદી અલગ તૈયાર કરવામાં આવી. આવા પસંદ થયેલાં ૩૦ કાર્યમૂલ્યો સારણી - ૪.૬ માં દર્શાવ્યાં છે.

સારણી - ૪.૬

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના પસંદગીઆંક આધારે પસંદ થયેલાં કાર્યમૂલ્યો

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો
૧	શૈક્ષણિક ક્રાંતિનું કાર્ય	૧૬	આકર્ષક લાભ
૨	નિજાનંદ	૧૭	આત્મસંતોષ
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૮	ચિંતનશક્તિનો વિકાસ
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૯	સલામતી
૫	સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય	૨૦	સામાજિક ફરજ
૬	સાનુકૂળ સમય	૨૧	વ્યક્તિપરખ શક્તિ
૭	વૈયક્તિક વિકાસની તક	૨૨	આયોજનબદ્ધતા
૮	લાગણીશીલતા	૨૩	પડકારરૂપકાર્ય
૯	બાળકોના વિકાસનું કાર્ય	૨૪	પ્રતિષ્ઠા
૧૦	સંશોધનસૂઝ	૨૫	બોજાવગરનું કાર્ય
૧૧	જૂથકાર્ય	૨૬	રાષ્ટ્રસેવા
૧૨	માર્ગદર્શન	૨૭	સર્જનાત્મકતા
૧૩	કાર્યરત	૨૮	ગ્રામવિકાસ
૧૪	અંગત પસંદગી	૨૯	નિરક્ષરતા નિવારણ
૧૫	સમાજસંપર્ક	૩૦	મર્યાદિત સમય

સાંઈઠ કાર્યમૂલ્યોમાંથી પસંદ થયેલાં ત્રીસ કાર્યમૂલ્યો યાદી નિષ્ણાતોને આપવામાં આવી.

કાર્યમૂલ્યોની યાદી પરિશિષ્ટ : ૪ માં રજૂ કરેલ છે. નિષ્ણાતોની યાદી આ મુજબ છે.

ક્રમ	તજજ્ઞોના નામ	સરનામું
૧	ડૉ. કે. જે. દેસાઈ	એસ. જે. ઠક્કર કોલેજ, રાજકોટ
૨	ડૉ. બી. બી. રામાનુજ	શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિ. રાજકોટ
૩	ડૉ.એ. ડી. અંબાસણા	શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિ. રાજકોટ
૪	ડૉ.એચ. ઓ. જોષી	શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિ. રાજકોટ
૫	ડૉ.જે. ડી. દવે	પી. ડી. માલવિયા બી. એડ્. કોલેજ રાજકોટ

નિષ્ણાતોના સૂચનોના આધારે ૨૬ કરેલાં કાર્યમૂલ્યો અને તેનું કારણ અહિંયા ક્રમ અનુસાર રજૂ કરેલ છે.

૧ – શૈક્ષણિક ક્રાન્તિનું કાર્ય	૧૭ – આત્મસંતોષ
૭ – વૈયક્તિક વિકાસની તક	૧૮ – ચિંતનશક્તિનો વિકાસ
૯ – બાળકોના વિકાસનું કાર્ય	૨૮ – ગ્રામવિકાસ
૧૦ – સંશોધન સૂઝ	૨૯ – નિરક્ષરતા નિવારણ
૧૫ – સમાજસંપર્ક	૩૦ – મર્યાદિત સમય

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ – ૧ શૈક્ષણિક ક્રાન્તિનું કાર્ય : બી. બી. રામાનુજ અને જે. ડી. દવે ના મતે શૈક્ષણિક ક્રાન્તિનો અર્થ શિક્ષકોમાં નૂતન અભિગમ એવો થાય છે. આવો જ અર્થ પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મક કાર્યમૂલ્યનો થાય છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય ૨૬ કરવું જોઈએ આવો જ અભિપ્રાય કે. જે. દેસાઈ સાહેબનો પણ હતો.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ – ૭ વૈયક્તિક વિકાસની તક : બી. બી. રામાનુજ અને એ. ડી. અંબાસણા સાહેબના મતે આ કાર્યમૂલ્યોના સંશોધકે આપેલા અર્થો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્ય સાથે મળતા આવે છે. આકર્ષકલાભ કાર્યમૂલ્યમાં પણ આવો નિર્દેશ મળે છે. વળી આ કાર્યમૂલ્ય શિક્ષકો માટે જ પસંદ થાય એવું નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્યને ૨૬ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ – ૯ બાળકોના વિકાસનું કાર્ય : એ. ડી. અંબાસણાના અને એચ. ઓ. જોષીના મતે નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય અને સંસ્કારસિંચન જેવાં કાર્યમૂલ્યો પણ બાળકોના વિકાસનો જ નિર્દેશ કરે છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય ૨૬ કરી શકાય. આથી આ કાર્યમૂલ્ય ૨૬ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ – ૧૦ સંશોધન સૂઝ : કે. જે. દેસાઈ અને બી. બી. રામાનુજના મતે સંશોધનની સૂઝ એટલે નવા જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ માટે સજજ થવું, નવા કાર્યનો પડકાર ઉપાડી લેવો એવો થાય છે. પડકારરૂપ કાર્ય એ પણ સંશોધનનું પાયાનું લક્ષણ છે. આથી કાર્યમૂલ્યોમાં પુનરાવર્તન ટાળવાના હેતુથી સંશોધનસૂઝ કાર્યમૂલ્ય ૨૬ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૧૫ સમાજસંપર્ક : કે. જે. દેસાઈના મતે સમાજ સાથેનો સંપર્ક સાધીને રાષ્ટ્રસેવા અને સામાજિક ફરજ બજાવી શકાય છે. આવો અર્થ આ કાર્યમૂલ્યોનો થતો હોવાથી આવો જ અર્થ ધરાવતા કાર્યમૂલ્ય ક્રમ-૨૦ સામાજિક ફરજ અને કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૨૬ રાષ્ટ્રસેવા દ્વારા નિર્દેશિત થાય છે. આથી સમાજસંપર્ક કાર્યમૂલ્ય રદ કરી શકાય. આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૧૭ આત્મ સંતોષ : કે. જે. દેસાઈ અને જે. ડી. દવેના મતે આત્મસંતોષ એટલે આંતરિક આનંદ કે જે સંતોષ આપે છે. આવો અર્થ નિજાનંદ કાર્યમૂલ્યનો પણ થાય છે આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવું જોઈએ. બી. બી. રામાનુજનો પણ આવો જ મત હતો. આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૧૮ ચિંતનશક્તિનો વિકાસ : એ. ડી. અંબાસણા અને એચ. ઓ. જોષીના મતે જેનામાં સર્જનાત્મકતા હોય તેનામાં ચિંતનશક્તિનો વિકાસ થયેલો હોય છે. કાર્યમૂલ્યોની યાદીમાં સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્યનો સમાવેશ થયો છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરી શકાય. આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૨૮ ગ્રામ વિકાસ : બી. બી. રામાનુજ, કે. જે. દેસાઈ અને એ. ડી. અંબાસણાના મતે આ કાર્યમૂલ્ય માત્ર ગામડામાં કાર્ય કરતા શિક્ષકોને લાગુ પડે છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૨૯ નિરક્ષરતા નિવારણ : બી. બી. રામાનુજના મતે નિરક્ષરતા નિવારણનું કાર્ય સામાજિક ફરજ અને રાષ્ટ્રસેવાનો નિર્દેશ કરે છે. અને આ બંને કાર્યમૂલ્યોનો યાદીમાં સમાવેશ થયેલો છે. આથી નિરક્ષરતા નિવારણ કાર્યમૂલ્યને રદ કરી શકાય. આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યું.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૩૦ મર્યાદિત સમય : એ. ડી. અંબાસણાના મતે સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્યનો અર્થ અનુકૂળ થાય તેવો અને વધારે નહિં તેવો સમય થાય છે. આથી મર્યાદિત સમય કાર્યમૂલ્યને અલગથી દર્શાવવાની જરૂર નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્યને રદ કરવામાં આવ્યું.

આમ ઉપર્યુક્ત સૂચનો મુજબ કુલ દસ કાર્યમૂલ્યો રદ થતાં પસંદ થયેલાં વીસ કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતી.

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો
૧	નિજાનંદ	૧૧	આકર્ષક લાભ
૨	સંસ્કાસિંચન	૧૨	સલામતી
૩	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૩	સામાજિક ફરજ
૪	સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય	૧૪	વ્યક્તિપરખ શક્તિ
૫	સાનુકૂળ સમય	૧૫	આયોજનબદ્ધતા
૬	લાગણીશીલતા	૧૬	પડકારરૂપ કાર્ય
૭	જૂથકાર્ય	૧૭	પ્રતિષ્ઠા
૮	માર્ગદર્શન	૧૮	બોજાવગરનું કાર્ય
૯	કાર્યરત	૧૯	રાષ્ટ્રસેવા
૧૦	અંગત પસંદગી	૨૦	સર્જનાત્મકતા

૩. કાર્યમૂલ્યોના અર્થનું નિરૂપણ અને વિભાગીકરણ. મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ માટે નિષ્ણાતો દ્વારા પસંદ થયેલાં ૨૦ કાર્યમૂલ્યોને વિભાગ-૧ અને વિભાગ-૨માં વહેંચવામાં આવ્યાં અને ત્યારબાદ પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યનો અર્થ સંદર્ભ આપતાં વિધાનો તૈયાર કરવામાં આવ્યાં. આ માટે નિબંધમાં માધ્યમિક શિક્ષકોએ વ્યક્ત કરેલાં અભિપ્રાયો ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યાં.

વિભાગ-૧ માં ૧૦ કાર્યમૂલ્યો અને વિભાગ-૨ માં ૧૦ કાર્યમૂલ્યો અને તેના ત્રણ ત્રણ અર્થ સંદર્ભ આપતાં વિધાનો સાથે પ્રારંભિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા નિષ્ણાતોને મોકલવામાં આવી નિષ્ણાતોને આખરી નિર્ણય ઝડપથી આપી શકે એટલા માટે કાર્યમૂલ્યોને બે વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યાં હતાં.

પૂર્વ પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા

વિભાગ - ૧

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	અર્થ - સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૧	નિજાનંદ	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકો સાથે કામ કરવાનો આનંદ મળે તેવું કાર્ય ● પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત રીતે મજા પડે તેવું કાર્ય ● કાર્યથી માનસિક સ્વસ્થતા વધે તેવું કાર્ય
૨	સાનુકૂળ સમય	<ul style="list-style-type: none"> ● અનુકૂળ સમય હોય તેવું કાર્ય ● અન્ય વ્યવસાયની સરખામણીમાં ઓછો સમય હોય તેવું કાર્ય ● નિશ્ચિત સમયનું નિશ્ચિત કાર્ય

૩	સંસ્કારસિંચન	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકોમાં સંસ્કારસિંચનનું કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય ● મૂલ્યશિક્ષણ આપવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	<ul style="list-style-type: none"> ● માહિતી અને સમજણની આપ-લે શક્ય બને તેવું કાર્ય ● જુદા જુદા અનુભવો દ્વારા સમજ વધે તેવું કાર્ય ● જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય
૫	સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● સામાજિક વર્તન વ્યવહાર શીખવી શકાય તેવું કાર્ય ● નાગરિક ધર્મની સમજ વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રીય નાગરિક તરીકેની તાલીમ આપી શકાય તેવું કાર્ય
૬	સામાજિક ફરજ	<ul style="list-style-type: none"> ● સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય ● સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થઈ શકે તેવું કાર્ય ● બાળકોની શક્તિને યોગ્ય દિશામાં વાળી શકાય તેવું કાર્ય
૭	માર્ગદર્શન	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકોને ચોક્કસ કાર્યો તરફ દોરવાનું કાર્ય ● બાળકોને ચોક્કસ માર્ગદર્શન આપી શકાય તેવું કાર્ય ● બાળકોની શક્તિને યોગ્ય દિશામાં વાળી શકાય તેવું કાર્ય
૮	રાષ્ટ્રસેવા	<ul style="list-style-type: none"> ● રાષ્ટ્રનિર્માણમાં સહયોગ આપી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રને આદર્શ નેતા પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રસેવા થઈ શકે તેવું કાર્ય
૯	પડકારરૂપ કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● નૂતન વિષયવસ્તુ જાતે શીખીને અધ્યયન કરાવવાનું કાર્ય ● જીવંત વ્યક્તિઓ સાથે પ્રવૃત્તિમય રહીને કરવું પડતું કાર્ય ● પોતાના જ્ઞાન-સમજનો વ્યવસાયમાં ઉપયોગ કરવો પડે તેવું કાર્ય
૧૦	આકર્ષક લાભ	<ul style="list-style-type: none"> ● કામનું પૂરતું વેતન મળે તેવું કાર્ય ● રજાની પૂરતી સવલતો મળે તેવું કાર્ય ● સામાજિક મોભો મળે તેવું કાર્ય

વિભાગ – ૨

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	અર્થ સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૧	સલામતી	<ul style="list-style-type: none"> ● નોકરીની સલામતી આપતુ કાર્ય ● ચોકકસ પગાર લાંબા સમય સુધી મળે તેવું કાર્ય ● નોકરીમાંથી છૂટા થવાનું ન બનેતેવું કાર્ય
૨	આયોજનબદ્ધતા	<ul style="list-style-type: none"> ● ચોકકસ આયોજન સાથે કાર્ય કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● ચોકકસ કાર્ય ચોકકસ સમયે જ પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય ● કોઈપણ કાર્ય નિશ્ચિત સમય મર્યાદામાં પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય
૩	પ્રતિષ્ઠા	<ul style="list-style-type: none"> ● કુટુંબમાં પ્રતિષ્ઠા વધે તેવું કાર્ય ● મિત્રોમાં પ્રતિષ્ઠા વધે તેવું કાર્ય ● સમાજમાં પ્રતિષ્ઠા વધે તેવું કાર્ય
૪	બોજાવગરનું કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● પૂર્વ આયોજન મુજબનું કાર્ય હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય ● ચોકકસ કાર્ય જ કરવાનું હોવાથી તેમાં સરળતા રહે તેવું કાર્ય ● નિશ્ચિત સમયનું કાર્ય હોવાથી બોજો ન લાગે તેવું કાર્ય
૫	કાર્યરત	<ul style="list-style-type: none"> ● સતત પ્રવૃત્તિશીલરહી શકાય તેવું કાર્ય ● જીવંત પરીસ્થિતિમાં સતત કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય ● સમયનો પૂરો ઉપયોગ કરી શકાય તેવું કાર્ય
૬	સર્જનાત્મકતા	<ul style="list-style-type: none"> ● સતત નવ સર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે પ્રસ્થાપિત થયેલું કાર્ય ● સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે કામ કરવાનું મળે તેવું કાર્ય
૭	લાગણીશીલતા	<ul style="list-style-type: none"> ● એવું કાર્ય કે જેમાં અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરવાનો હોય ● કાર્ય દરમિયાન પરસ્પર પ્રેરણા મળતી રહે તેવું કાર્ય ● લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય
૮	અંગત પસંદગી	<ul style="list-style-type: none"> ● કામ કરવાનું ગમે તેવો વ્યવસાય ● પસંદગી મુજબનો વ્યવસાય ● સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરી કશાય તેવો વ્યવસાય

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	અર્થ-સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૯	જૂથકાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> જૂથમાં સાથે રહીને ટીમવર્ક થી કરવાનું કાર્ય કોઈ એક જૂથને માટે નેતા બનીને કરવાનું કાર્ય એકથી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં અનુકૂલન સાધીને કરવાનું કાર્ય
૧૦	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	<ul style="list-style-type: none"> જુદાં જુદાં પ્રકારનાં બાળકો સાથે કામ કરવાથી વ્યક્તિને ઓળખવાની શક્તિને વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય વ્યક્તિભેદ પારખીને તેની સાથે કામ કરી શકાય તેવું કાર્ય ભિન્ન ભિન્ન વ્યક્તિઓ વચ્ચે સમજણયુક્ત વ્યવહાર કરી શકાય તેવું કાર્ય

ઉપર દર્શાવેલાં વીસ કાર્યમૂલ્યો અને તેના ત્રણ ત્રણ અર્થ સંદર્ભો સાથેના વિધાનો દર્શાવતી પ્રાથમિક સ્વરૂપની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા તૈયાર કરવામાં આવી જે પરિશિષ્ટ : ૫ માં રજૂ કરેલ છે.

૪. પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા. વીસ કાર્યમૂલ્યોની પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા સંશોધન નિષ્ણાતોને તાર્કિક સમીક્ષા માટે મોકલવામાં આવી. નિષ્ણાતોની યાદી આ મુજબ છે.

ક્રમ	તજજોના નામ	સરનામું
૧	ડૉ. મહેન્દ્ર ચોટલિયા	સરદાર પટેલ યુનિ., વલ્લભ વિધાનગર
૨	ડૉ. ભરતભાઈ જોષી	ગુજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદ
૩	ડૉ. કિરીટભાઈ દેસાઈ	એસ. જે. ઠક્કર કોલેજ, રાજકોટ
૪	ડૉ. ચંદ્રકાંત ભોગાયતા	ભાવનગર યુનિવર્સિટી, ભાવનગર
૫	ડૉ. મિતાબેન જોષી	આર. જી. ટી. કોલેજ, પોરબંદર
૬	ડૉ. એન. એસ. દોગા	શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિ. રાજકોટ

પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના ૨૦ કાર્યમૂલ્યના બે વિભાગો પૈકી વિભાગ-૧ ઉપર દર્શાવેલ પ્રથમ ત્રણ માનનીય તજજ્ઞો મહેન્દ્રભાઈ ચોટલિયા, ભરતભાઈ જોષી અને કિરીટભાઈ દેસાઈને આપવામાં આવેલ. જ્યારે વિભાગ-૨ ચંદ્રકાંત ભોગાયતા, મિતાબેન જોષી અને એન. એસ. દોગાને આપવામાં આવ્યો હતો.

બંને વિભાગોમાંથી કુલ ચાર કાર્યમૂલ્યો નિષ્ણાતોના માર્ગદર્શનથી રદ કરવામાં આવ્યાં હતાં જે આ મુજબ હતાં.

વિભાગ - ૧ કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૫ : સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય મહેન્દ્રભાઈ ચોટલિયા અને કિરીટભાઈ દેસાઈના મતે રાષ્ટ્રસેવાના કાર્યમૂલ્યમાં આવો જ નિર્દેશ હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યને રદ કરીને રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્ય રાખવું જોઈએ. આથી આ કાર્યમૂલ્યને રદ કરવામાં આવ્યું હતું.

વિભાગ - ૧ કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૭ : માર્ગદર્શન કિરીટભાઈ દેસાઈ અને ભરતભાઈ જોષીના મતે આ કાર્યમૂલ્યનો અર્થ વિદ્યાર્થીઓને માર્ગદર્શન આપી શકાય તેવો થાય છે. આ તો શિક્ષકોની જવાબદારી ગણાય અને આ કાર્યમૂલ્ય વિદ્યાર્થીઓના કાર્યમૂલ્ય તરીકે ગણાય. શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યમાં નહિ મહેન્દ્રભાઈ ચોટલિયાએ આ કાર્યમૂલ્ય માટે 'સ્પષ્ટતા કરો'. એમ કહ્યું હતું. આ કાર્યમૂલ્યની યોગ્યતા માટે ચોક્કસ અભિપ્રાય આપ્યો ન હતો. આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યું.

ઉપર્યુક્ત નિષ્ણાતોના અભિપ્રાયોને ધ્યાનમાં લઈને બે કાર્યમૂલ્ય રદ થયાં તે આ મુજબ છે.

વિભાગ - ૧ કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૫ સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય અને કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૭ માર્ગદર્શન

વિભાગ - ૨ માંથી નિષ્ણાતોના અભિપ્રાયોના આધારે રદ થયેલા કાર્યમૂલ્યની વિગત નીચે મુજબ હતી.

વિભાગ - ૨ કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૫ કાર્યરત : ચંદ્રકાંત ભોગાયતાના મતે કાર્યરત કાર્યમૂલ્યનો અર્થ સતત કામમાં હોવું એવો થાય છે. જે કાર્યબોજનો નિર્દેશ કરે છે. જ્યારે વિભાગ - ૨ માં બોજા વગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્યને દર્શાવેલ છે. આથી અહીંયા વિરોધાભાસ થતો હોવાથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવું જોઈએ આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યું.

વિભાગ - ૨ કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૮ અંગત પસંદગી : એન. એસ. દોગાના મતે અંગત પસંદગી કાર્યમૂલ્ય વિશાળ અર્થમાં લઈ શકાય કોઈ ચોક્કસ સ્પષ્ટતા આ કાર્યમૂલ્યની અહીં થતી નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવું જોઈએ આથી આ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યું.

આમ વિભાગ - ૨ માંથી કુલ બે કાર્યમૂલ્યો રદ થયાં. જે આ આ પ્રમાણે હતાં : વિભાગ - ૨ કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૫ કાર્યરત અને કાર્યમૂલ્ય ક્રમ - ૮ અંગત પસંદગી.

આમ નિષ્ણાતોના અભિપ્રાયો પરથી કુલ ૨૦ કાર્યમૂલ્યોમાંથી સોળ કાર્યમૂલ્યો પસંદ કરવામાં આવ્યાં. જે પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યો માટેનાં ત્રણ વિધાનો નિષ્ણાતોના માર્ગદર્શન પ્રમાણે સુધારવામાં આવ્યાં. અને અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની રૂપરેખા પુનઃ ચકાસણી માટે તજજ્ઞોને આપવામાં આવી.

પસંદીત ૧૬ કાર્યમૂલ્યો નીચે રજૂ કર્યા છે.

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય
૧	નિજાનંદ	૯	આયોજનબદ્ધતા
૨	સાનુકૂળસમય	૧૦	પ્રતિષ્ઠા
૩	સંસ્કાર સિંચન	૧૧	બોજા વગરનું કાર્ય
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૨	રાષ્ટ્રસેવા
૫	સામાજિક ફરજ	૧૩	સર્જનાત્મકતા
૬	આકર્ષક લાભ	૧૪	પડકારરૂપ કાર્ય
૭	સલામતી	૧૫	જૂથકાર્ય
૮	વ્યક્તિપરબ શક્તિ	૧૬	લાગણીશીલતા

નિષ્ણાંતોએ પુનઃ ચકાસણી બાદ નીચે મુજબના ફેરફારો સૂચવ્યા.

ફેરફારો માટે સૂચવેલા વિધાનક્રમ આ પ્રમાણે હતા. ૨.૧, ૨.૩, ૪.૧, ૫.૩, ૭.૩, ૮.૧, ૧૦.૩, ૧૧.૧, ૧૨.૨, ૧૨.૩ અને ૧૩.૨. અહિં આ ક્રમમાં પ્રથમ આંક કાર્યમૂલ્યનો અને બીજો આંક વિધાનો માટે છે. આ વિધાનો અને તે પરત્વેના અભિપ્રાયો નીચે પ્રમાણે હતા.

- ૨.૧ સાનુકૂળ થાય તેવો સમય તેવું કાર્ય
 દૈનિક સમયપત્રક પત્રકમાંથી અનુકૂળ થાય તેવો સમય આપવાનો હોય તેવું કાર્ય
- ૨.૩ નિશ્ચિત સમયનું નિશ્ચિત કાર્ય
 નિશ્ચિત સમયમાં કરવાનું નિશ્ચિત કાર્ય
- ૪.૧ માહિતી અને સમજણની આપ-લે શક્ય બને તેવું કાર્ય
 જ્ઞાનના નવાં નવાં ક્ષેત્રોથી વાકેફ થવાય તેવું કાર્ય
- ૫.૩ બાળકોની શક્તિને યોગ્ય દિશામાં વાળી શકાય તેવું કાર્ય
 સમાજ સાથેનું અનુકૂળન શીખી શકાય / વધારી શકાય તેવું કાર્ય
- ૭.૩ નોકરીની સલામતી આપતું કાર્ય
 તમારી નોકરી ચાલુ જ રહેશે તે તમે જાણતા હો તેવું કાર્ય
- ૮.૧ જુદાં જુદાં પ્રકારનાં બાળકો સાથે કામ કરવાથી વ્યક્તિને ઓળખવાની શક્તિને વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય
 વ્યક્તિને ઓળખવાની શક્તિને વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય
- ૧૦.૩ સમાજમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય
 વ્યક્તિગત રીતે વિશેષતા પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવું કાર્ય

- ૧૧.૧ પૂર્વ આયોજન મુજબનું કાર્ય હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય
 સમયપત્રકને અનુસરવાનું હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય
- ૧૨.૨ રાષ્ટ્રને આદર્શ નેતા પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય
 રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરિક પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય
- ૧૨.૩ રાષ્ટ્રસેવા થઈ શકે તેવું કાર્ય
 રાષ્ટ્રસેવા હકારાત્મક વલણ જાગૃત કરી શકાય તેવું કાર્ય
- ૧૩.૨ આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે પ્રસ્થાપિત થયેલું કાર્ય
 આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે જાહેર થયેલું કાર્ય

૫. સંશોધનિકાનું આખરી સ્વરૂપ. નિષ્ણાતોએ સૂચવેલા ફેરફારોને ધ્યાનમાં લઈને પ્રાથમિક અજમાયશ માટેની કાર્યમૂલ્યની સંશોધનિકા તૈયાર કરવામાં આવી. આ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા જેવી જ હતી. આમ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પ્રાથમિક અજમાયશ માટે તૈયાર થયેલી સંશોધનિકા સમાન હતી.

૪.૩ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું આખરી સ્વરૂપ:

નિષ્ણાતોએ સૂચવેલાં ફેરફારોને ધ્યાનમાં લઈને પ્રાથમિક અજમાયશ માટે પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તૈયાર કરવામાં આવી. જેમાં ૧૬×૩ મળીને કુલ – ૪૮ વિધાનો હતાં. જેને પંચબિંદુ ક્રમાંક સાથે રજૂ કરવામાં આવ્યાં. આ મુજબ આ સંશોધનિકામાં પ્રત્યેક વિધાન માટે આ પ્રમાણે ક્રમાંક પર પ્રતિયાર આપવાનો હતો.

(૫) એટલે ખૂબ મહત્વનું, (૪) એટલે મહત્વનું, (૩) એટલે સામાન્ય મહત્વનું, (૨) એટલે ઓછું મહત્વનું, (૧) એટલે મહત્વનું નહિ

આ પ્રકારની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પ્રાથમિક શાળાના અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને આપવામાં આવી. જે પરિશિષ્ટ – ૬ માં આપવામાં આવી છે.

૪.૧.૩ મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ લખેલા નિબંધો પરથી નિષ્ણાતોના અભિપ્રાયોના આધારે ૧૬ – ૧૬ કાર્યમૂલ્યો પસંદ કરવામાં આવ્યાં હતાં. આ ૧૬ કાર્યમૂલ્યોના સામાન્ય અર્થ આપી નિષ્ણાતોના સૂચનો મેળવવામાં આવ્યાં હતા. આ સામાન્ય અર્થ નિબંધમાં શિક્ષકની રજૂઆતના આધારે હતો વળી આ કાર્ય સંશોધનિકાની રચના દરમ્યાન તે જ સમયમાં કરવામાં આવ્યું હતું. અંતિમ સ્વરૂપનો મૂલ્યપસંદગી માપદંડ તૈયાર કરવામાં આવ્યો આ માટે સંશોધક નીચેનાં સોપાનોને અનુસર્યા હતાં.

૧. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો દ્વારા પસંદ થયેલાં કાર્યમૂલ્યોની યાદી
 ૨. પસંદ થયેલાં કાર્યમૂલ્યોનો સામાન્ય અર્થ
 ૩. પ્રાથમિક સ્વરૂપનો મૂલ્યપસંદગી માપદંડ
 ૪. અંતિમ સ્વરૂપનો મૂલ્યપસંદગી માપદંડ
- ઉપર્યુક્ત સોપાનોની રજૂઆત આ પ્રમાણે છે.

૧. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો દ્વારા પસંદ થયેલાં કાર્યમૂલ્યોની યાદી.

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલાં સોળ કાર્યમૂલ્યોની યાદી આ મુજબ છે.

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો
૧	નિજાનંદ	૯	આયોજનબદ્ધતા
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૦	પ્રતિષ્ઠા
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૧	બોજા વગરનું કાર્ય
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૨	રાષ્ટ્રસેવા
૫	સામાજિક ફરજ	૧૩	સર્જનાત્મકતા
૬	આકર્ષક લાભ	૧૪	પડકારરૂપ કાર્ય
૭	સલામતી	૧૫	જૂથકાર્ય
૮	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	૧૬	લાગણીશીલતા

૨. પસંદ થયેલા કાર્યમૂલ્યોના સામાન્ય અર્થ. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલાં સોળ કાર્યમૂલ્યોનો સામાન્ય અર્થ નિબંધોમાં લખાયેલાં વિધાનો પરથી તારવવામાં આવ્યો. આ અર્થ નીચે મુજબ દર્શાવેલ છે.

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સામાન્ય અર્થ
૧	નિજાનંદ	પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત આનંદ મળે
૨	સાનુકૂળ સમય	સાનુકૂળ થાય તેવો સમય
૩	સંસ્કાર સિંચન	વિદ્યાર્થીઓમાં સારા સંસ્કારનું ઘડતર
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખી શકાય
૫	સામાજિક ફરજ	સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થવાય
૬	આકર્ષક લાભ	કામનું પૂરતું વેતન, રજાની સવલતો
૭	સલામતી	નોકરીમાંથી છૂટા થવાનું ન બને
૮	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	વ્યક્તિ વ્યક્તિ વચ્ચે ભેદપારખીને કામ થઈ શકે
૯	આયોજનબદ્ધતા	ચોક્કસ કાર્ય ચોક્કસ સમયે જ થાય
૧૦	પ્રતિષ્ઠા	કાર્યને અંતે માન મળે
૧૧	બોજાવગરનું કાર્ય	કામનો ભાર ન લાગે
૧૨	રાષ્ટ્રસેવા	રાષ્ટ્રનિર્માણમાં સહયોગ
૧૩	સર્જનાત્મકતા	નવસર્જન કરવાની તક મળે
૧૪	પડકાર રૂપ કાર્ય	સતત નવું શીખવાનું અને શીખવતા રહેવાનું
૧૫	જૂથકાર્ય	એકથી વધુ વ્યક્તિઓની સાથે મળીને કરવાનું કાર્ય
૧૬	લાગણીશીલતા	લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરીને સંબંધો વિકસાવવા

કાર્યમૂલ્યોના સામાન્ય અર્થ સાથેની યાદી પર શિક્ષકોના મત લીધા શિક્ષકોની યાદી આ મુજબ છે.

ક્રમ	નિષ્ણાંતોના નામ	સરનામું
૧	ડૉ. જી. એફ. મહેતા	સૌરાષ્ટ્ર હાઈસ્કૂલ, રાજકોટ
૨	ડી. કે. વ્યાસ	કડવીબાઈ વિદ્યાલય, રાજકોટ
૩	વી. એમ. વેકરીયા	કામદાર બી. એડ્ કોલેજ, રાજકોટ

ઉપર્યુક્ત નિષ્ણાંતોએ ફેરફારો માટે સૂચવેલાં કાર્યમૂલ્યોના અર્થ આ પ્રમાણે હતા.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ – ૨ સાનુકૂળ સમય : સાનુકૂળ થાય તેવો સમય

અનુકૂળ થાય તેવો સમય

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ – ૮ વ્યક્તિપરખ શક્તિ : વ્યક્તિ વ્યક્તિ વચ્ચે ભેદ પારખીને કામ થઈ શકે.

વ્યક્તિગત ભેદ પારખીને કામ થઈ શકે.

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ – ૩ સંસ્કાર સિંચન : વિદ્યાર્થીઓમાં સારા સંસ્કારોનું ઘડતર

□ વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર

શિક્ષકોના ઉપર્યુકત સૂચનો મુજબના ફેરફારો કર્યા બાદ પ્રાથમિક સ્વરૂપનો મૂલ્યપસંદગી માપદંડ તૈયાર કરવામાં આવ્યો.

૩. પ્રાથમિક સ્વરૂપનો મૂલ્યપસંદગી માપદંડ. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલાં સોળ કાર્યમૂલ્યો અને તેના અર્થ સાથેનો પ્રાથમિક સ્વરૂપનો મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ આ મુજબ હતો.

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	અર્થ
૧	નિજાનંદ	પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત આનંદ મળે
૨	સાનુકૂળ સમય	અનુકૂળ થાય તેવો સમય
૩	સંસ્કારસિંચન	વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખી શકાય
૫	સામાજિક ફરજ	સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થવાય
૬	આકર્ષક લાભ	કામનું પૂરતું વેતન, રજાની સવલતો
૭	સલામતી	નોકરીમાંથી છૂટા થવાનું ન બને
૮	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	વ્યક્તિગત વચ્ચે ભેદપારખીને કામ થઈ શકે
૯	આયોજનબદ્ધતા	ચોક્કસ કાર્ય ચોક્કસ સમયે જ થાય
૧૦	પ્રતિષ્ઠા	કાર્યને અંતે માન મળે
૧૧	બોજાવગરનું કાર્ય	કામનો ભાર ન લાગે
૧૨	રાષ્ટ્રસેવા	રાષ્ટ્રનિર્માણમાં સહયોગ
૧૩	સર્જનાત્મકતા	નવસર્જન કરવાની તક મળે
૧૪	પડકારરૂપ કાર્ય	સતત નવું શીખવાનું અને શીખવતા રહેવાનું
૧૫	જૂથકાર્ય	એકથી વધુ વ્યક્તિઓની સાથે મળીને કરવાનું કાર્ય
૧૬	લાગણીશીલતા	લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરીને સંબંધો વિકસાવવા

ઉપર્યુકત સોળ કાર્યમૂલ્યો અને તેના અર્થ સાથેના પ્રાથમિક સ્વરૂપના માપદંડ પરથી અંતિમ સ્વરૂપનો મૂલ્યપસંદગી માપદંડ તૈયાર કરવામાં આવ્યો.

૪. અંતિમ સ્વરૂપનો મૂલ્યપસંદગી માપદંડ. પસંદ થયેલાં સોળ કાર્યમૂલ્યો અને તેના અર્થ સાથેનો માપદંડ વિભાગ-૧ અને વિભાગ-૨ સાથે તૈયાર કરવામાં આવ્યો. વિભાગ-૧ ને મૂલ્યપસંદગી માપદંડ અને વિભાગ-૨ને મૂલ્ય પસંદગી ક્રમાંક તરીકે ઓળખાવ્યા. વિભાગ-૧ માં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય માટે પોતાની પસંદગી કાર્યમૂલ્યની સામે આપેલ ચોરસમાં

(✓) ખરાની નિશાની કરીને દર્શાવવાની હતી. જ્યારે વિભાગ-૨ માં વિભાગ-૧માં પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધુ પસંદગીના એકથી પાંચ ક્રમ આપવાના હતા.

આ મૂલ્યપસંદગી માપદંડ પ્રાથમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકો અને માધ્યમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકોને આપવામાં આવ્યો. આ માપદંડનો ઉપયોગ સંશોધનિકાની રચનાના પૂરક કાર્ય તરીકે કરવામાં આવ્યો જેનો આધારકાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાને આખરી સ્વરૂપ આપવા માટે જ કરવામાં આવ્યો હતો.

અંતિમ સ્વરૂપનો મૂલ્યપસંદગી માપદંડ પરિશિષ્ટ-૭ માં દર્શાવેલ છે.

૪.૧.૪ સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ (**Social Desirability Scale**) .

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની સંશોધન ઉપકરણમાં સામાજિક ઈચ્છનીયતાના સંદર્ભમાં પ્રતિભાવ આપવા અંગેની ચકાસણી કરવા માટે સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ નામના પ્રમાણિત કરેલા ઉપકરણનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો. આ ઉપકરણ માર્લો અને ક્રોઉન (૧૯૬૦) દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું હતું. આ ઉપકરણ અંગ્રેજી ભાષામાં ઉપલબ્ધ હતું. આથી આ ઉપકરણને ગુજરાતી ભાષામાં અનુવાદ કરીને પ્રમાણિત કરવા માટે નીચેનાં સોપાનો અનુસર્યા હતાં.

૧. પ્રમાણિત ઉપકરણનો ગુજરાતી અનુવાદ

૨. પ્રાપ્ત થયેલા ગુજરાતી અનુવાદનો અંગ્રેજી અનુવાદ

૩. ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષાંતર કરનારાઓના અનુવાદ પર નિષ્ણાતોના અભિપ્રાય

૪. ઉપકરણનું અંતિમ સ્વરૂપ

ઉપર્યુક્ત સોપાનોની રજૂઆત આ મુજબ છે.

૧. પ્રમાણિત ઉપકરણનો ગુજરાતી અનુવાદ. સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ નામનું તૈયાર ઉપકરણ પ્રયોજકે ઉપયોગમાં લીધું હતું. આ ઉપકરણ પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યું હતું તેનું મૂળ અંગ્રેજી સ્વરૂપ પરિશિષ્ટ - ૮ માં દર્શાવેલ છે.

પરિશિષ્ટ-૮ માં દર્શાવેલ અંગ્રેજી સ્વરૂપ ધરાવતા આ ઉપકરણને અંગ્રેજીના અધ્યાપક ડૉ. જે. ડી. દવેને ગુજરાતી અનુવાદ માટે આપવામાં આવ્યું. જે. ડી. દવે એ તૈયાર કરેલા ગુજરાતી અનુવાદનું સ્વરૂપ આ મુજબ હતું.

સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ

સૂચના : વ્યક્તિની પસંદગી અને વ્યવહારને દર્શાવતાં થોડાં વિધાનો નીચે આપેલાં છે. તેને વાંચીને

વ્યક્તિગત રીતે એ વિધાનો તમારા માટે સાચાં છે કે ખોટાં તે નક્કી કરો. તમે વિધાનોની સામે જ

(✓) ખરા કે (×) ખોટાની નિશાની સાથે તમારો મત દર્શાવશો.

૧. જ્યારે કોઈ મુશ્કેલી હોય ત્યારે મદદ કરવા માટે મારા સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ જતાં હું અચકાતો નથી.
૨. મને કોઈ વ્યક્તિ પ્રત્યે તીવ્ર અણગમો નથી થયો.
૩. બીજાના સદ્ભાગ્યથી મને ઈર્ષ્યા આવી હોય એવું બન્યું છે.
૪. મારા ખોટા કાર્યોને પરિણામે બીજાને સજા થાય તેવું હું ક્યારેય વિચારી ન શકું.
૫. જ્યારે મને રસ્તો ન સૂઝે ત્યારે મને ગુસ્સો આવી જાય છે.
૬. કેટલીકવાર સત્તા સ્થાને બેઠેલા લોકો સાચા છે તેની મને જાણ હોવા છતાં તેની વિરુદ્ધ જઈ બળવો કરવાની ઈચ્છા મને થઈ આવે છે.
૭. મારી વાત સાથે લોકો અસહમત થાય તો પણ હું વિવેકી વર્તન કરું છું.
૮. જે બાબત હું જાણતો ન હોઉં તે અજ્ઞાનનો સ્વીકાર કરવામાં મને વાંધો નથી.
૯. કશુંક અણગમતું કરવાનું આવે ત્યારે હું બીમાર હોવાનું કહું છું.
૧૦. જ્યારે કોઈ મને તેની તરફેણ કરવાનું કહે છે ત્યારે હું ઉશ્કેરાઈ જાઉં છું.

ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ પ્રાપ્ત થયેલ ગુજરાતી અનુવાદને અંગ્રેજીના અન્ય નિષ્ણાત અધ્યાપકને આપવામાં આવ્યો.

૨. પ્રાપ્ત થયેલા ગુજરાતી અનુવાદનો અંગ્રેજી અનુવાદ. જે. ડી. દવે દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ ગુજરાતી અનુવાદને અંગ્રેજીના નિષ્ણાત અધ્યાપક આશાબેન પારેબને આપવામાં આવ્યો. તેમણે ગુજરાતી અનુવાદનું અંગ્રેજીમાં ભાષાંતર કર્યું જેનું સ્વરૂપ આ મુજબ હતું.

Note ; Listed below are number of statements concerning personal choice. Read each item and decide whether the statement is true or false as it pertains to you personally.

1. I never hesitate to go out of my way to help when someone is in trouble.
2. I have no intensely dislike anyone.
3. There have been times when I was quite jealous of the good fortune of others.
4. I would never think of letting someone else be punished for my wrong doing.

5. I sometimes feel resentful when I don't get my way.
6. There have been times when I felt like rebelling against people in authority even though I knew they were right.
7. I am always courteous even to people who are disagreeable.
8. When I don't know matter I don't at all mind admitting it.
9. I can remember playing sick to get out of something.
10. I am sometimes irritated by someone who asks favours of me.

ઉપર્યુક્ત બંને અનુવાદો માટે ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષાના નિષ્ણાતો સાથે ચર્ચા કરવામાં આવી.

૩. ગુજરાતી અને અંગ્રેજી ભાષાંતર કરનારાઓના અનુવાદ પર નિષ્ણાતોનો અભિપ્રાય. ઉપર દર્શાવ્યા મુજબ સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડના મૂળ અંગ્રેજી સ્વરુપના ગુજરાતી અનુવાદ અને પ્રાપ્ત થયેલ ગુજરાતી અનુવાદના અંગ્રેજી ભાષાંતરને સંશોધકના માર્ગદર્શક, અનુવાદ કરેલા આધ્યાપકો અને સંશોધકે ચર્ચા કરી નીચે મુજબના ફેરફાર કર્યા.

તેમણે સૂચવેલા અભિપ્રાયો આ મુજબ છે.

૧. વ્યક્તિની પસંદગી ને બદલે ગમો અણગમો દર્શાવવો. (સૂચનામાં ફેરફાર)

૨. વ્યક્તિની પસંદગી અને વ્યવહારને દર્શાવતા ને બદલે "વ્યક્તિનો ગમો – અણગમો અને વ્યવહારને લગતા" લખો. (સૂચનામાં ફેરફાર)

૩. વ્યક્તિનો ગમો – અણગમો" દર્શાવો વ્યક્તિની પસંદગી" નહીં. (સૂચનામાં ફેરફાર)

૪. જ્યારે કોઈ મુશ્કેલીમાં હોય ત્યારે તેની મદદ કરવા માટે મારા સિદ્ધાંતોન વિરુદ્ધ જતાં હું અચકાતો નથી. ને બદલ કોઈ મુશ્કેલીમાં હોય ત્યારે તેની મદદ કરવા માટે મારા સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ જતાં હું અચકાઉં નહિ. તેમ રાખવું. (વિધાન : ૧)

૫. મને કોઈ વ્યક્તિ પ્રત્યે તીવ્ર અણગમો નથી થયો. ના બદલે મને ક્યારેય કોઈ વ્યક્તિ પ્રત્યે તીવ્ર અણગમો નથી થયો. તેમ રાખવું (વિધાન : ૨)

૬. કેટલીય વાર સત્તાસ્થાને બેઠેલા લોકો સાચા છે તેની મને જાણ હોવા છતાં તેની વિરુદ્ધ જઈ બળવો કરવાની ઈચ્છા મને થઈ આવે છે. ના બદલે કેટલીય વાર સત્તા સ્થાને બેઠેલા લોકો સાચા છે તે મને ખબર હોય છતાં તેની વિરુદ્ધ જઈ બળવો કરવાની ઈચ્છા મને થઈ આવે છે. તેમ રાખવું (વિધાન : ૬)

૭. જે બાબત હું જાણતો ન હોઉં તે અજ્ઞાનનો સ્વીકાર કરવામાં મને વાંધો નથી. ના બદલે જે બાબતની મને જાણ ન હોય તે અજ્ઞાનનો સ્વીકાર કરવામાં મને વાંધો નથી તેમ રાખવું.

(વિધાન : ૮)

ઉપર મુજબના અભિપ્રાયો ગુજરાતી અનુવાદ માટે સ્વીકારવામાં આવ્યાં હતાં.

૪. ગુજરાતી ઉપકરણના અંતિમ સ્વરૂપની રચના.

સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડના અંગ્રેજી સ્વરૂપના ગુજરાતી અનુવાદ પર મળેલા નિષ્ણાતોના અભિપ્રાયને ધ્યાનમાં લઈને ગુજરાતી ઉપકરણને અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું. અંતિમ સ્વરૂપના આ માપદંડમાં દસ વિધાનો છે. આ વિધાનો શિક્ષકોએ વ્યક્તિગત રીતે પોતાના માટે સાચાં છે કે ખોટાં તે વિધાનની સામે જ ✓ (ખરા) કે × (ખોટા) ની નિશાની કરીને દર્શાવવાનું હતું.

પ્રાથમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકો અને માધ્યમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકોને પ્રાથમિક અજમાયશ માટે આ માપદંડ આપવામાં આવ્યો. આ ઉપકરણનો હેતુ કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સામાજિક ઈચ્છનીયતાની અસર ચકાસવાનો હતો.

ગુજરાતી ઉપકરણના અંતિમ સ્વરૂપને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પરિશિષ્ટ – ૯ માં દર્શાવેલ છે.

૪.૨ ઉપકરણોનું પ્રાથમિક સ્વરૂપ

સંશોધકે તૈયાર કરેલાં ઉપકરણોને બે વિભાગમાં વહેંચવામાં આવ્યાં હતાં. પ્રથમ વિભાગમાં કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા હતી. જેમાં સોળ કાર્યમૂલ્યોના સંદર્ભમાં ૪૮ વિધાનો હતાં અને તેની સાથે જ પાત્રો પોતાના ચોક્કસ વર્તન વિશે શું માને છે? તે દર્શાવવાં માટે સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ મૂકવામાં આવ્યો હતો. આ માપદંડમાં દસ વિધાનો હતાં. આ ઉપકરણમાં દસ વિધાનો હતાં. આ ઉપકરણ દ્વારા પાત્રનો સામાજિક ઈચ્છનીયતા પ્રાપ્તાંક મળતો હતો. બીજા વિભાગમાં મૂલ્યપસંદગી માપદંડ હતો. મૂલ્યપસંદગી માપદંડમાં સંશોધકે સોળ કાર્યમૂલ્યો તેના અર્થ સાથે આપ્યા હતા. નમૂનાના પાત્રે આ સોળ કાર્યમૂલ્યો પૈકી શિક્ષક કાર્યમૂલ્યો તરીકે કયાં કાર્યમૂલ્યો મહત્વનાં છે તે દર્શાવવાનું હતું. જેને વિભાગ – ૨ ના પેટા વિભાગ – ૧ તરીકે દર્શાવવામાં આવ્યો. જ્યારે પેટા વિભાગ – ૨ માં શિક્ષકે પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોમાંથી સૌથી મહત્વનાં પાંચ કાર્યમૂલ્યો માટે ક્રમાંકન દર્શાવવાનું હતું. આમ વિભાગ – ૨ માં પણ બે પેટા વિભાગ હતા. ઉપકરણનું આ સ્વરૂપ પરિશિષ્ટ : ૧૦ માં દર્શાવેલ છે.

ઉપકરણનું પ્રાથમિક સ્વરૂપ આ પ્રમાણે હતું.

૧.૧ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા ૧.૨ સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ ૨.૧ મૂલ્યપસંદગી માપદંડ ૨.૨ મૂલ્યપસંદગી ક્રમાંકન

૪.૩ ઉપકરણોની પ્રાથમિક અજમાયશ અને માહિતી પૃથક્કરણ

ઉપકરણોની પ્રાથમિક અજમાયશનો હેતુ કાર્યમૂલ્યોની પસંદગી અને કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાને યથાર્થ સ્વરૂપ આપવાનો હતો. આ માટે પ્રાથમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકો અને માધ્યમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકોને ઉપકરણો આપવામાં આવ્યા.

પ્રાથમિક અજમાયસ બાદ મળેલ માહિતીનું પૃથક્કરણ નીચે મુજબ કરવામાં આવ્યું.

૧. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર પાત્રોએ આપેલા ઉત્તરને આધારે પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યને માટે પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના નિદર્શનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક
૨. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર પ્રત્યેક વિધાન પરનો પાત્રનો પ્રાપ્તાંક અને સંશોધનિકા પરનો કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ
૩. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પરનો પાત્રનો પ્રાપ્તાંક અને સંશોધનિકા પરનો કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ
૪. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર પ્રત્યેક વિધાન પરના પાત્રનો પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પરનો પાત્રનો કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ
૫. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પરનો પાત્રનો પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પરનો પાત્રનો કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ
૬. નિદર્શનો પાત્રોએ મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ પર પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યોને આપેલ પસંદગીની આવૃત્તિ.
૭. નમૂનાનાં પાત્રોએ મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ પર પસંદ કરેલાં પાંચ મૂલ્યોને અગ્રતાક્રમના આધારે આપેલા ક્રમ પરથી બધાં જ કાર્યમૂલ્યોનો ભારિત પ્રાપ્તાંક ઉપર્યુક્ત પૃથક્કરણને આ જ ક્રમમાં હવે પછી દર્શાવવામાં આવેલ છે.

૪.૩.૧. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનો પ્રાથમિક અજમાયશનો પ્રાથમિક શિક્ષકોનો નિદર્શ.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની પ્રાથમિક અજમાયશ માટે રાજકોટ જિલ્લાના ૯ શૈક્ષણિક સંકુલના ૩૨૫ શિક્ષકોને કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા આપવામાં આવી હતી. અહિંયા રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ, વાંકાનેર, મોરબી, ધોરાજી, ગોંડલ અને નવાગામના શૈક્ષણિક સંકુલોના કુલ ૧૪૨ પુરુષ શિક્ષકો અને ૧૮૩ મહિલા શિક્ષકોનો સમાવેશ થાય છે. પ્રાથમિક શિક્ષકોના નિદર્શની વિસ્તૃત વિગત સારણી-૪.૭માં દર્શાવેલ છે.

સારણી-૪.૭

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની પ્રાથમિક અજમાયશનો પ્રાથમિક શિક્ષકોનો નિદર્શ

ક્રમ	સંકુલનું નામ	ગામ	પુરુષ શિક્ષકો	સ્ત્રી શિક્ષિકાઓ	કુલ
૧	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	રાજકોટ	૪૦	૬૦	૧૦૦
૨	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	વાંકાનેર	૨૦	૩૦	૫૦
૩	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	મોરબી	૨૨	૨૮	૫૦
૪	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	ઘોરાજી	૧૫	૩૫	૫૦
૫	પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	ગોંડલ	૩૦	૨૦	૫૦
૬	નવાગામ પ્રાથમિક શાળા સંકુલ	નવાગામ	૧૫	૧૦	૨૫
કુલ	—	છ	૧૪૨	૧૮૩	૩૨૫

સારણી-૪.૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ છ શાળાસંકુલો ૩૨૫ પ્રાથમિક શિક્ષકોને પ્રાથમિક અજમાયશ માટે પસંદ કરવામાં આવ્યાં હતાં. જેમાંના રાજકોટ ની પ્રાથમિક શાળા સંકુલના ૪૦ શિક્ષકો અને ૬૦ શિક્ષિકાઓ હતી. વાંકાનેરના પ્રાથમિક શાળા સંકુલના ૨૦ શિક્ષકો અને ૩૦ શિક્ષિકાઓ હતી. મોરબીના પ્રાથમિક શાળા સંકુલના ૨૨ શિક્ષકો અને ૨૮ શિક્ષિકાઓ હતી. ઘોરાજીની પ્રાથમિક શાળા સંકુલના ૧૫ શિક્ષકો અને ૩૫ શિક્ષિકાઓ હતી. ગોંડલના પ્રાથમિક શાળા સંકુલના ૩૦ શિક્ષકો અને ૨૦ શિક્ષિકાઓ હતી. જ્યારે નવાગામના નવાગામ પ્રાથમિક શાળા સંકુલના ૧૫ શિક્ષકો અને ૧૦ શિક્ષિકાઓ હતી. આમ કુલ-૧૪૨ પુરુષ શિક્ષકો અને ૧૮૩ સ્ત્રી શિક્ષકો મળીને ૩૨૫ શિક્ષકોને પ્રાથમિક અજમાયશ માટે પસંદ કરવામાં આવ્યા હતા.

૪.૩.૨. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનો પ્રાથમિક અજમાયશનો માધ્યમિક શિક્ષકોનો નિદર્શ. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની પ્રાથમિક અજમાયશ માટે રાજકોટ જિલ્લાના પાંચ શૈક્ષણિક સંકુલના ૩૨૫ શિક્ષકોને કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા આપવામાં આવી હતી. અહિંયા રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ, વાંકાનેર, ગોંડલ, મોરબીના સંકુલોનો સમાવેશ થયો હતો. માધ્યમિક શિક્ષકોના નિદર્શની વિસ્તૃત વિગત સારણી-૪.૮માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૮

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની પ્રાથમિક અજમાયશનો માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનો નિદર્શ

ક્રમ	શાળાનું નામ	ગામ	પુરુષ શિક્ષકો	સ્ત્રી શિક્ષકો	કુલ
૧	સૌરાષ્ટ્ર હાઈસ્કૂલ શાળાસંકુલ	રાજકોટ	૪૫	૫૫	૧૦૦
૨	મ્યુનિ. ગર્લ્સ શાળાસંકુલ	વાંકાનેર	૧૭	૨૩	૪૦
૩	અમરસિંહજી હાઈસ્કૂલ સંકુલ	વાંકાનેર	૨૬	૨૪	૫૦
૪	સ્વામીનારાયણ હાઈસ્કૂલ સંકુલ	ગોંડલ	૩૮	૨૨	૬૦
૫	મ્યુનિ. ગર્લ્સ શાળાસંકુલ	મોરબી	૩૫	૪૦	૬૫
કુલ	—	પાંચ	૧૬૧	૧૬૪	૩૨૫

સારણી-૪.૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ પાંચ માધ્યમિક શાળાના સંકુલોના ૩૨૫ માધ્યમિક શિક્ષકોની પ્રાથમિક અજમાયશ માટે પસંદગી કરવામાં આવી હતી. જેમાં રાજકોટ ની સૌરાષ્ટ્ર હાઈસ્કૂલ શાળા સંકુલના ૪૫ શિક્ષકો અને ૫૫ શિક્ષિકાઓ હતી. વાંકાનેરની મ્યુનિ.ગર્લ્સ શાળાસંકુલના ૧૭ શિક્ષકો અને ૨૩ શિક્ષિકાઓ હતી. વાંકાનેરની અમરસિંહજી હાઈસ્કૂલ શાળાસંકુલના ૨૬ શિક્ષકો અને ૨૪ શિક્ષિકાઓ હતી. ગોંડલની સ્વામીનારાયણ હાઈસ્કૂલ સંકુલના ૩૮ શિક્ષકો અને ૨૨ શિક્ષિકાઓ હતી અને મોરબીની મ્યુનિ. ગર્લ્સ શાળાસંકુલના ૩૫ શિક્ષકો અને ૪૦ શિક્ષિકાઓ હતી. આમ કુલ-૧૬૧ પુરુષ શિક્ષકો અને ૧૬૪ સ્ત્રી શિક્ષકો મળીને ૩૨૫ શિક્ષકોને પ્રાથમિક અજમાયશ માટે પસંદ કરવામાં આવ્યાં હતા.

૪.૩.૩. પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર ના પ્રાથમિક સ્વરુપ પર પાત્રોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી. પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના ૩૨૫ અને ૩૨૫ શિક્ષકોને આપવામાં આવી. શિક્ષકોએ આપેલા પ્રતિભાવના આધારે પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી આંક શોધવામાં આવ્યો અને ત્યારબાદ તેનું અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું. આ વિગત સારણી-૪.૮માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૯

પ્રથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરનાં પાત્રોના કાર્યમૂલ્ય

પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક (પ્રાથમિક શિક્ષકો)	સરાસરી આંક (માધ્યમિક શિક્ષકો)
૧	નિજાનંદ	૧૩.૬૦	૧૨.૨૦
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૨.૬૯	૧૨.૩૩
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૧.૮૮	૯.૧૨
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૩.૬૪	૧૨.૮૪
૫	સામાજિક ફરજ	૧૨.૮૨	૧૨.૩૩
૬	આકર્ષક લાભ	૧૨.૫૭	૧૩.૦૧
૭	સલામતી	૧૨.૩૦	૧૧.૭૭
૮	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	૧૦.૫૨	૮.૭૬
૯	આયોજનબદ્ધતા	૧૦.૦૭	૧૦.૫૨
૧૦	પ્રતિષ્ઠા	૧૦.૫૯	૯.૫૦
૧૧	બોજા વગરનું કાર્ય	૧૨.૫૬	૧૧.૧૩
૧૨	રાષ્ટ્રસેવા	૧૨.૭૭	૧૨.૨૪
૧૩	સર્જનાત્મકતા	૧૨.૭૪	૧૧.૮૯
૧૪	પડકારરૂપ કાર્ય	૧૨.૮૮	૧૩.૧૦
૧૫	જૂથકાર્ય	૧૨.૬૩	૧૨.૨૨
૧૬	લાગણીશીલતા	૧૩.૦૩	૯.૭૮

સારણી - ૪.૯ માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીમાં સૌથી ઓછી સરાસરી ધરાવતાં પાંચ કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતાં. આયોજનબદ્ધતા ૧૦.૦૭, વ્યક્તિપરખ શક્તિ ૧૦.૫૨, પ્રતિષ્ઠા ૧૦.૫૯, સંસ્કારસિંચન ૧૧.૮૮ અને સલામતી ૧૨.૩૦ હતા. જ્યારે સૌથી વધુ સરાસરી આંક ધરાવતા કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતા. જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ૧૩.૬૪, નિજાનંદ ૧૩.૬૦, લાગણીશીલતા ૧૩.૦૩, પડકારરૂપ કાર્ય ૧૨.૮૮ તથા સામાજિક ફરજ ૧૨.૮૨ હતા.

અહિયા ઓછી સરાસરી ધરાવતા કાર્યમૂલ્યો આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, સંસ્કારસિંચન વ્યક્તિપરખ શક્તિ અને સલામતી છે. આનો અર્થ એવો થાય છે કે પ્રાથમિક શિક્ષકો આ પાંચ કાર્યમૂલ્યોને ઓછું મહત્વ આપે છે.

સારણી – ૪.૯ માં દર્શાવ્યા મુજબ જે કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી વધારે છે તે કાર્યમૂલ્યોને શિક્ષકો વધારે પસંદ કરે છે તેમ કહી શકાય.

સારણી – ૪.૯ માં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીમાં સૌથી ઓછી સરાસરી ધરાવતાં પાંચ કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતાં. આકર્ષક લાભ ૮.૦૧, વ્યક્તિપરખ શક્તિ ૮.૭૬, સલામતી ૮.૭૭, સંસ્કારસિંચન ૯.૧૨ અને પ્રતિષ્ઠા ૯.૫૦ હતાં. જ્યારે સૌથી વધારે સરાસરી ધરાવતાં પાંચ કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતાં. પડકારરૂપ કાર્ય ૧૩.૧૦, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ ૧૨.૮૪, સાનુકૂળ સમય ૧૨.૩૩, સામાજિક ફરજ ૧૨.૩૩ અને રાષ્ટ્રસેવા ૧૨.૨૪ હતા.

અહિંયા સૌથી ઓછી સરાસરી ધરાવતાં પાંચ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, વ્યક્તિપરખ શક્તિ, સલામતી, સંસ્કર સિંચન અને પ્રતિષ્ઠા હતાં. આ પાંચ કાર્યમૂલ્યોને માધ્યમિક શિક્ષકો ઓછાં પસંદ કરે છે.

૪.૩.૪. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રાથમિક સ્વરુપ પરના પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષકોના પ્રાપ્તાંકોની અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના અનુક્રમે ૩૨૫ અને ૩૨૫ શિક્ષકોને કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા આપવામાં આવી. તેમના પ્રાપ્ત થયેલા પ્રતિભાવોના પ્રાપ્તાંકોની SPSS પ્રોગ્રામ દ્વારા અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ શોધવામાં આવી. જેની વિસ્તૃત રજૂઆત સારણી – ૪.૧૦ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૧૦

પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષકોના પ્રાપ્તાંકોની

અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ

અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ	પ્રાથમિક શિક્ષકો	માધ્યમિક શિક્ષકો
સંખ્યા	૩૨૫	૩૨૫
લઘુત્તમ	૧૨૪	૧૨૧
મહત્તમ	૨૩૬	૨૩૦
પ્રાપ્તાંક હદ	૧૧૨	૧૧૩
સરાસરી	૨૦૬.૫૮	૨૦૪.૨૩
સરાસરીની પ્રમાણભૂલ	૦.૭૩	૦.૮૯
પ્રમાણ વિચલન	૧૬.૮૩	૧૪.૬૩
વિચરણ	૨૮૩.૧૮	૨૭૯.૧૮
વિરૂપતા	-૦.૮૯૬	-૦.૭૪૧
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ	૦.૧૩૫	૦.૧૩૨
કકુદતા	૨.૫૯૫	૨.૩૨૧
કકુદતાની પ્રમાણભૂલ	૦.૨૭૦	૦.૨૬૭

ઉપર્યુક્ત સારણી - ૪.૧૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કુલ નિદર્શ ૩૨૫ શિક્ષકોના પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી ૨૦૬.૫૮ હતી, પ્રમાણવિચલન ૧૬.૮૩ હતું, વિરૂપતા -૦.૮૯૬ હતી. એટલે પ્રાપ્તાંકો ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતાં. કકુદતા ૨.૫૯૫ હતી. પ્રાપ્તાંકો ચર્પટ કકુદ હતાં.

સારણી ૪.૧૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કુલ નિદર્શ ૩૨૫ શિક્ષકોના પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી ૨૦૪.૨૩ હતી, પ્રમાણવિચલન ૧૪.૬૩ હતું, વિરૂપતા -૦.૭૪૧ હતી. એટલે પ્રાપ્તાંકો ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતાં. કકુદતા ૨.૩૨૧ હતી. અથી પ્રાપ્તાંકો ચર્પટ કકુદ હતાં.

૪.૩.૫. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રાથમિક સ્વરૂપ પર પ્રત્યેક વિધાન પરનાં પાત્રનો પ્રાપ્તાંક અને સંશોધનિકાનાં બધાં જ વિધાન માટેના કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનાં કુલ ૪૮ વિધાન માટે પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ આપેલા પ્રતિભાવના આધારે પ્રત્યેક વિધાન પરનો પાત્રનો પ્રાપ્તાંક અને સંશોધનિકાનાં બધાં જ વિધાન માટેના કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ શોધવામાં આવ્યો અને અર્થઘટન કરવામાં આવ્યું. આ વિગતની વિસ્તૃત રજૂઆત સારણી ૪.૧૧ માં કરેલ છે.

સારણી ૪. ૧૧

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષકોએ આપેલા ઉત્તરને

આધારે કલમ – કુલ પ્રાપ્તાંક સહસંબંધ

પ્રાથમિક શિક્ષકોના ઉત્તરનો સહસંબંધ				માધ્યમિક શિક્ષકોના ઉત્તરનો સહસંબંધ			
વિધાનક્રમ	સહસંબંધાંક	વિધાનક્રમ	સહસંબંધાંક	વિધાનક્રમ	સહસંબંધાંક	વિધાનક્રમ	સહસંબંધાંક
૧	૦.૩૨	૨૫	૦.૧૮	૧	૦.૩૧	૨૫	૦.૩૮
૨	૦.૩૧	૨૬	૦.૨૭	૨	૦.૩૫	૨૬	૦.૪૦
૩	૦.૪૫	૨૭	૦.૩૫	૩	૦.૩૮	૨૭	૦.૪૨
૪	૦.૫૪	૨૮	૦.૩૩	૪	૦.૪૦	૨૮	૦.૩૯
૫	૦.૪૩	૨૯	૦.૪૮	૫	૦.૫૨	૨૯	૦.૫૨
૬	૦.૪૨	૩૦	૦.૫૦	૬	૦.૨૬	૩૦	૦.૫૬
૭	૦.૫૨	૩૧	૦.૫૨	૭	૦.૨૮	૩૧	૦.૪૨
૮	૦.૨૯	૩૨	૦.૩૬	૮	૦.૨૩	૩૨	૦.૪૦
૯	૦.૨૧	૩૩	૦.૩૫	૯	૦.૩૮	૩૩	૦.૩૭
૧૦	૦.૨૭	૩૪	૦.૨૮	૧૦	૦.૪૨	૩૪	૦.૩૫
૧૧	૦.૩૮	૩૫	૦.૩૧	૧૧	૦.૪૫	૩૫	૦.૩૯
૧૨	૦.૫૦	૩૬	૦.૩૩	૧૨	૦.૬૦	૩૬	૦.૩૭
૧૩	૦.૫૨	૩૭	૦.૪૧	૧૩	૦.૫૯	૩૭	૦.૪૫
૧૪	૦.૩૭	૩૮	૦.૩૯	૧૪	૦.૫૩	૩૮	૦.૨૩
૧૫	૦.૪૦	૩૯	૦.૩૩	૧૫	૦.૪૩	૩૯	૦.૨૭
૧૬	૦.૨૯	૪૦	૦.૨૪	૧૬	૦.૪૫	૪૦	૦.૨૮
૧૭	૦.૪૫	૪૧	૦.૩૨	૧૭	૦.૫૨	૪૧	૦.૫૨
૧૮	૦.૬૦	૪૨	૦.૨૮	૧૮	૦.૪૮	૪૨	૦.૫૬
૧૯	૦.૩૦	૪૩	૦.૪૯	૧૯	૦.૫૭	૪૩	૦.૫૭
૨૦	૦.૫૯	૪૪	૦.૩૭	૨૦	૦.૪૧	૪૪	૦.૫૧
૨૧	૦.૪૩	૪૫	૦.૫૪	૨૧	૦.૩૯	૪૫	૦.૫૦
૨૨	૦.૫૩	૪૬	૦.૪૧	૨૨	૦.૨૨	૪૬	૦.૪૦
૨૩	૦.૪૩	૪૭	૦.૩૯	૨૩	૦.૨૫	૪૭	૦.૩૮
૨૪	૦.૨૬	૪૮	૦.૪૮	૨૪	૦.૨૭	૪૮	૦.૪૩

સારણી - ૪.૧૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ આપેલા પ્રતિભાવના આધારે પ્રત્યેક વિધાન માટે કલમ - કુલ પ્રાપ્તાંક સહસંબંધ દર્શાવે છે.

સારણીનું અવલોકન કરતાં માલૂમ પડે છે કે પ્રાથમિક શિક્ષકોના પ્રતિભાવ ના આધારે મળેલ ૧ થી ૪૮ વિધાનોના સહસંબંધાંકમાં સૌથી નીચો સહસંબંધાંક ધરાવતા વિધાનોની વિગત સારણી - ૪.૧૨માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૪.૧૨

પ્રાથમિક શિક્ષકોના પ્રતિભાવમાં નીચો સહસંબંધાંક ધરાવતા

વિધાનો અને સહસંબંધાંક

વિધાનોનો ક્રમ	સહસંબંધાંક
૨૫	૦.૧૮
૯	૦.૨૧
૪૦	૦.૨૪
૨૪	૦.૨૬
૧૦	૦.૨૭
૨૬	૦.૨૭
૩૪	૦.૨૮
૪૨	૦.૨૮
૮	૦.૨૮
૧૬	૦.૨૮

સારણી ૪.૧૨ માં દર્શાવેલાં વિધાનોનો સહસંબંધાંક નીચો હતો એટલે કે પ્રાથમિક શિક્ષકો તેને ઓછા મહત્વનાં ગણે છે. ઉપરોક્ત વિધાનોમાંથી કોઈ એક જ કાર્યમૂલ્યનાં ત્રણ વિધાનો હોય તેવાં કાર્યમૂલ્યો અને વિધાનો આ પ્રમાણે હતાં.

કાર્યમૂલ્ય - ૮ : વિધાન ક્રમ ૮, ૨૪, ૪૦ - વ્યક્તિ પરખ શક્તિ

કાર્યમૂલ્ય - ૧૯ : વિધાન ક્રમ ૧૦, ૨૬, ૪૨ - પ્રતિષ્ઠા

હતા. આ બંને કાર્યમૂલ્યોનાં ત્રણે વિધાનોના સહસંબંધાંક ઓછા મળ્યા હતા. એટલે શિક્ષકોએ ઓછા મહત્વના ગણાવ્યા હતા. આથી આ બંને કાર્યમૂલ્યોને રદ કરવામાં આવ્યા હતા.

ઉપર દર્શાવેલ વિધાનોમાંથી બે વિધાનો એક જ કાર્યમૂલ્યનાં હોય તેવાં કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતાં.

કાર્યમૂલ્ય - ૯ : વિધાન ક્રમ ૯, ૨૫ આયોજનબદ્ધતા

આયોજનબદ્ધતા કાર્યમૂલ્યનું ત્રીજું વિધાન – ૪૧ નંબરનું છે. તેનો સહસંબંધાંક ૦.૩૨ હતો. પરંતુ આ કાર્યમૂલ્યના બે વિધાનોનો સહસંબંધાંક નીચો હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યને રદ કરવામાં આવ્યું હતું. આ રીતે આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યો અને તેના નવ અર્થ વિધાનો અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાંથી રદ કરવામાં આવ્યાં.

ઉપર દર્શાવેલા વિધાનોનાં એક જ વિધાનનો સહસંબંધાંક નીચો હોય તેવા બે કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતા.

કાર્યમૂલ્યો	વિધાનક્રમ	સહસંબંધાંક
સાનુકૂળ સમય – ૨	૨, ૧૮, ૩૪	૦.૩૧, ૦.૬૦, ૦.૨૮
લાગણીશીલતા – ૧૬	૧૬, ૩૨, ૪૮	૦.૨૯, ૦.૩૬, ૦.૪૮

ઉપરોક્ત બંને કાર્યમૂલ્યોમાં માત્ર એક જ વિધાનનો ઓછો સહસંબંધાંક મળતો હતો. આથી આ કાર્યમૂલ્યોને પસંદ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

સારણી – ૪.૧૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના પ્રતિભાવના આધારે મળેલ ૧ થી ૪૮ વિધાનોના સહસંબંધાંકમાં સૌથી નીચો સહસંબંધાંક ધરાવતા વિધાનોની વિગત સારણી – ૪.૧૩ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી – ૪.૧૩

માધ્યમિક શિક્ષકોનાં પ્રતિભાવમાં નીચો સહસંબંધાંક ધરાવતા વિધાનો
અને સહસંબંધાંક

વિધાનોનો ક્રમ	સહસંબંધાંક
૬	૦.૨૬
૭	૦.૨૮
૮	૦.૨૩
૨૨	૦.૨૨
૨૩	૦.૨૫
૨૪	૦.૨૭
૩૮	૦.૨૩
૩૯	૦.૨૭
૪૦	૦.૨૮

સારણી – ૪.૧૩ માં દર્શાવેલાં વિધાનોનો સહસંબંધાંક નીચો હતો. એટલે કે માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો તેને ઓછા મહત્વનાં ગણે છે. ઉપરોક્ત વિધાનોમાંથી કોઈ એક જ કાર્યમૂલ્યનાં ત્રણ વિધાનો હોય તેવાં કાર્યમૂલ્યો અને વિધાનો આ પ્રમાણે હતાં.

કાર્યમૂલ્ય – ૬	આકર્ષક લાભ	વિધાન ક્રમ – ૬, ૨૨, ૩૮
કાર્યમૂલ્ય – ૭	સલામતી	વિધાન ક્રમ – ૭, ૨૩, ૩૯
કાર્યમૂલ્ય – ૮	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	વિધાન ક્રમ – ૮, ૨૪, ૪૦

ઉપરોક્ત ત્રણે કાર્યમૂલ્યોનાં ત્રણે વિધાનોના સહસંબંધાંક ઓછા મળ્યા હતા. એટલે શિક્ષકોએ આ ત્રણે કાર્યમૂલ્યોને ઓછાં મહત્વનાં ગણાવ્યાં હતાં. આથી આ ત્રણે કાર્યમૂલ્યોને અંતિમ સ્વરૂપની સંશોધનિકામાંથી રદ કરવામાં આવ્યાં.

૪.૩.૬. પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રાથમિક સ્વરૂપ પરનાં પાત્રોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંક અને સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચેનો સહસંબંધ. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને આપવામાં આવેલ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પ્રત્યેકના કાર્યમૂલ્ય પરનો કુલ પ્રાપ્તાંક અને ૧૬ કાર્યમૂલ્યો સાથે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ મેળવવામાં આવ્યો અને કાર્યમૂલ્યની અગત્ય નક્કી કરવામાં આવી. આ વિગતની વિસ્તૃત રજૂઆત સારણી – ૪.૧૪ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી-૪.૧૪

પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરનાં પાત્રોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંક અને સંશોધનિકા

પરના કુલ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સહસંબંધ

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	પ્રાથમિક શિક્ષકોનો નિદર્શ: સહસંબંધ	માધ્યમિક શિક્ષકોનો નિદર્શ: સહસંબંધ
૧	નિજાનંદ	૦.૬૧	૦.૭૦
૨	સાનુકૂળ સમય	૦.૫૮	૦.૬૦
૩	સંસ્કારસિંચન	૦.૪૦	૦.૫૦
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૦.૬૫	૦.૬૮
૫	સામાજિક ફરજ	૦.૬૧	૦.૭૦
૬	આકર્ષકલાભ	૦.૫૮	૦.૨૮
૭	સલામતી	૦.૬૦	૦.૩૦
૮	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	૦.૩૭	૦.૩૨
૯	આયોજનબદ્ધતા	૦.૩૧	૦.૭૫
૧૦	પ્રતિષ્ઠા	૦.૩૨	૦.૭૮
૧૧	બોજાવગરનું કાર્ય	૦.૬૦	૦.૬૧
૧૨	રાષ્ટ્રસેવા	૦.૫૦	૦.૫૫
૧૩	સર્જનાત્મકતા	૦.૬૮	૦.૬૦
૧૪	પડકારરૂપ કાર્ય	૦.૬૩	૦.૬૪
૧૫	જૂથકાર્ય	૦.૬૮	૦.૬૩
૧૬	લાગણીશીલતા	૦.૫૨	૦.૫૫

ઉપરની સારણી-૪.૧૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ સૌથી ઓછો સહસંબંધાંક ધરાવતાં પ્રાથમિક શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યો-૯ આયોજનબદ્ધતા, કાર્યમૂલ્ય-૧૦ પ્રતિષ્ઠા અને કાર્યમૂલ્ય-૮ વ્યક્તિપરખ શક્તિનો સહસંબંધાંક અનુક્રમે ૦.૩૧, ૦.૩૨ અને ૦.૩૭ હતાં. આથી એવું અર્થઘટન થાય છે કે પ્રાથમિક શિક્ષકો આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે. વિધાન પ્રાપ્તાંક અને કુલ પ્રાપ્તાંકને આ વિગત યથાર્થ કરાવે છે. (સારણી ૪.૧૨) આથી આ ત્રણે કાર્યમૂલ્યોને રદ કરવામાં આવ્યાં હતાં.

સારણી-૪.૧૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ સૌથી ઓછો સહસંબંધાંક ધરાવતા માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય ૬- આકર્ષક લાભ -૦.૨૮, ૭- સલામતી-૦.૩૦, ૮- વ્યક્તિપરખ શક્તિ- ૦.૩૨ હતા. આથી એવું અર્થઘટન થાય છે કે માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

વિધાન પ્રાપ્તાંક અને કુલ પ્રાપ્તાંકને આ વિગત યથાર્થ ઠરાવે છે. (સારણી ૪.૧૩) આથી આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને અંતિમ સ્વરૂપની સંશોધનિકામાંથી રદ કરવામાં આવ્યાં.

૪.૩.૭. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનાં વિધાનો પરનો પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પરના પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા સાથે સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પણ આપવામાં આવ્યો હતો. આ બંને પરત્વેના શિક્ષકોના પ્રતિભાવ પરથી સંશોધનિકાનાં વિધાનો પરનો પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પરના પ્રાપ્તાંક વચ્ચેના સહસંબંધ ની ગણતરી કરવામાં આવી. આ વિગતની વિસ્તૃત રજૂઆત સારણી-૪.૧૫ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી-૪.૧૫

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનાં વિધાનો પરના પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનિયતા માપદંડ પરના પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ

વિધાન ક્રમ	પ્રાથમિક શિક્ષકોનો નિદર્શ r	માધ્યમિક શિક્ષકોનો નિદર્શ r	વિધાન ક્રમ	પ્રાથમિક શિક્ષકોનો નિદર્શ r	માધ્યમિક શિક્ષકોનો નિદર્શ r
૧	- ૦.૦૦૧	- ૦.૦૧૩	૨૫	૦.૦૨૮	૦.૦૧૭
૨	૦.૦૭૩	- ૦.૧૨	૨૬	૦.૦૩૭	૦.૦૧૯
૩	- ૦.૦૩૨	- ૦.૦૧૯	૨૭	૦.૦૪૧	૦.૦૩૩
૪	- ૦.૦૨૫	૦.૦૨૫	૨૮	૦.૦૩૦	૦.૦૦૯
૫	- ૦.૦૭	૦.૦૯	૨૯	૦.૦૨૯	૦.૦૧૭
૬	- ૦.૦૨૬	- ૦.૧૧૪*	૩૦	૦.૦૩૩	૦.૦૧૪
૭	- ૦.૦૪	- ૦.૦૧૧*	૩૧	૦.૦૪૦	૦.૦૧૨
૮	- ૦.૧૮૪*	૦.૦૧૮*	૩૨	૦.૦૪૯	૦.૦૧૫
૯	- ૦.૧૧૫*	૦.૦૧૧	૩૩	૦.૦૪૩	૦.૦૧૭
૧૦	૦.૦૭	૦.૦૧૪	૩૪	૦.૦૨૮	૦.૦૧૯
૧૧	૦.૦૩૧	૦.૦૧૭	૩૫	૦.૦૨૭	૦.૦૨૦
૧૨	૦.૦૮૦	૦.૦૩૧	૩૬	૦.૦૬૬	૦.૦૨૧
૧૩	૦.૦૭૭	૦.૦૭૯	૩૭	૦.૦૫	૦.૦૨૨
૧૪	૦.૦૩૦	૦.૦૮૦	૩૮	૦.૦૪૪	૦.૦૫
૧૫	૦.૦૮૮	૦.૦૫૨	૩૯	૦.૦૧૦	૦.૧૧૭*
૧૬	૦.૦૪૪	૦.૦૪૨	૪૦	૦.૦૩૯*	૦.૦૧૯
૧૭	૦.૦૫	૦.૦૪	૪૧	૦.૦૫૬	૦.૦૨૧
૧૮	૦.૭૧	૦.૦૪૪	૪૨	૦.૦૪૨	૦.૦૧૪
૧૯	૦.૦૭૮	૦.૦૭૫	૪૩	૦.૦૧૪	૦.૦૧૬
૨૦	૦.૦૨૧	૦.૦૧૯	૪૪	૦.૦૧૭	૦.૦૧૭
૨૧	૦.૦૧૪	૦.૦૨૦	૪૫	૦.૦૬૦	૦.૦૫૨
૨૨	૦.૦૦	૦.૦૨૩	૪૬	૦.૦૧૮	૦.૦૪૧
૨૩	૦.૦૨	૦.૧૧૭*	૪૭	૦.૦૧૭	૦.૦૭૩
૨૪	- ૦.૧૧૫*	- ૦.૦૧૧	૪૮	૦.૦૩	૦.૦૭

સારણી - ૪.૧૫ માં કુલ ૪૮ વિધાનો પરના પ્રાપ્તાંકો અને સામાજિક ઈચ્છાનીયતા માપદંડ પરના પ્રાપ્તાંકોનો સહસંબંધાંક દર્શાવેલ છે.

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોએ આપેલા પ્રતિભાવોના પ્રાપ્તાંકો પરનો સહસંબંધાંક સાર્થક મળે છે તે વિધાનો આ પ્રમાણે હતાં.

વિધાન ક્રમ – ૮, ૨૪, ૪૦ : કાર્યમૂલ્ય ૮ વ્યક્તિ પરખ શક્તિ

વિધાન – ૯ : કાર્યમૂલ્ય – ૯ આયોજનબદ્ધતા

ઉપરોક્ત વિધાનો અને કાર્યમૂલ્યોના અવલોકન પરથી કાર્યમૂલ્ય – ૮ વ્યક્તિ પરખ શક્તિના ત્રણે વિધાનોનો સહસંબંધાંક સાર્થક મળે છે. એટલે કે આ કાર્યમૂલ્યની પસંદગી પર સામાજિક ઈચ્છનીયતા અસર કરે છે. આથી આ કાર્યમૂલ્યને રદ કરવામાં આવ્યું. કાર્યમૂલ્ય – ૯ માં માત્ર વિધાન – ૯ નો જ સહસંબંધાંક સાર્થક મળે છે. તેનાં બીજાં બે વિધાનોનો સહસંબંધાંક વિધાન – ૨૫ અને વિધાન – ૪૧ નો સહસંબંધાંક સાર્થક મળતો નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્યને રદ કરેલ નથી.

સારણી – ૧૫ માં કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા કુલ ૪૮ વિધાનો અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પરના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના પ્રાપ્તાંકો વચ્ચેનાં સહસંબંધાંકનું અવલોકન કરતાં વિધાનો ૬, ૨૪, અને ૩૯ ના સહસંબંધાંકો સાર્થક મળે છે. જે આ મુજબ હતાં. વિધાન : ૬ કામનું પૂરતું વેતન મળે તેવું કાર્ય. વિધાન : ૨૪ વ્યક્તિ ભેદ પારખીને અન્ય સાથે કામ કરી શકાય તેવું કાર્ય. વિધાન : ૩૯ તમારી નોકરી ચાલુજ રહેશે તે તમે જાણતા હો તેવું કાર્ય. આ વિધાનો અનુક્રમે આકર્ષક લાભ, વ્યક્તિ પરખ શક્તિ અને સલામતી કાર્યમૂલ્યોનાં હતાં. એટલે કે આ કાર્યમૂલ્યોની પસંદગી પર સામાજિક ઈચ્છનીયતાની અસર થાય છે.

૪.૩.૮. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પરનો પાત્રનો પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પરનો પાત્રનો કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને આપવામાં આવેલ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના ૧૬ કાર્યમૂલ્ય પરનો પાત્રોનો પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડનાં ૧૦ વિધાનો પરના કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચે સહસંબંધ શોધવામાં આવ્યો અને તેના આધારે અર્થઘટનો કરવામાં આવ્યાં. આ વિગતની વિસ્તૃત રજૂઆત સારણી – ૪.૧૬ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૪.૧૬

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પરનો પાત્રનો પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પરનો પાત્રનો કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેનો સહસંબંધ

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	પ્રાથમિક r	માધ્યમિક r
૧	નિજાનંદ	૦.૦૬૮	૦.૦૧૧
૨	સાનુકૂળ સમય	-૦.૦૭	૦.૦૧૪
૩	સંસ્કારસિંચન	૦.૧૩	૦.૦૨૩
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	-૦.૦૭૦	૦.૦૫૨
૫	સામાજિક ફરજ	-૦.૦૧૩	૦.૦૨૩
૬	આકર્ષક લાભ	-૦.૦૪	૦.૦૭
૭	સલામતી	-૦.૦૩૯	૦.૧૫૭**
૮	વ્યક્તિ પરખ શક્તિ	-૦.૧૭૪*	૦.૧૪૪**
૯	આયોજનબદ્ધતા	-૦.૧૨૮*	૦.૦૪૬
૧૦	પ્રતિષ્ઠા	-૦.૦૪૭	૦.૦૧૭
૧૧	ભોજા વગરનું કાર્ય	-૦.૦૮૬	૦.૦૫૭
૧૨	રાષ્ટ્રસેવા	-૦.૨૦	૦.૦૧૪
૧૩	સર્જનાત્મકતા	-૦.૦૪૯	૦.૦૬૩
૧૪	પડકારરૂપ કાર્ય	૦.૦૧૨	૦.૦૧૨
૧૫	જૂથકાર્ય	૦.૦૨૯	૦.૦૧૪
૧૬	લાગણીશીલતા	૦.૦૭૩	૦.૦૨૪

સારણી - ૪.૧૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોએ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પર આપેલા પ્રતિભાવના આધારે મળેલાં સહસંબંધાંકનું અવલોકન કરતા જણાય છે કે કાર્યમૂલ્ય - ૮ અને કાર્યમૂલ્ય - ૯ નો સહસંબંધાંક સાર્થક મળે છે. એટલે એવું અર્થઘટન થાય છે.

કાર્યમૂલ્ય - ૮ વ્યક્તિપરખ શક્તિ r - -૦.૧૭૪*

કાર્યમૂલ્ય - ૯ આયોજનબદ્ધતા r - -૦.૧૨૮*

આ બંને કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં સામાજિક ઈચ્છનીયતાની અસર જોવાં મળે છે. આથી પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાંથી આ બંને કાર્યમૂલ્યો રદ કરવાં જોઈએ. આથી આ બંને

કાર્યમૂલ્યો રદ કરવામાં આવ્યાં.

સારણી – ૪.૧૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ પર આપેલા પ્રતિભાવોના પ્રાપ્તકોની વચ્ચેના સહસંબંધાંકનું અવલોકન કરતા જણાય છે કે કાર્યમૂલ્ય – ૭ અને કાર્યમૂલ્ય – ૮ નો સહસંબંધાંક સાર્થક મળે છે. એટલે એવું અર્થઘટન થાય છે કે

કાર્યમૂલ્ય – ૭ – સલામતી – સહસંબંધાંક (r) ૦.૧૫૯**

કાર્યમૂલ્ય – ૮ – વ્યક્તિપરખ શક્તિ – સહસંબંધાંક (r) ૦.૧૪૪**

આ બંને કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં સામાજિક ઈચ્છનીયતાની અસર જોવાં મળે છે. આથી માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાંથી આ બંને કાર્યમૂલ્યો રદ કરવાં જોઈએ આથી આ બંને કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યાં.

૪.૩.૯. નિદર્શનાં પાત્રોએ મૂલ્યપસંદગી માપદંડ પર પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યોને આપેલી પસંદગીની આવૃત્તિ. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને મૂલ્યપસંદગી માપદંડ આપવામાં આવ્યો હતો જેમાં બે વિભાગ હતા. પ્રથમ વિભાગમાં આપેલા ૧૬ કાર્યમૂલ્યોની માત્ર પસંદગી બતાવવાની હતી જ્યારે બીજા વિભાગમાં પસંદગીના પાંચ ક્રમ દર્શાવવાના હતા. પ્રથમ વિભાગમાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ આપેલી પસંદગીની આવૃત્તિ સારણી ૪.૧૭ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૧૭

નિદર્શનાં પાત્રોએ મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ પર પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યોને

આપેલી પસંદગીની આવૃત્તિ

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	પ્રાથમિક શિક્ષકોની પસંદીત આવૃત્તિ	માધ્યમિક શિક્ષકોની પસંદીત આવૃત્તિ
૧	નિજાનંદ	૨૪૮	૨૪૨
૨	સાનુકૂળ સમય	૨૫૫	૨૩૫
૩	સંસ્કારસિંચન	૨૧૫	૨૬૦
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૨૩૦	૨૭૧
૫	સામાજિક ફરજ	૨૮૦	૨૨૭
૬	આકર્ષક લાભ	૨૮૧	૧૦૨
૭	સલામતી	૨૬૯	૧૦૫
૮	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	૧૦૨	૧૦૭
૯	આયોજનબદ્ધતા	૯૦	૨૮૧
૧૦	પ્રતિષ્ઠા	૯૨	૨૦૯
૧૧	બોજાવગરનું કાર્ય	૨૭૧	૨૧૧
૧૨	રાષ્ટ્રસેવા	૨૮૨	૨૪૫
૧૩	સર્જનાત્મકતા	૨૭૫	૧૮૦
૧૪	પડકારરૂપ કાર્ય	૨૭૨	૨૬૦
૧૫	જૂથકાર્ય	૨૬૬	૨૧૧
૧૬	લાગણીશીલતા	૨૩૭	૨૧૭

સારણીમાં ૪.૧૭ માં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકોએ પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યો માટેની પસંદગીસંખ્યા દર્શાવેલ છે.

પ્રાથમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકોએ દર્શાવેલ પસંદગીના આધારે ઓછી આવૃત્તિ ધરાવતાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતાં. કાર્યમૂલ્ય - ૮ વ્યક્તિ પરખ શક્તિની આવૃત્તિ - ૧૦૨ હતી. એટલે કે ૩૨૫ શિક્ષકોમાંથી ૧૦૨ શિક્ષકો વ્યક્તિપરખ શક્તિ કાર્યમૂલ્યને પસંદ કરતા હતા. કાર્યમૂલ્ય - ૯ આયોજનબદ્ધતાની આવૃત્તિ - ૯૦ હતી. એટલે માત્ર ૯૦ શિક્ષકો આ કાર્યમૂલ્યને પસંદ કરતા હતા. કાર્યમૂલ્ય - ૧૦ પ્રતિષ્ઠાની આવૃત્તિ - ૯૨ હતી. એટલે માત્ર ૯૨ શિક્ષકો આ કાર્યમૂલ્યને પસંદ કરતા હતાં.

આથી સૌથી ઓછી આવૃત્તિ ધરાવતા આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને પ્રાથમિક શાળાના કાર્યમૂલ્યમાંથી રદ કરવામાં આવ્યાં હતાં. આમ, આગળના ત્રણેય પરિણામોને સમર્થન મળ્યું.

માધ્યમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકોએ દર્શાવેલ પસંદગીના આધારે ઓછી આવૃત્તિ ધરાવતાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતાં. કાર્યમૂલ્ય – ૬ આકર્ષક લાભની આવૃત્તિ ૧૦૨ હતી. એટલે માત્ર ૧૦૨ શિક્ષકો આ કાર્યમૂલ્યને પસંદ કરતા હતા. કાર્યમૂલ્ય – ૭ સલામતીની આવૃત્તિ ૧૦૫ હતી. એટલે માત્ર ૧૦૫ શિક્ષકો આ કાર્યમૂલ્યને પસંદ કરતા હતા. કાર્યમૂલ્ય – ૮ વ્યક્તિપરબ શક્તિની આવૃત્તિ ૧૦૭ હતી. એટલે માત્ર ૧૦૭ શિક્ષકો આ કાર્યમૂલ્યને પસંદ કરતા હતા. આથી માધ્યમિક શાળાનાં કાર્યમૂલ્યોમાંથી આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને રદ કરવામાં આવ્યાં હતાં. આમ, આગળના ત્રણેય પરિણામોને સમર્થન મળ્યું.

૪.૩.૧૦. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ મૂલ્યપસંદગી માપદંડ પર પસંદ કરેલાં પાંચમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમના આધારે આપેલા ક્રમ પરથી બધાં જ કાર્યમૂલ્યોનો ભારિત પ્રાપ્તાંક. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને આપવામાં આવેલ મૂલ્ય પસંદગીમાપદંડમાં વિભાગ – ૨ માં પસંદગીનાં પાંચ કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમ આપવાનો હતો. શિક્ષકોએ આપેલ પાંચ કાર્યમૂલ્યોનાં અગ્રતાક્રમ પરથી બધાં જ કાર્યમૂલ્યોનો ભારિત પ્રાપ્તાંક સારણી – ૪.૧૮ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૪.૧૮

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ મૂલ્યપસંદગી માપદંડ પર પસંદ કરેલાં
પાંચમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમના આધારે આપેલા ક્રમ પરથી બધાં જ
કાર્યમૂલ્યોનો ભારિત પ્રાપ્તાંક

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	પ્રાથમિક શિક્ષકોની પસંદગીનો ભારિત પ્રાપ્તાંક	માધ્યમિક શિક્ષકોની પસંદગીનો ભારિત પ્રાપ્તાંક
૧	નિજાનંદ	૮૫૦	૯૩૩
૨	સાનુકૂળ સમય	૭૨૦	૬૨૭
૩	સંસ્કારસિંચન	૯૪૦	૫૨૦
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૫૯૦	૬૮૦
૫	સામાજિક ફરજ	૭૨૦	૫૯૦
૬	આકર્ષક લાભ	૫૬૦	૧૫૩
૭	સલામતી	૭૫૦	૧૪૮
૮	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	૧૪૦	૧૫૭
૯	આયોજનબદ્ધતા	૧૪૬	૭૨૦
૧૦	પ્રતિષ્ઠા	૧૫૨	૫૨૧
૧૧	બોજાવગરનું કાર્ય	૫૫૦	૬૩૧
૧૨	રાષ્ટ્રસેવા	૬૨૧	૫૪૪
૧૩	સર્જનાત્મકતા	૮૨૪	૯૨૧
૧૪	પડકારરૂપ કાર્ય	૮૧૫	૬૨૭
૧૫	જૂથકાર્ય	૯૨૦	૫૪૨
૧૬	લાગણીશીલતા	૭૪૬	૫૨૪

સારણી - ૪.૧૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની પસંદગીનો ભારિત પ્રાપ્તાંક
નીચો હોય તેવાં કાર્યમૂલ્યો અને તેમનો ભારિત પ્રાપ્તાંક અનુક્રમે

કાર્યમૂલ્ય - ૮ વ્યક્તિપરખ શક્તિ - ૧૪૦

કાર્યમૂલ્ય - ૯ આયોજનબદ્ધતા - ૧૪૬

કાર્યમૂલ્ય - ૧૦ પ્રતિષ્ઠા - ૧૫૨

હતા. આ ત્રણે કાર્યમૂલ્યો પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો ઓછી પસંદગી દર્શાવતા હતા.

સારણી - ૪. ૧૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ ઓછા પસંદ કરેલાં અને નીચો ભારિત પ્રાપ્તાંક ધરાવતાં કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતાં.

કાર્યમૂલ્ય - ૬ આકર્ષકલાભ - ૧૫૩

કાર્યમૂલ્ય - ૭ સલામતી - ૧૪૮

કાર્યમૂલ્ય - ૮ વ્યક્તિપરબ શક્તિ - ૧૫૭

આ ત્રણે કાર્યમૂલ્યો પ્રત્યે માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો ઓછી પસંદગી દર્શાવતા હતા. આથી આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને રદ કરવામાં આવ્યાં.

૪.૪ ઉપકરણોનું અંતિમ સ્વરુપ

ઉપકરણોની પ્રાથમિક અજમાયશ બાદ રદ થયેલાં કાર્યમૂલ્યોનાં આધારે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની અંતિમ સ્વરુપ આપવામાં આવ્યું જેની રજૂઆત અહિયા દર્શાવેલ છે.

૪.૪.૧. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું અંતિમ સ્વરૂપ. પ્રાથમિક અજમાયશમાં પ્રાથમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકોને પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ, મૂલ્યપસંદગી માપદંડ અને મૂલ્ય પસંદગી ક્રમાંકનના અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કર્યા બાદ કુલ - ૧૬ કાર્યમૂલ્યોમાંથી ત્રણ કાર્યમૂલ્યો રદ કરવામાં આવ્યાં હતાં. તે આ પ્રમાણે હતા: ક્રમ ૮ - વ્યક્તિપરબ શક્તિ, ક્રમ ૯ - આયોજનબદ્ધતા, ક્રમ ૧૦ - પ્રતિષ્ઠા.

ઉપર દર્શાવેલાં કાર્યમૂલ્યો રદ કરવા પાછળનો આધાર આ પ્રમાણે હતો: (૧) રદ થયેલા કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અને કલમ કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેના સહસંબંધાંક નીચા હતા. (૨) કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંક અને સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંક વચ્ચે નીચા સહસંબંધ હતા. (૩) મૂલ્ય પસંદગી પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા આંક વચ્ચે સહસંબંધાંકો નીચા જોવા મળ્યા. પરિણામે ઉપર્યુક્ત ત્રણ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યાં.

ઉપર દર્શાવેલાં કાર્યમૂલ્યો રદ કર્યા બાદ પસંદ થયેલા કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતાં.

૧	નિજાનંદ	૮	બોજા વગરનું કાર્ય
૨	સાનુકૂળ સમય	૯	રાષ્ટ્રસેવા
૩	સંસ્કાર સિંચન	૧૦	સર્જનાત્મકતા
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧	પડકાર રૂપ કાર્ય
૫	સામાજિક ફરજ	૧૨	જૂથકાર્ય
૬	આકર્ષક લાભ	૧૩	લાગણીશીલતા
૭	સલામતી		

પસંદ થયેલાં આ ૧૩ કાર્યમૂલ્યોને તેનાં ૩ વિધાનો સાથે તૈયાર કરીને પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તરીકે અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું. અંતિમ સ્વરૂપની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં કાર્યમૂલ્યો અને તેનાં વિધાનોનો ક્રમ સારણી - ૪.૧૯ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૧૯

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના અંતિમ સ્વરૂપનાં કાર્યમૂલ્યો
અને વિધાન ક્રમ

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	વિધાન ક્રમ
૧	નિજાનંદ	૧, ૧૪, ૨૭
૨	સાનુકૂળ સમય	૨, ૧૫, ૨૮
૩	સંસ્કારસિંચન	૩, ૧૬, ૨૯
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૪, ૧૭, ૩૦
૫	સામાજિક ફરજ	૫, ૧૮, ૩૧
૬	આકર્ષક લાભ	૬, ૧૯, ૩૨
૭	સલામતી	૭, ૨૦, ૩૩
૮	બોજા વગરનું કાર્ય	૮, ૨૧, ૩૪
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૯, ૨૨, ૩૫
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૧૦, ૨૩, ૩૬
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૧૧, ૨૪, ૩૭
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૨, ૨૫, ૩૮
૧૩	લાગણીશીલતા	૧૩, ૨૬, ૩૯

સારણી - ૪. ૧૯ માં દર્શાવ્યા મુજબ અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં કુલ - ૧૩ કાર્યમૂલ્યો અને ૩૯ વિધાનો હતાં. જેનો ક્રમ સારણીમાં દર્શાવેલ છે. અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરીશીષ્ટ - ૮ માં દર્શાવેલ છે. આ રીતે તૈયાર થયેલી પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા કરતા કઈ રીતે ભિન્ન છે તે ભિન્નતાની વિગત સારણી - ૪.૨૦ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૨૦

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની અંતિમ સ્વરુપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનુ મુલ્યાંકન

ક્રમ	મુલ્યાંકનનું ક્ષેત્ર	મુલ્યાંકનની વિગત
૧	કાર્યમૂલ્યોની સંખ્યા	૧૬ ને બદલે ૧૩ કાર્યમૂલ્યો રાખ્યાં. કાર્યમૂલ્ય - ૮, ૯, ૧૦ ૨૬ થયાં.
૨	વિધાનોની સંખ્યા	૪૮ ને બદલે ૩૯ વિધાનો - ૮, ૯, ૧૦, ૨૪, ૨૫, ૨૬, અને ૪૦, ૪૧, ૪૨, ૨૬ થયાં.
૩	સૂચનાઓ / વિગતો	મુખપૃષ્ઠ પર આપેલ વિગતમાં શાળાનો પ્રકાર વિગત ૨૬ કરવામાં આવી. અને (પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટે) દર્શાવ્યું.
૪	બાહ્ય સ્વરૂપ	સફેદ કાગળને બદલે શ્યામ બ્લ્યુ રંગના કાગળમાં પ્રિન્ટ કરાવી.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના અંતિમ સ્વરૂપમાં જે કાર્યમૂલ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો તે બધાં જ કાર્યમૂલ્યોની વિગત આ મુજબ છે.

- નિજાનંદ - પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિને આનંદ પ્રાપ્ત થાય તેવું કાર્ય
- સાનુકૂળ સમય - અનુકૂળ થાય, દૈનિક સમયમાંથી સરળતાથી મળી શકે તેવા સમયનું કાર્ય
- સંસ્કારસિંચન - વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય
- જ્ઞાન પ્રાપ્તિ - જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખી શકાય તેવું કાર્ય
- સામાજિક ફરજ - સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થાય અને એ રીતે સામાજિક ફરજ બજાવી શકાય તેવું કાર્ય
- આકર્ષક લાભ - કામનું પૂરતું વેતન મળે, રજાની સવલતો મળે તેવું કાર્ય
- સલામતી - નોકરીમાંથી છૂટા થવાનું ન બને તેવું કાર્ય
- બોજા વગરનું કાર્ય - ચોક્કસ કાર્ય અને તે પણ નિશ્ચિત સમયનું હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય
- રાષ્ટ્રસેવા - રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં મદદરૂપ થવા રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરિક પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય
- સર્જનાત્મકતા - સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે સતત રહેવાથી નવસર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય
- પડકારરૂપ કાર્ય - નૂતન વિષય શીખવાનું અને શીખવતા રહેવાનું કાર્ય

- જૂથકાર્ય – એકથી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં રહીને ટીમનેતા બનીને અનુકૂલન સાધીને કરવાનું કાર્ય
- લાગણીશીલતા – અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરીને લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય

અંતિમ સ્વરૂપની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરિશિષ્ટ – ૧૧ માં દર્શાવેલ છે.

૪.૪.૨. માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું અંતિમ સ્વરૂપ. પ્રાથમિક અજમાયશમાં માધ્યમિક શાળાના ૩૨૫ શિક્ષકોને પ્રાથમિક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ, મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ અને મૂલ્ય પસંદગી ક્રમાંકનના અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કર્યા બાદ કુલ – ૧૬ કાર્યમૂલ્યોમાંથી ત્રણ કાર્યમૂલ્યો રદ કરવામાં આવ્યાં હતાં. તે આ પ્રમાણે હતાં : ક્રમ ૬ – આકર્ષક લાભ, ક્રમ ૭ – સલામતી ક્રમ, ૮ – વ્યક્તિપરખ શક્તિ

ઉપર દર્શાવેલાં કાર્યમૂલ્યો રદ કરવા પાછળનો આધાર આ પ્રમાણે હતો: (૧) રદ થયેલા કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અને કલમ કુલ પ્રાપ્તાંક વચ્ચેના સહસંબંધાંક નીચા હતા. (૨) કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંક અને સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંક વચ્ચે નીચા સહસંબંધ હતા. (૩) મૂલ્ય પસંદગી પ્રાપ્તાંક અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા આંક વચ્ચે સહસંબંધાંકો નીચા જોવા મળ્યા. પરિણામે ઉપર્યુક્ત ત્રણ કાર્યમૂલ્ય રદ કરવામાં આવ્યાં.

ઉપર દર્શાવેલા કાર્યમૂલ્યો રદ કર્યા બાદ પસંદ થયેલાં કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતાં.

૧	નિજાનંદ	૮	બોજા વગરનું કાર્ય
૨	સાનુકૂળ સમય	૯	રાષ્ટ્રસેવા
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૦	સર્જનાત્મકતા
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય
૫	સામાજિક ફરજ	૧૨	જૂથકાર્ય
૬	આયોજનબદ્ધતા	૧૩	લાગણીશીલતા
૭	પ્રતિષ્ઠા		

પસંદ થયેલાં આ ૧૩ કાર્યમૂલ્યોને તેનાં ૩ વિધાનો સાથે તૈયાર કરીને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા તરીકે અંતિમ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું. અંતિમ સ્વરૂપની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં કાર્યમૂલ્યો અને તેનાં વિધાનોનો ક્રમ સારણી – ૪.૨૧ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી – ૪.૨૧

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનાં અંતિમ સ્વરૂપનાં કાર્યમૂલ્યો
અને વિધાનક્રમ

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	વિધાન ક્રમ
૧	નિજાનંદ	૧, ૧૪, ૨૭
૨	સાનુકૂળ સમય	૨, ૧૫, ૨૮
૩	સંસ્કારસિંચન	૩, ૧૬, ૨૯
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૪, ૧૭, ૩૦
૫	સામાજિક ફરજ	૫, ૧૮, ૩૧
૬	આયોજનબદ્ધતા	૬, ૧૯, ૩૨
૭	પ્રતિષ્ઠા	૭, ૨૦, ૩૩
૮	બોજા વગરનું કાર્ય	૮, ૨૧, ૩૪
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૯, ૨૨, ૩૫
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૧૦, ૨૩, ૩૬
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૧૧, ૨૪, ૩૭
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૨, ૨૫, ૩૮
૧૩	લાગણીશીલતા	૧૩, ૨૬, ૩૯

સારણી – ૪. ૨૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં કુલ – ૧૩ કાર્યમૂલ્યો અને ૩૯ વિધાનો હતા. જેનો ક્રમ સારણીમાં દર્શાવેલ છે. અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરિશિષ્ટ – ૧૨ માં દર્શાવેલ છે. આ રીતે તૈયાર થયેલી માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા કરતા કઈ રીતે ભિન્ન છે તે ભિન્નતાની વિગત સારણી – ૪.૨૨ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૨૨

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પ્રથમિક અને અંતિમ સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય
સંશોધનિકાની ભિન્નતા

ક્રમ	ભિન્નતાનું ક્ષેત્ર	ભિન્નતાની વિગત
૧	કાર્યમૂલ્યોની સંખ્યા	૧૬ ને બદલે ૧૩ કાર્યમૂલ્યો રાખ્યા. કાર્યમૂલ્ય - ૬, ૭, ૮ રદ થયાં.
૨	વિધાનોની સંખ્યા	૪૮ ને બદલે ૩૯ વિધાનો રાખ્યા - ૬, ૭, ૮, ૨૨, ૨૩, ૨૪, અને ૩૯, ૩૯, ૪૦ રદ થયાં.
૩	સૂચનાઓ / વિગતો	મુખપૃષ્ઠ પર આપેલ વિગતમાં શાળાનો પ્રકાર વિગત રદ કરવામાં આવી. અને (માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે) દર્શાવ્યું.
૪	બાહ્ય સ્વરૂપ	સફેદ કાગળને બદલે આછા ગુલાબી રંગના કાગળમાં પ્રિન્ટ કરાવી.

સારણી - ૪.૨૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ અંતિમ સ્વરૂપ માટે ફેરફાર કરવામાં આવ્યા.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના અંતિમ સ્વરૂપમાં જે કાર્યમૂલ્યોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો તે બધાં જ કાર્યમૂલ્યોની વિગત આ મુજબ છે.

- નિજાનંદ - પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિને આનંદ પ્રાપ્ત થાય તેવું કાર્ય
- સાનુકૂળ સમય - અનુકૂળ થાય, દૈનિક સમયમાંથી સરળતાથી મળી શકે તેવાં સમયનું કાર્ય
- સંસ્કારસિંચન - વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય
- જ્ઞાન પ્રાપ્તિ - જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખી શકાય તેવું કાર્ય
- સામાજિક ફરજ - સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થાય અને એ રીતે સામાજિક ફરજ બજાવી શકાય તેવું કાર્ય
- આયોજનબદ્ધતા - ચોક્કસ આયોજન હોવાથી ચોક્કસ સમયે જ નિશ્ચિત સમયમાં પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય
- પ્રતિષ્ઠા - કુટુંબમાં, મિત્રોમાં પ્રતિષ્ઠા પ્રાપ્ત થાય અને વ્યક્તિગત રીતે વિશેષ વ્યક્તિત્વ પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવું કાર્ય
- બોજા વગરનું કાર્ય - ચોક્કસ કાર્ય અને તે પણ નિશ્ચિત સમયનું હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય

રાષ્ટ્રસેવા –	રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં મદદરૂપ થવા રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરિક પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય
સર્જનાત્મકતા –	સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે સતત રહેવાથી નવસર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય
પડકારરુપ કાર્ય –	નૂતન વિષય શીખવાનું અને શીખવતા રહેવાનું કાર્ય
જૂથકાર્ય –	એકથી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં રહીને ટીમનેતા બનીને અનુકૂલન સાધીને કરવાનું કાર્ય
લાગણીશીલતા –	અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરીને લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય

૪.૪.૩. અંતિમ અજમાયશ માટેના ઉપકરણોનું સ્વરૂપ. અંતિમ પ્રયોગમાં પ્રાથમિક શાળાના ૭૦૦ શિક્ષકોને પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ ને વિભાગ – ૧ અને વિભાગ – ૨ તરીકે આપવામાં આવ્યા. આ સ્વરૂપનું ઉપકરણ પરિશિષ્ટ – ૧૩ માં દર્શાવેલ છે.

માધ્યમિક શાળાના ૭૦૦ શિક્ષકોને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા અને સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ ને વિભાગ – ૧ અને વિભાગ – ૨ તરીકે આપવામાં આવ્યા. આ સ્વરૂપનું ઉપકરણ પરિશિષ્ટ – ૧૪ માં દર્શાવેલ છે.

૪.૫ ઉપકરણોનું પ્રમાણીકરણ

પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટેના ઉપકરણોના પ્રમાણીકરણની વિગત અહિં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. સંશોધકે તૈયાર કરેલ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રમાણીકરણ માટે કસોટીની વિશ્વસનીયતા અને પ્રમાણભૂતતાની ચર્ચા અત્રે કરવામાં આવી છે.

૧. વિશ્વસનીયતા. કોઈપણ ઉપકરણ દ્વારા જે તે લક્ષણનું જુદાં જુદાં પ્રસંગે માપન કરવામાં આવે અને દરેક વખતે માપનમાં સાતત્ય મળે તો તે ઉપકરણ વિશ્વસનીય છે તેમ કહેવાય. અહીં વિશ્વસનીયતા આંક મેળવવા માટે ક્રોનબેક આલ્ફા, સ્પિયરમેન બ્રાઉન વિશ્વસનીયતા આંક અને તાર્કિક સમાનતાની રીતોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો છે.

૨. પ્રમાણભૂતતા. કોઈપણ ઉપકરણ જે ગુણલક્ષણના માપન માટે રચવામાં આવેલ હોય તે જ ગુણલક્ષણનું જ માપન કરે તો તે ઉપકરણ પ્રમાણભૂત છે તેમ કહેવાય. અહીં પ્રમાણભૂતતાની ચકાસણી આંતરિક સાતત્ય અને અવયવ પૃથક્કરણ દ્વારા કરવામાં આવી છે.

૪.૫.૧ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પ્રમાણીકરણ. પ્રાથમિક શાળાના ૭૦૦ શિક્ષકોને કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા આપવામાં આવી અને પ્રમાણીકરણ માટે નીચેની અંકશાસ્ત્રીય ગણતરી કરવામાં આવી.

કલમ પૃથક્કરણ . સંશોધકે પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા નમૂનાના ૭૦૦ શિક્ષકોને આપી. નમૂનાના પાત્રો રાજકોટ જિલ્લાની પ્રાથમિક શાળાઓમાંથી મેળવ્યા હતા. નમૂનાના ૭૦૦ પાત્રો પાસેથી મેળવેલ માહિતીનું મુખ્ય અભ્યાસમાં પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન રજૂ કરેલ છે. જ્યારે આ પાત્રોમાંથી યાદચ્છિક રીતે ૧૦૦ પાત્રો પસંદ કરી તેણે આપેલ માહિતીનો સંશોધનિકાના યથાર્થીકરણ માટે ઉપયોગ કર્યો. આ માટે રાઠોડ (૧૯૯૯) રચિત NRT-99 કમ્પ્યુટર પ્રોગ્રામનો ઉપયોગ કર્યો. આ પ્રોગ્રામમાં ' માહિતિ પાત્રો (x) વિકલ્પ પ્રતિચાર ' શ્રેણિકમાં આપવાથી કલમ પૃથક્કરણના સર્દભમાં મળેલી વિગત સારણી-૪.૨૩ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૨૩

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના વિધાનો પરનું કલમ પૃથક્કરણ

વિધાન	સરળતા મૂલ્ય	તારવણી મૂલ્ય	વિધાન	સરળતા મૂલ્ય	તારવણી મૂલ્ય	વિધાન	સરળતા મૂલ્ય	તારવણી મૂલ્ય
૧	૦.૭૨	૦.૩૮	૧૪	૦.૮૪	૦.૫૧	૨૭	૦.૮૧	૦.૫૩
૨	૦.૬૧	૦.૪૩	૧૫	૦.૭૪	૦.૫૧	૨૮	૦.૭૮	૦.૬૫
૩	૦.૬૮	૦.૫૩	૧૬	૦.૭૮	૦.૪૧	૨૯	૦.૭૨	૦.૬૭
૪	૦.૭૮	૦.૪૧	૧૭	૦.૮૧	૦.૬૧	૩૦	૦.૮૨	૦.૨૨
૫	૦.૮૮	૦.૧૮	૧૮	૦.૮૨	૦.૫૨	૩૧	૦.૮૧	૦.૩૧
૬	૦.૬૨	૦.૪૫	૧૯	૦.૮૦	૦.૪૨	૩૨	૦.૮૨	૦.૫૮
૭	૦.૭૧	૦.૫૩	૨૦	૦.૭૮	૦.૬૨	૩૩	૦.૭૬	૦.૫૭
૮	૦.૭૭	૦.૩૮	૨૧	૦.૭૭	૦.૫૪	૩૪	૦.૮૧	૦.૫૨
૯	૦.૭૮	૦.૪૧	૨૨	૦.૮૩	૦.૨૩	૩૫	૭.૨૭	૦.૫૮
૧૦	૦.૮૦	૦.૫૨	૨૩	૦.૭૫	૦.૭૩	૩૬	૦.૭૮	૦.૬૧
૧૧	૦.૮૨	૦.૩૬	૨૪	૦.૭૮	૦.૫૬	૩૭	૦.૮૨	૦.૫૭
૧૨	૦.૮૨	૦.૬૧	૨૫	૦.૮૨	૦.૬૮	૩૮	૦.૮૮	૦.૬૨
૧૩	૦.૭૩	૦.૬૧	૨૬	૦.૮૩	૦.૭૧	૩૯	૦.૮૧	૦.૬૭

સારણી-૪.૨૩ માં સંશોધનિકાના ઓગણચાલીસ વિધાનોના પૃથક્કરણની માહિતી આપી છે. સરળતા મૂલ્યની દ્રષ્ટિએ બધાં જ વિધાનો સરળ હતા. જેમનું સરળતા મૂલ્ય ૦.૬૦ થી વધુ હતું. તારવણી મૂલ્યની દ્રષ્ટિએ વિધાન ૫, ૨૨ અને ૩૦ નીચું તારવણી મૂલ્ય ધરાવતા હતા.

વિધાન : ૫ સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય.

વિધાન : ૨૨ રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરિક પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય.

વિધાન : ૩૦ જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય.

વિશ્વસનીયતા. સંશોધકે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પાત્રોના ઉત્તરને આધારે ક્રોનબેક આલેક્ષા, સ્પિયરમેન બ્રાઉન અને તાર્કિક સમાનતા વિશ્વસનીયતા આંક મેળવ્યા.

૧. ક્રોનબેક આલેક્ષા. નમૂનાના ૭૦૦ પાત્રો પૈકી યાદચ્છિક રીતે ૧૦૦ પાત્રોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તિાંકો પર NRT-99 કાર્યક્રમ રન કર્યો હતો. આ ૧૦૦ પાત્રો પૈકી ચોપન પાત્રો પુરુષ શિક્ષકો અને ૪૬ પાત્રો સ્ત્રી શિક્ષકો હતાં. આ પ્રોગ્રામ અન્યે ક્રોનબેક આલેક્ષા વિશ્વસનીયતા આંક ૦.૭૮ મળ્યો.

૨. અર્ધવિચ્છેદન પદ્ધતિએ વિશ્વસનીયતા આંક. અર્ધવિચ્છેદન પદ્ધતિએ મળેલ વિશ્વસનીયતા આંક ૦.૭૬ નું સ્પિયરમેન બ્રાઉન સૂત્રની મદદથી પરિવર્તન મળતાં આખી સૂચિનો વિશ્વસનીયતા આંક ૦.૮૮ મળ્યો.

૩. તાર્કિક સમાનતા. પ્રાથમિક શાળાના ૭૦૦ શિક્ષકોને આપવામાં આવેલ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તકોની તાર્કિક સમાનતાની ચકાસણી કરવા માટે ક્યૂડર રિચાર્ડસનના સૂત્ર KR_{20} દ્વારા આશરે કિંમત દર્શાવતા સહસંબંધાંક r ની ગણતરી કરવામાં આવી જેની કિંમત ૦.૮૪ મળી હતી. જે સંશોધનિકાની આંતરિક સુસંગતતાનો અંદાજ આપે છે.

યથાર્થતા. આ અભ્યાસ માં કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પાત્રોના પ્રાપ્તકોની યથાર્થતા બે રીતે પ્રસ્થાપિત કરી હતી: (૧) સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તકોનું આંતરિક સાતત્ય અને (૨) અવયવ વિશ્લેષણ (Factor Analysis) માં સામુદાયિકતા (Community) ના સ્વરૂપમાં એક પરિમાણાત્મકતા (Unidimensionality) દ્વારા યથાર્થતાની પ્રસ્થાપના.

૧. આંતરિક સાતત્ય. નમૂનાના ૭૦૦ શિક્ષકોને આપવામાં આવેલ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું આંતરિક સાતત્ય તપાસવા માટે સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તકો અને પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પર પ્રાપ્ત થયેલા પ્રાપ્તકોનો સહસંબંધાંક શોધવામાં આવ્યો જેની વિગત સારણી-૪.૨૪ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૪.૨૪

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકો અને પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પરના પ્રાપ્તાંકોનો સહસંબંધાંક

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સહસંબંધાંક
૧	નિજાનંદ	૦.૨૩૮**
૨	સાનુકૂળ સમય	૦.૩૨૭**
૩	સંસ્કાર સિંચન	૦.૨૮૬**
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૦.૨૧૬**
૫	સામાજિક ફરજ	૦.૨૦૨**
૬	આકર્ષક લાભ	૦.૧૮૦**
૭	સલામતી	૦.૨૭૨**
૮	બોજા વગરનું કાર્ય	૦.૧૩૩**
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૦.૨૭૫**
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૦.૨૧૨**
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૦.૧૬૦**
૧૨	જૂથકાર્ય	૦.૧૬૧**
૧૩	લાગણીશીલતા	૦.૩૩૮**

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી-૪.૨૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ દરેક કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તાંકોના કુલ પ્રાપ્તાંકો સાથેનો સહસંબંધ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાથી મળતું માપન આંતરિક સાતત્ય ધરાવે છે. તેમ કહી શકાય.

૨. અવયવ વિશ્લેષણમાં સામુદાયિકતા. આ અભ્યાસમાં કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની યથાર્થતા SPSS પોગ્રામનો ઉપયોગ કરી અવયવ વિશ્લેષણ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવી હતી. આ અભ્યાસમાં સંશોધનિકાની ૩૯ કલમો પર ૭૦૦ પાત્રોના પ્રતિચારોની ડેટાફાઈલ પર SPSS નામના કમ્પ્યુટર પોગ્રામની મદદથી અવયવ વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું હતું.

અવયવ વિશ્લેષણ દ્વારા નિશ્ચયાંક (Determinant) કેસર-મેયર-ઓલ્કિન અંક (Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling) ગોલકતા માટેની બાર્ટલેટ ક્સોટી (Test of Bartlet for Sphericity) દ્વારા કાઈવર્ગ મૂલ્ય પ્રાપ્ત થયું ન હતું. જે દર્શાવે છે કે શ્રેણિક (૩૯ કલમો x ૭૦૦ પાત્રો) નું માપન ઘન અને ચોક્કસ ન હતું. પુનરૂત્પાદિત (Reproduced) સહસંબંધ શ્રેણીમાં પણ મોટા ભાગના સહસંબંધ ઋણ હતા.

ઉપરોક્ત ચાર પરિણામો પરથી એમ તારવવામાં આવ્યું કે પ્રસ્તુત અભ્યાસ માટે પસંદ કરેલી માહિતી અવયવ વિશ્લેષણ મોડલ સાથે અનુરૂપ ન હતી. " કલમો વચ્ચેના અવયવો સામાન્ય અવયવોને

લીધે હોય છે. " તેવી અવયવ –વિશ્લેષણ મોડલની પૂવ ધારણા માહિતી – મોડલ વચ્ચેની અનુરૂપતાથી પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં સાચી પડી ન હતી. સામાન્ય રીતે આ પ્રથમ સોપાનના પરિણામોમાંથી જાણવા મળે છે કે પ્રસ્તુત અભ્યાસની માહિતીનું અવયવ વિશ્લેષણ કરવું ઉચિત છે કે નહિ? સંશોધકે આ સંદભ માં આ માહિતી પર અવયવ વિશ્લેષણની તરફેણમાં નિર્ણય ન લીધો.

ગૌણ માહિતી (**Secondary Data**) ના અવયવ વિશ્લેષણની સામુદાયિકતા. આ અભ્યાસમાં કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના તેર કાર્યમૂલ્યો પરના પાત્રોના પ્રાપ્તાંકોની યથાર્થતા અવયવ વિશ્લેષણમાં સામુદાયિકતાના સ્વરૂપમાં એક પરિમાણાત્મકતા દ્વારા ચકાસવામાં આવી.

અવયવ વિશ્લેષણમાં સામુદાયિકતા. આ અભ્યાસમાં કાર્યમૂલ્ય પરના કાર્યમૂલ્ય – પ્રાપ્તાંકોની યથાર્થતા SPSS પોગ્રામનો ઉપયોગ કરી અવયવ વિશ્લેષણ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવી હતી. આ અભ્યાસમાં તેર કાર્ય મૂલ્યો પર ૭૦૦ પાત્રોના પ્રતિયારોની ડેટા ફાઈલ પર SPSS નામના કમ્પ્યુટર પોગ્રામની મદદથી અવયવ વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું.

અવયવ વિશ્લેષણ દ્વારા નિશ્ચયાંક મેળવવામાં આવ્યો હતો. જેનું મૂલ્ય ૦.૦૦૪૨૧ હતું જે શૂન્યની નજીક હતું. નમૂનાની યોગ્યતાનું આ માપ દર્શાવે છે કે આ માહિતી માટે અવયવ વિશ્લેષણના મોડેલનો ઉપયોગ યોગ્ય હતો.

પંસદ કરેલ નમૂનો યોગ્ય છે કે નહિ તેની ચકાસણી કરવા માટે કેસર–મેયશ્ર–ઓલ્ડિકન કસોટીનું માપ પણ મેળવવામાં આવ્યું આ આંક ૦.૫૧૪ મળ્યો હતો. જે એકની લગભગ નજીકનો આંક હતો. જે દર્શાવે છે કે પંસદ કરેલો નમૂનો યોગ્ય હતો.

ગોલકતાની બાટ લેટની કસોટી કરવામાં આવી હતી અને તે દ્વારા કાઈવગ (ગોલકતા આંક) મૂલ્ય મેળવવામાં આવ્યું હતું આ મૂલ્ય ૧૨૨૭.૮૧૮ હતું. જે ૦.૦૦૦ કક્ષાએ સાર્થક હતું.

ઉપર્યુક્ત પરિણામો પરથી એમ તારવવામાં આવ્યું કે પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં આ માહિતી અવયવ વિશ્લેષણ મોડલ સાથે અનુરૂપ હતી. સંશોધકે આ સંદભ માં આ માહિતી પર અવયવ વિશ્લેષણની તરફેણમાં નિર્ણય લીધો.

અવયવ વિશ્લેષણ દ્વારા દરેક કલમ માટે સામુદાયિકતા અંક પ્રાપ્ત થયો હતો. દરેક કલમના બધા સામાન્ય અવયવો સાથેના સંબંધનું માપ તે સામુદાયિકતા અંક છે. સારણી – ૪.૨૫ માં દરેક કલમનો સામુદાયિકતા અંક ૨જૂ કયો છે.

સારણી - ૪.૨૫

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની કલમોની સામુદાયિકતા

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સામુદાયિકતા આંક
૧	નિજાનંદ	૦.૫૮૬
૨	સાનુકૂળ સમય	૦.૬૩૪
૩	સંસ્કાર સિંચન	૦.૬૮૮
૪	જ્ઞાન પ્રાપ્તિ	૦.૩૨૬
૫	સામાજિક ફરજ	૦.૫૦૨
૬	આકર્ષક લાભ	૦.૨૦૯
૭	સલામતી	૦.૪૩૧
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૬.૪૮૮
૯	રાષ્ટ્ર સેવા	૦.૬૫૦
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૦.૨૧૨
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૦.૨૦૮
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૭.૮૭૬
૧૩	લાગણીશીલતા	૦.૭૫૯

સારણી - ૪.૨૫ નું અવલોકન દર્શાવે છે કે ઓછામાં ઓછી સામુદાયિકતા ૪, ૬, ૧૦ અને ૧૧ ક્રમના કાર્યમૂલ્યની હતી. જે કલમનો સામુદાયિકતા આંક ૦.૪૦ થી વધારે હોય તે કાર્યમૂલ્યને એક પરિમાણાત્મકતા (એક જ પરિમાણ, ઘટક કે અવયવને માપતી હોય તેવી) ગણી શકાય. આ ધોરણ પ્રમાણે આ અભ્યાસના સાત કાર્યમૂલ્યો જ એક પરિમાણાત્મક હતા. આ રીતે અવયવ દ્વિલેખણ અંતર્ગત સામુદાયિકતાના માપ દ્વારા બધા કાર્યમૂલ્યો માટે યથાર્થતા પ્રસ્થાપિત થઈ ન હતી. કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના અવયવો સાથે સંબંધિત વિચરણ મેળવવામાં આવ્યું હતું. સારણી-૪.૨૬ માં પ્રત્યેક અવયવ સાથે સંબંધિત ઈજેન-મૂલ્ય, વિચરણના ટકા તથા સંગૃહિત વિચરણના ટકા દર્શાવ્યા છે.

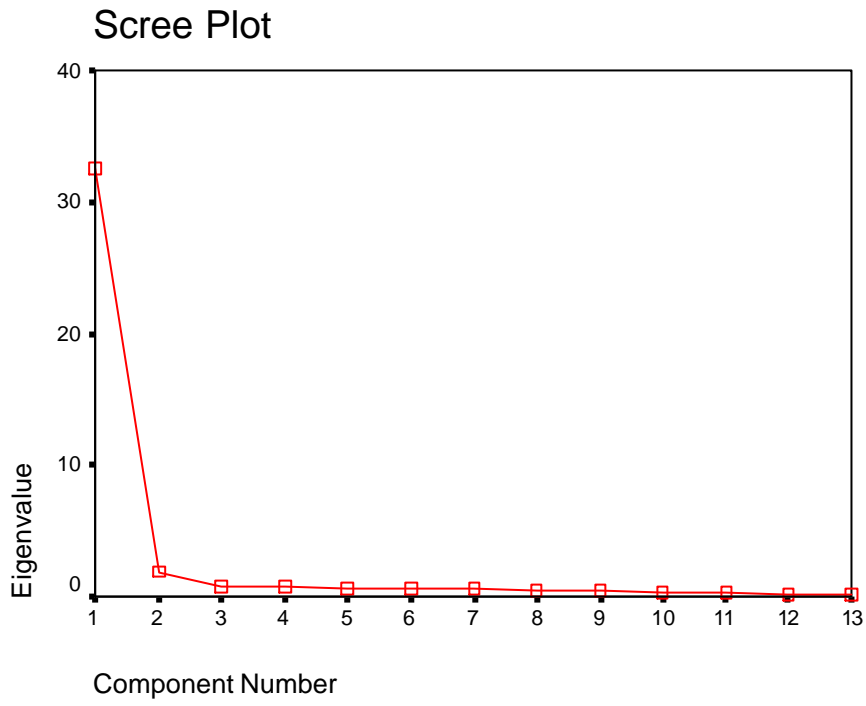
સારણી - ૪.૨૬

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના અવયવો સાથે સંબંધિત વિચરણ

અવયવ	ઈજેન-મૂલ્ય	વિચરણના ટકા	સંગૃહિત વિચરણના ટકા
૧	૩૨.૪૬૮	૮૨.૨૭૯	૮૨.૨૭૯
૨	૧.૮૪૨	૪.૬૪૩	૮૬.૯૨૨
૩	૦.૭૯૨	૧.૯૯૬	૮૮.૯૧૮
૪	૦.૭૨૧	૧.૮૧૭	૯૦.૭૩૬
૫	૦.૬૪૭	૧.૬૩૦	૯૨.૩૬૫
૬	૦.૬૩૧	૧.૫૯૧	૯૩.૯૫૭
૭	૦.૫૭૯	૧.૪૫૯	૯૫.૪૧૫
૮	૦.૪૯૦	૧.૨૩૫	૯૬.૬૫૧
૯	૦.૪૦૨	૧.૦૧૨	૯૭.૯૬૩
૧૦	૦.૩૧૪	૦.૭૯૧	૯૮.૪૫૪
૧૧	૦.૨૩૫	૦.૫૯૧	૯૯.૦૫૪
૧૨	૦.૧૯૬	૦.૪૯૫	૯૫.૫૪૦
૧૩	૦.૧૮૩	૦.૪૬૦	૧૦૦.૦૦

સારણી - ૪.૨૬ દર્શાવે છે કે પ્રથમ અવયવનું ઈજેન મૂલ્ય ૩૨.૪૬૮ હતું. બીજાથી સાતમા અવયવના ઈજેન મૂલ્યો ૧.૮૪૨ થી ૦.૪૯૦ (લગભગ ૧.૦ ની નજીક) સુધીના હતાં. પ્રથમ અવયવનું ઈજેન મૂલ્ય અન્ય અવયવોના ઈજેન મૂલ્યોની તુલનામાં વધારે હતું. આ પરિણામો છે કે સંશોધનિકાના બધા કાર્યમૂલ્યો એક પરિમાણાત્મક ન હતા. જો કે પરિણામ સંપૂર્ણપણે નકારાત્મક ન હતું.

સંશોધનિકાની વિવિધ કલમો સાથે સંબંધિત ઈજેનમૂલ્યોનો આલેખ મેળવવામાં આવ્યો હતો. જે આલેખ-૪.૧ માં રજૂ કર્યો છે. પ્રસ્થાપિત ધોરણ મુજબ આ સ્ક્રી પ્લોટ (Scree Plot) - ભગનાશ્મરશિ આલેખ જેમ મનુષ્યના હાથની કોણીના આકારનો મળતો આવે તેમ યોગ્ય ગણાય એવું જાણીતું ધોરણ છે.



Graph;1
Scree Plot of Work-value data of Primary School Teachers

આલેખ : ૪.૧ માં ક્ષ-ધરી પર વિવિધ અવયવો (કલમો) દર્શાવેલ છે. જ્યારે ય-ધરી પર ઈજેન-મૂલ્યો દર્શાવેલ છે. આલેખ : ૪.૧ પરથી જોઈ શકાય છે કે પ્રથમ અવયવનું ઈજેન-મૂલ્ય અન્ય તમામ અવયવોના ઈજેન-મૂલ્યની તુલનાએ ઘણું વધારે ન હતું. બે થી સાત અવયવોના ઈજેન મૂલ્યો ૧-૦ની નજીક હતા. જે દર્શાવે છે કે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના બધા કાર્યમૂલ્યો એક પરિમાણાત્મક ન હતા. આ આલેખનો આકાર ભાંગેલા પથ્થરો (અશ્મ-Scree) ના ઢાળવાળા સમૂહ જેવો હોવાથી તેને 'ભગ્નાશ્મરાશિ' આલેખ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

આ રીતે અવયવ વિશ્લેષણ અંતર્ગત ઈજેન-મૂલ્યો અવયવો સાથે સંબંધિત વિચરણ અને સંગૃહિત વિચરણની ટકાવારી તથા આલેખ:૨ દ્વારા સંશોધનિકાની યથાર્થતા કંઈક અંશે સામાન્ય પ્રસ્થાપિત થઈ હતી.

૪.૫.૨ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પ્રમાણીકરણ. માધ્યમિક શાળાના ૭૦૦ શિક્ષકોને કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા આપવામાં આવી અને નીચેના માપો મેળવવામાં આવ્યાં.

૧. કલમ પૃથક્કરણ. સંશોધકે માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના નમૂનાના ૭૦૦ શિક્ષકોને આપી. નમૂનાના પાત્રો રાજકોટ જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાઓમાંથી મેળવ્યા હતા. નમૂનાના ૭૦૦ પાત્રો પાસેથી મેળવેલ માહિતીનું મુખ્ય અભ્યાસમાં પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન રજૂ કરેલ છે. જ્યારે આ પાત્રોમાંથી યાદચ્છિક રીતે ૧૦૦ પાત્રો પસંદ કરી તેણે આપેલ માહિતીનો સંશોધનિકાના યથાર્થીકરણ માટે ઉપયોગ કર્યો. આ માટે રાઠોડ (૧૯૯૯) રચિત NRT-99 કમ્પ્યુટર પોગ્રામનો ઉપયોગ કર્યો. આ પોગ્રામમાં માહિતી પાત્રો x વિકલ્પ પ્રતિચાર શ્રેણિકમાં આપવાથી કલમ પૃથક્કરણ વિશ્વસનીયતા અને યથાર્થતા મળે છે. કલમ પૃથક્કરણના સંદર્ભમાં મળેલી વિગત સારણી - ૪.૨૭ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૨૭

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના વિધાનો પરનું કલમ પૃથક્કરણ

વિધાન	સરળતા મૂલ્ય	તારવણી મૂલ્ય	વિધાન	સરળતા મૂલ્ય	તારવણી મૂલ્ય	વિધાન	સરળતા મૂલ્ય	તારવણી મૂલ્ય
૧	૦.૫૨	૦.૮૬	૧૪	૦.૭૨	૦.૭૭	૨૭	૦.૮૩	૦.૫૩
૨	૦.૬૨	૦.૫૩	૧૫	૦.૫૧	૦.૭૬	૨૮	૦.૬૦	૦.૬૫
૩	૦.૭૧	૦.૨૭	૧૬	૦.૬૭	૦.૮૧	૨૯	૦.૬૧	૦.૬૧
૪	૦.૫૭	૦.૫૨	૧૭	૦.૭૭	૦.૮૩	૩૦	૦.૬૩	૦.૧૯
૫	૦.૬૪	૦.૬૩	૧૮	૦.૫૦	૦.૩૭	૩૧	૦.૫૧	૦.૭૧
૬	૦.૮૫	૦.૧૯	૧૯	૦.૬૮	૦.૭૪	૩૨	૦.૫૧	૦.૪૧
૭	૦.૭૨	૦.૭૩	૨૦	૦.૭૮	૦.૭૫	૩૩	૦.૫૭	૦.૭૪
૮	૦.૫૪	૦.૭૨	૨૧	૦.૫૯	૦.૭૪	૩૪	૦.૮૧	૦.૭૨
૯	૦.૬૩	૦.૫૨	૨૨	૦.૮૧	૦.૧૮	૩૫	૦.૮૭	૦.૫૨
૧૦	૦.૭૩	૦.૭૪	૨૩	૦.૯૦	૦.૨૧	૩૬	૦.૬૭	૦.૪૩
૧૧	૦.૭૪	૦.૩૮	૨૪	૦.૫૩	૦.૨૯	૩૭	૦.૮૮	૦.૬૭
૧૨	૦.૫૩	૦.૬૪	૨૫	૦.૬૫	૦.૭૯	૩૮	૦.૮૯	૦.૭૩
૧૩	૦.૬૬	૦.૬૭	૨૬	૦.૮૨	૦.૭૭	૩૯	૦.૬૪	૦.૫૧

સારણી-૪.૨૭ માં સંશોધનિકાના ઓગણચાલીસ વિધાનોના પૃથક્કરણની માહિતી સાચી છે. સરળતા મૂલ્યની દ્રષ્ટિએ બધાં જ વિધાનો સરળ હતા. જેમનું સરળતા મૂલ્ય ૦.૫૦૦ થી વધારે હતું. તારવણી મૂલ્યની દ્રષ્ટિએ વિધાન - ૬ અને ૨૨ નીચું તારવણી મૂલ્ય ધરાવતા હતા.

વિધાન : ૬ ચોક્કસ આયોજન સાથે કાર્ય કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.

વિધાન : ૨૨ રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરિક પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય.

વિશ્વસનીયતા. સંશોધકે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના ૧૦૦ પાત્રોના પ્રતિચાર મેળવ્યા હતા. અને ક્રોનબેક આલ્ફા, સ્પિયરમેન બ્રાઉન અને તાર્કિક સમાનતા દ્વારા વિશ્વસનીયતા આંક મેળવ્યા.

૧. ક્રોનબેક આલ્ફા વિશ્વસનીયતા. નમૂનાના ૭૦૦ પાત્રો પૈકી યાદચ્છિક રીતે ૧૦૦ પાત્રોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકો પર NRT-99 કાર્યક્રમ રન કર્યો હતો આ ૧૦૦ પાત્રો પૈકી એકોતેર પાત્રો સ્ત્રી શિક્ષકો અને ૨૯ પાત્રો પુરુષ શિક્ષકો હતા. આ પોગ્રામ અન્વયે ક્રોનબેક આલ્ફા વિશ્વસનીયતા આંક મળે છે. આ સંશોધનિકા માટે આ આંક અનુક્રમે ૦.૬૮ અને ૦.૬૭ મળ્યો.

૨. સ્પિયરમેન બ્રાઉન. અર્ધવિચ્છેદન પદ્ધતિએ મળેલ વિશ્વસનીયતા આંક ૦.૬૭ નું સ્પિયરમેન બ્રાઉન સૂત્રની મદદથી પરીવર્તન મળતા આખી સૂચિનો વિશ્વસનીયતા આંક ૦.૮૦ મળ્યો.

૩. તાર્કિક સમાનતા. માધ્યમિક શાળાના ૭૦૦ શિક્ષકોને આપવામાં આવેલ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંકોની તાર્કિક સમાનતાની ચકાસણી કરવા માટે ક્યુકર

રિચાર્ડસનના સૂત્ર KR_{20} દ્વારા આશરે કિંમત દર્શાવતો સહસંબંધાંક r ની ગણતરી કરવામાં આવી. જેની કિંમત ૦.૫૩ મળી હતી. જે સંશોધનિકાની આંતરિક સુસંગતતાનો અંદાજ આપે છે.

યથાર્થતા. આ અભ્યાસમાં કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પાત્રોના પ્રાપ્તાંકોની યથાર્થતા બે રીતે પ્રસ્થાપિત કરી હતી. (૧) સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોનું આંતરિક સાતત્ય અને (૨) અવયવ વિશ્લેષણ (Factor Analysis) માં સામુદાયિકતા (Communality) ના સ્વરૂપમાં એકપરિમાણાત્મકતા

(Unidimensionality) દ્વારા યથાર્થતાની પ્રસ્થાપના.

૧. આંતરિક સાતત્ય. નમૂનાના ૭૦૦ શિક્ષકોને આપવામાં આવેલ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું આંતરિક સાતત્ય તપાસવા માટે સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકોનો સહસંબંધાંક શોધવામાં આવ્યો જેની વિગત સારણી-૪.૨૮ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૪.૨૮

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકો અને પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પરના પ્રાપ્તાંકો અને પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પરના પ્રાપ્તાંકોનો સહસંબંધાંક

કાર્યમૂલ્ય ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સહસંબંધાંક
૧	નિજાનંદ	૦.૨૮૬**
૨	સાનુકૂળ સમય	૦.૭૯૭**
૩	સંસ્કાર સિંચન	૦.૪૨૧**
૪	જ્ઞાન પ્રાપ્તિ	૦.૮૨૮**
૫	સામાજિક ફરજ	૦.૫૧૯**
૬	આયોજન બદ્ધતા	૦.૧૧૨**
૭	પ્રતિષ્ઠા	૦.૧૩૭**
૮	બોજા વગરનું કાર્ય	૦.૧૪૩**
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૦.૧૫૩**
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૦.૧૫૪**
૧૧	પડકારરૂપકાર્ય	૦.૨૧૪**
૧૨	જૂથકાર્ય	૦.૭૮૪**
૧૩	લાગણીશીલતા	૦.૮૫૨**

**૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી - ૪.૨૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ બધાં જ કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તાંકો ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. આથી કહી શકાય કે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા આંતરિક સાતત્ય ધરાવે છે. પરિણામે આ સંશોધનિકા પ્રમાણભૂત છે.

૨. અવયવ વિશ્લેષણમાં સામુદાયિકતા. આ અભ્યાસમાં કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના તેર કાર્યમૂલ્યો પરના પ્રાપ્તાંકોની યથાર્થતા અવયવ વિશ્લેષણ (Factor analysis) સામુદાયિકતાના (communality) સ્વરૂપમાં એક પરિણાત્મકતા દ્વારા ચકાસવામાં આવી. આ અભ્યાસમાં કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની યથાર્થતા SPSS પોગ્રામનો ઉપયોગ કરી અવયવ વિશ્લેષણ દ્વારા નક્કી કરવામાં આવી હતી. આ અભ્યાસમાં ૭૦૦ પાત્રોના પ્રતિચારોની ડેટાફાઈલ પર SPSS નામના કમ્પ્યુટર પોગ્રામની મદદથી અવયવ વિશ્લેષણ કરવામાં આવ્યું.

અવયવ વિશ્લેષણ દ્વારા (Determinant) નિશ્ચયાંક મેળવવામાં આવ્યો હતો. જેનું મૂલ્ય ૦.૦૦૨૬૨ હતું. જે શૂન્યની નજીક હતું. નમૂનાની યોગ્યતાનું આ માપ દર્શાવે છે કે આ માહિતી માટે અવયવ વિશ્લેષણના મોડેલનો ઉપયોગ યોગ્ય હતો.

પસંદ કરેલ નમૂનો યોગ્ય છે કે નહિ તેની ચકાસણી કરવા માટે કેસર-મેયર-(Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling) ઓલ્કિન કસોટી કરવામાં આવી હતી. કેસર-મેયર-ઓલ્કિન અંકનું મૂલ્ય ૦.૮૯૯ જેટલું મળ્યું હતું. જે એકની લગભગ નજીક હતું. જે દર્શાવે છે કે પસંદ કરાયેલો નમૂનો યોગ્ય હતો. ગોલકતા (Sphericity) માટેની બાર્ટલેટની કસોટી કરવામાં આવી હતી અને તે દ્વારા ક્રઈ વર્ગનું મૂલ્ય મેળવવામાં આવ્યું હતું. આ મૂલ્ય ૩૪૯૫.૭૨૦ હતું જે ૦.૦૦૦ કક્ષાએ સાર્થક હતું.

ઉપર્યુક્ત ચાર પરીણામો પરથી એમ તારવવામાં આવ્યું કે પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં માહિતી અવયવ વિશ્લેષણ મોડેલ સાથે અનુરૂપ હતી. " કલમો વચ્ચેના અવયવો સામાન્ય અવયવને લીધે હોય છે. " તેવી અવયવ - વિશ્લેષણ મોડલની પૂર્વધારણા માહિતી-મોડલ વચ્ચેની અનુરૂપતાની પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં લગભગ (મહદઅંશે નહિ) સાચી પડી હતી. સામાન્ય રીતે આ પ્રથમ સોપાનના પરીણામો માંથી જાણવા મળે છે કે પ્રસ્તુત અભ્યાસની માહિતીનું અવયવ વિશ્લેષણ કરવું ઉચિત છે કે નહિ ? સંશોધકે આ સંદર્ભમાં અવયવ વિશ્લેષણની તરફેણમાં નિર્ણય લીધો.

અવયવ વિશ્લેષણ દ્વારા દરેક કલમ માટે સામુદાયિકતા આંક પ્રાપ્ત થયો હતો. દરેક કલમના બધા સામાન્ય અવયવો સાથેના સંબંધનું માપ તે સામુદાયિકતા અંક છે. સારણી - ૪.૨૯ માં દરેક કલમનો સામુદાયિકતા અંક ૨જૂ કર્યો છે.

સારણી - ૪.૨૯

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની કલમોની સામુદાયિકતા

કાર્યમૂલ્યક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સામુદાયિકતા આંક
૧	નિજાનંદ	૦.૫૪૬
૨	સાનુકૂળ સમય	૩.૧૦૬
૩	સંસ્કાર સિંચન	૨.૬૫૪
૪	જ્ઞાન પ્રાપ્તિ	૩.૧૪૩
૫	સામાજિક ફરજ	૨.૬૫૩
૬	આયોજનબદ્ધતા	૧.૦૧૪
૭	પ્રતિષ્ઠા	૦.૯૬૮
૮	બોજા વગરનું કાર્ય	૦.૯૮૭
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૦.૯૭૬
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૧.૧૯૪
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૨.૨૦૩
૧૨	જૂથકાર્ય	૩.૦૯૧
૧૩	લાગણીશીલતા	૧૪.૦૩૪

સારણી - ૪.૨૯ નું અવલોકન દર્શાવે છે કે ઓછામાં ઓછી સામુદાયિકતા નિજાનંદ કાર્યમૂલ્યની હતી. જે કલમનો સામુદાયિકતા આંક ૦.૫૦ થી વધારે હોય તે કાર્યમૂલ્યને એક પરિમાણાત્મકતા (એક જ પરિણામ, ઘટક કે અવયવને માપતી હોય તેવી) ગણી શકાય. આ ધોરણ પ્રમાણે આ અભ્યાસના બધાં જ કાર્યમૂલ્યો એક પરિમાણાત્મક હતા. આ રીતે અવયવ વિશ્લેષણ અંતર્ગત સામુદાયિકતાના માપ દ્વારા બધાં જ કાર્યમૂલ્યો માટે યથાર્થતા પ્રસ્થાપિત થઈ.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના અવયવો સાથે સંબંધિત વિચરણ મેળવવામાં આવ્યું હતું સારણી ૪.૩૦ માં પ્રત્યેક અવયવ સાથે સંબંધિત ઈજેન-મૂલ્ય વિચરણના ટકા તથા સંગ્રહિત વિચરણના ટકા દર્શાવ્યા છે.

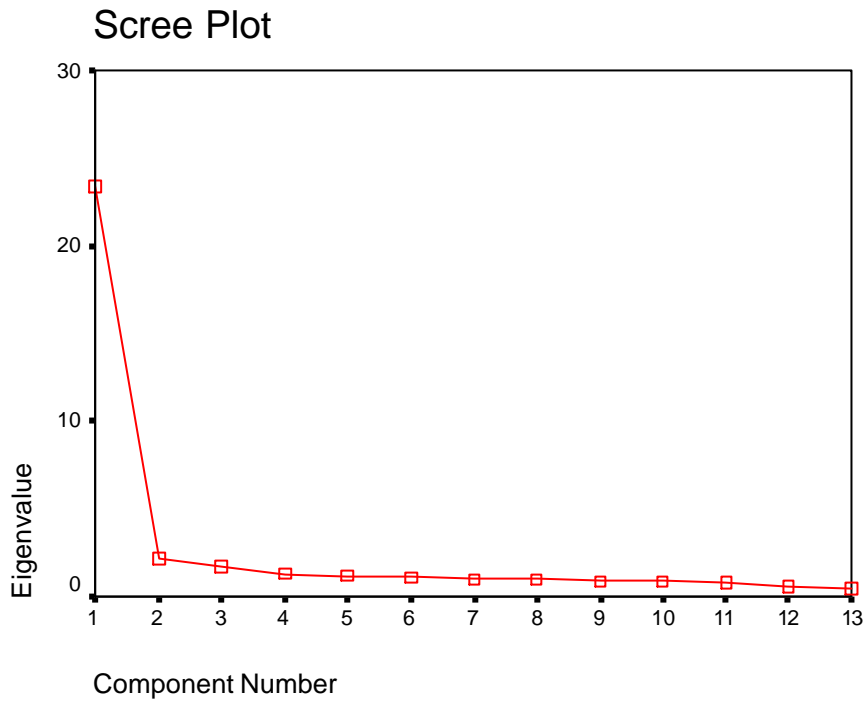
સારણી - ૪.૩૦

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના અવયવો સાથે સંબંધિત વિચરણ

અવયવ	ઈજેન મૂલ્ય	વિચરણના ટકા	સંગ્રહિત વિચરણના ટકા
૧	૨૩.૩૪૧	૬૩.૮૨૮	૬૩.૮૨૮
૨	૨.૨૧૧	૬.૦૪૭	૬૯.૮૭૫
૩	૧.૭૭૦	૪.૮૪૦	૭૪.૭૧૫
૪	૧.૩૫૦	૩.૬૯૨	૭૮.૪૦૭
૫	૧.૧૮૧	૩.૨૨૯	૮૧.૮૩૬
૬	૧.૧૦૯	૩.૦૩૪	૮૪.૬૭૦
૭	૧.૦૨૩	૨.૭૯૭	૮૭.૪૬૭
૮	૧.૦૦૦	૨.૭૩૪	૯૦.૨૦૧
૯	૦.૯૨૭	૨.૫૩૪	૯૨.૭૩૫
૧૦	૦.૮૯૦	૨.૪૩૪	૯૫.૧૬૯
૧૧	૦.૭૫૩	૨.૦૫૯	૯૭.૨૨૮
૧૨	૦.૫૩૭	૧.૪૬૯	૯૮.૬૯૭
૧૩	૦.૪૭૭	૧.૩૦૩	૧૦૦.૦૦

સારણી - ૪.૩૦ દર્શાવે છે કે પ્રથમ અવયવનું ઈજેન મૂલ્ય ૨૩.૩૪૧ હતું. બીજાથી નવમાં અવયવ સુધીના ઈજેન મૂલ્ય ૨.૨૧૧ થી ૦.૯૨૭ (લગભગ ૨ થી ૧.૦ ની નજીક) સુધીના હતા. પ્રથમ અવયવનું ઈજેન મૂલ્ય અન્ય અવયવોના ઈજેન મૂલ્યની તુલનામાં વધારે હતું જે દર્શાવે છે કે સંશોધનિકાના બધા કાર્યમૂલ્યો એક પરિમાણાત્મક ન હતા. જો કે પરીણામ સંપૂર્ણપણે નકારાત્મક ન હતું.

સંશોધનિકાની વિવિધ કલમો સાથે સંબંધિત ઈજેન મૂલ્યોનો આલેખ મેળવવામાં આવ્યો હતો. જે આલેખ-૪.૨ માં રજૂ કર્યો છે. પ્રસ્થાપિત ધોરણ મુજબ આ સ્ક્રી પ્લોટ (scree plot) - ભગ્નાશ્મરાશિ આલેખ જેમ મનુષ્યના હાથની કોણીના આકારને મળતો આવે તેમ યોગ્ય ગણાય એવું જાણીતું ધોરણ છે.



Graph: 2

Scree Plot of Work-value Data of Secondary School Teachers

આલેખ : ૪.૨ માં ક્ષ ઘરી પર વિવિધ અવયવો (કલમો) દર્શાવેલ છે જ્યારે ય- ઘરી પર ઈજેન મૂલ્યો દર્શાવેલ છે. આલેખ-૪.૨ પરથી જોઈ શકાય છે કે પ્રથમ અવયવનું ઈજેન-મૂલ્ય અન્ય તમામ અવયવોના ઈજેન-મૂલ્યની તુલનાએ ઘણું વધારે ન હતું. જે દર્શાવે છે કે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના બધા કાર્યમૂલ્યો એક પરિમાણાત્મક ન હતા. આ આલેખનો આકાર ભાંગેલા પથ્થરો (અશ્મ - scree) ના

ઢાળવાળ સમૂહ જેવો હોવાથી તેને ભગ્નાશ્મરાશિ આલેખ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે.

આ રીતે અવયવ વિશ્લેષણ અંતર્ગત ઈજેન-મૂલ્યો અવયવો સાથે સંબંધિત વિચરણ અને સંગ્રહિત વિચરણની ટકાવારી તથા આલેખ-૪.૨ દ્વારા સંશોધનિકાની યથાર્થતા કંઈક અંશે સામાન્ય પ્રસ્થાપિત થઈ હતી.

હવે પછીના પ્રકરણમાં માહિતીનાં પૃથક્કરણ અને અર્થઘટનની વિગતો રજૂ કરવામાં આવી છે.

પ્રકરણ - ૫

માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન

પ્રસ્તુત અભ્યાસ દ્વારા રાજકોટ જિલ્લાનાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના નમૂનાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર ઉત્તર મેળવવામાં આવ્યા. પ્રયોજકે પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોને કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા આપી ઉત્તર મેળવ્યા.

પ્રયોજકે સ્તરીકૃત આકસ્મિક ઝૂમખા પદ્ધતિ દ્વારા નિદર્શ પસંદ કરી પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો પાસેથી પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્ય અંગેની મેળવેલ માહિતી અત્રે રજૂ કરેલ છે. આ માહિતીની રજૂઆત પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન નીચેના ક્રમમાં રજૂ કરેલ છે.

૫.૧ પ્રાથમિક શાળાના નિદર્શના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

૫.૨ પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

૫.૩ પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

૫.૪ ગ્રામ્ય વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

૫.૫ શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

૫.૬ તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

૫.૭ માધ્યમિક શાળાના કુલ નિદર્શના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

૫.૮ માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

૫.૯ માધ્યમિક શાળાના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

૫.૧૦ ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

૫.૧૧ શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

૫.૧૨ તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

પ.૧૩ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

પ.૧ પ્રાથમિક શાળાના નિદર્શના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે સંશોધકે રાજકોટ જિલ્લાના શિક્ષકોને પસંદ કર્યાં. કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર નિદર્શના ઉત્તરો મેળવવામાં આવ્યાં.

રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ, નવાગામ, કુવાડવા, મોરબી, લોધિકા, વાંકાનેરના શૈક્ષણિક સંકુલના પ્રાથમિક શાળાના ૩૩૦ શિક્ષકો અને ૩૭૦ શિક્ષિકાઓ એમ કુલ ૭૦૦ પાત્રો નિદર્શ તરીકે પસંદ થયાં. આ પાત્રો ક્યા ક્યા કાર્યમૂલ્ય પસંદ કરે છે તે જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પાત્રો પર અમલીકરણ કર્યું.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પસંદગી જાણી શકાય.

પ્રયોજકે પ્રાથમિક શાળાના નમૂનાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની વિગતનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની મદદથી અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યાં. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઊંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધુ મહત્ત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્ત્વ આપે છે તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

પ્રાથમિક શાળાનાં શિક્ષકોનાં નિદર્શના પાત્રોના દરેક કાર્યમૂલ્યના પસંદગી પ્રાપ્તાંકની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન વિરૂપતા અને કકુદતા તેમ જ તેની સાર્થકતા કક્ષા શોધવામાં આવેલ. આ લાક્ષણિકતાઓની વિગત સારણી પ.૧ માં આપવામાં આવી છે.

સારણી - ૫.૧

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રત્યેક
કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ ® કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	મધ્યસ્થ	પ્રમાણ વિચલન	વિરૂપતા	કકુદતા
૧	નિજાનંદ	૮.૯૦	૭	૦.૭૭	૪.૫૭૫	૩૪.૬૪૨
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૬૬	૧૨	૦.૮૦	-૩.૮૬૮	૪૬.૧૧૮
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૧.૭૯	૧૨	૦.૮૩	-૨.૫૧૭	૪૩.૩૧૨
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧.૭૯	૧૨	૦.૫૭	૦.૩૪૭	૫.૯૧૩
૫	સામાજિક ફરજ	૧૧.૮૨	૧૨	૦.૭૧	૦.૯૮૦	૫.૪૫૫
૬	આકર્ષક લાભ	૧૪.૮૯	૧૫	૦.૪૬	-૫.૨૦૪	૩૧.૦૫૮
૭	સલામતિ	૧૪.૮૧	૧૫	૦.૬૬	-૩.૯૨૨	૧૫.૩૮૪
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૦.૮૦	૧૫	૪.૦૬	-૦.૧૫૧	-૧.૮૫૧
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૭૨	૧૫	૦.૮૧	-૩.૦૫૫	૮.૪૮૯
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૭	૯	૦.૪૬	-૧.૦૮૭	૦.૬૮૧
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૧	૯	૦.૪૬	-૧.૨૧૪	૧.૮૮૬
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૦.૨૮	૮	૪.૨૪	૦.૧૦૫	-૧.૯૨૦
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૪૭	૬	૦.૮૭	૪.૫૨૯	૩૭.૮૦૬

૧. સારણી - ૫.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ નિજાનંદ કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી ૮.૯૦, મધ્યસ્થ ૯.૦, અને પ્રમાણિત વિચલન ૦.૭૭ હતા. તેની વિરૂપતા ૪.૫૭૫ અને કકુદતા ૩૪.૬૪૨ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઘન બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકકુદ હતું તેમ કહી શકાય.

૨. સારણી - ૫.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૧.૬૬, મધ્યસ્થ ૧૨.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૦.૮૦ હતા. તેની વિરૂપતા - ૩.૮૬૮ અને કકુદતા ૪૬.૧૧૮ હતી. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતું અને ચર્પટકકુદતા ધરાવતું હતું.

૩. સારણી - ૫.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૧.૭૯, મધ્યસ્થ ૧૨.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૦.૮૩ હતા. તેની વિરૂપતા - ૨.૫૧૭ અને કકુદતા ૪૩.૩૧૨ હતા. આ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકકુદ હતું.

૪. સારણી – પ.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૧.૭૯, મધ્યસ્થ ૧૨.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૦.૫૭ હતા. તેની વિરૂપતા ૦.૩૪૭ અને કકુદતા ૫.૯૧૩ હતા. આ વિતરણ અલ્પ પ્રમાણમાં ધન વિરૂપ હતું અને ચર્પટકકુદ હતું.

૫. સારણી – પ.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૧.૮૨, મધ્યસ્થ ૧૨.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૦.૭૧ હતા. તેની વિરૂપતા ૦.૯૮૦ અને કકુદતા ૫.૪૫૫ હતા. આ વિતરણ અલ્પ પ્રમાણમાં ધન વિરૂપ હતું અને ચર્પટકકુદ હતું.

૬. સારણી – પ.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૪.૮૯, મધ્યસ્થ ૧૫.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૦.૪૬ હતા. તેની વિરૂપતા –૫.૨૦૪ અને કકુદતા ૩૧.૦૫૮ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતું અને ચર્પટકકુદ હતું.

૭. સારણી – પ.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ સલામતી કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૪.૮૧, મધ્યસ્થ ૧૫.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૦.૬૬ હતા. તેની વિરૂપતા –૩.૯૨૨ અને કકુદતા ૧૫.૩૮૪ હતી. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતું અને ચર્પટકકુદ હતું.

૮. સારણી – પ.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ બોજાવગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૦.૮૦, મધ્યસ્થ ૧૫.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૪.૦૬ હતા. તેની વિરૂપતા –૦.૧૫૧ અને કકુદતા –૧.૮૫૧ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ આંશિક વિરૂપ હતું અને ચર્પટકકુદ હતું.

૯. સારણી – પ.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૪.૭૨, મધ્યસ્થ ૧૫.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૦.૮૧ હતા. તેની વિરૂપતા – ૩.૦૫૫ અને કકુદતા ૮.૪૮૯ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતું અને ચર્પટકકુદ હતું.

૧૦. સારણી – પ.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૮.૭૭, મધ્યસ્થ ૯.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૦.૪૬ હતા. તેની વિરૂપતા – ૧.૦૮૭ અને કકુદતા ૦.૬૮૧ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતું અને ચર્પટકકુદ હતું.

૧૧. સારણી – પ.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૮.૮૧, મધ્યસ્થ ૯.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૦.૪૬ હતા. તેની વિરૂપતા –૧.૨૧૪ અને કકુદતા ૧.૮૮૬ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતું અને ચર્પટકકુદ હતું.

૧૨. સારણી – પ.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૦.૨૮, મધ્યસ્થ ૮.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૪.૨૪ હતા. વિતરણની વિરૂપતા ૦.૧૦૫ અને કકુદતા –૧.૯૨૦ હતા. આ વિતરણ આંશિક ધન વિરૂપ અને ચર્પટકકુદ હતું.

૧૩. સારણી – પ.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૬.૪૭, મધ્યસ્થ

૬.૦ અને પ્રમાણિત વિચલન ૦.૮૭ હતા. વિતરણની વિરૂપતા ૪.૫૨૮ અને કકુદતા ૩૭.૮૦૬ હતા. આ વિતરણ ધન બાજુ વિરૂપ અને ચર્પટકકુદ હતું.

સારણી – ૫.૧ ના પ્રાપ્તાંકોના આધારે મળેલ દરેક કાર્યમૂલ્યની સરાસરીના આધારે શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણી શકાય છે.

જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સલામતી અને રાષ્ટ્રસેવાને પસંદગીમાં અગ્રતા આપવામાં આવે છે. જેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૪.૮૮, ૧૪.૮૧ અને ૧૪.૭૨ મળેલ છે. શિક્ષકો આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધુ મહત્ત્વનાં ગણે છે. ત્યારબાદ છ કાર્યમૂલ્યો સામાજિક ફરજ, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સંસ્કારસિંચન, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્ય ને મધ્યમ કક્ષાએ મહત્ત્વનાં ગણે છે. આ કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૮૨, ૧૧.૭૮, ૧૧.૭૮, ૧૧.૬૬, ૧૦.૮૦ અને ૧૦.૨૮ મળેલ છે.

જ્યારે બાકીનાં ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા, લાગણીશીલતાને ઓછું મહત્ત્વ આપે છે. આ કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૮૦, ૮.૮૧, ૮.૭૭ અને ૬.૪૭ મળેલ છે. આ વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
આકર્ષક લાભ	સામાજિક ફરજ	નિજાનંદ
સલામતી	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	પડકારરૂપ કાર્ય
રાષ્ટ્રસેવા	સંસ્કારસિંચન	સર્જનાત્મકતા
	સાનુકૂળ સમય	લાગણીશીલતા
	બોજાવગરનું કાર્ય	
	જૂથકાર્ય	

૫.૧.૧ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતા. પ્રાથમિક શાળાના કુલ ૭૦૦ શિક્ષકોની જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણ્યા બાદ કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકોના સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કકુદતા જેવાં અંકશાસ્ત્રીય માપો શોધવામાં આવ્યાં જેની વિગત સારણી-૫.૨ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી-૫.૨

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કુલ પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

અંકશાસ્ત્રીય માપ	સંખ્યા
સરાસરી	૧૪૫.૫૦
સરાસરીની પ્રમાણભૂલ	૦.૦૧૨
મધ્યસ્થ	૧૪૫.૦૦
બહુલક	૧૪૫.૦૦
પ્રમાણ વિચલન	૩.૧૩
વિરૂપતા	૦.૨૫૦
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ	૦.૦૮૨
કકુદતા	૨.૫૧૭
કકુદતાની પ્રમાણભૂલ	૦.૧૮૫
વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	૨.૭૧
કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	૧૨.૧૮

ઉપર્યુક્ત સારણીમાં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક શિક્ષકોના ૭૦૦ નિદર્શ માટે કુલ તેર કાર્યમૂલ્યના આધારે મળેલ પ્રાપ્તાંકોનો સરાસરી ૧૪૫.૫૦, મધ્યસ્થ ૧૪૫.૦૦ અને પ્રમાણ વિચલન ૩.૧૩ હતું.

આ વિતરણની વિરૂપતા ૦.૨૫૦ અને કકુદતા ૨.૫૧૭ હતી. આ પ્રાપ્તાંકો ધન બાજુ આંશિક વિરૂપ અને ચર્પટકકુદ હતા. વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ૨.૭૧ હોવાથી આ વિતરણ વિરૂપતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ૧૨.૧૮ હોવાથી આ વિતરણ કકુદતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે.

અહીં દર્શાવ્યા પ્રમાણે ૧૩ આવૃત્તિ વિતરણોના આધારે આ આવૃત્તિવિતરણ (લગભગ) સમઘારણ હતા. તેમ કહી શકાય નહિ આ માટે લાક્ષણિકતાઓ વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા ચકાસવામાં આવી.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તાંક વિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમઘારણ હોવું એ એક આદર્શ પરીસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંક વિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે. આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા

બની રહેતી હોય છે. પ્રાપ્તાંક વિતરણની સમઘારણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતા કક્ષા ૦.૦૫ અને ૦.૦૧ કક્ષા માટે ૧.૮૬ અને ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. આ અંકશાસ્ત્રીય માપની વિગત સારણી ૫.૩ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી – ૫.૩

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતાનું માપન

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	૪૯.૭૨	૧૮૫.૮૩
૨	સાનુકૂળ સમય	- ૪૨.૦૪	૨૪૭.૮૬
૩	સંસ્કાર સિંચન	- ૨૭.૩૫	૨૩૨.૬૯
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૩.૭૭	૩૦.૫૪
૫	સામાજિક ફરજ	૧૦.૬૫	૨૮.૦૬
૬	આકર્ષક લાભ	- ૫૬.૫૬	૧૬૬.૪૫
૭	સલામતિ	- ૪૨.૬૩	૮૧.૭૩
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	- ૧.૬૪	- ૧૧.૪૩
૯	રાષ્ટ્રસેવા	- ૩૩.૨૧	૪૪.૪૬
૧૦	સર્જનાત્મકતા	- ૧૧.૮૧	૨.૨૫
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	- ૧૩.૧૯	૮.૭૭
૧૨	જૂથકાર્ય	- ૧.૧૪	- ૧૧.૮૦
૧૩	લાગણીશીલતા	- ૪૯.૨૩	૨૦.૨૯

વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૦૮૨

કકુદતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૧૮૫

સારણી – ૫.૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી અગીયાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, આકર્ષક લાભ, સલામતી, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય અને લાગણીશીલતાના વિરૂપતાના ક્રાંતિક ગુણોત્તરો ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી ૦.૦૧ કક્ષાએ બે કાર્યમૂલ્યો બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્યના ક્રાંતિક ગુણોત્તરો સાર્થક તફાવત ધરાવતાં નથી. એટલે કે વિરૂપતાની દૃષ્ટિએ તે લગભગ સમઘારણ છે.

કક્કુદતાની સાર્થકતા. સમઘારણ વલતરણની કક્કુદતા ૦.૨૬૩ છે. સારણી – ૫.૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી બાર કાર્યમૂલ્યો નલજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તલ, સામાજલક ફરજ, આકર્ષક લાભ, સલામતી, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, ૫ડકારૂ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોના કક્કુદતાના ક્રાંતલક ગુણોત્તરો ૨.૫ૢ કરતાં વધુ મળતાં હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તાંકો કક્કુદતાની દષ્ટલએ ૦.૦૧ કક્કુદતાએ સાર્થક તફાવત ઘરાવે છે. જયારે એક કાર્યમૂલ્ય સર્જનાત્મકતાનો ક્રાંતલક ગુણોત્તર ૨.૨૫ મળેલ છે. જે ૧.ૢ૬ કરતાં વઘારે હોવાથી કક્કુદતાની દષ્ટલએ ૦.૦૫ કક્કુદતાએ સાર્થક તફાવત ઘરાવે છે.

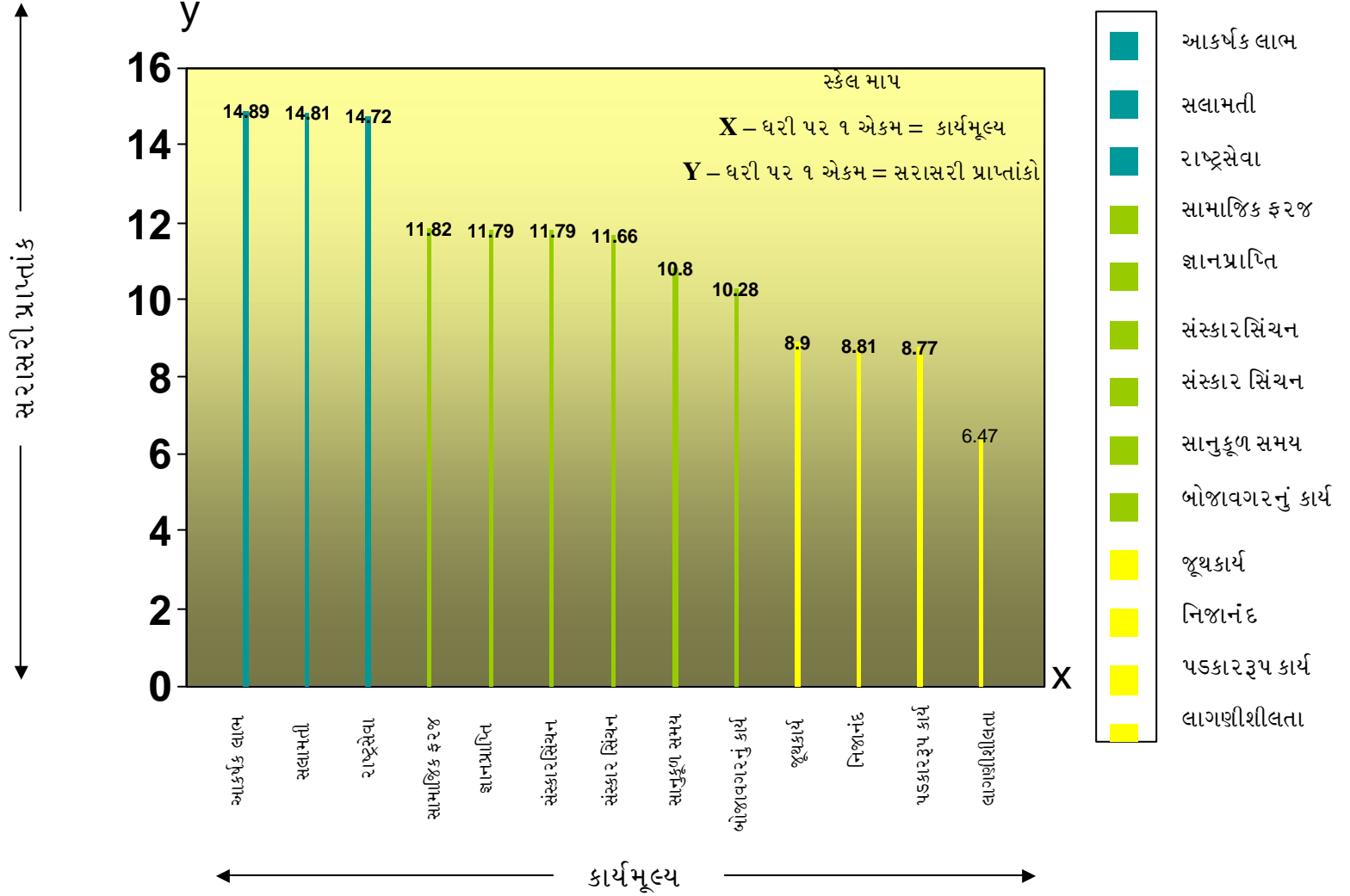
૫.૧.૨ પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી. પ્રાથમિક શાળાના ૩૩૦ પુરુષ શિક્ષકો અને ૩૭૦ શિક્ષિકાઓની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઉત્તરતાક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહિતી ૫.૪ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ – ૫.૧ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી – ૫.૪

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	આકર્ષક લાભ	૧૪.૮૮
૨	સલામતી	૧૪.૮૧
૩	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૭૨
૪	સામાજિક ફરજ	૧૧.૮૨
૫	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧.૭૮
૬	સંસ્કારસિંચન	૧૧.૭૮
૭	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૬૬
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૦.૮૦
૯	જૂથકાર્ય	૧૦.૨૮
૧૦	નિજાનંદ	૮.૮૦
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૧
૧૨	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૭
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૪૭

સારણી ૫.૪ માં જણાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક શિક્ષકો પ્રથમ ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સલામતી અને રાષ્ટ્રસેવાને સૌથી વધારે મહત્વનાં ગણે છે. ત્યાર બાદનાં છ કાર્યમૂલ્યો સામાજિક ફરજ, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સંસ્કારસિંચન, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે. જ્યારે છેલ્લાં ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા અને લાગણીશીલતાને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.



પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

૫.૨ પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે સંશોધનિકા પર તે નિદર્શના ઉત્તરો અલગ તારવવામાં આવ્યા. રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ, નવાગામ, કુવાડવા, મોરબી, લોધિકા, વાંકાનેરના શૈક્ષણિક સંકુલના પ્રાથમિક શાળાના ૩૩૦ પુરુષ શિક્ષકો નિદર્શ તરીકે પસંદ થયા.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનાં દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પુરુષ શિક્ષકોની પસંદગી જાણવામાં આવી.

પ્રયોજકે પ્રાથમિક શાળાના નમૂનાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની વિગતનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની મદદથી અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યાં. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઊંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધુ મહત્ત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્ત્વ આપે છે તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના નિદર્શનાં પાત્રોના દરેક કાર્યમૂલ્ય પરના પસંદગી પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કુકુદતા તેમજ તેની સાર્થકતા કક્ષા શોધવામાં આવેલ. વિવિધ, લાક્ષણિકતાઓની વિગત સારણી-૫.૫ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી-૫.૫

નમૂનાના પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની
લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ ® કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	મધ્યસ્થ	પ્રમાણ વિચલન	વિરૂપતા	કકુદતા
૧	નિજાનંદ	૮.૯૨	૯	૦.૮૦	૪.૭૦૭	૩૩.૫૨૨
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૬૭	૧૨	૦.૬૮	-૧.૩૧૩	૧.૦૮૫
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૧.૮૧	૧૨	૦.૭૬	૦.૭૧૮	૪.૯૦૦
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧.૮૨	૧૨	૦.૫૬	૧.૧૧૩	૮.૪૦૯
૫	સામાજિક ફરજ	૧૧.૭૫	૧૨	૦.૬૪	૦.૨૮૩	૩.૭૫૭
૬	આકર્ષક લાભ	૧૪.૮૩	૧૫	૦.૫૭	-૪.૧૩૩	૧૮.૨૯૩
૭	સલામતિ	૧૪.૮૪	૧૫	૦.૬૨	-૪.૨૬૩	૧૮.૪૩૬
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૬.૮૩	૦૬	૧.૯૧	૩.૨૪૭	૧૦.૨૫૭
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૬૫	૧૫	૦.૮૯	-૨.૬૬૦	૬.૦૪૮
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૮	૯	૦.૪૮	-૧.૦૬૪	૧.૨૦૮
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૭૭	૯	૦.૪૮	-૧.૧૯૫	૧.૪૫૫
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૪.૬૪	૧૫	૦.૮૭	-૨.૬૦૬	૫.૯૭૪
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૪૭	૬	૦.૯૪	૪.૯૫૧	૩૯.૭૮૮

સારણી-૫.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીના આધારે પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણી શકાય છે.

તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે ચાર કાર્યમૂલ્યો સલામતી, આકર્ષક લાભ, રાષ્ટ્રસેવા અને જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યોને પસંદગીમાં અગ્રતા આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૪.૮૪, ૧૪.૮૪, ૧૪.૬૫ અને ૧૪.૬૪ મળેલ છે. પુરુષ શિક્ષકો આ ચાર કાર્યમૂલ્યોને વધુ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર પછીનાં ચાર કાર્યમૂલ્યો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ અને સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૮૨, ૧૧.૮૧, ૧૧.૭૫ અને ૧૧.૬૭ છે. પુરુષ શિક્ષકો આ ચાર કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યારબાદનાં છેલ્લાં પાંચ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય, બોજા વગરનું કાર્ય અને લાગણીશીલતાને ઓછી પસંદગી આપવામાં આવેલ છે જેની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૮૨, ૮.૭૮, ૮.૭૭, ૬.૮૩ અને ૬.૪૭ છે. પુરુષ શિક્ષકો આ પાંચ કાર્યમૂલ્યોને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

કાર્યમૂલ્યની પસંદગીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
સલામતી	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	નિજાનંદ
આકર્ષક લાભ	સંસ્કારસિંચન	સર્જનાત્મકતા
રાષ્ટ્રસેવા	સામાજિક ફરજ	પડકારરૂપકાર્ય
જૂથકાર્ય	સાનુકૂળ સમય	બોજાવગરનું કાર્ય
		લાગણીશીલતા

સારણી ૫.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોનો મધ્યસ્થ અનુક્રમે ૯, ૧૨, ૧૨, ૧૨, ૧૨, ૧૫, ૧૫, ૬, ૧૫, ૯, ૯, ૧૫, ૬ છે. જ્યારે પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૦.૮૦, ૦.૬૮, ૦.૭૬, ૦.૫૬, ૦.૬૪, ૦.૫૭, ૦.૬૨, ૧.૯૧, ૦.૮૯, ૦.૪૮, ૦.૮૭, ૦.૯૪ હતા.

સારણી ૫.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ છ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, બોજાવગરનું કાર્ય અને લાગણીશીલતા ધન બાજુએ વિરૂપ હતા. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે ૪.૭૦૭, ૦.૭૧૮, ૧.૧૧૩, ૦.૨૮૩, ૩.૨૪૭ અને ૪.૯૫૧ હતા. જેમાંથી સામાજિક ફરજ આંશિક ધન વિરૂપતા ધરાવતું હતું. પછીનાં સાત કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, આકર્ષકલાભ, સલામતી, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય અને જૂથકાર્ય ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતાં. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે -૧.૩૧૩, -૪.૧૩૩, -૪.૨૬૩, -૨.૬૬૦, -૧.૦૬૪, -૧.૧૯૫ અને -૨.૬૦૬ હતી.

સારણી ૫.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ બધાં જ (તેર) કાર્યમૂલ્યોની કુદૃઢતા અનુક્રમે ૩૩.૫૨૨, ૧.૦૮૫, ૪.૯૦૦, ૮.૪૦૯, ૩.૭૫૭, ૧૮.૨૯૩, ૧૮.૪૩૬, ૧૦.૨૫૭, ૬.૦૪૮, ૧.૨૦૮, ૧.૪૫૫, ૫.૯૭૪ અને ૩૯.૭૮૮ હતી. આથી તમામ કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તાંકો ચર્પટકુદૃઢતા ધરાવતા હતા.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તાંકવિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમઘારણ હોવું એ એક આદર્શ પરિસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંકવિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે. આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા બની રહેતી હોય છે. પ્રાપ્તાંક વિતરણની સમઘારણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતા કક્ષા ૧.૯૬ થી ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. ઉપરોક્ત અંકશાસ્ત્રીય માપનની વિગત સારણી-૫.૬ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૬

પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તિકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	૩૫.૧૨	૧૨૪.૧
૨	સાનુકૂળ સમય	-૯.૭૯	૩.૦૬
૩	સંસ્કારસિંચન	૫.૩૫	૧૭.૩૦
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૮.૩૦	૩૦.૩૯
૫	સામાજિક ફરજ	૨.૧૧	૧૩.૦૪
૬	આકર્ષક લાભ	-૩૦.૮૪	૬૭.૨૭
૭	સલામતિ	-૩૧.૮૧	૬૭.૮૦
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	-૨૪.૨૩	૩૭.૨૯
૯	રાષ્ટ્રસેવા	-૧૯.૮૫	૨૧.૫૮
૧૦	સર્જનાત્મકતા	-૭.૯૪	૩.૫૨
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	-૮.૯૨	૪.૪૫
૧૨	જૂથકાર્ય	-૧૯.૪૪	૨૧.૩૦
૧૩	લાગણીશીલતા	-૩૬.૯૫	૧૪૭.૪૮
વિરૂપતાની પ્રમાણ ભુલ = ૦.૧૩૪			
કકુદતાની પ્રમાણ ભુલ = ૦.૨૬૮			

સારણી ૫.૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી બાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, આકર્ષક લાભ, સલામતી, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકાર રૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ૨.૫૮ કરતા વધારે મળતો હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો વિરૂપતાની દૃષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે જ્યારે એક કાર્યમૂલ્ય સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્યનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ૨.૧૧ મળતો હોવાથી તે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે.

કકુદતાની સાર્થકતા. સમઘરણ વિતરણની કકુદતા ૦.૨૬૩ હોય છે. કકુદતાની સાર્થકતા તપાસવા માટે ક્રાંતિક ગુણોત્તર શોધવામાં આવ્યો. સારણી - ૫.૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોના ક્રાંતિક ગુણોત્તરોનું મૂલ્ય ૨.૫૮ કરતાં વધારે મળતું હોવાથી બધાંજ કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દૃષ્ટિએ ૦.૦૧

કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે.

૫.૨.૧ પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

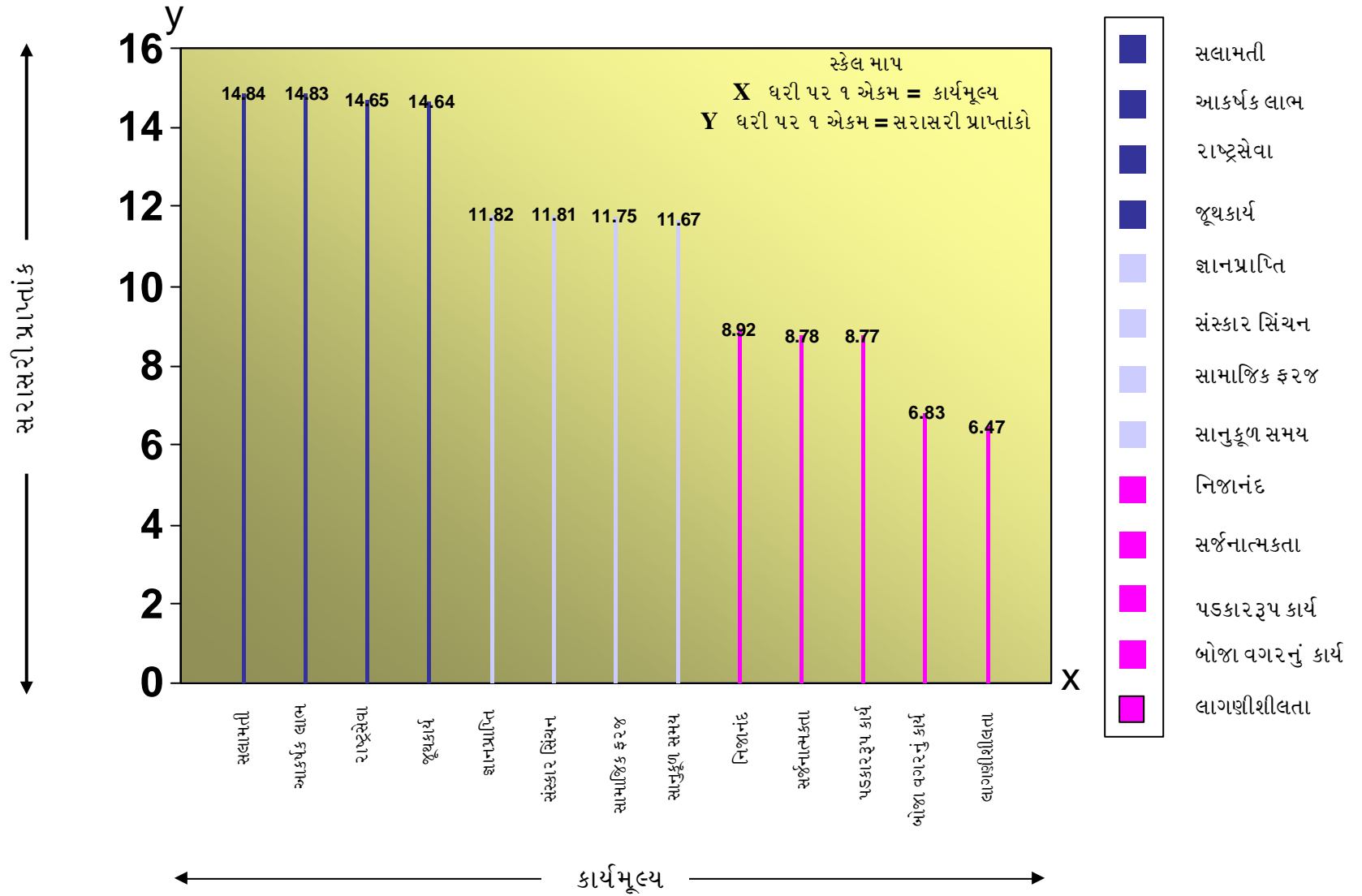
પ્રાથમિક શાળાના ૩૩૦ પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહિતી સારણી - ૫.૭ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ - ૫.૨ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૭

પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	સલામતી	૧૪.૮૪
૨	આકર્ષક લાભ	૧૪.૮૩
૩	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૬૫
૪	જૂથકાર્ય	૧૪.૬૪
૫	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧.૮૨
૬	સંસ્કારસિંચન	૧૧.૮૧
૭	સામાજિક ફરજ	૧૧.૭૫
૮	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૬૭
૯	નિજાનંદ	૮.૯૨
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૮
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૭૭
૧૨	બોજાવગરનું કાર્ય	૬.૮૩
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૪૭

સારણી - ૫.૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો પ્રથમ ચાર કાર્યમૂલ્યો સલામતી, આકર્ષક લાભ, રાષ્ટ્રસેવા, જૂથકાર્ય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ અને સાનુકૂળ સમયને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે. ત્યાર બાદના ચાર કાર્યમૂલ્યો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ અને સાનુકૂળ સમયને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે. અને છેલ્લાં પાંચ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય, બોજા વગરનું કાર્ય અને લાગણીશીલતાને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.



પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

આલેખ - પ.૨

૫.૩ પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે સંશોધકે રાજકોટ જિલ્લાનાં સ્ત્રી શિક્ષકોને પસંદ કર્યાં. કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના આ ઉત્તરો અલગ નિદર્શના તારવવામાં આવ્યાં.

રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ, નવાગામ, કુવાડવા, મોરબી, લોધિકા, વાંકાનેરનાં શૈક્ષણિક સંકુલના પ્રાથમિક શાળાના ૩૭૦ સ્ત્રીશિક્ષકો નિદર્શ તરીકે પસંદ થયા. આ પાત્રો કયા કયા કાર્યમૂલ્ય પસંદ કરે છે તે જાણવા માટે કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકાનું પાત્રો પર અમલીકરણ કર્યું.

કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકાનાં દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની વિગતનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની મદદથી અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યાં. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઊંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધુ મહત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્વ આપે છે. તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રીશિક્ષકોના નિદર્શનાં પાત્રોના દરેક કાર્યમૂલ્ય પસંદગી પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કુદૃઢતા તેમજ તેની સાર્થકતા કક્ષા શોધવામાં આવેલ વિવિધ લાક્ષણિકતાઓની વિગત સારણી-૫.૮ માં આપવામાં આવેલ છે.

સારણી-૫.૮

પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રીશિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની

લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ ® કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	મધ્યસ્થ	વિરૂપતા	કકુદતા
૧	નિજાનંદ	૮.૮૭	૦.૭૫	૭	૪.૪૩૩	૩૬.૧૦૨
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૬૫	૦.૮૮	૧૨	-૪.૭૩૭	૫૫.૭૪૮
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૧.૭૭	૦.૮૮	૧૨	-૪.૨૭૮	૬૦.૧૪૮
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧.૭૫	૦.૫૮	૧૨	-૦.૨૭૧	૩.૭૭૧
૫	સામાજિક ફરજ	૧૧.૮૮	૦.૭૬	૧૨	૧.૨૮૫	૫.૭૦૮
૬	આકર્ષક લાભ	૧૪.૮૪	૦.૩૨	૧૫	-૭.૧૬૪	૬૮.૦૫૩
૭	સલામતિ	૧૪.૭૮	૦.૬૮	૧૫	-૩.૬૮૨	૧૩.૪૫૮
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૩૩	૧.૧૮	૧૫	-૨.૨૪૮	૭.૨૬૬
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૭૮	૦.૭૨	૧૫	-૩.૫૪૬	૧૨.૦૬૫
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૬	૦.૪૫	૮	-૧.૧૨૪	૦.૦૮૨
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૪	૦.૪૩	૮	-૧.૨૦૫	૨.૩૨૩
૧૨	જૂથકાર્ય	૬.૩૭	૧.૧૦	૬	૫.૧૧૮	૩૨.૭૧૮
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૪૭	૦.૮૧	૬	૩.૮૬૪	૩૨.૮૬૮

સારણી - ૫.૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીના આધારે સ્ત્રીશિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણી શકાય છે.

તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે ચાર કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સલામતી, રાષ્ટ્રસેવા, અને બોજાવગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્યોને પસંદગીમાં અગ્રતાક્રમ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૪.૮૪, ૧૪.૭૮, ૧૪.૭૮ અને ૧૪.૩૩ મળેલ છે. સ્ત્રીશિક્ષકો આ ચાર કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધુ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર પછીના ચાર કાર્યમૂલ્યો સામાજિક ફરજ, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ અને સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૮૮, ૧૧.૭૭, ૧૧.૭૫, ૧૧.૬૫ મળેલ છે. સ્ત્રીશિક્ષકો આ ચાર કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદના છેલ્લા પાંચ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા, લાગણીશીલતા

અને જૂથકાર્ય ને છેલ્લો પસંદગી ક્રમ આપવામાં આવેલ છે. જેની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૮૭, ૮.૮૪, ૮.૭૬, ૬.૪૭ અને ૬.૩૮ મળેલ છે. સ્ત્રીશિક્ષકો આ પાંચ કાર્યમૂલ્યોને ઓછા મહત્વનાં ગણે છે.

કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
આકર્ષક લાભ	સામાજિક ફરજ	નિજાનંદ
સલામતી	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	પડકારરૂપ કાર્ય
રાષ્ટ્રસેવા	સંસ્કારસિંચન	સર્જનાત્મકતા
બોજાવગરનું કાર્ય	સાનુકૂળ સમય	લાગણીશીલતા
		જૂથકાર્ય

સારણી - ૫.૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોનો મધ્યસ્થ અનુક્રમે ૯, ૧૨, ૧૨, ૧૨, ૧૨, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૯, ૯, ૬, અને ૬ જ્યારે પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૦.૭૫, ૦.૮૯, ૦.૮૯, ૦.૫૮, ૦.૭૬, ૦.૩૨, ૦.૬૯, ૧.૧૮, ૦.૭૨, ૦.૪૫, ૦.૪૩, ૧.૧૦, ૦.૮૧ હતા.

સારણી - ૫.૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સામાજિક ફરજ, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યો ધન બાજુએ વિરૂપ હતા. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે ૪.૪૩૩, ૧.૨૮૫, ૫.૧૧૮ અને ૩.૮૬૪ હતી.

બાકીનાં નવ કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, આકર્ષક લાભ, સલામતી, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્યો ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતાં. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે -૪.૭૩૭, -૪.૨૭૯, -૦.૨૭૧, -૭.૧૬૪, -૩.૬૮૨, -૨.૨૪૯, -૩.૫૪૬, -૧.૧૨૪, -૧.૨૦૫ હતી. જેમાંથી જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્ય આંશિક ઋણ વિરૂપતા ધરાવતું હતું.

સારણી - ૫.૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ બધાં જ (તેર) કાર્યમૂલ્યોની કુદૃઢતા અનુક્રમે ૩૬.૧૦૨, ૫૫.૭૪૮, ૬૦.૧૪૮, ૩.૭૭૧, ૫.૭૦૮, ૬૮.૦૫૩, ૧૩.૪૫૮, ૭.૨૬૬, ૧૨.૦૬૫, ૦.૦૮૨, ૨.૩૨૩, ૩૨.૭૧૯, ૩૨.૮૬૯ હતી. જેમાંથી સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્ય કૂટકુદ હતું. બાકીના બધાં જ કાર્યમૂલ્યો ચર્પટ કુદ હતાં.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તાંક વિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમઘરણ હોવું એ એક આદર્શ પરિસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંક વિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે. તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા બની રહેતી હોય છે. પ્રાપ્તાંક વિતરણની સમઘરણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો

ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતા કક્ષા ૧.૯૬ થી ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. ઉપરોક્ત અંકશાસ્ત્રીય માપનની વિગત સારણી - ૫.૯ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૯

પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	૩૪.૯૦	૧૪૧.૬૫
૨	સાનુકૂળ સમય	-૩૭.૩૦	૨૧૯.૩૦
૩	સંસ્કારસિંચન	-૩૩.૬૯	૨૩૬.૭૦
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	-૨.૧૩	૧૩.૮૬
૫	સામાજિક ફરજ	૧૦.૧૧	૨૧.૫૨
૬	આકર્ષક લાભ	-૫૬.૪૧	૨૬૭.૯૪
૭	સલામતિ	-૨૮.૯૯	૫૨.૧૫
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	-૧૭.૭૧	૨૭.૬૫
૯	રાષ્ટ્રસેવા	-૩૯.૩૨	૪૬.૬૫
૧૦	સર્જનાત્મકતા	-૮.૮૫	-૦.૭૨
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	-૯.૪૯	૮.૧૪
૧૨	જૂથકાર્ય	૪૦.૩૦	૧૨૮.૨૮
૧૩	લાગણીશીલતા	૩૦.૪૨	૧૨૮.૮૮
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૧૨૭			
કકુદતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૨૫૩			

સારણી ૫.૯ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી બાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, આકર્ષક લાભ, સલામતી, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકાર રૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તરોના મૂલ્યો ૨.૫૮ કરતા વધારે મળતો હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો વિરૂપતાની દૃષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે જ્યારે જ્ઞાનપ્રાપ્તિકાર્યમૂલ્યનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ૧.૯૬ કરતા વધારે હોવાથી તે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે.

કકુદતાની સાર્થકતા. સમઘારણ વલતરણની કકુદતા ૦.૨૬૩ હોય છે. કકુદતાની સાર્થકતા તપાસવા માટેક્રાંતલક ગુણોત્તર શોઘવામાં આવ્યો. સારણી -૫.૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી બાર કાર્યમૂલ્યો નલજાનંદ, સાનુકૂળસમય, સંસ્કારસંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તલ, સામાજલક ફરજ, આકર્ષક લાભ, સલામતી, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, પડકાર રૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતાના ક્રાંતલક ગુણોત્તર ૨.૫૮ કરતા વઘારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દષ્ટલએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તજાવત ઘરાવે છે જ્યારે સર્જનાત્મકતાકાર્યમૂલ્ય કકુદતાની દષ્ટલએ લગભગ સમઘારણ હતું.

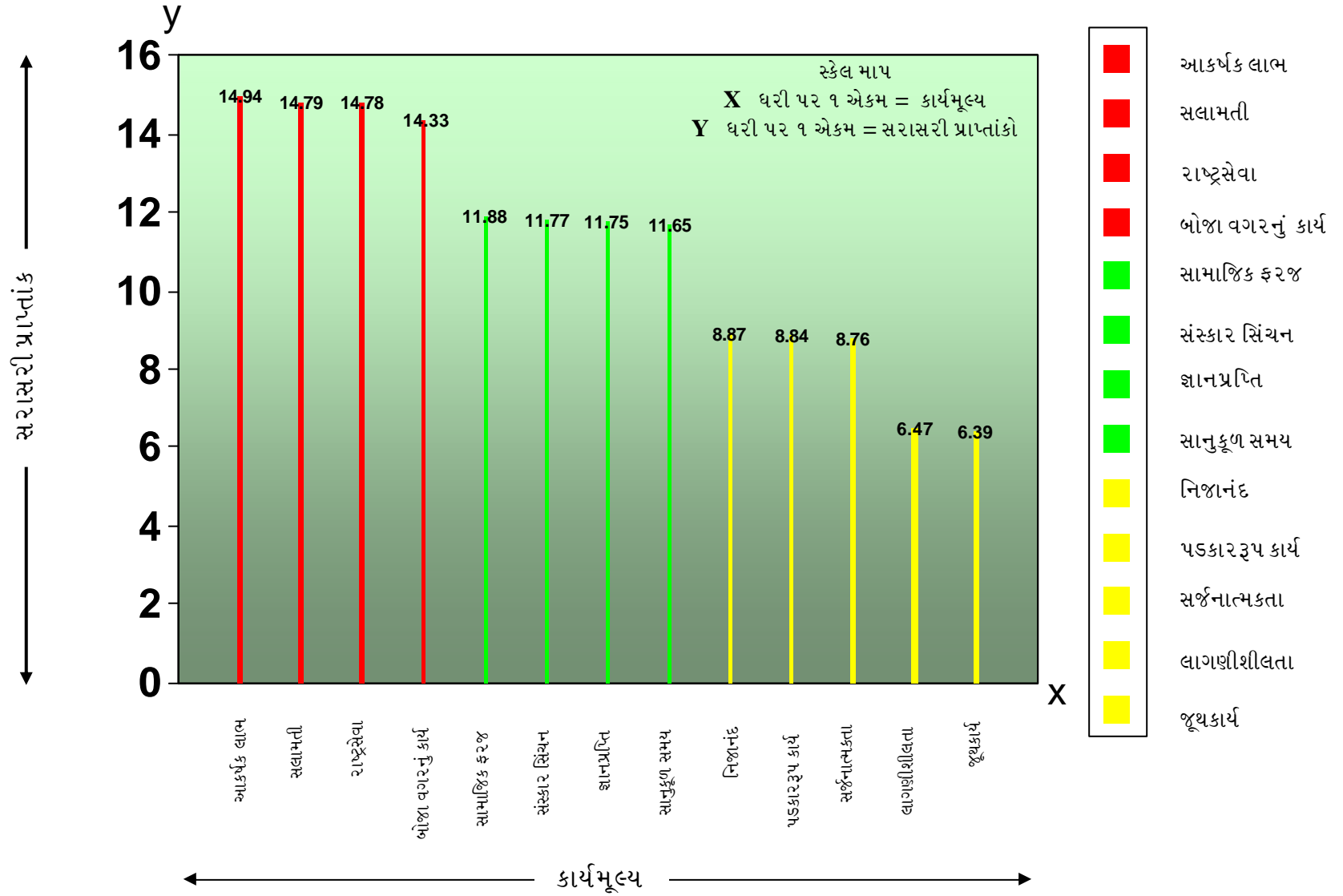
૫.૩.૧ પ્રાથમલક શાળાના સ્ત્રીશલકકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી. પ્રાથમલક શાળાના ૩૭૦ સ્ત્રી શલકકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહલતી સારણી - ૫.૧૦ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ - ૫.૩ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૧૦

પ્રાથમલક શાળાના સ્ત્રી શલકકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	આકર્ષક લાભ	૧૪.૮૪
૨	સલામતી	૧૪.૭૮
૩	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૭૮
૪	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૩૩
૫	સામાજલક ફરજ	૧૧.૮૮
૬	સંસ્કારસંચન	૧૧.૭૭
૭	જ્ઞાનપ્રાપ્તલ	૧૧.૭૫
૮	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૬૫
૯	નલજાનંદ	૮.૮૭
૧૦	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૪
૧૧	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૬
૧૨	લાગણીશીલતા	૬.૪૭
૧૩	જૂથકાર્ય	૬.૩૮

સારણી – ૫. ૧૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રીશિક્ષકો પ્રથમ ચાર કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સલામતી, રાષ્ટ્રસેવા અને બોજાવગરનું કાર્યને સૌથી વધારે મહત્વનાં વણે છે. ત્યાર બાદ ચાર કાર્યમૂલ્ય સામાજિક ફરજ, સંસ્કાર સિયંન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સાનુકૂળ સમયને મધ્યમ મહત્વનાં વણે છે. અને છેલ્લાં પાંચ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્યને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.



प्राथमिक शाणाना स्त्री शिक्षकोनी कार्यमूल्य पसंदगी

૫.૪ ગ્રામ્ય વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

પ્રાથમિક શાળાના ગ્રામ્ય શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે સંશોધકે રાજકોટ જિલ્લાનાં ગ્રામ્ય શિક્ષકોને પસંદ કર્યાં. કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર નિદર્શના ઉત્તરો મેળવવામાં આવ્યાં.

રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ, નવાગામ, કુવાડવા, મોરબી, લોધિકા, વાંકાનેરનાં શૈક્ષણિક સંકુલના ૧૮૦ ગ્રામ્ય શિક્ષકોને નિદર્શ તરીકે પસંદ કર્યાં. આ પાત્રો ક્યાં ક્યાં કાર્યમૂલ્ય પસંદ કરે છે તે જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પાત્રોપર અમલીકરણ કર્યું.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનાં દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની વિગતનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની મદદથી અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યાં. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઊંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધુ મહત્ત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્ત્વ આપે છે. તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

પ્રાથમિક શાળાના ગ્રામ્ય શિક્ષકોના નિદર્શનાં પાત્રોનાં દરેક કાર્યમૂલ્ય પસંદગીપ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કકુદતા તેમજ તેની સાર્થકતાકક્ષા શોધવામાં આવેલ વિવિધ લાક્ષણિકતાઓની વિગત સારણી—૫.૧૧ માં આપવામાં આવેલ છે.

સારણી-૫.૧૧

ગ્રામ્ય વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની
લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ ® કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	મધ્યસ્થ	પ્રમાણ વિચલન	વિરૂપતા	કકુદતા
૧	નિજાનંદ	૮.૯૧	૯.૦	૦.૮૨	૪.૩૬૫	૩૨.૫૬૫
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૭૧	૧૨	૦.૭૯	-૧.૧૦૫	૦.૬૫૯
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૧.૭૬	૧૨	૦.૮૬	૦.૯૨૬	૪.૪૫૯
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧.૭૪	૧૨	૦.૫૬	૦.૭૮૦	૫.૧૫૭
૫	સામાજિક ફરજ	૧૧.૮૬	૧૨	૦.૬૬	૧.૮૦૭	૮.૦૦૧
૬	આકર્ષક લાભ	૧૪.૫૬	૧૫	૦.૮૨	-૨.૨૮૯	૫.૪૦૧
૭	સલામતિ	૧૫.૦	૧૫	૦.૦૦	-	-
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૦.૫૫	૧૨	૦.૦૨	-૦.૦૩૨	-૧.૮૬૧
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૬૭	૧૫	૦.૮૯	-૨.૭૪૫	૬.૫૬૩
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૩	૯	૦.૫૨	-૧.૦૦૫	૦.૮૭૭
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૭૪	૯	૦.૪૭	-૧.૨૭૯	૦.૯૨૪
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૦.૪૪	૮	૪.૩૬	૦.૦૭૫	-૧.૯૮૦
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૫૦	૬	૧.૨૫	૫.૩૬૦	૩૩.૮૦૩

સારણી - ૫.૧૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીના આધારે ગ્રામ્ય શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણી શકાય છે.

તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે ત્રણ કાર્યમૂલ્યો સલામતી, રાષ્ટ્રસેવા, આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્યોને પસંદગીમાં અગ્રતાક્રમ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૫.૦, ૧૪.૬૭, ૧૪.૫૬ મળેલ છે. ગ્રામ્ય શિક્ષકો આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધુ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર પછીના છ કાર્યમૂલ્યો સામાજિક ફરજ, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૮૬, ૧૧.૭૬, ૧૧.૭૪, ૧૧.૭૧, ૧૦.૫૫ અને ૧૦.૪૪ મળેલ છે. ગ્રામ્ય શિક્ષકો આ છ કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદના છેલ્લાં ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા, લાગણીશીલતા

કાર્યમૂલ્યોને છેલ્લો પસંદગીક્રમ આપવામાં આવેલ છે. જેની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૯૧, ૮.૭૪, ૮.૭૩, ૬.૫૦ છે. ગ્રામ્ય શિક્ષકો આ ચાર કાર્યમૂલ્યોને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
સલામતી	સામાજિક ફરજ	નિજાનંદ
રાષ્ટ્રસેવા	સંસ્કારસિંચન	પડકારરૂપ કાર્ય
આકર્ષક લાભ	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	સર્જનાત્મકતા
	સાનુકૂળ સમય	લાગણીશીલતા
	બોજાવગરનું કાર્ય	
	જૂથકાર્ય	

સારણી – ૫.૧૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોનો મધ્યસ્થ અનુક્રમે ૯, ૧૨, ૧૨, ૧૨, ૧૨, ૧૫, ૧૫, ૧૨, ૧૫, ૯, ૯, ૮, ૬ છે. જ્યારે પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૦.૮૨, ૦.૭૯, ૦.૮૬, ૦.૫૬, ૦.૬૬, ૦.૮૨, ૦.૦, ૪.૦૨, ૦.૮૯, ૦.૫૨, ૦.૪૭, ૪.૩૬ અને ૧.૨૫ હતા.

સારણી – ૫.૧૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ છ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યો ધન બાજુએ વિરૂપ હતાં તેની વિરૂપતા અનુક્રમે ૪.૩૬૫, ૦.૯૨૬, ૦.૭૮૦, ૧.૮૦૭, ૦.૦૭૫ અને ૫.૩૬૦ હતી. જેમાંથી જૂથકાર્ય આંશિક ધન વિરૂપતા ધરાવતું હતું.

બાકીનાં સાત કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, આકર્ષક લાભ, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્યો ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતાં. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે -૧.૧૦૫, -૨.૨૮૯, -૦.૦૩૨, -૨.૭૪૫, -૧.૦૦૫, -૧.૨૭૯, હતી. જેમાંથી બોજાવગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્ય આંશિક ઋણ વિરૂપતા ધરાવતું હતું અને સલામતી કાર્યમૂલ્ય વિરૂપતા ની દૃષ્ટિએ સમઘારણ હતું.

સારણી – ૫.૧૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ બધાં જ (તેર) કાર્યમૂલ્યોની કકુદતા અનુક્રમે ૩૨.૫૬૫, ૦.૬૫૯, ૪.૪૫૯, ૫.૧૫૭, ૮.૦૦૧, ૫.૪૦૧, ૦.૦૦, -૧.૮૬૧, ૬.૫૬૩, ૦.૮૭૭, ૦.૯૨૪, ૧.૯૮૦ અને ૩૩.૮૦૩ હતી. જેમાંથી સલામતીકાર્યમૂલ્ય કકુદતાની દૃષ્ટિએ કૂટ કકુદ હતું. બાકીના બધાં જ કાર્યમૂલ્યો ચર્પટકકુદ હતાં.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તાંક વિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમઘારણ હોવું એ એક આદર્શ પરિસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંક વિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે. તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય

આવશ્યકતા બની રહેતી હોય છે. પ્રાપ્તાંક વિતરણની સમઘારણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતા કક્ષા ૧.૯૬ થી ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. ઉપરોક્ત અંકશાસ્ત્રીય માપનની વિગત સારણી – ૫.૧૨ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી – ૫.૧૨

ગ્રામ્ય વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	૨૪.૧૧	૮૯.૭૩
૨	સાનુકૂળ સમય	-૬.૧૦	૧.૦૯
૩	સંસ્કારસિંચન	૫.૧૨	૧૧.૬૫
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૪.૩૧	૧૩.૫૯
૫	સામાજિક ફરજ	૯.૯૮	૨૧.૪૯
૬	આકર્ષક લાભ	-૧૨.૬૪	૧૪.૨૭
૭	સલામતિ	૦	-૦.૭૩
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	-૦.૧૭	-૫.૯૦
૯	રાષ્ટ્રસેવા	-૧૫.૧૬	૧૭.૫૦
૧૦	સર્જનાત્મકતા	-૫.૫૫	૧.૭૦૫
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	-૭.૦૭	૧.૮૩
૧૨	જૂથકાર્ય	૦.૪૧	-૬.૨૩
૧૩	લાગણીશીલતા	૨૯.૬૧	૯૩.૧૭
		વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૧૮૧	
		કકુદતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૩૬૦	

સારણી ૫.૧૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી દસ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, આકર્ષક લાભ, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકાર રૂપ કાર્ય અને લાગણીશીલતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ૨.૫૮ કરતાં વધારે મળતો હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તાંકો વિરૂપતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે જ્યારે બાકીનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો સલામતી, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્યમાંથી સલામતી કાર્યમૂલ્ય વિરૂપતાની દષ્ટિએ સમઘારણ હતું અને બાકીનાં બે કાર્યમૂલ્યો વિરૂપતાની દષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતાં.

કકુદતાની સાર્થકતા. સમઘારણ વલતરણની કકુદતા ૦.૨૬૩ હોય છે. કકુદતાની સાર્થકતા તપાસવા માટે ક્રાંતલક ગુણોત્તરની ગણતરી કરવામાં આવી સારણી – ૫.૧૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યો માંથી નવ કાર્યમૂલ્યો નલજાનંદ, સંસ્કારસંલયન, જ્ઞાનપ્રાપ્તલ, સામાજલક ફરજ, આકર્ષક લાભ, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતાના ક્રાંતલક ગુણોત્તરોનાં મૂલ્યો ૨.૫૮ કરતા વઘારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દષ્ટલએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ઘરાવે છે બાકીનાં ચાર કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળસમય, સર્જનાત્મકતા અને ૫ડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દષ્ટલએ લગભગ સમઘારણ હતાં.

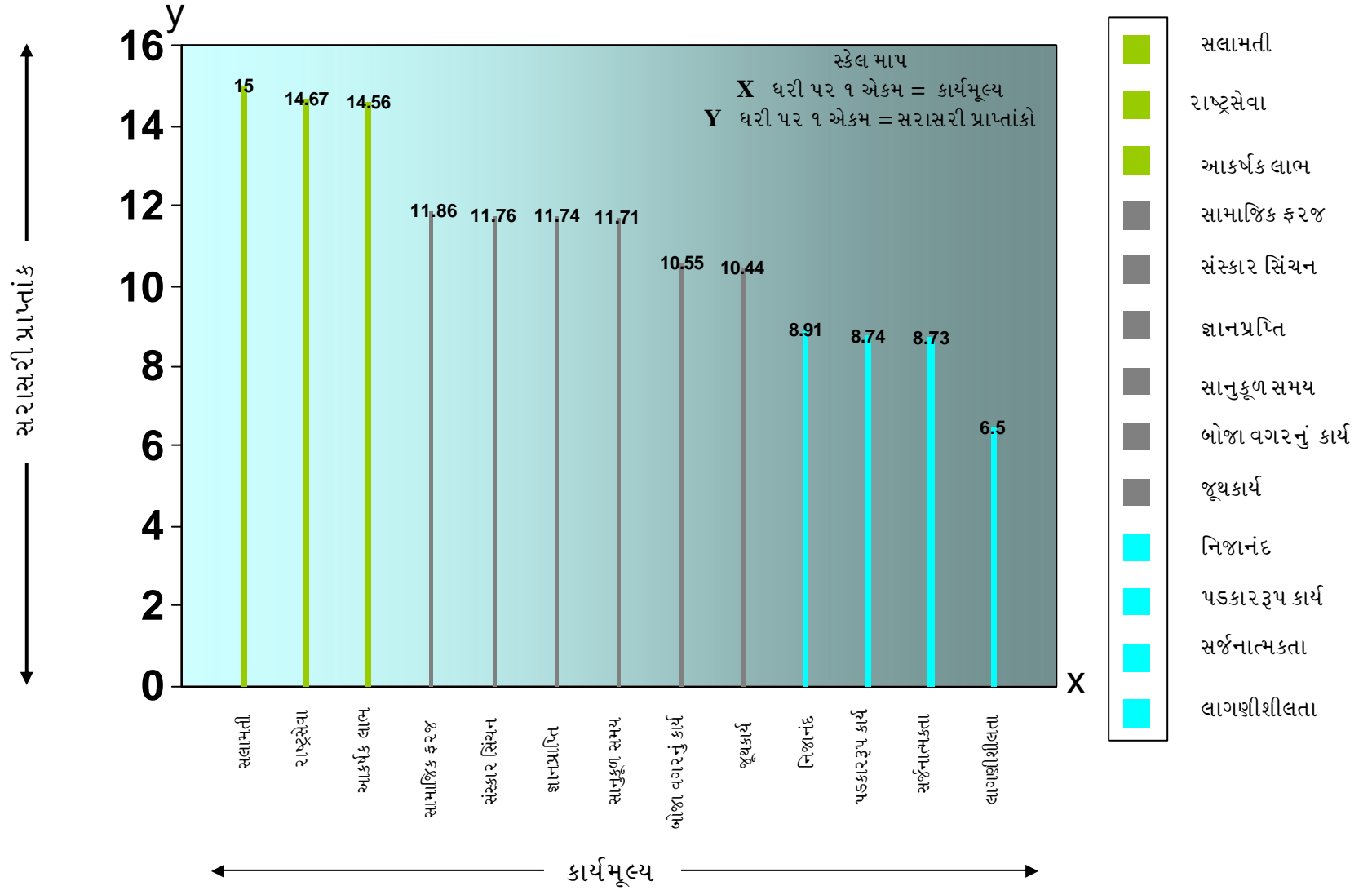
૫.૪.૧ ગ્રામ્ય વલસ્તારની પ્રાથમલક શાળાના શલક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી. પ્રાથમલક શાળાના ૧૮૦ ગ્રામ્ય શલક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહલતી સારણી – ૫.૧૩ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ – ૫.૪ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી – ૫.૧૩

ગ્રામ્ય વલસ્તારની પ્રાથમલક શાળાના શલક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	સલામતી	૧૫.૦
૨	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૬૭
૩	આકર્ષક લાભ	૧૪.૫૬
૪	સામાજલક ફરજ	૧૧.૮૬
૫	સંસ્કારસંલયન	૧૧.૭૬
૬	જ્ઞાનપ્રાપ્તલ	૧૧.૭૪
૭	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૭૧
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૦.૫૫
૯	જૂથકાર્ય	૧૦.૪૪
૧૦	નલજાનંદ	૮.૯૧
૧૧	૫ડકારરૂપ કાર્ય	૮.૭૪
૧૨	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૩
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૫૦

સારણી – ૫.૧૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ ગ્રામ્ય શાળાના પ્રાથમિક શિક્ષકો ત્રણ કાર્યમૂલ્યો સલામતી, રાષ્ટ્રસેવા, આકર્ષક લાભને સૌથી વધારે મહત્વનાં ગણે છે. જ્યારે ત્યાર બાદનાં છ કાર્યમૂલ્યો સામાજિક ફરજ, સંસ્કાર સિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે અને બાકીનાં છેલ્લાં ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા અને લાગણીશીલતાને ઓછા મહત્વનાં ગણે છે.



ग्राम्य विस्तारनी प्राथमिक शाणाना शिक्षकोनी कार्यमूल्य पसंदगी

आलेख - ५.४

૫.૫ શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે સંશોધકે રાજકોટ શહેરનાં શિક્ષકોને પસંદ કર્યાં. કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પર નિદર્શના ઉત્તરો મેળવવામાં આવ્યાં.

રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ શહેરનાં શૈક્ષણિક સંકુલના ૩૨૦ શિક્ષકોને નિદર્શ તરીકે પસંદ કર્યાં. આ પાત્રો કયા કયા કાર્યમૂલ્ય પસંદ કરે છે તે જાણવા માટે કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકાનું પાત્રો પર અમલીકરણ કર્યું.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનાં દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની વિગતનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની મદદથી અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યાં. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઊંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધુ મહત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્વ આપે છે. તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

પ્રાથમિક શાળાના શહેરી શિક્ષકોના નિદર્શનાં પાત્રોના દરેક કાર્યમૂલ્યપસંદગી પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કુદુતા તેમજ તેની સાર્થકતાકક્ષા શોધવામાં આવેલ વિવિધ લાક્ષણિકતાઓની વિગત સારણી—૫.૧૪ માં રજુ કરેલ છે.

સારણી-૫.૧૪

શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની
લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ ® કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	મધ્યસ્થ	પ્રમાણ વિચલન	વિરૂપતા	કકુદતા
૧	નિજાનંદ	૮.૯૨	૯.૦	૦.૭૮	૪.૫૭૬	૩૩.૮૩૯
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૬૭	૧૨	૦.૮૨	-૭.૨૯૬	૮૯.૦૯૧
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૧.૮૨	૧૨	૦.૯૦	-૫.૦૯૩	૬૫.૨૨૩
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧.૮૩	૧૨	૦.૫૮	-૦.૫૩	૭.૧૯૫
૫	સામાજિક ફરજ	૧૧.૭૮	૧૨	૦.૭૫	૦.૭૪૫	૪.૦૨૧
૬	આકર્ષક લાભ	૧૫.૦	૧૫	૦.૦૦	-	-
૭	સલામતિ	૧૪.૮૩	૧૫	૦.૬૩	-૪.૧૮૮	૧૭.૭૪૭
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૧.૦૧	૧૩.૫૦	૪.૧૦	-૦.૨૫૧	-૧.૮૩૧
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૭૪	૧૫	૦.૭૮	-૩.૧૩૭	૯.૦૯૭
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૭	૯	૦.૪૫	-૧.૦૮૫	૦.૩૯૫
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૭૮	૯	૦.૪૮	-૧.૧૫૯	૧.૫૯૮
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૦.૨૯	૮	૪.૧૭	૦.૧૧૨	-૧.૯૦૫
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૪૬	૬	૦.૬૯	૧.૧૯૬	૦.૦૬૩

સારણી - ૫.૧૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીના આધારે શહેરી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણી શકાય છે.

તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સલામતી અને રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્યોને પસંદગીમાં અગ્રતાક્રમ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૫.૦૦, ૧૪.૮૩ અને ૧૪.૭૪ મળેલ છે. શહેરી શિક્ષકો આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધુ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર પછીનાં છ કાર્યમૂલ્યો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૮૩, ૧૧.૮૨, ૧૧.૭૮, ૧૧.૬૭, ૧૧.૦૧ અને ૧૦.૨૯ મળેલ છે. શહેરી શિક્ષકો આ છ કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદનાં છેલ્લાં ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા, લાગણીશીલતા

કાર્યમૂલ્યોને છેલ્લો પસંદગી ક્રમ આપવામાં આવેલ છે. જેની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૯૨, ૮.૭૮, ૮.૭૭, અને ૬.૪૬ છે. શહેરી શિક્ષકો આ ચાર કાર્યમૂલ્યોને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
આકર્ષક લાભ	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	નિજાનંદ
સલામતી	સંસ્કારસિંચન	પડકારરૂપ કાર્ય
રાષ્ટ્રસેવા	સામાજિક ફરજ	સર્જનાત્મકતા
	સાનુકૂળ સમય	લાગણીશીલતા
	બોજાવગરનું કાર્ય	
	જૂથકાર્ય	

સારણી - ૫.૧૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોનો મધ્યસ્થ અનુક્રમે ૯, ૧૨, ૧૨, ૧૨, ૧૨, ૧૫, ૧૫, ૧૩.૫૦, ૯, ૯, ૮, ૬ છે. જ્યારે પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૦.૭૮, ૦.૮૨, ૦.૯૦, ૦.૫૮, ૦.૭૫, ૦.૦, ૦.૬૩, ૪.૧૦, ૦.૭૮, ૦.૪૫, ૦.૪૮, ૪.૧૭ અને ૦.૬૯ છે.

સારણી - ૫.૧૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સામાજિક ફરજ, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યો ધન બાજુએ વિરૂપ હતા. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે ૪.૫૭૬, ૦.૭૪૫, ૦.૧૧૨, અને ૧.૧૯૬ હતી. જેમાંથી જૂથકાર્ય આંશીક ધન વિરૂપતા ધરાવતું હતું.

બાકીનાં આઠ કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સલામતી, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્યો ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતાં. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે -૭.૨૯૬, -૫.૦૯૩, -૦.૫૩, -૪.૧૮૮, -૦.૨૫૧, -૩.૧૩૭, -૧.૦૮૫, -૧.૧૫૯ હતી. જેમાંથી બોજાવગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્ય આંશીક ઋણ વિરૂપતા ધરાવતા હતા.

એકમાત્ર કાર્યમૂલ્ય આકર્ષક લાભ વિરૂપતા ની દષ્ટિએ સમઘારણ હતું.

સારણી - ૫.૧૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોની કકુદતા અનુક્રમે ૩૩.૮૩૯, ૮૯.૦૯૧, ૬૫.૨૨૩, ૭.૧૯૫, ૪.૦૨૧, ૦, ૧૭.૭૪૭, -૧.૮૩૧, ૯.૦૯૭, ૦.૩૯૫, ૧.૫૯૮, -૧.૯૦૫ અને ૦.૦૬૩ હતી. જેમાંથી આકર્ષક લાભ અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યો કૂટ કકુદ કકુદતા ધરાવતાં હતાં. બાકીના બધાં જ કાર્યમૂલ્યો ચર્પટકકુદ હતાં.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તાંક વિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમઘારણ હોવું એ એક આદર્શ પરિસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ થયેલ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંક વિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે. આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય

આવશ્યકતા બની રહેતી હોય છે. પ્રાપ્તાંક વિતરણની સમઘારણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતા કક્ષા ૧.૯૬ થી ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. ઉપરોક્ત અંકશાસ્ત્રીય માપનની વિગત સારણી – ૫.૧૫ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી – ૫.૧૫

શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કુદુદતાની સાર્થકતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કુદુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	૩૩.૬૫	૧૨૩.૪૪
૨	સાનુકૂળ સમય	-૫૩.૬૫	૩૨૬.૫૭
૩	સંસ્કારસિંચન	-૩૭.૪૫	૨૩૮.૮૨
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	-૩.૯૦	૨૫.૪૮
૫	સામાજિક ફરજ	૫.૪૮	૧૩.૮૧
૬	આકર્ષક લાભ	૦	-૦.૯૭
૭	સલામતિ	-૩૦.૭૯	૬૪.૨૮
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	-૧.૮૪	-૭.૭૦
૯	રાષ્ટ્રસેવા	-૨૩.૦૭	૩૨.૪૮
૧૦	સર્જનાત્મકતા	-૭.૯૮	૦.૪૮
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	-૮.૫૨	૪.૯૧
૧૨	જૂથકાર્ય	૦.૮૨	-૭.૯૭
૧૩	લાગણીશીલતા	૮.૭૯	-૦.૭૪
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૧૩૬			
કુદુદતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૨૭૨			

સારણી – ૫.૧૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી દસ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, સલામતિ, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય અને લાગણીશીલતાનાં ક્રાંતિક ગુણોત્તરોનાં મૂલ્યો ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યોનાં પ્રાપ્તાંકો વિરૂપતાની દૃષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. બાકીનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્ય વિરૂપતાની દૃષ્ટિએ સાર્થક તફાવત ધરાવતાં નથી. આ ત્રણ

કાર્યમૂલ્યોમાંથી આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્ય વિરૂપતાની દષ્ટિએ સમઘારણ હતું બાકીનાં બે કાર્યમૂલ્યો વિરૂપતાની દષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતા.

કકુદતાની સાર્થકતા. સમઘારણ વિતરણની કકુદતા ૦.૨૬૩ છે. કકુદતાની સાર્થકતા તપાસવા માટે ક્રાંતિક ગુણોત્તર શોધવામાં આવ્યો. સારણી - ૫.૧૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી દસ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, સલામતી, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, પડકારરૂપ કાર્ય અને જૂથકાર્ય ના ક્રાંતિક ગુણોત્તરોનાં મૂલ્યો ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. જ્યારે બાકીનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સર્જનાત્મકતા અને લાગણીશીલતાના કકુદતાની દષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતાં.

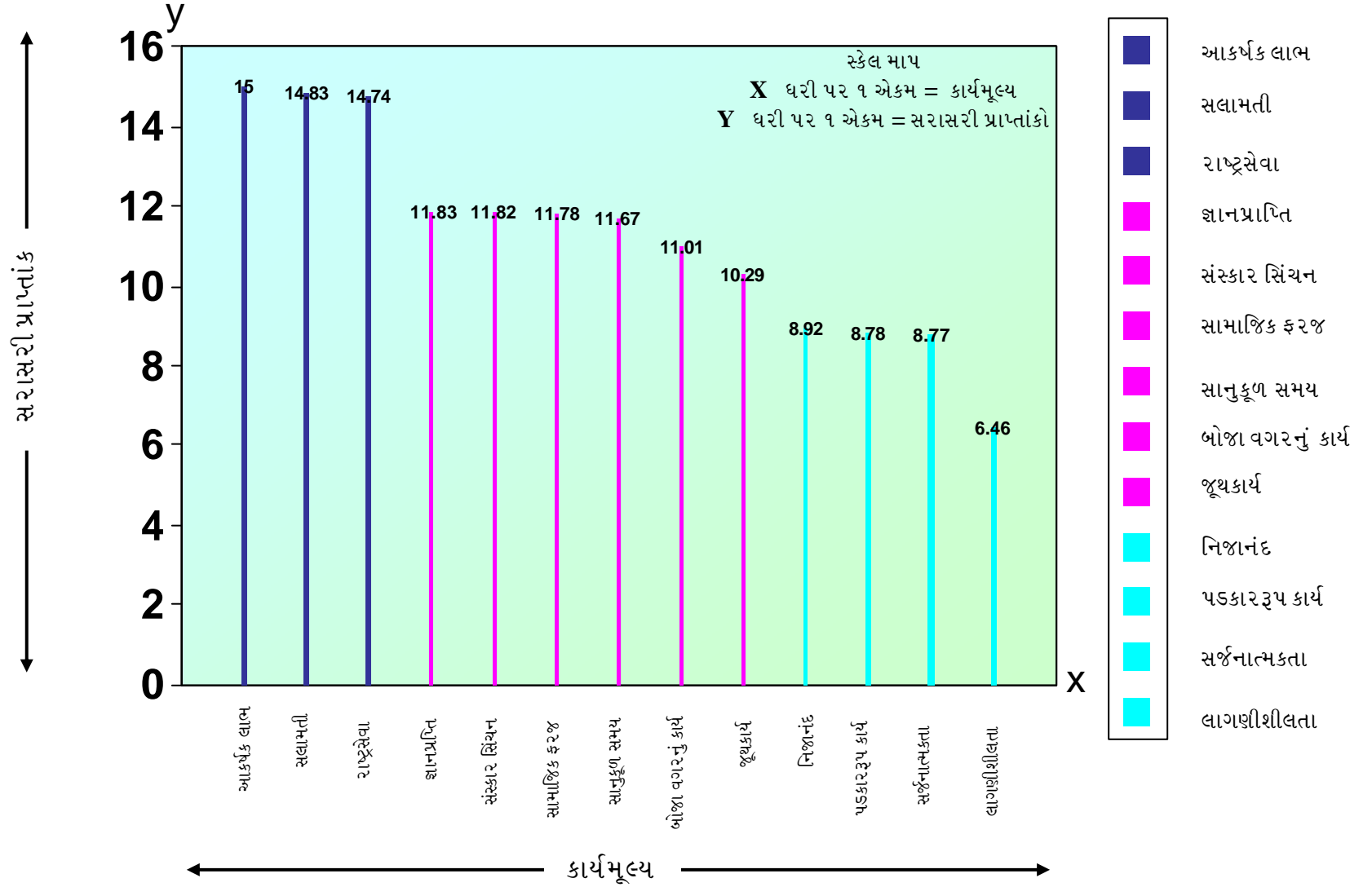
૫.૫.૧ શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી. શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના ૩૨૦ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઊતરતાં ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહિતી સારણી - ૫.૧૬ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ - ૫.૫ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૧૬

શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	આકર્ષક લાભ	૧૫.૦
૨	સલામતી	૧૪.૮૩
૩	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૭૪
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧.૮૩
૫	સંસ્કારસિંચન	૧૧.૮૨
૬	સામાજિક ફરજ	૧૧.૭૮
૭	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૬૭
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૧.૦૧
૯	જૂથકાર્ય	૧૦.૨૭
૧૦	નિજાનંદ	૮.૯૨
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૭૮
૧૨	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૭
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૪૬

સારણી – ૫.૧૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ શહેરી શિક્ષકો ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સલામતી અને રાષ્ટ્રસેવાને સૌથી વધારે મહત્ત્વનાં ગણાવે છે. જ્યારે ત્યારબાદનાં છ કાર્યમૂલ્યો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સંસ્કાર સિંચન, સામાજિક ફરજ, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણાવે છે. અને બાકીનાં છેલ્લાં ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા અને લાગણીશીલતાને ઓછા મહત્ત્વનાં ગણે છે.



શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

૫.૬ તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે સંશોધકે રાજકોટ જિલ્લાના નવાગામ, મોરબી, ધોરાજી, વાંકાનેર, પડધરી, ગોડલના શૈક્ષણિક સંકુલના શિક્ષકોને પસંદ કર્યાં. કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર નિદર્શના ઉત્તરો મેળવવામાં આવ્યાં.

રાજકોટ જિલ્લાના (ઉપરોક્ત) ઉપર દર્શાવ્યા મુજબના તાલુકા વિસ્તારના શૈક્ષણિક સંકુલના ૨૦૦ શિક્ષકોને નિદર્શ તરીકે પસંદ કર્યાં. આ પાત્રો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને પસંદ કરે છે તે જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પાત્રો પર અમલીકરણ કર્યું.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની મદદથી અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યાં. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઊંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધુ મહત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્વ આપે છે. તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

પ્રાથમિક શાળાના તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના નિદર્શનાં પાત્રોના દરેક કાર્યમૂલ્યપસંદગી પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કકુદતા તેમજ તેની સાર્થકતાકક્ષા શોધવામાં આવેલ વિવિધ લાક્ષણિકતાઓની વિગત સારણી—૫.૧૭ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી-૫.૧૭

તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની
લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ ® કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	મધ્યસ્થ	પ્રમાણ વિચલન	વિરૂપતા	કંકુદતા
૧	નિજાનંદ	૮.૮૬	૯	૦.૭૧	૪.૮૬૪	૪૦.૪૦૮
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૬૦	૧૨	૦.૭૬	૦.૧૩૭	૩.૨૧૪
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૧.૭૭	૧૨	૦.૬૬	૧.૪૪૪	૬.૯૧૮
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧.૭૬	૧૨	૦.૫૫	૦.૬૭૬	૫.૦૨૦
૫	સામાજિક ફરજ	૧૧.૮૫	૧૨	૦.૬૭	૦.૮૯૩	૬.૮૧૬
૬	આકર્ષક લાભ	૧૫.૦૦	૧૫	૦.૦૦	-	-
૭	સલામતિ	૧૪.૬૧	૧૫	૦.૯૦	-૨.૪૭૭	૫.૩૩૫
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૦.૬૯	૧૨	૪.૦૫	-૦.૧૦૦	-૧.૮૭૨
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૭૫	૧૫	૦.૭૭	-૩.૨૯૮	૧૦.૨૪૧
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૮૦	૯	૦.૪૩	-૧.૧૦૮	૦.૩૭૨
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૯૧	૯	૦.૩૮	-૦.૯૬૧	૩.૩૦૫
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૦.૧૩	૬.૫૦	૪.૨૭	૦.૧૨૦	-૧.૯૩૧
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૪૭	૬	૦.૬૯	૧.૧૭૬	૦.૦૩૨

સારણી - ૫.૧૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીના આધારે તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણી શકાય છે.

તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, રાષ્ટ્રસેવા અને સલામતી કાર્યમૂલ્યોને પસંદગીમાં અગ્રતાક્રમ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૫.૦, ૧૪.૭૫ અને ૧૪.૬૧ મળેલ છે. તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકો આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધુ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર પછીનાં છ કાર્યમૂલ્યો સામાજિક ફરજ, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૮૫, ૧૧.૭૭, ૧૧.૭૬, ૧૧.૬૦, ૧૦.૬૯ અને ૧૦.૧૩ મળેલ છે. તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકો આ છ કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદનાં છેલ્લાં ચાર કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય, નિજાનંદ, સર્જનાત્મકતા, લાગણીશીલતા

કાર્યમૂલ્યોને છેલ્લો પસંદગી ક્રમ આપવામાં આવેલ છે. જેની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૮૧, ૮.૮૬, ૮.૮૦, અને ૬.૪૭ છે. તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકો આ ચાર કાર્યમૂલ્યોને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
આકર્ષક લાભ	સામાજિક ફરજ	પડકારરૂપ કાર્ય
રાષ્ટ્રસેવા	સંસ્કારસિંચન	નિજાનંદ
સલામતી	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	સર્જનાત્મકતા
	સાનુકૂળ સમય	લાગણીશીલતા
	બોજાવગરનું કાર્ય	
	જૂથકાર્ય	

સારણી - ૫.૧૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોનો મધ્યસ્થ અનુક્રમે ૯, ૧૨, ૧૨, ૧૨, ૧૨, ૧૫, ૧૫, ૧૨, ૧૫, ૯, ૯, ૬.૫૦, ૬ છે જ્યારે પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૦.૭૧, ૦.૭૬, ૦.૬૬, ૦.૫૫, ૦.૬૭, ૦.૦૦, ૦.૮૦, ૪.૦૫, ૦.૭૭, ૦.૪૩, ૦.૩૮, ૪.૨૭ અને ૦.૬૯ છે.

સારણી - ૫.૧૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ સાત કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યો ધન બાજુએ વિરૂપ હતાં તેની વિરૂપતા અનુક્રમે ૪.૮૬૪, ૦.૧૩૭, ૧.૪૪૪, ૦.૬૭૬, ૦.૮૯૩, ૦.૧૨૦ અને ૧.૧૭૬ હતી. જેમાંથી સાનુકૂળ સમય આંશિક ધન વિરૂપતા ધરાવતું હતું.

બાકીનાં છમાંથી પાંચ કાર્યમૂલ્યો સલામતી, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્યો ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતાં. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે -૨.૪૭૭, -૦.૧૦૦, -૩.૨૯૮, -૧.૧૦૮, -૦.૯૬૧ હતી. જેમાંથી બોજાવગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્ય આંશિક ઋણ વિરૂપતા ધરાવતું હતું.

એકમાત્ર કાર્યમૂલ્ય આકર્ષક લાભ વિરૂપતાની દષ્ટિએ સમધારણ હતું. તેની વિરૂપતા શૂન્ય હતી.

સારણી - ૫.૧૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ બધાં જ (તેર) કાર્યમૂલ્યોની કુદૃષ્ટતા અનુક્રમે ૪.૪૦૮, ૩.૨૧૪, ૬.૯૧૮, ૫.૦૨૦, ૬.૮૧૬, ૫.૩૩૫, -૧.૮૭૨, ૧૦.૨૪૧, ૦.૩૭૨, ૩.૩૦૫, -૧.૯૩૧, ૦.૦૩૨, હતી. જેમાંથી લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યો કૂટકુદૃષ્ટતા ધરાવતા હતા. બાકીનાં બધાં જ કાર્યમૂલ્યો ચર્પટ કુદૃષ્ટ હતાં.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તાંક વિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમધારણ હોવું એ એક આદર્શ પરિસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ થયેલ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંક વિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે. તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે. આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય

આવશ્યકતા બની રહેતી હોય છે. પ્રાપ્તાંક વિતરણની સમઘારણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતા કક્ષા ૧.૯૬ થી ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. ઉપરોક્ત અંકશાસ્ત્રીય માપનની વિગત સારણી - ૫.૧૮ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૧૮

તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	૨૮.૨૮	૧૧૭.૩૮
૨	સાનુકૂળ સમય	૦.૮૦	૮.૬૩
૩	સંસ્કારસિંચન	૮.૩૯	૧૯.૪૬
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૩.૯૩	૧૩.૯૦
૫	સામાજિક ફરજ	૫.૧૯	૧૯.૧૬
૬	આકર્ષક લાભ	૦	-૦.૭૭
૭	સલામતિ	-૧૪.૪૦	૧૪.૮૩
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	-૦.૫૮	૬.૨૪
૯	રાષ્ટ્રસેવા	-૧૯.૧૭	૨૯.૧૪
૧૦	સર્જનાત્મકતા	-૬.૪૪	૦.૩૨
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	-૫.૫૯	૮.૮૯
૧૨	જૂથકાર્ય	૦.૭૦	-૬.૪૨
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૮૪	-૦.૬૮
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૧૭૨			
કકુદતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૩૪૨			

સારણી - ૫.૧૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી નવ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, સલામતી, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય અને લાગણીશીલતાના ક્રાંતિક ગુણોત્તરોનાં મૂલ્યો ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યોનાં પ્રાપ્તાંકો વિરૂપતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. બાકીનાં ચાર કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, આકર્ષક લાભ, બોજા વગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્ય સાર્થક તફાવત ધરાવતાં નથી. આ કાર્યમૂલ્યો માંથી આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્ય વિરૂપતાની દષ્ટિએ સમઘારણ છે બાકીનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્ય વિરૂપતાની દષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતાં.

કકુદતાની સાર્થકતા. સમઘારણ વલતરણની કકુદતા ૦.૨૬૩ છે. કકુદતાની સાર્થકતા તપાસવા માટે ક્રાંતલક ગુણોત્તર શોઘવામાં આવ્યાં. સારણી – ૫.૧૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી દસ કાર્યમૂલ્યો નલજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તલ, સામાજલક ફરજ, સલામતી, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, ૫ડકારરૂપ કાર્ય અને જૂથકાર્યના ક્રાંતલક ગુણોત્તરોનાં મૂલ્યો ૨.૫૮ કરતાં વઘારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દષ્ટલએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ઘરાવે છે. જ્યારે બાકીનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સર્જનાત્મકતા અને લાગણીશીલતાના કકુદતાની દષ્ટલએ સાર્થક તફાવત ઘરાવતા નથી એટલે આ કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દષ્ટલએ લગભગ સમઘારણ હતાં.

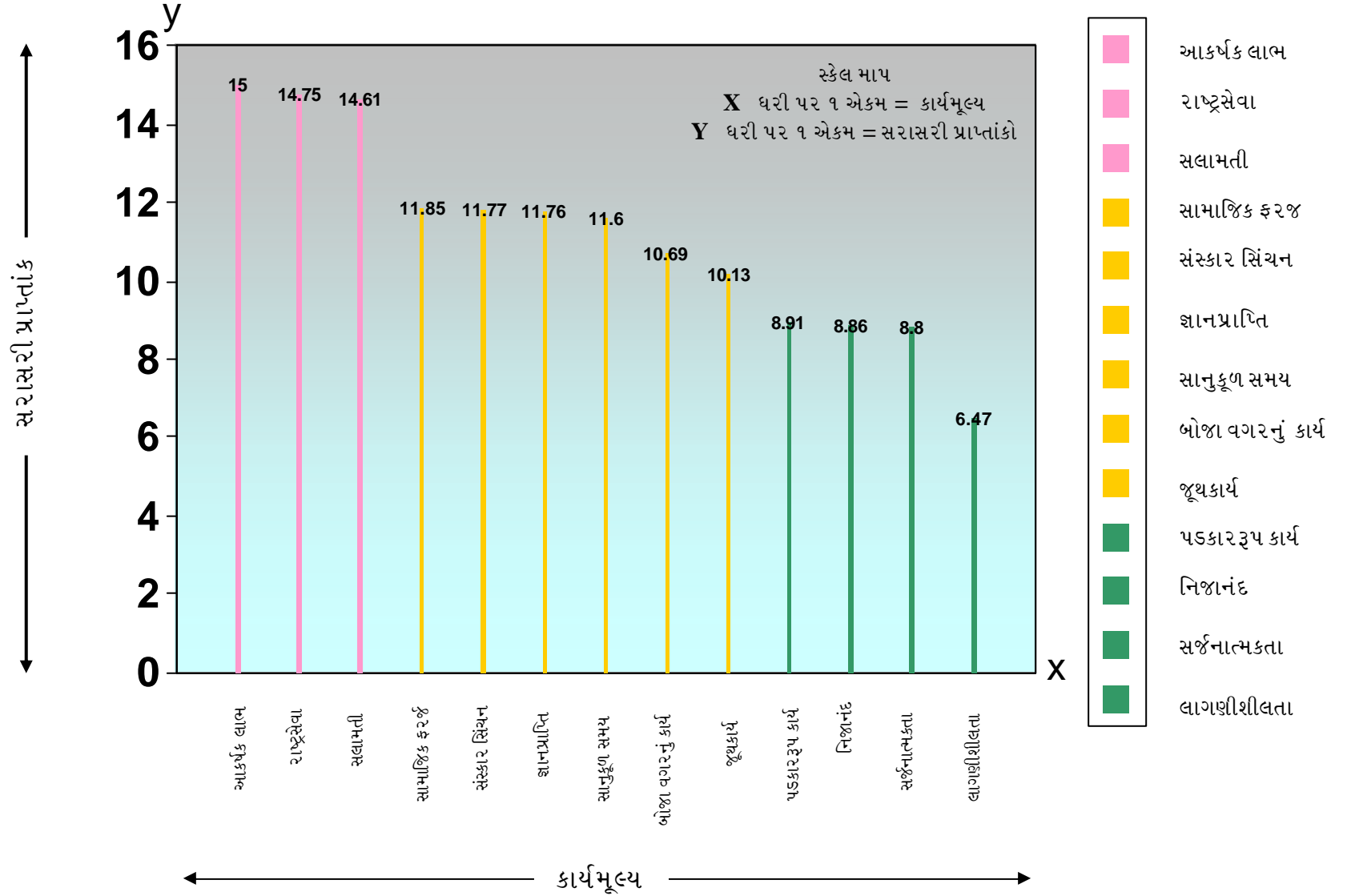
૫.૬.૧ તાલુકા વલસ્ટારની પ્રાથમલક શાળાના શલક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી. તાલુકા વલસ્ટારની પ્રાથમલક શાળાના ૨૦૦ શલક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહલતી સારણી – ૫.૧૯ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ – ૫.૬ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી – ૫.૧૯

તાલુકા વલસ્ટારની પ્રાથમલક શાળાના શલક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	આકર્ષક લાભ	૧૫.૦૦
૨	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૭૫
૩	સલામતી	૧૪.૬૧
૪	સામાજલક ફરજ	૧૧.૮૫
૫	સંસ્કારસંચન	૧૧.૭૭
૬	જ્ઞાનપ્રાપ્તલ	૧૧.૭૬
૭	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૬૦
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૦.૬૯
૯	જૂથકાર્ય	૧૦.૧૩
૧૦	૫ડકારરૂપ કાર્ય	૮.૯૧
૧૧	નલજાનંદ	૮.૮૬
૧૨	સર્જનાત્મકતા	૮.૮૦
૧૩	લાગણીશીલતા	૬.૪૭

સારણી – ૫.૧૯ માં દર્શાવ્યા મુજબ તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકો ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, રાષ્ટ્રસેવા અને સલામતી આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધારે મહત્ત્વનાં ગણાવે છે. જ્યારે ત્યારબાદનાં છ કાર્યમૂલ્યો સામાજિક ફરજ, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણાવે છે અને બાકીનાં છેલ્લાં ચાર કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય, નિજાનંદ, સર્જનાત્મકતા અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોને ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.



તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

૫.૭ માધ્યમિક શાળાના કુલ નિદર્શના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે સંશોધકે રાજકોટ જિલ્લાના શિક્ષકોને પસંદ કર્યા. કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર નિદર્શના ઉત્તરો મેળવવામાં આવ્યાં.

રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ, ગોંડલ, મોરબી, વાંકાનેર, જસદણ ના શૈક્ષણિક સંકુલના માધ્યમિક શાળાના ૩૩૦ શિક્ષકો અને ૩૭૦ શિક્ષિકાઓ એમ ૭૦૦ પાત્રો નિદર્શ તરીકે પસંદ થયા. આ પાત્રો ક્યાં ક્યાં કાર્યમૂલ્ય પસંદ કરે છે તે જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પાત્રો પર અમલીકરણ કર્યું.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પસંદગી જાણી શકાય.

પ્રયોજકે માધ્યમિક શાળાના નમૂનાનાં શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની વિગતનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યાં. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઊંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધુ મહત્ત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્ત્વ આપે છે. તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના નિદર્શનાં પાત્રોના દરેક કાર્યમૂલ્યના પસંદગી પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કુદૃઢતા તેમજ તેની સાર્થકતા કક્ષા શોધવામાં આવી. વિવિધ લાક્ષણિકતાઓની રજૂઆત સારણી-૫.૨૦ માં કરવામાં આવેલ છે.

સારણી-૫.૨૦

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની
અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ ® કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	મધ્યસ્થ	પ્રમાણ વિચલન	વિરૂપતા	કુદૃઢતા
૧	નિજાનંદ	૧૧.૫૯	૯	૦.૭૪	-૧.૪૨૭	૦.૩૪૫
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૩.૩૪	૧૨	૧.૭૬	-૦.૪૦૭	-૧.૩૦૭
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૩.૬૪	૧૨	૧.૬૩	-૦.૫૭૭	-૧.૨૩૩
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૩.૨૯	૧૨	૧.૭૭	-૦.૩૪૮	-૧.૩૫૪
૫	સામાજિક ફરજ	૧૩.૪૨	૧૨	૧.૬૩	-૨.૨૮૧	-૧.૫૫૨
૬	આયોજનબદ્ધતા	૧૪.૫૦	૧૫	૧.૦૧	-૧.૯૮૪	૨.૭૧૪
૭	પ્રતિષ્ઠા	૧૪.૫૩	૧૫	૦.૯૮	-૨.૦૨૪	૨.૮૩૨
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૫૪	૧૨	૦.૯૯	-૨.૦૬૯	૨.૯૧૪
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૫૩	૧૫	૦.૯૯	-૨.૦૬૪	૨.૯૯૧
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૬૯	૯	૧.૦૯	૨.૯૦૮	૧૧.૯૬૨
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૧	૯	૧.૪૮	૨.૬૪૬	૭.૩૫૨
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૦.૨૪	૮	૧.૭૬	-૦.૦૦૯	-૧.૩૨૦
૧૩	લાગણીશીલતા	૧૧.૨૬	૬	૩.૭૫	-૦.૨૦૬	-૧.૭૩૮

૧. સારણી - ૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ નિજાનંદ કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૧.૫૯, મધ્યસ્થ ૯ અને પ્રમાણવિચલન ૦.૭૪ હતા તેની વિરૂપતામ -૧.૪૨૭ અને કુદૃઢતા ૦.૩૪૫ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકુદ હતું તેમ કહી શકાય.

૨. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૩.૩૪, મધ્યસ્થ ૧૨ અને પ્રમાણવિચલન ૧.૭૬ હતા. તેની વિરૂપતા -૦.૪૦૭ અને કુદૃઢતા -૧.૩૦૭ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકુદ હતું તેમ કહી શકાય.

૩. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૩.૬૪, મધ્યસ્થ ૧૨ અને પ્રમાણવિચલન ૧.૬૩ હતા. તેની વિરૂપતા -૦.૫૭૭ અને કુદૃઢતા -૧.૨૩૩ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકુદ હતું તેમ કહી શકાય.

૪. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૩.૨૯, મધ્યસ્થ ૧૨

અને પ્રમાણ વિચલન ૧.૭૭ હતા. તેની વિરૂપતા -૦.૩૪૮ અને કુદ્દતા -૧.૩૫૪ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકુદ્દ હતું તેમ કહી શકાય.

૫. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૩.૪૨, મધ્યસ્થ ૧૨ અને પ્રમાણવિચલન ૧.૬૩ હતા. તેની વિરૂપતા -૨.૨૮૧ અને કુદ્દતા -૧.૫૫૨ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકુદ્દ હતું તેમ કહી શકાય.

૬. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ આયોજનબદ્ધતા કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૪.૫૦ મધ્યસ્થ ૧૫ અને પ્રમાણવિચલન ૧.૦૧ હતા. તેની વિરૂપતા -૧.૯૮૪ અને કુદ્દતા ૨.૭૧૪ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકુદ્દ હતું તેમ કહી શકાય.

૭. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રતિષ્ઠા કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૪.૫૩, મધ્યસ્થ ૧૫ અને પ્રમાણવિચલન ૦.૯૮ હતા. તેની વિરૂપતા -૨.૦૨૪ અને કુદ્દતા ૨.૮૩૨ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકુદ્દ હતું તેમ કહી શકાય.

૮. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ બોજાવગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૪.૫૪, મધ્યસ્થ ૧૨ અને પ્રમાણવિચલન ૦.૯૯ હતા. તેની વિરૂપતા -૨.૦૬૯ અને કુદ્દતા ૨.૯૧૪ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકુદ્દ હતું તેમ કહી શકાય.

૯. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૪.૫૩, મધ્યસ્થ ૧૫ અને પ્રમાણવિચલન ૦.૯૯ હતા. તેની વિરૂપતા -૨.૦૬૪ અને કુદ્દતા ૨.૯૯૧ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકુદ્દ હતું તેમ કહી શકાય.

૧૦. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૮.૬૯, મધ્યસ્થ ૯ અને પ્રમાણવિચલન ૧.૦૯ હતા. તેની વિરૂપતા ૨.૯૦૮ અને કુદ્દતા ૧૧.૯૬૨ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ધન બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકુદ્દ હતું તેમ કહી શકાય.

૧૧. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૮.૮૧, મધ્યસ્થ ૯ અને પ્રમાણવિચલન ૧.૪૮ હતા. તેની વિરૂપતા ૨.૬૪૬ અને કુદ્દતા ૭.૩૫૨ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ધન બાજુએ વિરૂપ અને ચર્પટકુદ્દ હતું તેમ કહી શકાય.

૧૨. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૦.૨૪, મધ્યસ્થ ૮ અને પ્રમાણવિચલન ૧.૭૬ હતા. તેની વિરૂપતા -૦.૦૦૯ અને કુદ્દતા -૧.૩૨૦ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ આંશિક વિરૂપ અને ચર્પટકુદ્દ હતું તેમ કહી શકાય.

૧૩. સારણી-૫.૨૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યની સરાસરી ૧૧.૨૬, મધ્યસ્થ ૬ અને પ્રમાણવિચલન ૩.૭૫ હતા. તેની વિરૂપતા -૦.૨૦૬ અને કુદ્દતા -૧.૭૩૮ હતા. આ આવૃત્તિ વિતરણ ઋણ બાજુએ આંશિક વિરૂપ અને ચર્પટકુદ્દ હતું તેમ કહી શકાય.

અહીં દર્શાવ્યા પ્રમાણે તેર આવૃત્તિ વિતરણોના આધારે આ આવૃત્તિ વિતરણો લગભગ સમઘારણ હતા. તેમ કહી શકાય નહીં આ માટે આવૃત્તિ વિતરણની વિરૂપતા અને કુદુદતાની સાર્થકતા ચકાસવામાં આવી.

સારણી-૫.૨૦ ના પ્રાપ્તાંકોના આધારે મળેલ દરેક કાર્યમૂલ્યની સરાસરીના આધારે શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણી શકાય છે.

જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે આઠ કાર્યમૂલ્યો બોજાવગરનું કાર્ય, પ્રતિષ્ઠા, રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, સાનુકૂળ સમય અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિને પસંદગીમાં અત્રતા આપવામાં આવે છે જેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૪.૫૪, ૧૪.૫૩, ૧૪.૫૩, ૧૪.૫૦, ૧૩.૬૪, ૧૩.૪૨, ૧૩.૩૪ અને ૧૩.૨૯ મળેલ છે જ્યારે ત્રણ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્યને મધ્યમ કક્ષાએ મહત્વનાં ગણે છે. આ કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૫૯, ૧૧.૨૬ અને ૧૦.૨૪ છે.

જ્યારે બાકીનાં બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપકાર્ય અને સર્જનમત્મકતા ને ઓછા મહત્વના ગણેલ છે. આ કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી ૮.૮૧ અને ૮.૬૯ મળેલ છે. આ વિગત નીચે પ્રમાણે દર્શાવેલ છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
બોજાવગરનું કાર્ય	નિજાનંદ	પડકારરૂપ કાર્ય
પ્રતિષ્ઠા	લાગણીશીલતા	સર્જનાત્મકતા
રાષ્ટ્રસેવા	જૂથકાર્ય	
આયોજનબદ્ધતા		
સંસ્કારસિંચન		
સામાજિક ફરજ		
સાનુકૂળ સમય		
જ્ઞાનપ્રાપ્તિ		

૫.૭.૧ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કુલ પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ. માધ્યમિક શાળાના કુલ ૭૦૦ શિક્ષકોની જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની પસંદગી જાણ્યાબાદ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના કુલ પ્રાપ્તાંકોના સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન વિરૂપતા અને કુદુદતા જેવાં અંકશાસ્ત્રીય માપો શોધવામાં આવ્યાં જેની વિગત સારણી - ૫.૨૧ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૨૧

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કુલ પ્રાપ્તકોની લાક્ષણિકતાઓ

અંકશાસ્ત્રીય માપ	સંખ્યા
સરાસરી	૧૬૨.૩૭
સરાસરીની પ્રમાણભૂલ	૦.૦૧૨
મધ્યસ્થ	૧૬૩.૦૦
બહુલક	૧૬૩
પ્રમાણ વિચલન	૬.૮૬
વિરૂપતા	-૦.૦૮૧
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ	૦.૦૮૨
કકુદતા	-૧.૦૮૦
કકુદતાની પ્રમાણભૂલ	૦.૧૮૫
વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	-૦.૮૮
કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	-૭.૨૬

ઉપર્યુક્ત સારણીમાં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શિક્ષકોના કુલ ૭૦૦ નિદર્શ માટે કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોના આધારે મળેલ પ્રાપ્તકોની સરાસરી ૧૬૨.૩૭, મધ્યસ્થ ૧૬૩.૦૦ અને પ્રમાણ વિચલન ૬.૮૬ હતું.

આ વિતરણની વિરૂપતા -૦.૦૮૧ અને કકુદતા -૦.૦૮૦ હતી. આ પ્રાપ્તકો ઋણ બાજુ આંશિક વિરૂપ અને ચર્પટ કકુદ હતા. વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર -૦.૮૮ હોવાથી આ પ્રાપ્તકો વિરૂપતાની દષ્ટિએ સાર્થક તફાવત ધરાવતા નથી. કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર -૭.૨૬ હોવાથી આ પ્રાપ્તકો કકુદતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તક વિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમઘારણ હોવું એ એક આદર્શ પરિસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તક વિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે. તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે. આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા બની રહેતી હોય છે પ્રાપ્તક વિતરણની સમઘારણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતાકક્ષા ૧.૮૬ થી ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. ઉપરોક્ત અંકશાસ્ત્રીય માપનની વિગત સારણી - ૫.૨૨ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૨૨

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	-૧૫.૫૧	૦.૪૪
૨	સાનુકૂળ સમય	-૪.૪૨	-૮.૪૮
૩	સંસ્કારસિંચન	-૬.૨૭	-૮.૦૮
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	-૩.૭૮	-૮.૭૪
૫	સામાજિક ફરજ	-૨૪.૭૮	-૮.૮૧
૬	આયોજનબદ્ધતા	-૨૧.૫૬	૧૩.૨૫
૭	પ્રતિષ્ઠા	-૨૨.૦	૧૩.૮૮
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	-૨૨.૪૮	૧૪.૩૩
૯	રાષ્ટ્રસેવા	-૨૨.૪૩	૧૪.૭૪
૧૦	સર્જનાત્મકતા	-૩૧.૬૧	૬૩.૨૪
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૨૬.૭૮	૩૮.૩૨
૧૨	જૂથકાર્ય	-૦.૧૦	-૮.૫૬
૧૩	લાગણીશીલતા	-૨.૨૪	-૧૦.૮૨
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૦૮૨			
કકુદતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૧૮૫			

સારણી - ૫.૨૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી અગીયાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજા વગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા અને પડકારરૂપ કાર્યમૂલ્યના ક્રાંતિક ગુણોત્તરોનાં મૂલ્યો ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી વિરૂપતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે જ્યારે બાકીનામાંથી એક કાર્યમૂલ્ય લાગણીશીલતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તરનું મૂલ્ય ૧.૮૬ કરતા વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્ય વિરૂપતાની દષ્ટિએ ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. જ્યારે એક કાર્યમૂલ્ય જૂથકાર્ય વિરૂપતાની દષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતું.

કકુદતાની સાર્થકતા. સમઘારણ વલતરણની કકુદતા ૦.૨૬૩ છે. કકુદતાની સાર્થકતા તપાસવા માટે ક્રાંતલક ગુણોત્તરની ગણતરી કરવામાં આવી. સારણી – ૫.૨૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી બાર કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજલક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતાના ક્રાંતલક ગુણોત્તરોનાં મૂલ્યો ૨.૫૮ કરતાં વઘારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ઘરાવે છે. જયારે નિજાનંદ કાર્યમૂલ્ય કકુદતાની દષ્ટિએ સાર્થક તફાવત ઘરાવતું નથી એટલે કે નિજાનંદ કાર્યમૂલ્ય કકુદતાની દષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતાં.

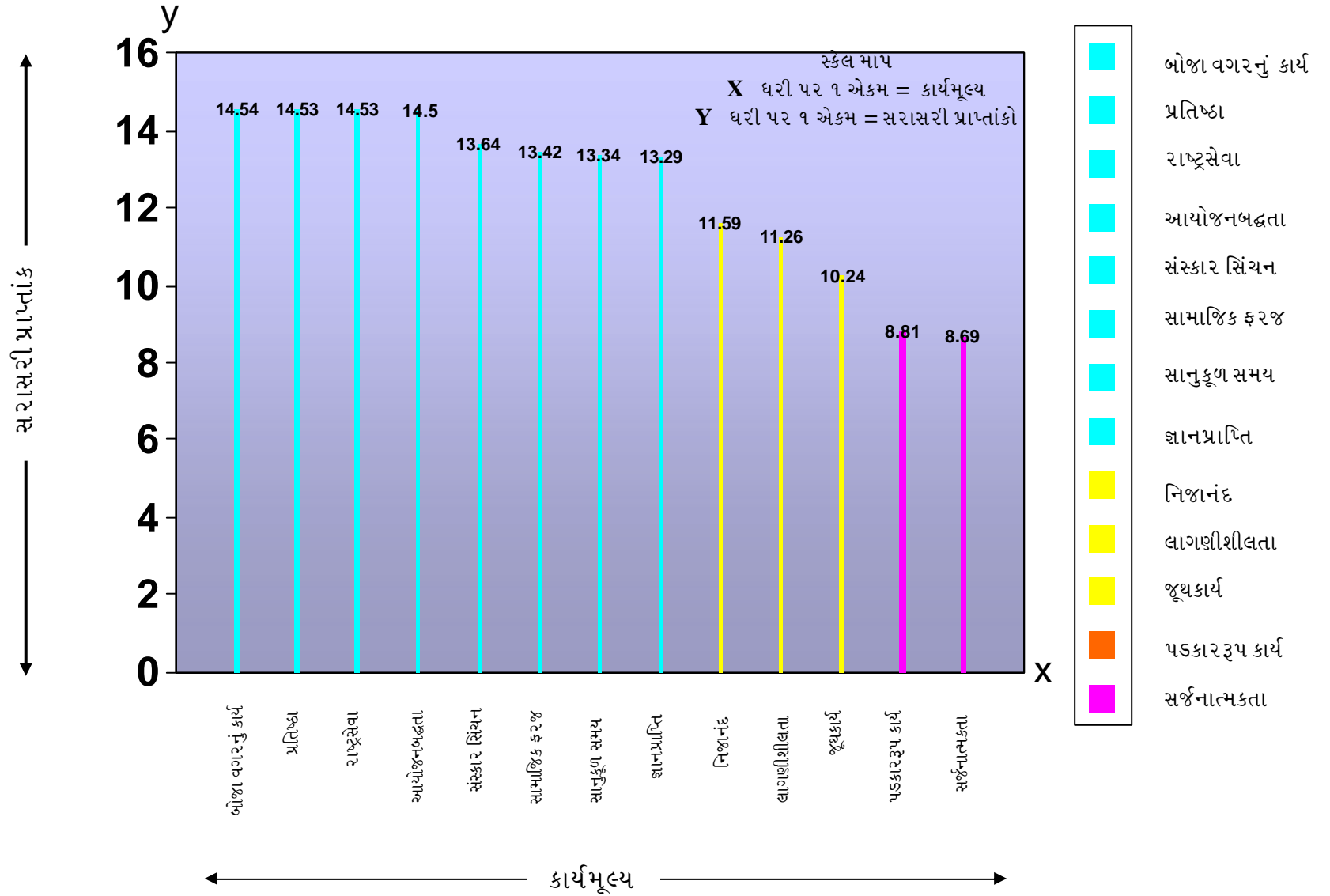
૫.૭.૨ માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી. માધ્યમિક શાળાના કુલ ૭૦૦ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહિતી સારણી - ૫.૨૩ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ - ૫.૭ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૫.૨૩

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૫૪
૨	પ્રતિષ્ઠા	૧૪.૫૩
૩	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૫૩
૪	આયોજનબદ્ધતા	૧૪.૫૦
૫	સંસ્કારસિંચન	૧૩.૬૪
૬	સામાજિક ફરજ	૧૩.૪૨
૭	સાનુકૂળ સમય	૧૩.૩૪
૮	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૩.૨૯
૯	નિજાનંદ	૧૧.૫૯
૧૦	લાગણીશીલતા	૧૧.૨૬
૧૧	જૂથકાર્ય	૧૦.૨૪
૧૨	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૧
૧૩	સર્જનાત્મકતા	૮.૬૯

સારણી - ૫.૨૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શિક્ષકો પ્રથમ આઠ કાર્યમૂલ્યો બોજાવગરનું કાર્ય, પ્રતિષ્ઠા, રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, સાનુકૂળ સમય અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિને સૌથી વધારે મહત્ત્વનાં ગણાવે છે. ત્યારબાદના બાકીનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણાવે છે જ્યારે છેલ્લાં બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતાને ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.



માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

૫.૮ માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે સંશોધકે રાજકોટ જિલ્લાના પુરુષ શિક્ષકોને પસંદ કર્યાં. કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર નિદર્શના ઉત્તરો મેળવવામાં આવ્યાં.

રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ, ગોડલ, મોરબી, વાંકાનેર અને જસદણના શૈક્ષણિક સંકુલના માધ્યમિક શાળાના ૩૩૦ પુરુષ શિક્ષકોને નિદર્શ તરીકે પસંદ કર્યાં. આ પાત્રો ક્યાં ક્યાં કાર્યમૂલ્યો પસંદ કરે છે તે જાણવા માટે કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકાનું પાત્રો પર અમલીકરણ કર્યું.

કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકાનાં દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પસંદગી જાણી શકાય.

પ્રયોજકે માધ્યમિક શાળાના નમૂનાના પુરુષ શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની વિગતનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની મદદથી અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યાં. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઊંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધું મહત્ત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્ત્વ આપે છે. તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના નિદર્શના પાત્રોના દરેક કાર્યમૂલ્યપસંદગી પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કુદૃઢતા તેમજ તેની સાર્થકતાકક્ષા શોધવામાં આવી. વિવિધ લાક્ષણિકતાઓની વિગત સારણી—૫.૨૪ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી-પ.૨૪

માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ (R) કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	મધ્યસ્થ	પ્રમાણ વિચલન	વિરૂપતા	કંકુદતા
૧	નિજાનંદ	૧૧.૬૨	૧૨	૦.૭૧	-૧.૫૫૫	૦.૭૬૫
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૭૦	૧૨	૧.૦૫	૦.૬૮૮	૨.૭૦૮
૩	સંસ્કાર સિંચન	૧૪.૭૬	૧૫	૦.૭૧	-૩.૩૪૭	૧૦.૯૯૨
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧.૫૩	૧૨	૦.૭૮	-૧.૨૫૨	-૦.૧૮૨
૫	સામાજિક ફરજ	૧૪.૬૫	૧૫	૦.૮૫	-૨.૬૩૧	૬.૨૭૫
૬	આયોજનબદ્ધતા	૧૪.૫૫	૧૫	૦.૯૮	-૨.૧૪૭	૩.૪૨૮
૭	પ્રતિષ્ઠા	૧૪.૫૧	૧૫	૦.૯૯	-૧.૯૬૪	૨.૬૫૫
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૫૩	૧૫	૧.૦૧	-૨.૦૨૮	૨.૭૪૦
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૫૦	૧૫	૧.૦૧	-૧.૯૩૪	૨.૪૧૩
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૮૧	૮	૧.૨૫	૨.૬૭૧	૮.૯૦૯
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૧	૮	૧.૪૮	૨.૬૧૬	૭.૧૯૫
૧૨	જૂથકાર્ય	૮.૭૫	૧૨	૧.૩૦	૨.૮૫૩	૯.૪૬૧
૧૩	લાગણીશીલતા	૭.૪૯	૧૫	૧.૪૧	-૧.૧૦૮	૨.૨૨૮

સારણી - પ.૨૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીના આધારે પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણી શકાય છે.

તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે છ કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, બોજાવગરનું કાર્ય, પ્રતિષ્ઠા અને રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્યોને પસંદગીમાં અગ્રતાક્રમ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૪.૭૬, ૧૪.૬૫, ૧૪.૫૫, ૧૪.૫૩, ૧૪.૫૧ અને ૧૪.૫૦ મળેલ છે. પુરુષ શિક્ષકો આ છ કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધુ મહત્ત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, નિજાનંદ અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૭૦, ૧૧.૬૨ અને ૧૧.૫૩ મળેલ છે. પુરુષ શિક્ષકો આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદનાં છેલ્લાં ચાર કાર્યમૂલ્યો સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા મળેલ છે. પુરુષ શિક્ષકો આ ચાર કાર્યમૂલ્યોને છેલ્લો પસંદગી ક્રમ આપે છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૮૧, ૮.૮૧, ૮.૭૫ અને ૭.૪૯ મળેલ છે. પુરુષો આ કાર્યમૂલ્યને ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.

કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
સંસ્કારસિંચન	સાનુકૂળ સમય	સર્જનાત્મકતા
સામાજિકફરજ	નિજાનંદ	પડકારરૂપ કાર્ય
આયોજનબદ્ધતા	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	જૂથકાર્ય
બોજાવગરનું કાર્ય		લાગણીશીલતા
પ્રતિષ્ઠા		
રાષ્ટ્રસેવા		

સારણી - ૫.૨૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોનો મધ્યસ્થ અનુક્રમે ૧૨, ૧૨, ૧૫, ૧૨, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૮, ૮, ૧૨ અને ૧૫ છે જ્યારે પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૦.૭૧, ૧.૦૫, ૦.૭૧, ૦.૭૮, ૦.૮૫, ૦.૮૮, ૦.૮૮, ૧.૦૧, ૧.૦૧, ૧.૨૫, ૧.૪૮, ૧.૩૦ અને ૧.૪૧ છે.

સારણી - ૫.૨૪ માં દર્શાવ્યાં મુજબ પાંચ કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યો ધન બાજુએ વિરૂપ હતા તેની વિરૂપતા અનુક્રમે ૦.૬૮૮, ૨.૬૭૧, ૨.૬૧૬, ૨.૮૫૩ અને ૧.૧૦૮ હતી.

બાકીનાં આઠ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય અને રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્યો ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતાં. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે -૧.૫૫૫, -૩.૩૪૭, -૧.૨૫૨, -૨.૬૩૧, -૨.૧૪૭, -૧.૮૬૪, -૨.૦૨૮ અને -૧.૮૩૪ હતી.

સારણી ૫.૨૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોની કુદૃઢતા અનુક્રમે ૦.૭૬૫, ૨.૭૦૮, ૧૦.૮૮૨, -૦.૧૮૨, ૬.૨૭૫, ૩.૪૨૮, ૨.૬૫૫, ૨.૭૪૦, ૨.૪૧૩, ૮.૮૦૮, ૭.૧૮૫, ૮.૪૬૧ અને ૨.૨૨૮ હતી. જેમાંથી સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્ય કૂટકુદ કુદૃઢતા ધરાવતું હતું. બાકીના બધાં જ કાર્યમૂલ્યો ચર્પટકુદ હતા.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તાંકવિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમઘારણ હોવું એ એક આદર્શ પરિસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંક વિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે. તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે. આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા બની રહેતી હોય છે. પ્રાપ્તાંક વિતરણની સમઘારણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતા કક્ષા ૧.૮૬ થી ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. ઉપરોક્ત અંકશાસ્ત્રીય માપનની વિગત સારણી - ૫.૨૫ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૨૫

માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	-૧૧.૬૦	૧.૮૭
૨	સાનુકૂળ સમય	૫.૧૩	૮.૧૨
૩	સંસ્કારસિંચન	-૨૪.૮૮	૪૦.૦૩
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	-૮.૩૪	-૧.૬૬
૫	સામાજિક ફરજ	-૧૮.૬૩	૨૨.૪૩
૬	આયોજનબદ્ધતા	-૧૬.૦૨	૧૧.૮૧
૭	પ્રતિષ્ઠા	-૧૪.૬૬	૮.૮૨
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	-૧૫.૧૩	૮.૨૪
૯	રાષ્ટ્રસેવા	-૧૪.૪૩	૮.૦૨
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૧૮.૮૩	૩૨.૨૬
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૧૮.૫૨	૨૫.૮૬
૧૨	જૂથકાર્ય	૨૧.૨૮	૩૪.૩૨
૧૩	લાગણીશીલતા	૮.૨૬	૭.૩૩
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૧૩૪			
કકુદતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૨૬૮			

સારણી - ૫.૨૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોના ક્રાંતિક ગુણોત્તરોનાં મૂલ્યો ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી બધાંજ કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તાંકો કકુદતાની દૃષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે.

કકુદતાની સાર્થકતા. સમઘારણ વિતરણની કકુદતા ૦.૨૬૩ છે. કકુદતાની સાર્થકતા તપાસવા માટે ક્રાંતિક ગુણોત્તર શોધવામાં આવ્યો. સારણી - ૫.૨૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી અગીયાર કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોના ક્રાંતિક ગુણોત્તરો ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દૃષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. જ્યારે બાકીનાં બે કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્યો સાર્થક તફાવત ધરાવતાં નથી એટલે કે આ કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દૃષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતાં.

૫.૮.૧ માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી

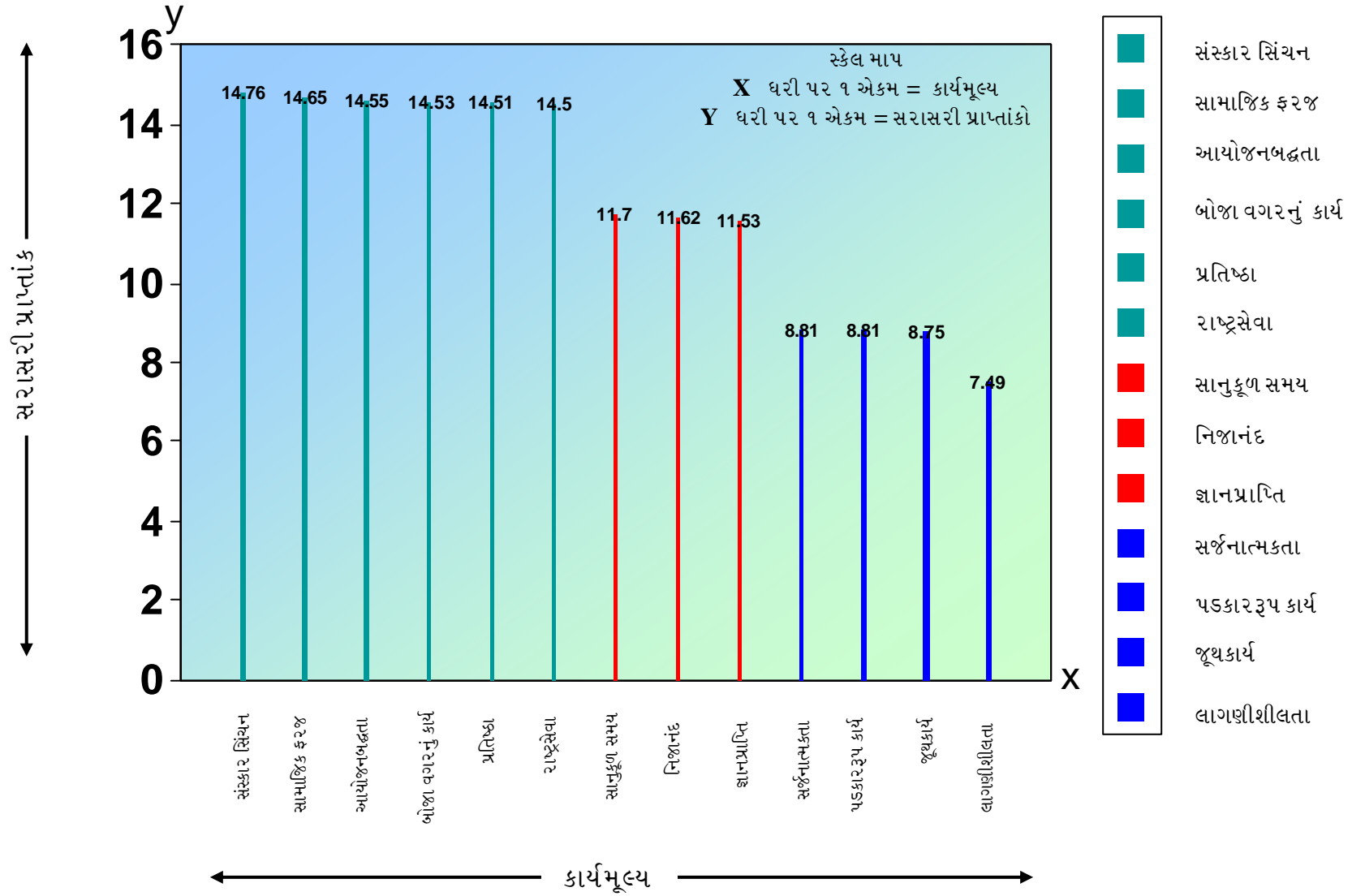
માધ્યમિક શાળાના ૩૩૦ પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહિતી સારણી - ૫.૨૬ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ - ૫.૮ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૫.૨૬

માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	સંસ્કારસિંચન	૧૪.૭૬
૨	સામાજિક ફરજ	૧૪.૬૫
૩	આયોજનબદ્ધતા	૧૪.૫૫
૪	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૫૩
૫	પ્રતિષ્ઠા	૧૪.૫૧
૬	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૫૦
૭	સાનુકૂળ સમય	૧૧.૬૦
૮	નિજાનંદ	૧૧.૬૨
૯	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૧.૫૩
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૮૧
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૧
૧૨	જૂથકાર્ય	૮.૭૫
૧૩	લાગણીશીલતા	૭.૪૮

સારણી - ૫.૨૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો પ્રથમ છ કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, બોજાવગરનું કાર્ય, પ્રતિષ્ઠા અને રાષ્ટ્રસેવાને સૌથી વધારે મહત્વનાં ગણે છે. ત્યારબાદનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, નિજાનંદ અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિને મધ્યમ મહત્વનાં ગણાવે છે. છેલ્લાં ચાર કાર્યમૂલ્યો સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા ને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.



માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

૫.૯ માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રીશિક્ષકોના નમૂનાનાં પાત્રોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રીશિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે સંશોધકે રાજકોટ જિલ્લાના સ્ત્રી શિક્ષકોને પસંદ કર્યાં. કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર નિદર્શના ઉત્તરો મેળવવામાં આવ્યાં.

રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ, ગોડલ, મોરબી, વાંકાનેર અને જસદણનાં શૈક્ષણિક સંકુલના માધ્યમિક શાળાના ૩૭૦ સ્ત્રી શિક્ષકોને નિદર્શ તરીકે પસંદ થયાં. આ પાત્રો કયા કયા કાર્યમૂલ્યો પસંદ કરે છે તે જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પાત્રો પર અમલીકરણ કર્યું.

કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકાનાં દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની વિગતનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની મદદથી અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યાં. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઊંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધુ મહત્ત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્ત્વ આપે છે. તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રીશિક્ષકોના નિદર્શનાં પાત્રોના દરેક કાર્યમૂલ્ય પસંદગી પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કુદૃઢતા તેમજ તેની સાર્થકતા કક્ષા શોધવામાં આવી. વિવિધ લાક્ષણિકતાઓની વિગત સારણી—૫.૨૭ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી-૫.૨૭

માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ ® કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	મધ્યસ્થ	પ્રમાણ વિચલન	વિરૂપતા	કકુદતા
૧	નિજાનંદ	૧૧.૫૬	૧૨	૦.૭૬	-૧.૩૨૮	૦.૦૪૭
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૪.૮૦	૧૫	૦.૫૯	૩.૮૯૪	૧૯.૩૦
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૨.૬૪	૧૨	૧.૫૭	૦.૫૦૮	-૦.૯૨૫
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૪.૮૫	૧૫	૦.૪૬	-૩.૧૨૧	૮.૮૦૬
૫	સામાજિક ફરજ	૧૨.૩૩	૧૨	૧.૩૬	૦.૯૯૪	૦.૧૦૪
૬	આયોજનબદ્ધતા	૧૪.૪૬	૧૫	૧.૦૩	-૧.૮૬૧	૨.૨૨૯
૭	પ્રતિષ્ઠા	૧૪.૫૫	૧૫	૦.૯૮	-૨.૦૮૯	૩.૦૬૦
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૫૫	૧૫	૦.૯૮	-૨.૧૧૫	૩.૧૩૬
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૫૬	૧૫	૦.૯૬	-૨.૨૦૨	૩.૬૫૯
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૫૮	૮	૦.૯૨	૨.૯૯૧	૧૫.૭૧૪
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૧	૮	૧.૪૯	૨.૬૮૩	૭.૬૦૪
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૧.૫૮	૧૨	૦.૭૪	-૧.૧૫૮	૦.૧૮૩
૧૩	લાગણીશીલતા	૧૪.૬૨	૧૫	૦.૯૧	-૨.૩૬૬	૪.૪૦૦

સારણી - ૫.૨૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીના આધારે સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણી શકાય છે.

તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે સાત કાર્યમૂલ્યો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સાનુકૂળ સમય, લાગણીશીલતા, રાષ્ટ્રસેવા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, આયોજનબદ્ધતા કાર્યમૂલ્યોને પસંદગીમાં અગ્રતાક્રમ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૪.૮૫, ૧૪.૮૦, ૧૪.૬૨, ૧૪.૫૬, ૧૪.૫૫, ૧૪.૫૫, ૧૪.૪૬ મળેલ છે. સ્ત્રી શિક્ષકો આ સાત કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધુ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદનાં ચાર કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, જૂથકાર્ય અને નિજાનંદ કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વનાં ગણવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૨.૬૪, ૧૨.૩૩, ૧૧.૫૮ અને ૧૧.૫૬ મળેલ છે. સ્ત્રી શિક્ષકો આ ચાર કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદનાં છેલ્લાં બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતા ને છેલ્લો પસંદગીક્રમ આપે છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૮૧ અને ૮.૫૮ મળેલ છે. સ્ત્રી શિક્ષકો આ બે કાર્યમૂલ્યને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	સંસ્કારસિંચન	પડકારરૂપ કાર્ય
સાનુકૂળ સમય	સામાજિકફરજ	સર્જનાત્મકતા
લાગણીશીલતા	જૂથકાર્ય	
રાષ્ટ્રસેવા	નિજાનંદ	
પ્રતિષ્ઠા		
બોજાવગરનું કાર્ય		
આયોજનબદ્ધતા		

સારણી - ૫.૨૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોનો મધ્યસ્થ અનુક્રમે ૧૨, ૧૫, ૧૨, ૧૫, ૧૨, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૮, ૮, ૧૨ અને ૧૫ છે જ્યારે પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૦.૭૬, ૦.૫૮, ૧.૫૭, ૦.૪૬, ૧.૩૬, ૧.૦૩, ૦.૮૮, ૦.૮૮, ૦.૮૬, ૦.૮૨, ૧.૪૮, ૦.૭૪, ૦.૮૧ હતાં.

સારણી - ૫.૨૭ માં દર્શાવ્યાં મુજબ ચાર કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, સર્જનાત્મકતા અને પડકારરૂપ કાર્ય ધન બાજુએ વિરૂપ હતા તેની વિરૂપતા અનુક્રમે ૦.૫૦૮, ૦.૮૮૪, ૨.૮૮૧, અને ૨.૬૮૩ હતી.

બાકીનાં નવ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યો ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતાં. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે -૧.૩૨૮, -૩.૮૮૪, -૩.૧૨૧, -૧.૮૬૧, -૨.૦૮૮, -૨.૧૧૫, -૨.૨૦૨, -૧.૧૫૮ અને -૨.૩૬૬ હતી.

સારણી ૫.૨૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ બધાં જ કાર્યમૂલ્યોની કુદૃઢતા અનુક્રમે ૦.૦૪૭, ૧૮.૩૦, -૦.૮૨૫, ૮.૮૦૬, ૦.૧૦૪, ૨.૨૨૮, ૩.૦૬૦, ૩.૧૩૬, ૩.૬૫૮, ૧૫.૭૧૪, ૭.૬૦૪, ૦.૧૮૩ અને ૪.૪૦૦ હતી. જેમાંથી નિજાનંદ, સામાજિક ફરજ અને જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્ય કૂટકુદ કકૂદતા ધરાવતું હતું. બાકીના બધાં જ કાર્યમૂલ્યો ચર્પટકુદ હતા.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તાંક વિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમઘારણ હોવું એ એક આદર્શ પરિસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંક વિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે. તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે. આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા બની રહેતી હોય છે. પ્રાપ્તાંક વિતરણની સમઘારણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતા કક્ષા ૧.૮૬ થી ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. ઉપરોક્ત અંકશાસ્ત્રીય માપનની વિગત સારણી - ૫.૨૮ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૨૮

માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	-૧૦.૪૫	-૦.૮૫
૨	સાનુકૂળ સમય	-૩.૬૬	૭૫.૨૪
૩	સંસ્કારસિંચન	૪.૦૦	-૪.૭૦
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	-૨૪.૫૭	૩૩.૭૭
૫	સામાજિક ફરજ	૭.૮૩	-૦.૬૩
૬	આયોજનબદ્ધતા	-૧૪.૬૫	૭.૭૭
૭	પ્રતિષ્ઠા	-૧૬.૪૫	૧૧.૦૫
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	-૧૬.૬૫	૧૧.૩૫
૯	રાષ્ટ્રસેવા	-૧૭.૩૪	૧૩.૪૨
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૨૩.૫૫	૬૧.૦૭
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૨૧.૧૨	૨૯.૦૧
૧૨	જૂથકાર્ય	-૯.૧૨	-૦.૩૨
૧૩	લાગણીશીલતા	-૧૮.૬૩	૧૬.૩૫
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૧૨૭			
કકુદતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૨૫૩			

સારણી - ૫.૨૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોના ક્રાંતિક ગુણોત્તરના પ્રાપ્તાંકો ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી બધાંજ કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તાંકો વિરૂપતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે.

કકુદતાની સાર્થકતા. સમઘારણ વિતરણની કકુદતા ૦.૨૬૩ છે. કકુદતાની સાર્થકતા તપાસવા માટે ક્રાંતિક ગુણોત્તર શોધવામાં આવ્યા. સારણી - ૫.૨૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી દશ કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય, અને લાગણીશીલતાનાં કાર્યમૂલ્યોના ક્રાંતિક ગુણોત્તરોનાં મૂલ્યો ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. જ્યારે ત્રણ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સામાજિક ફરજ અને જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દષ્ટિએ સાર્થક તફાવત ધરાવતાં નથી. એટલે કે આ કાર્યમૂલ્યો કકુદતાની દષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતાં.

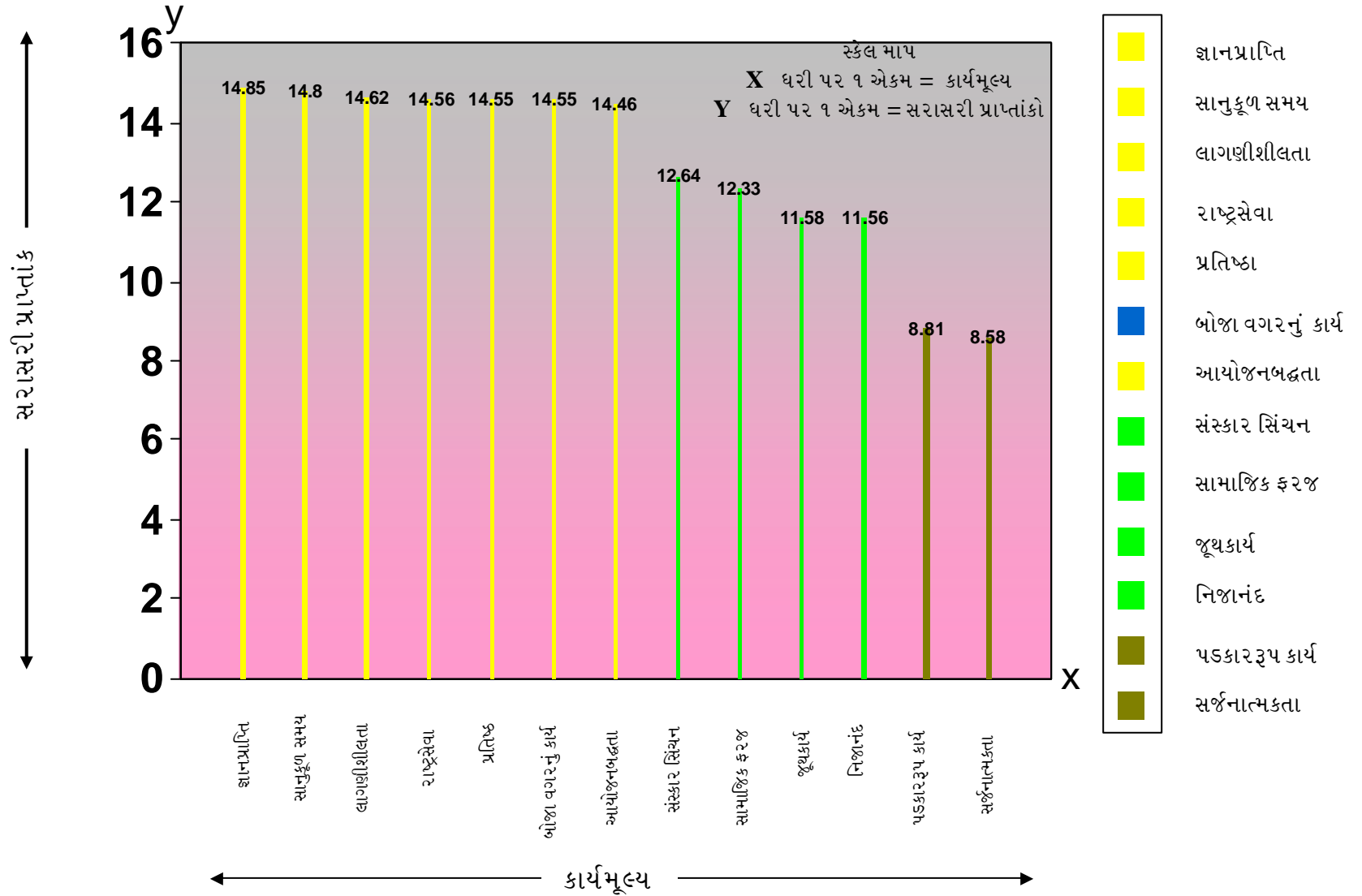
૫.૮.૧ માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી. માધ્યમિક શાળાના ૩૭૫ સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહિતી સારણી – ૫.૨૯ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ – ૫.૯ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી – ૫.૨૯

માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૪.૮૫
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૪.૮૦
૩	લાગણીશીલતા	૧૪.૬૨
૪	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૫૬
૫	પ્રતિષ્ઠા	૧૪.૫૫
૬	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૫૫
૭	આયોજનબદ્ધતા	૧૪.૪૬
૮	સંસ્કારસિંચન	૧૨.૬૪
૯	સામાજિક ફરજ	૧૨.૩૩
૧૦	જૂથકાર્ય	૧૧.૫૮
૧૧	નિજાનંદ	૧૧.૫૬
૧૨	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૧
૧૩	સર્જનાત્મકતા	૮.૫૮

સારણી – ૫.૨૯ માં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકો પ્રથમ સાત કાર્યમૂલ્યો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સાનુકૂળ સમય, લાગણીશીલતા, સાષ્ટ્રસેવા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય અને આયોજનબદ્ધતાને સૌથી વધારે મહત્ત્વનાં ગણે છે. ત્યારબાદનાં ચાર કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, જૂથકાર્ય અને નિજાનંદને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણાવે છે. છેલ્લાં બે કાર્યમૂલ્યો સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.



માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

આલેખ - ૫.૯

૫.૧૦ ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાનાં શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકાના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે સંશોધકે રાજકોટ જિલ્લાના ગ્રામ્ય શિક્ષકોને પસંદ કર્યાં. કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર નિદર્શના ઉત્તરો મેળવવામાં આવ્યાં.

રાજકોટ જિલ્લાના કુવાડવા, નવાગામ, લોધિકા, વાંકાનેર, સિંધાવદર, મેટોડાના શૈક્ષણિક સંકુલના માધ્યમિક શાળાના ૧૮૦ ગ્રામ્ય શિક્ષકોને નિદર્શ તરીકે પસંદ થયાં. આ પાત્રો કયા કયા કાર્યમૂલ્યો પસંદ કરે છે તે જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પાત્રો પર અમલીકરણ કર્યું.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની વિગતનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની મદદથી અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યાં. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઊંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધુ મહત્ત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્ત્વ આપે છે. તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

માધ્યમિક શાળાના ગ્રામ્ય શિક્ષકોના નિદર્શનાં પાત્રોના દરેક કાર્યમૂલ્ય પસંદગી પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કુદૃઢતા તેમજ તેની સાર્થકતા કક્ષા શોધવામાં આવી. વિવિધ લાક્ષણિકતાઓની વિગત સારણી –૫.૩૦ માં રજુ કરેલ છે.

સારણી-૫.૩૦

ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રાપ્તાંકોની
લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ ® કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	મધ્યસ્થ	પ્રમાણ વિચલન	વિરૂપતા	કકુદતા
૧	નિજાનંદ	૧૧.૫૯	૧૨	૦.૭૮	-૧.૪૭૧	૦.૪૭૧
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૩.૩૧	૧૪	૧.૭૮	-૦.૩૬૩	-૧.૩૬૫
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૩.૦૬	૧૨	૧.૭૫	-૦.૦૮૯	-૧.૩૯૧
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૩.૨૮	૧૩.૫૦	૧.૬૨	-૦.૩૨૫	-૧.૩૪૬
૫	સામાજિક ફરજ	૧૩.૧૬	૧૩	૦.૯૮	-૦.૦૨૫	-૧.૬૨૦
૬	આયોજનબદ્ધતા	૧૪.૫૬	૧૫	૦.૯૮	-૨.૨૧૯	૩.૮૦૬
૭	પ્રતિષ્ઠા	૧૪.૫૪	૧૫	૦.૯૯	-૨.૧૧૧	૩.૨૧૭
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૫૪	૧૫	૦.૯૬	-૨.૦૯૫	૩.૦૪૬
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૫૭	૧૫	૦.૯૫	-૨.૨૧૭	૩.૬૯૯
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૬૨	૮	૧.૩૮	૨.૭૯૨	૧૨.૯૮૬
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૭૩	૮	૧.૭૬	૨.૮૨૬	૮.૯૫૧
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૦.૧૯	૧૦	૪.૦૬	૦.૦૫૬	-૧.૧૯૮
૧૩	લાગણીશીલતા	૧૦.૮૦	૧૨	૬.૫૭	-૦.૧૧૩	-૧.૮૭૬

સારણી - ૫.૩૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીના આધારે ગ્રામ્ય શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણી શકાય છે.

તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે આઠ કાર્યમૂલ્યો રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ અને સંસ્કારસિંચનને પસંદગીમાં અત્રતાક્રમ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૪.૫૭, ૧૪.૫૬, ૧૪.૫૪, ૧૪.૫૪, ૧૩.૩૧, ૧૩.૨૮, ૧૩.૧૬, ૧૩.૦૬ મળેલ છે. ગ્રામ્ય શિક્ષકો આ આઠ કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધુ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદના ત્રણ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્વ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૫૯, ૧૦.૮૦, અને ૧૦.૧૯ મળેલ છે. ગ્રામ્ય શિક્ષકો આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદના છેલ્લા બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતાને છેલ્લો પસંદગીક્રમ આપે છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૭૩ અને ૮.૬૨ મળેલ છે. ગ્રામ્ય શિક્ષકો આ બે કાર્યમૂલ્યને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
રાષ્ટ્રસેવા	નિજાનંદ	પડકારરૂપ કાર્ય
આયોજનબદ્ધતા	લાગણીશીલતા	સર્જનાત્મકતા
પ્રતિષ્ઠા	જૂથકાર્ય	
બોજાવગરનું કાર્ય		
સાનુકૂળ સમય		
જ્ઞાનપ્રાપ્તિ		
સામાજિકફરજ		
સંસ્કારસિંચન		

સારણી - ૫.૩૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોનો મધ્યસ્થ અનુક્રમે ૧૨, ૧૪, ૧૨, ૧૩.૫૦, ૧૩, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૮, ૮, ૧૦ અને ૧૨ છે જ્યારે પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૦.૭૮, ૧.૭૮, ૧.૭૫, ૧.૬૨, ૦.૯૮, ૦.૯૮, ૦.૯૯, ૦.૯૬, ૦.૯૫, ૧.૩૮, ૧.૭૬, ૪.૦૬ અને ૬.૫૭ હતાં.

સારણી - ૫.૩૦ માં દર્શાવ્યાં મુજબ ત્રણ કાર્યમૂલ્યો સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ અને જૂથકાર્ય ધન બાજુએ વિરૂપ હતાં તેની વિરૂપતા અનુક્રમે ૨.૭૯૨, ૨.૮૨૬ અને ૦.૦૫૬ હતી જૂથકાર્ય આંશિક વિરૂપતા ધરાવતું હતું.

બાકીનાં દસ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, અને લાગણીશીલતા ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતા. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે -૧.૪૭૧, -૦.૩૬૩, -૦.૦૮૯, -૦.૩૨૫, -૦.૦૨૫, -૨.૨૧૯, -૨.૧૧૧, -૨.૦૯૫, -૨.૨૧૭ અને -૦.૧૧૩ હતી. જેમાંથી સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ અને લાગણીશીલતા આંશિક ઋણ વિરૂપતા ધરાવતાં હતાં.

સારણી ૫.૩૦ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોની કુદૃઢતા અનુક્રમે ૦.૪૭૧, -૧.૩૬૫, -૧.૩૯૧, -૧.૩૪૬, -૧.૬૨૦, ૩.૮૦૬, ૩.૨૧૭, ૩.૦૪૬, ૩.૬૯૯, ૧૨.૯૮૬, ૮.૯૫૧, -૧.૧૯૮ અને -૧.૮૭૬ હતી. આ બધાં જ કાર્યમૂલ્યો ચર્પટકુદૃઢતા ધરાવતાં હતાં.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તાંક વિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમઘારણ હોવું એ એક આદર્શ પરિસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ થયેલ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંક વિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે. તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે. આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા બની રહેતી હોય છે. પ્રાપ્તાંક વિતરણની સમઘારણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો

ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતા કક્ષા ૧.૯૬ થી ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. ઉપરોક્ત અંકશાસ્ત્રીય માપનની વિગત સારણી – ૫.૩૧ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી – ૫.૩૧

ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને કકુદતાની સાર્થકતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	-૮.૧૩	૦.૫૮
૨	સાનુકૂળ સમય	- ૨.૦૦	- ૪.૫૨
૩	સંસ્કારસિંચન	- ૦.૪૯	- ૪.૫૯
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	-૧.૭૯	- ૪.૭૭
૫	સામાજિક ફરજ	- ૦.૧૪	- ૫.૨૩
૬	આયોજનબદ્ધતા	-૧૨.૨૫	૯.૮૪
૭	પ્રતિષ્ઠા	-૧૧.૬૬	૮.૨૦
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	-૧૧.૫૭	૭.૭૩
૯	રાષ્ટ્રસેવા	-૧૨.૨૫	૯.૫૪
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૧૫.૪૨	૩૫.૩૪
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૧૫.૬૧	૨૪.૧૩
૧૨	જૂથકાર્ય	૦.૩૧	- ૪.૦૬
૧૩	લાગણીશીલતા	- ૦.૬૨	- ૫.૯૪
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૧૮૧			
કકુદતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૩૬૦			

સારણી – ૫.૩૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી સાત કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા અને પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્યોના ક્રાંતિકગુણોત્તરનું મૂલ્ય ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યોની વિરૂપતાની દૃષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. બાકીના માંથી એક કાર્યમૂલ્ય સાનુકૂળ સમયના ક્રાંતિક ગુણોત્તરનું મૂલ્ય ૧.૯૬ કરતાં વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યના પ્રાપ્તાંકો ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. બાકીના પાંચ કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતાનાં ક્રાંતિક ગુણોત્તરોના પ્રાપ્તાંકો સાર્થક તફાવત ધરાવતા નથી. આથી આ પાંચ કાર્યમૂલ્યો વિરૂપતાની દૃષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ

હતાં.

કક્કુદતાની સાર્થકતા. સમઘારણ વલતરણની કક્કુદતા ૦.૨૬૩ છે. કક્કુદતાની સાર્થકતા તપાસવા માટે ક્રાંતલક ગુણોત્તર શોઘવામાં આવ્યા. સારણી – ૫.૩૧ માં ઢર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી બાર કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસંચન, જ્ઞાનપ્રપ્તલ, સામાજલક ફરજ , આયોજનબઢ્ઢતા, પ્રતલખ્ઢા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, ૫ડકારરૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતાનાં ક્રાંતલક ગુણોત્તરોનાં મૂલ્યો ૨.૫ૢ કરતાં વઘારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તક્ષાવત ઘરાવે છે. જયારે નલજાનંઢ કાર્યમૂલ્યના પ્રાપ્તાંકો સાર્થક તક્ષાવત ઘરવાતા નથી. આ કાર્યમૂલ્યો કક્કુદતાની ઢષ્ટલએ લગભગ સમઘારણ હતું.

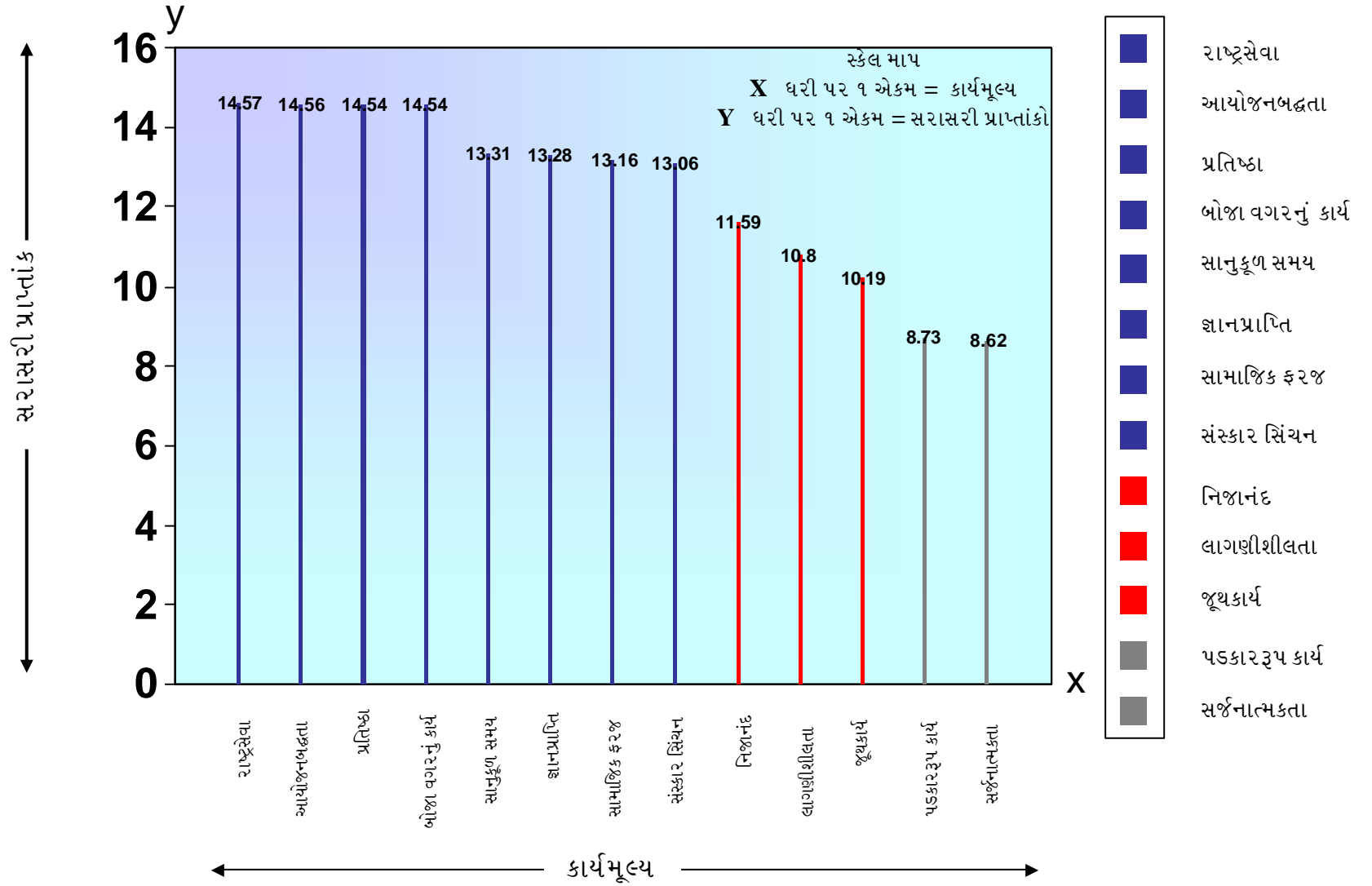
૫.૧૦.૧ ગ્રામ્ય વલસ્તારની માઢ્યમલક શાળાના શલક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય ૫સંઢગી. ગ્રામ્ય વલસ્તારની માઢ્યમલક શાળાના ૧ૢ૦ ગ્રામ્ય શલક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય ૫સંઢગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહલતી સારણી – ૫.૩૨ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ – ૫.૧૦ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી – ૫.૩૨

ગ્રામ્ય વલસ્તારની માઢ્યમલક શાળાના શલક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય ૫સંઢગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	રાષ્ટ્રસેવા	૧ૡ.૫૭
૨	આયોજનબઢ્ઢતા	૧ૡ.૫૬
૩	પ્રતલખ્ઢા	૧ૡ.૫ૡ
ૡ	બોજાવગરનું કાર્ય	૧ૡ.૫ૡ
૫	સાનુકૂળ સમય	૧૩.૩૧
૬	જ્ઞાનપ્રાપ્તલ	૧૩.૨ૢ
૭	સામાજલક ફરજ	૧૩.૧૬
ૢ	સંસ્કારસંચન	૧૩.૦૬
ૣ	નલજાનંઢ	૧૧.૫ૢ
૧૦	લાગણીશીલતા	૧૦.ૢ૦
૧૧	જૂથકાર્ય	૧૦.૧ૢ
૧૨	૫ડકારરૂપ કાર્ય	ૢ.૭૩
૧૩	સર્જનાત્મકતા	ૢ.૬૨

સારણી – ૫.૩૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શાળાનાં ગ્રામ્ય શિક્ષકો પ્રથમ આઠ કાર્યમૂલ્યો રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રપ્તિ, સામાજિક ફરજ અને સંસ્કારસિંચનને સૌથી વધારે મહત્ત્વનાં ગણે છે. બાકીનાં માંથી ત્રણ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્ય ને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણાવે છે. છેલ્લાં બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતા ને ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.



ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

૫.૧૧ શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે સંશોધકે રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ શહેરના શિક્ષકોને પસંદ કર્યાં. કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર નિદર્શના ઉત્તરો મેળવવામાં આવ્યાં.

રાજકોટ જિલ્લાના રાજકોટ શહેરના શૈક્ષણિક સંકુલના માધ્યમિક શાળાના ૩૨૦ શહેરી શિક્ષકોને નિદર્શ તરીકે પસંદ કર્યાં. આ પાત્રો કયા કયા કાર્યમૂલ્યો પસંદ કરે છે તે જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પાત્રો પર અમલીકરણ કર્યું.

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની વિગતનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની મદદથી અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યાં. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઊંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધુ મહત્ત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્ત્વ આપે છે. તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

માધ્યમિક શાળાના શહેરી શિક્ષકોના નિદર્શનાં પાત્રોનાં દરેક કાર્યમૂલ્ય પસંદગી પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કુકુદતા તેમજ તેની સાર્થકતા કક્ષા શોધવામાં આવી. વિવિધ લાક્ષણિકતાઓની વિગત સારણી –૫.૩૩ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી-૫.૩૩

શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રાપ્તાંકોની

લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ ® કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	મધ્યસ્થ	પ્રમાણ વિચલન	વિરૂપતા	કકુદતા
૧	નિજાનંદ	૧૧.૫૭	૧૨	૦.૭૫	-૧.૩૮૨	૦.૧૮૮
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૩.૨૮	૧૪	૧.૭૫	-૦.૩૪૭	-૧.૩૨૮
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૩.૧૮	૧૨	૧.૬૨	૦.૦૨૧	-૧.૫૬૧
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૩.૨૬	૧૩	૧.૭૮	-૦.૩૪૧	-૧.૩૫૬
૫	સામાજિક ફરજ	૧૩.૭૩	૧૫	૧.૫૮	-૦.૬૧૪	-૧.૩૩૮
૬	આયોજનબદ્ધતા	૧૪.૪૬	૧૫	૧.૦૪	-૧.૮૪૭	૨.૧૩૫
૭	પ્રતિષ્ઠા	૧૪.૫૨	૧૫	૦.૮૮	-૨.૦૧૮	૨.૮૪૫
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૫૩	૧૫	૧.૦૦	-૨.૦૩૦	૨.૮૦૫
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૫૦	૧૫	૧.૦૨	-૧.૮૨૫	૨.૩૮૩
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૬૮	૮	૧.૨૨	૨.૮૫૫	૧૦.૮૬૨
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૧	૮	૧.૪૮	૨.૬૫૧	૭.૩૧૮
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૦.૨૫	૧૦	૧.૭૮	૦.૦૨૭	-૧.૨૦૪
૧૩	લાગણીશીલતા	૧૧.૭૫	૧૨	૩.૧૭	-૦.૧૩૩	-૧.૮૩૮

સારણી - ૫.૩૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીના આધારે શહેરી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણી શકાય છે.

તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે આઠ કાર્યમૂલ્યો બોજાવગરનું કાર્ય, પ્રતિષ્ઠા, રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, સામાજિક ફરજ, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ અને સંસ્કારસિંચન ને પસંદગીમાં અગ્રતાક્રમ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૪.૫૩, ૧૪.૫૨, ૧૪.૫૦, ૧૪.૪૬, ૧૩.૭૩, ૧૩.૨૮, ૧૩.૨૬, ૧૩.૧૮ મળેલ છે. શહેરી શિક્ષકો આ આઠ કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધું મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો લાગણીશીલતા, નિજાનંદ અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્વ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૭૫, ૧૧.૫૭ અને ૧૦.૨૫ મળેલ છે. શહેરી શિક્ષકો આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદનાં છેલ્લાં બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતાને છેલ્લો પસંદગી ક્રમ

આપે છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૮૧ અને ૮.૬૮ મળેલ છે. શહેરી શિક્ષકો આ બે કાર્યમૂલ્યને ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.

કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
બોજાવગરનું કાર્ય પ્રતિષ્ઠા રાષ્ટ્રસેવા આયોજનબદ્ધતા સામાજિકફરજ સાનુકૂળ સમય જ્ઞાનપ્રાપ્તિ સંસ્કારસિંચન	લાગણીશીલતા નિજાનંદ જૂથકાર્ય	પડકારરૂપ કાર્ય સર્જનાત્મકતા

સારણી - ૫.૩૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોનો મધ્યસ્થ અનુક્રમે ૧૨, ૧૪, ૧૨, ૧૩, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૮, ૮, ૧૦ અને ૧૨ છે જ્યારે પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૦.૭૫, ૧.૭૫, ૧.૬૨, ૧.૭૯, ૧.૫૮, ૧.૦૪, ૦.૯૯, ૧.૦૦, ૧.૦૨, ૧.૨૨, ૧.૪૯, ૧.૭૮ અને ૩.૧૭ હતાં.

સારણી - ૫.૩૩ માં દર્શાવ્યાં મુજબ ચાર કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય અને જૂથકાર્ય ધન બાજુએ વિરૂપ હતાં તેની વિરૂપતા અનુક્રમે ૦.૦૨૧, ૨.૯૫૫, ૨.૬૫૧, ૦.૦૨૭ હતી જેમાંથી સંસ્કારસિંચન અને જૂથકાર્ય આંશિક ધન વિરૂપતા ધરાવતાં હતાં.

બાકીનાં નવ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, અને લાગણીશીલતા ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતાં. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે -૧.૩૮૨, -૦.૩૪૭, -૦.૩૪૧, -૦.૬૧૪, -૧.૮૪૭, -૨.૦૧૯, -૨.૦૩૦, -૧.૯૨૫ અને -૦.૧૩૩ હતી. જેમાંથી લાગણીશીલતા આંશિક ઋણ વિરૂપતા ધરાવતું હતું.

સારણી ૫.૩૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોની કુદૃઢતા અનુક્રમે ૦.૧૯૯, -૧.૩૨૯, -૧.૫૬૧, -૧.૩૫૬, -૧.૩૩૯, ૨.૧૩૫, ૨.૮૪૫, ૨.૮૦૫, ૨.૩૮૩, ૧૦.૯૬૨, ૭.૩૧૮, -૧.૨૦૪, -૧.૮૩૯ હતી. જેમાંથી નિજાનંદ કાર્યમૂલ્ય કૂટકકૂદ કકૂદતા ધરાવતું હતું. આ સિવાયનાં બધાં જ કાર્યમૂલ્યો ચર્પટકકૂદતા ધરાવતાં હતાં.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તાંક વિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમઘારણ હોવું એ એક આદર્શ પરિસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંક વિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે. તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે. આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા બની રહેતી હોય છે. પ્રાપ્તાંક વિતરણની સમઘારણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતા કક્ષા ૧.૯૬ થી ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. ઉપરોક્ત અંકશાસ્ત્રીય માપનની વિગત સારણી - ૫.૩૪ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૩૪

શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને

કકુદતાની સાર્થકતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	-૧૦.૧૬	-૦.૨૪
૨	સાનુકૂળ સમય	-૨.૫૫	-૫.૮૫
૩	સંસ્કારસિંચન	૦.૧૫	-૬.૭૧
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	-૨.૫૧	-૫.૮૫
૫	સામાજિક ફરજ	-૪.૫૧	-૫.૮૮
૬	આયોજનબદ્ધતા	-૧૩.૫૮	૬.૮૮
૭	પ્રતિષ્ઠા	-૧૪.૮૪	૮.૪૮
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	-૧૪.૮૩	૮.૩૪
૯	રાષ્ટ્રસેવા	-૧૪.૧૫	૭.૭૮
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૨૧.૭૨	૩૮.૩૩
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૧૮.૪૮	૨૫.૮૪
૧૨	જૂથકાર્ય	૦.૨૦	-૫.૩૮
૧૩	લાગણીશીલતા	-૦.૮૮	-૭.૭૩
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૧૩૬			
કકુદતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૨૭૨			

સારણી - ૫.૩૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી આઠ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા અને પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્યોના ક્રાંતિકગુણોત્તરનું મૂલ્ય ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો વિરૂપતાની

દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. બાકીના માંથી બે કાર્યમૂલ્ય સાનુકૂળ સમય અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિના ક્રાંતિક ગુણોત્તરનાં મૂલ્યો ૧.૮૬ કરતા વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યો વિરૂપતાની દષ્ટિએ ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. બાકીનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોના ક્રાંતિક ગુણોત્તરોના પ્રાપ્તાંકો સાર્થક તફાવત ધરાવતા નથી. એટલે કે આ કાર્યમૂલ્યો વિરૂપતાની દષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતાં.

કુદતાની સાર્થકતા. સમઘારણ વિતરણની કુદતા ૦.૨૬૩ છે. કુદતાની સાર્થકતા તપાસવા માટે ક્રાંતિક ગુણોત્તર શોધવામાં આવ્યા. સારણી – ૫.૩૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી બાર કાર્યમૂલ્યોના ક્રાંતિક ગુણોત્તરોનું મૂલ્ય ૨.૫૮ કરતા વધારે મળે છે. જે કાર્યમૂલ્યો આ પ્રમાણે હતાં. સાનુકૂળ સમય, સંસ્કાર સિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતાનાં હતા. આ કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તાંકો કુદતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. એક કાર્યમૂલ્ય નિજાનંદ કુદતાની દષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતું.

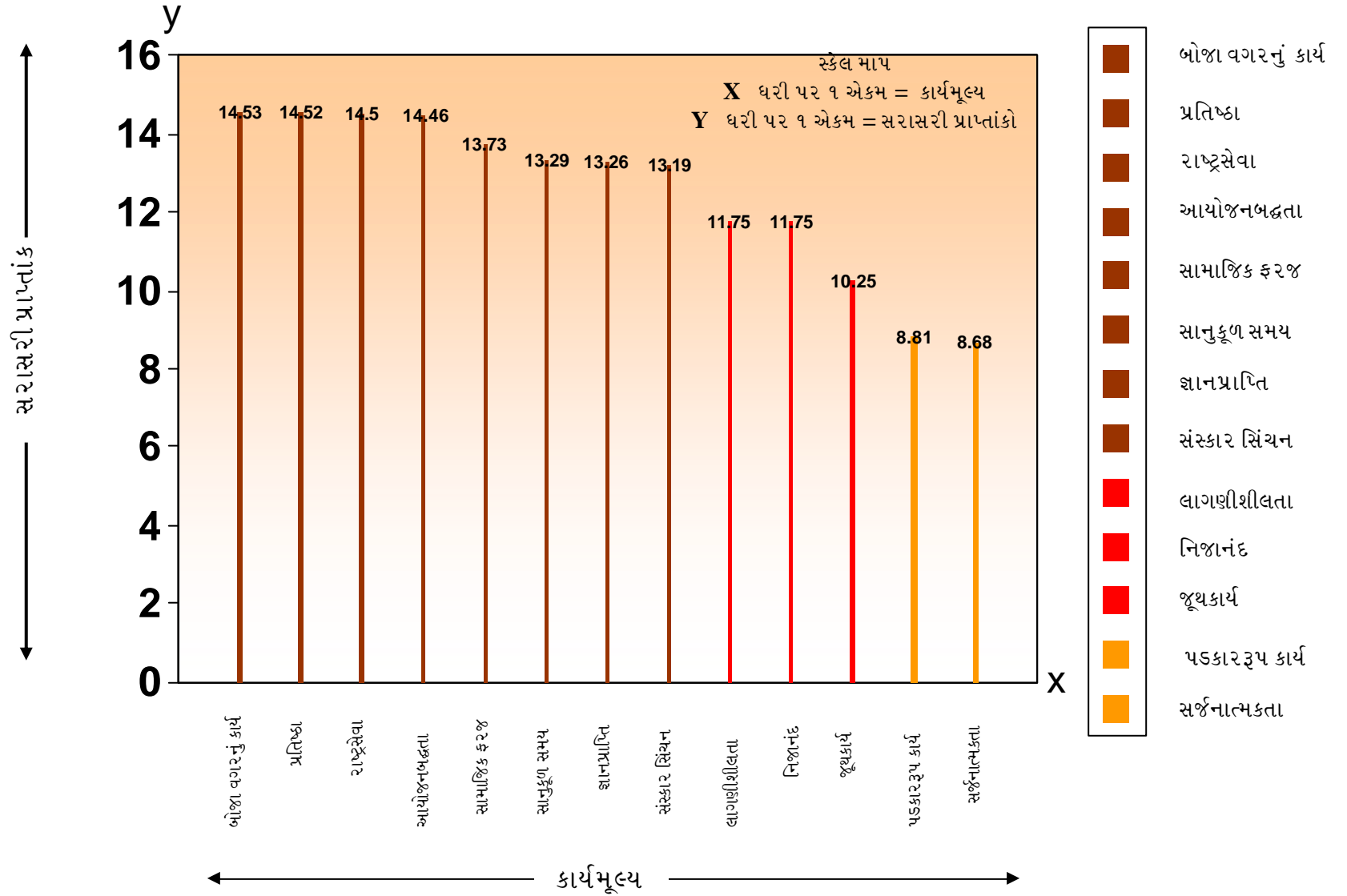
૫.૧૧.૧ શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી. શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના ૩૨૦ શહેરી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઊતરતા ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહિતી સારણી – ૫.૩૫ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ – ૫.૧૧ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૫.૩૫

શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૫૩
૨	પ્રતિષ્ઠા	૧૪.૫૨
૩	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૫૦
૪	આયોજનબદ્ધતા	૧૪.૪૬
૫	સામાજિક ફરજ	૧૩.૭૩
૬	સાનુકૂળ સમય	૧૩.૨૮
૭	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૩.૨૬
૮	સંસ્કારસિંચન	૧૩.૧૮
૯	લાગણીશીલતા	૧૧.૭૫
૧૦	નિજાનંદ	૧૦.૫૭
૧૧	જૂથકાર્ય	૧૦.૨૫
૧૨	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૧
૧૩	સર્જનાત્મકતા	૮.૬૮

સારણી - ૫.૩૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ માધ્યમિક શાળાના શહેરી શિક્ષકો પ્રથમ આઠ કાર્યમૂલ્યો બોજાવગરનું કાર્ય, પ્રતિષ્ઠા, રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, સામાજિક ફરજ, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, અને સંસ્કારસિંચનને સૌથી વધારે મહત્વનાં ગણે છે. ત્યારબાદનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો લાગણીશીલતા, નિજાનંદ અને જૂથકાર્ય ને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે. છેલ્લા બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતા ને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.



શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

૫.૧૨ તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ

તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય જાણવા માટે સંશોધકે રાજકોટ જિલ્લાના (વાંકાનેર, ગોડલ, મોરબી, ધોરાજી, ઉપલેટા) તાલુકાના શિક્ષકોને પસંદ કર્યા. કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર નિદર્શના ઉત્તરો મેળવવામાં આવ્યા.

રાજકોટ જિલ્લાના વાંકાનેર, ગોડલ, મોરબી, ધોરાજી, ઉપલેટા તાલુકાના શૈક્ષણિક સંકુલના માધ્યમિક શાળાના ૨૦૦ શિક્ષકોને નિદર્શ તરીકે પસંદ કર્યા. આ પાત્રો કયા કયા કાર્યમૂલ્યો પસંદ કરે છે તે જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનું પાત્રો પર અમલીકરણ કર્યું.

કાર્યમૂલ્યસંશોધનિકાના દરેક વિધાન અંગે પાત્રોએ આપેલ પ્રતિભાવના આધારે ગુણાંકન કરી તેર કાર્યમૂલ્ય અંગેની પ્રાપ્ત થયેલ માહિતીની વિગતનું પૃથક્કરણ તૈયાર કર્યું. પ્રયોજકે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં SPSS પ્રોગ્રામની મદદથી અંકશાસ્ત્રીય લાક્ષણિકતાઓ મેળવી અર્થઘટનો તારવ્યા. જે કાર્યમૂલ્યનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક ઉંચો મળે તે કાર્યમૂલ્યને પાત્રો વધુ મહત્ત્વ આપે છે અને જેનો સરાસરી પ્રાપ્તાંક નીચો મળે તેને ઓછું મહત્ત્વ આપે છે. તેમ નિર્ણય તારવી શકાય. આમ સરાસરી પરથી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણી શકાય.

માધ્યમિક શાળાના તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના નિદર્શનાં પાત્રોનાં દરેક કાર્યમૂલ્યપસંદગી પ્રાપ્તાંકોની લાક્ષણિકતાઓ જાણવા માટે સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણવિચલન, વિરૂપતા અને કકુદતા તેમજ તેની સાર્થકતા કક્ષા શોધવામાં આવી. વિવિધ લાક્ષણિકતાઓની વિગત સારણી –૫.૩૬ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી-૫.૩૬

તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રાપ્તાંકોની

લાક્ષણિકતાઓ

ક્રમ	લાક્ષણિકતાઓ ® કાર્યમૂલ્યો -	સરાસરી	મધ્યસ્થ	પ્રમાણ વિચલન	વિરૂપતા	કુદ્દતા
૧	નિજાનંદ	૧૧.૬૦	૧૨	૦.૭૨	-૧.૪૮૩	૦.૫૬૫
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૩.૪૬	૧૫	૧.૭૬	-૦.૫૫૪	-૧.૧૮૬
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૪.૮૮	૧૫	૦.૪૮	-૫.૦૩૩	૨૬.૨૫૮
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૩.૩૪	૧૪	૧.૭૮	-૦.૩૮૪	-૧.૩૬૬
૫	સામાજિક ફરજ	૧૩.૧૭	૧૨	૧.૬૪	-૦.૦૨૦	-૧.૪૭૮
૬	આયોજનબદ્ધતા	૧૪.૫૨	૧૫	૦.૯૯	-૨.૦૫૧	૩.૦૮૦
૭	પ્રતિષ્ઠા	૧૪.૫૨	૧૫	૦.૯૯	-૧.૯૮૭	૨.૬૮૨
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૫૬	૧૫	૦.૯૯	-૨.૧૪૧	૩.૧૯૮
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૫૬	૧૫	૦.૯૭	-૨.૨૦૬	૩.૭૩૮
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૬	૯	૧.૦૧	૨.૬૯૯	૧૨.૧૦૭
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૮	૮	૧.૫૬	૨.૫૨૫	૬.૫૮૭
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૦.૨૯	૧૧	૧.૭૨	-૦.૧૩૩	-૧.૬૫૪
૧૩	લાગણીશીલતા	૧૦.૮૮	૧૨	૪.૨૦	-૦.૧૦૯	-૧.૯૨૨

સારણી - ૫.૩૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીના આધારે તાલુકા વિસ્તારનાં શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી જાણી શકાય છે.

તેર કાર્યમૂલ્યોની સરાસરી પરથી કહી શકાય કે આઠ કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ અને સામાજિક ફરજને પસંદગીમાં અગ્રતા ક્રમ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૪.૮૮, ૧૪.૫૬, ૧૪.૫૬, ૧૪.૫૨, ૧૪.૫૨, ૧૩.૪૬, ૧૩.૩૪, ૧૩.૧૭ મળેલ છે. તાલુકા વિસ્તારનાં શિક્ષકો આ આઠ કાર્યમૂલ્યોને સૌથી વધુ મહત્ત્વનાં ગણે છે.

ત્યાર બાદનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્ત્વ આપવામાં આવેલ છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૬૦, ૧૦.૮૮ અને ૧૦.૨૯ મળેલ છે. તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકો આ ત્રણ કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણે છે.

ત્યારબાદનાં છેલ્લા બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતાને છેલ્લો પસંદગીક્રમ

આપે છે. તેની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૮૮ અને ૮.૭૬ મળેલ છે. તાલુકા વિસ્તારનાં શિક્ષકો આ બે કાર્યમૂલ્યને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

વધુ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	મધ્યમ પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો	ઓછી પસંદગીનાં કાર્યમૂલ્યો
સંસ્કારસિંચન	નિજાનંદ	પડકારરૂપ કાર્ય
બોજાવગરનું કાર્ય	લાગણીશીલતા	સર્જનાત્મકતા
રાષ્ટ્રસેવા	જૂથકાર્ય	
આયોજનબદ્ધતા		
પ્રતિષ્ઠા		
સાનુકૂળ સમય		
જ્ઞાનપ્રાપ્તિ		
સામાજિકફરજ		

સારણી - ૫.૩૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોનો મધ્યસ્થ અનુક્રમે ૧૨, ૧૫, ૧૫, ૧૪ ૧૨, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૧૫, ૮, ૮, ૧૧ અને ૧૨ છે. જ્યારે પ્રમાણ વિચલન અનુક્રમે ૦.૭૨, ૧.૭૬, ૦.૪૮, ૧.૭૮, ૧.૬૪, ૦.૯૯, ૦.૯૯, ૦.૯૯, ૦.૯૭, ૧.૦૧, ૧.૫૬, ૧.૭૨ અને ૪.૨૦ હતા.

સારણી - ૫.૩૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ બે કાર્યમૂલ્યો સર્જનાત્મકતા અને પડકારરૂપ કાર્ય ધન બાજુએ વિરૂપ હતાં તેની વિરૂપતા અનુક્રમે ૨.૬૯૯ અને ૨.૫૨૫ હતી.

બાકીનાં અગીયાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા ઋણ બાજુએ વિરૂપ હતાં. તેની વિરૂપતા અનુક્રમે -૧.૪૮૩, -૦.૫૫૪, -૫.૦૩૩, -૦.૩૮૪, -૦.૦૨૦, -૨.૦૫૧, -૧.૯૮૭, -૨.૧૪૧, -૨.૨૦૬, -૦.૧૩૩, -૦.૧૦૯ હતી. જેમાંથી સામાજિક ફરજ અને લાગણીશીલતા આંશિક ઋણ વિરૂપતા ધરાવતાં હતાં.

સારણી ૫.૩૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યોની કુદ્દતા અનુક્રમે ૦.૫૬૫, -૧.૧૮૬, ૨૬.૨૫૮, -૧.૩૬૬, -૧.૪૭૮, ૩.૦૮૦, ૨.૬૮૨, ૩.૧૯૮, ૩.૭૩૮, ૧૨.૧૦૭, ૬.૫૮૭, -૧.૬૫૪, -૧.૯૨૨ હતી. આ બધાં જ કાર્યમૂલ્યો ચર્પટકુદ્દતા ધરાવતાં હતાં.

વિરૂપતાની સાર્થકતા. પ્રાપ્તાંક વિતરણ સંપૂર્ણરૂપે સમઘારણ હોવું એ એક આદર્શ પરિસ્થિતિ છે. વ્યવહારમાં આવું આદર્શ વિતરણ પ્રાપ્ત થતું નથી. તેથી સંશોધકો પોતાને પ્રાપ્ત થયેલ પ્રાપ્તાંક વિતરણ આદર્શની કેટલું નજીક છે. તે જાણવા ઉત્સુક હોય છે. આદર્શ સાથેની તુલના એક અનિવાર્ય આવશ્યકતા બની રહેતી હોય છે. પ્રાપ્તાંક વિતરણની સમઘારણતા ચકાસવા માટે વિતરણની વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર ચકાસવામાં આવ્યો. સાર્થકતા કક્ષા ૧.૯૬ થી ૨.૫૮ સ્વીકારવામાં આવી. ઉપરોક્ત અંકશાસ્ત્રીય માપનની વિગત સારણી - ૫.૩૭ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૫.૩૭

તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની વિરૂપતા અને

કકુદતાની સાર્થકતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	વિરૂપતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર	કકુદતાનો ક્રાંતિક ગુણોત્તર
૧	નિજાનંદ	-૮.૬૨	૦.૮૮
૨	સાનુકૂળ સમય	-૩.૨૨	-૪.૨૪
૩	સંસ્કારસિંચન	-૨૯.૨૬	૭૬.૦
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	-૨.૨૩	-૪.૭૬
૫	સામાજિક ફરજ	-૦.૧૨	-૫.૦૯
૬	આયોજનબદ્ધતા	-૧૧.૯૨	૮.૨૪
૭	પ્રતિષ્ઠા	-૧૧.૫૫	૭.૦૭
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	-૧૨.૪૫	૮.૫૮
૯	રાષ્ટ્રસેવા	-૧૨.૮૨	૧૦.૧૬
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૧૫.૬૯	૩૪.૬૩
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૧૪.૬૮	૧૮.૪૯
૧૨	જૂથકાર્ય	-૦.૭૭	-૫.૬૦
૧૩	લાગણીશીલતા	-૦.૬૩	-૬.૪૦
વિરૂપતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૧૭૨			
કકુદતાની પ્રમાણભૂલ = ૦.૩૪૨			

સારણી - ૫.૩૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી નવ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા અને પડકારરૂપ કાર્યના ક્રાંતિકગુણોત્તરનું મૂલ્ય ૨.૫૮ કરતાં વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યોનાં પ્રાપ્તાંકો

વિરૂપતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. એક કાર્યમૂલ્ય જ્ઞાનપ્રાપ્તિના ક્રાંતિક ગુણોત્તરનું મૂલ્ય -૨.૨૩ મળેલ છે જે ૧.૮૬ કરતા વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્ય વિરૂપતાની દષ્ટિએ ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે અને બાકીનાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો સામાજિક ફરજ, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોનાં ક્રાંતિક ગુણોત્તરોના મૂલ્યો સાર્થક તફાવત ધરાવતાં નથી. આથી આ ત્રણ કાર્યમૂલ્ય વિરૂપતાની દષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતાં.

કુકુદતાની સાર્થકતા. સમઘારણ વિતરણની કુકુદતા ૦.૨૬૩ છે. કુકુદતાની સાર્થકતા તપાસવા માટે ક્રાંતિક ગુણોત્તર શોધવામાં આવ્યા. સારણી - ૫.૩૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી બાર કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતાનાં ક્રાંતિક ગુણોત્તરોનું મૂલ્ય ૨.૫૮ કરતા વધારે હોવાથી આ કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તાંકો કુકુદતાની દષ્ટિએ ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. જ્યારે એક કાર્યમૂલ્ય નિજાનંદનાં ક્રાંતિક ગુણોત્તરનું મૂલ્ય ૦.૮૮ હોવાથી તે કુદતાની દષ્ટિએ લગભગ સમઘારણ હતું.

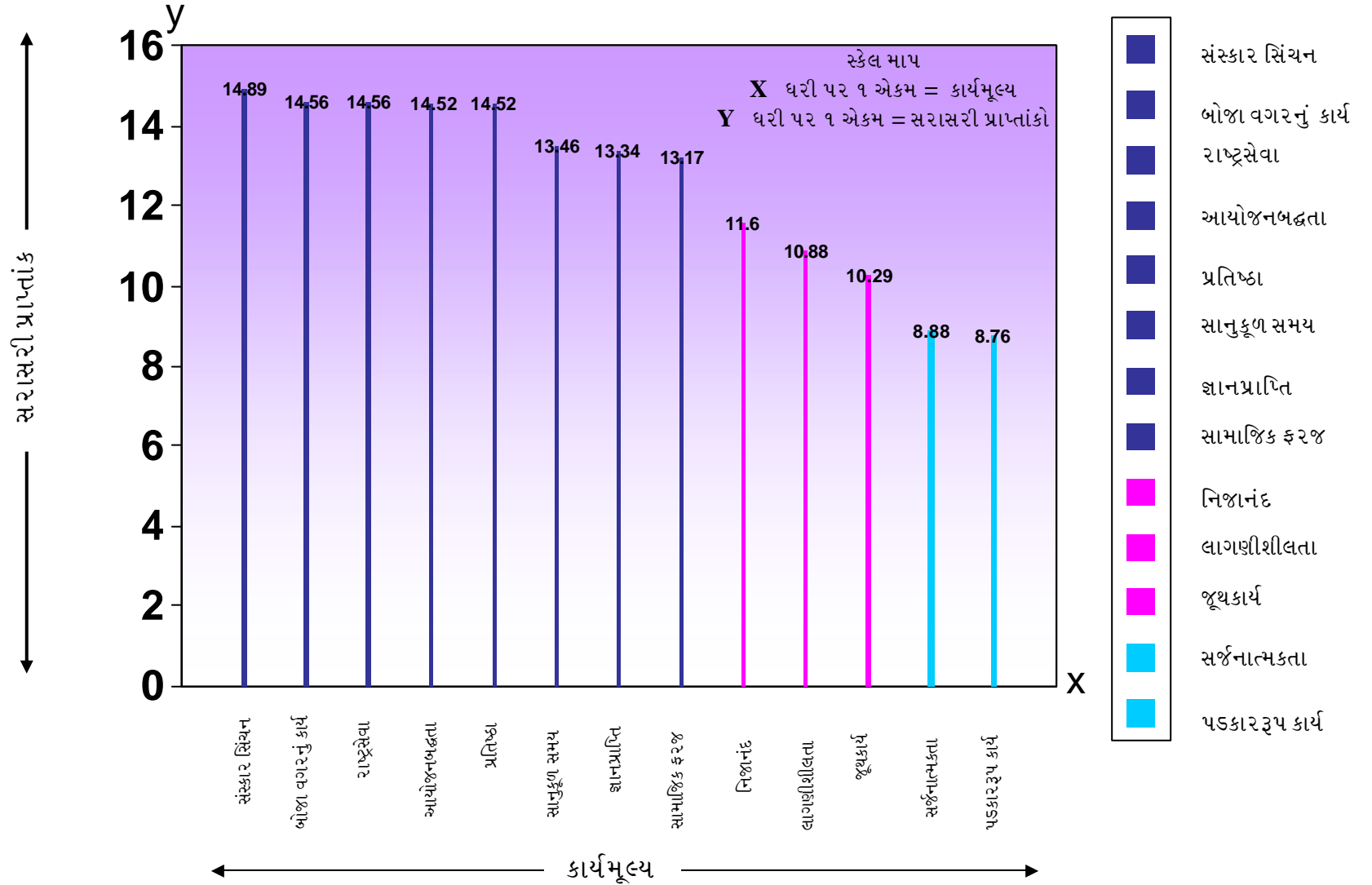
૫.૧૨.૧ તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યપસંદગી. તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના ૨૦૦ શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યની પસંદગી જાણવા માટે તેર કાર્યમૂલ્યોની પ્રાપ્ત થયેલ સરાસરીને ઉત્તરતાં ક્રમમાં ગોઠવવામાં આવી. જેની માહિતી સારણી - ૫.૩૮ માં રજૂ કરવામાં આવેલ છે. અને તેની આલેખાત્મક રજૂઆત આલેખ - ૫.૧૨ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૫.૩૮

તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સરાસરી આંક
૧	સંસ્કાર સિંચન	૧૪.૮૯
૨	બોજાવગરનું કાર્ય	૧૪.૫૬
૩	રાષ્ટ્રસેવા	૧૪.૫૬
૪	આયોજનબદ્ધતા	૧૪.૫૨
૫	પ્રતિષ્ઠા	૧૪.૫૨
૬	સાનુકૂળ સમય	૧૩.૪૬
૭	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૩.૩૪
૮	સામાજિક ફરજ	૧૩.૧૭
૯	નિજાનંદ	૧૧.૬૦
૧૦	લાગણીશીલતા	૧૦.૮૮
૧૧	જૂથકાર્ય	૧૦.૨૯
૧૨	પડકારરૂપ કાર્ય	૮.૮૮
૧૩	સર્જનાત્મકતા	૮.૭૬

સારણી - ૫.૩૮ માં દર્શાવ્યા મુજબ તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો પ્રથમ આઠ કાર્યમૂલ્યો સંસ્કાર સિંચન, બોજાવગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, અને સામાજિક ફરજ ને સૌથી વધારે મહત્વના ગણે છે. ત્યારબાદના ત્રણ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્ય ને મધ્યમ મહત્વના ગણે છે. જ્યારે છેલ્લા બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતા ને ઓછા મહત્વના ગણે છે.



તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

૫.૧૩ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

પ્રથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો વિવિધ ૧૩ કાર્યમૂલ્યો માટે પસંદગીમાં કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને પસંદગીમાં અગ્રતા આપે છે તેની વિગત સારણી - ૫.૩૯ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૫.૩૯

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	પ્રાથમિક શિક્ષકોની મહત્ત્વ કક્ષા	માધ્યમિક શિક્ષકોની મહત્ત્વકક્ષા
૧	નિજાનંદ	ઓછું	મધ્યમ
૨	સાનુકૂળ સમય	મધ્યમ	વધુ
૩	સંસ્કારસિંચન	મધ્યમ	વધુ
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	મધ્યમ	વધુ
૫	સામાજિક ફરજ	મધ્યમ	વધુ
૬	આકર્ષક લાભ	વધુ	—
૭	આયોજનબદ્ધતા	—	વધુ
૮	સલામતી	વધુ	—
૯	પ્રતિષ્ઠા	—	વધુ
૧૦	બોજાવગરનું કાર્ય	મધ્યમ	વધુ
૧૧	રાષ્ટ્રસેવા	વધુ	વધુ
૧૨	સર્જનાત્મકતા	ઓછું	ઓછું
૧૩	પડકારરૂપ કાર્ય	ઓછું	ઓછું
૧૪	જૂથકાર્ય	મધ્યમ	મધ્યમ
૧૫	લાગણીશીલતા	ઓછું	મધ્યમ

સારણી - ૫.૩૯ માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો જુદાં જુદાં તેર કાર્યમૂલ્યોને કેટલું મહત્ત્વ આપે છે તે જાણી શકાય છે.

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો આકર્ષક લાભ, સલામતી અને રાષ્ટ્રસેવાને સૌથી વધારે મહત્ત્વના ગણે છે. જ્યારે સાનુકૂળ સમય, સંસ્કાર સિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, બોજા વગરનું કાર્ય અને જૂથ કાર્યને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણે છે. અને છેલ્લાં ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય અને લાગણીશીલતાને ઓછાં મહત્ત્વના દર્શાવે છે.

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો સાનુકૂળ સમય, સંસ્કાર સિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજા વગરનું કાર્ય અને રાષ્ટ્રસેવાને વધારે મહત્વના ગણે છે. જ્યારે નિજાનંદ, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે. છેલ્લાં બે કાર્યમૂલ્યો સર્જનાત્મકતા અને પડકારરૂપ કાર્યમૂલ્યોને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

પ્રકરણ - ૬

માહિતીનું પૃથક્કરણ અને અર્થઘટન:

ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી

પ્રસ્તુત અભ્યાસ દ્વારા રાજકોટ જિલ્લાના પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય અંગેની પસંદગી મેળવવામાં આવી. નમૂનાનાં પોત્રોની જાતીયતા અને રહેણાક વિસ્તારના સંદર્ભમાં પસંદગી ભેદ જાણવા માટે સંશોધકે ઉત્કલ્પનાઓ રચી હતી. પ્રસ્તુત પ્રકરણમાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યોના અભ્યાસ અંગે જે ઉત્કલ્પનાઓ રચી હતી તે ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી અંગેની વિગત રજૂ કરેલ છે.

૬.૧ પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા

પ્રાથમિક શાળાના ૩૩૦ પુરુષ શિક્ષકો અને ૩૭૦ સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર તેર કાર્યમૂલ્યો માટેના પસંદગી પ્રાપ્તકો મળ્યા. આંકડાશાસ્ત્રીય ગણતરીના SPSS પ્રોગ્રામ દ્વારા અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરીને પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય માટેના સરેરાશ કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તકો વચ્ચેના તફાવતની સાર્થકતા ચકાસવા t - ગુણોત્તર મેળવવામાં આવ્યો. આ t - ગુણોત્તરની મદદથી ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી કરવામાં આવી. સાર્થકતા માટે ૧.૯૬ કરતાં વધારે t - મૂલ્ય માટે ૦.૦૫ કક્ષાએ અને ૨.૫૮ કરતાં વધારે t - મૂલ્ય માટે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થકતાની કક્ષા સ્વીકારવામાં આવી. પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યો પરત્વેના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તકોની સરાસરી, પ્રમાણ વિચલન અને t - ગુણોત્તર સારણી - ૬.૧ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૬.૧

પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની

પસંદગીમાં તિન્નતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	સંખ્યા	જાતીયતા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	t
૧	નિજાનંદ	૩૩૦	પુરુષ	૮.૮૨	૦.૮૦	૦.૮૭
		૩૭૦	સ્ત્રી	૮.૮૭	૦.૭૫	
૨	સાનુકૂળ સમય	૩૩૦	પુરુષ	૧૧.૬૭	૦.૬૮	૦.૩૧
		૩૭૦	સ્ત્રી	૧૧.૬૫	૦.૮૮	
૩	સંસ્કારસિંચન	૩૩૦	પુરુષ	૧૧.૮૧	૦.૭૬	૦.૫૩
		૩૭૦	સ્ત્રી	૧૧.૭૭	૦.૮૮	
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૩૩૦	પુરુષ	૧૧.૮૨	૦.૫૬	૧.૫૬
		૩૭૦	સ્ત્રી	૧૧.૭૫	૦.૫૮	
૫	સામાજિક ફરજ	૩૩૦	પુરુષ	૧૧.૭૫	૦.૬૪	૨.૫૬*
		૩૭૦	સ્ત્રી	૧૧.૮૮	૦.૭૬	
૬	આકર્ષક લાભ	૩૩૦	પુરુષ	૧૪.૮૩	૦.૫૭	૨.૮૭**
		૩૭૦	સ્ત્રી	૧૪.૮૪	૦.૩૨	
૭	સલામતી	૩૩૦	પુરુષ	૧૪.૮૪	૦.૬૨	૦.૮૬
		૩૭૦	સ્ત્રી	૧૪.૭૮	૦.૬૮	
૮	બોજા વગરનું કાર્ય	૩૩૦	પુરુષ	૬.૮૩	૧.૮૧	૬૧.૫૫**
		૩૭૦	સ્ત્રી	૧૪.૩૩	૧.૧૮	
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૩૩૦	પુરુષ	૧૪.૬૫	૦.૮૮	૨.૧૦*
		૩૭૦	સ્ત્રી	૧૪.૭૮	૦.૭૨	
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૩૩૦	પુરુષ	૮.૭૮	૦.૪૮	૦.૫૫
		૩૭૦	સ્ત્રી	૮.૭૬	૦.૪૫	
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૩૩૦	પુરુષ	૮.૭૮	૦.૪૮	૧.૮૭
		૩૭૦	સ્ત્રી	૮.૮૪	૦.૪૩	
૧૨	જૂથકાર્ય	૩૩૦	પુરુષ	૧૪.૬૪	૦.૮૭	૧૧૦.૮૮**
		૩૭૦	સ્ત્રી	૬.૩૮	૧.૧૦	
૧૩	લાગણીશીલતા	૩૩૦	પુરુષ	૬.૮૭	૦.૮૪	૦.૦૩૭૦
		૩૭૦	સ્ત્રી	૬.૪૭	૦.૮૧	

* ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક ** ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી - ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યો માટેના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના સરાસરી પ્રાપ્તોંકો પૈકી પાંચ કાર્યમૂલ્યો માટેના સરાસરી પ્રાપ્તોંકો સાર્થક તફાવત વ્યકત કરે છે. જ્યારે આઠ કાર્યમૂલ્યો પરના સરાસરી પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત નથી. પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યો સાટેની પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગી પરથી ઉત્કલ્પનાની ચકાસણીની વિગત નીચે મુજબ છે.

ઉત્કલ્પના : ૧ સારણી - ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ નિજાનંદ કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તોંકો અનુક્રમે ૮.૮૨ અને ૮.૮૭ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૦.૮૭ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે સ્ત્રી શિક્ષકો અને પુરુષ શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના નિજાનંદ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૨ સારણી - ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તોંકો અનુક્રમે ૧૧.૬૭ અને ૧૧.૬૫ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૦.૩૧ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૩ સારણી - ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તોંકો અનુક્રમે ૧૧.૮૧ અને ૧૧.૭૭ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૦.૫૩ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૪ સારણી - ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તોંકો અનુક્રમે ૧૧.૮૨ અને ૧૧.૭૫ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૧.૫૬ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે

પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૫ સારણી - ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૧૧.૭૫ અને ૧૧.૮૮ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૨.૫૬ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૬ સારણી - ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૧૪.૮૩ અને ૧૪.૮૪ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૨.૮૭ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના આકર્ષક કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૭ સારણી - ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ સલામતી કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૧૪.૮૪ અને ૧૪.૭૯ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૦.૮૬ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સલામતી કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૮ સારણી - ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ જોવા વગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૬.૮૩ અને ૧૪.૩૩ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૬૧.૫૫ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો

અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના બોજા વગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૯ સારણી — ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૧૪.૬૫ અને ૧૪.૭૮ મળેલ છે. જ્યારે t — મૂલ્ય ૨.૧૦ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૧૦ સારણી — ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૮.૭૮ અને ૮.૭૬ મળેલ છે. જ્યારે t — મૂલ્ય ૦.૫૫ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૧૧ સારણી — ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૮.૭૮ અને ૮.૮૪ મળેલ છે. જ્યારે t — મૂલ્ય ૧.૮૭ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૧૨ સારણી — ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૧૪.૬૪ અને ૬.૩૯ મળેલ છે. જ્યારે t — મૂલ્ય ૧૧૦.૮૯ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી

શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવાં મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૧૩ સારણી – ૬.૧ માં દર્શાવ્યા મુજબ લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૬.૪૭ અને ૬.૪૭ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૦.૦૩૭૦ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

૬.૨ માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા

માધ્યમિક શાળાના ૩૩૦ પુરુષ શિક્ષકો અને ૩૭૦ સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર તેર કાર્યમૂલ્યો માટેની પસંદગીના પ્રાપ્તિઓ મેળવ્યા બાદ આંકડાશાસ્ત્રીય ગણતરીના SPSS પ્રોગ્રામ દ્વારા અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરી સરાસરી, મધ્યસ્થ, પ્રમાણ વિચલન અને t – મૂલ્યો મેળવવામાં આવ્યાં. આ t – મૂલ્યોની મદદથી સાર્થકતાની ચકાસણી કરવામાં આવી. સાર્થકતા માટે ૧.૯૬ અને ૨.૫૮ ની સાર્થકતા કક્ષા સ્વીકારવામાં આવી. પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યો પરત્વેના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તિઓની સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને t – ગુણોત્તર સારણી – ૬.૨ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૬.૨

માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની

પસંદગીમાં ભિન્નતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	જાતીયતા	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણવિચલન	t
૧	નિજાનંદ	પુરુષ	૩૩૦	૧૧.૬૨	૦.૭૧	૧.૧૦
		સ્ત્રી	૩૭૦	૧૧.૫૬	૦.૭૬	
૨	સાનુકૂળ સમય	પુરુષ	૩૩૦	૧૧.૭૦	૧.૦૫	૪૭.૩૮**
		સ્ત્રી	૩૭૦	૧૪.૮૦	૦.૫૯	
૩	સંસ્કારસંચિન	પુરુષ	૩૩૦	૧૪.૭૬	૦.૭૧	૨૩.૫૪**
		સ્ત્રી	૩૭૦	૧૨.૬૪	૦.૫૭	
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	પુરુષ	૩૩૦	૧૧.૫૩	૦.૭૮	૬૭.૩૧**
		સ્ત્રી	૩૭૦	૧૪.૮૫	૦.૪૬	
૫	સામાજિક ફરજ	પુરુષ	૩૩૦	૧૪.૬૫	૦.૮૫	૨૭.૩૯**
		સ્ત્રી	૩૭૦	૧૨.૩૩	૧.૩૬	
૬	આયોજનબદ્ધતા	પુરુષ	૩૩૦	૧૪.૫૫	૦.૯૮	૧.૦૬
		સ્ત્રી	૩૭૦	૧૪.૪૬	૧.૦૩	
૭	પ્રતિષ્ઠા	પુરુષ	૩૩૦	૧૪.૫૧	૦.૯૯	૦.૫૪
		સ્ત્રી	૩૭૦	૧૪.૫૫	૦.૯૮	
૮	બોજા વગરનું કાર્ય	પુરુષ	૩૩૦	૧૪.૫૩	૧.૦૧	૦.૩૨
		સ્ત્રી	૩૭૦	૧૪.૫૫	૦.૯૮	
૯	રાષ્ટ્રસેવા	પુરુષ	૩૩૦	૧૪.૫૦	૧.૦૧	૦.૮૩
		સ્ત્રી	૩૭૦	૧૪.૫૬	૦.૯૬	
૧૦	સર્જનાત્મકતા	પુરુષ	૩૩૦	૮.૮૧	૧.૨૫	૨.૭૬**
		સ્ત્રી	૩૭૦	૮.૫૮	૦.૯૨	
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	પુરુષ	૩૩૦	૮.૮૧	૧.૪૮	૦.૦૩૬
		સ્ત્રી	૩૭૦	૮.૮૫	૧.૪૯	
૧૨	જૂથકાર્ય	પુરુષ	૩૩૦	૮.૭૫	૧.૩૦	૩૪.૮૦**
		સ્ત્રી	૩૭૦	૧૧.૫૮	૦.૭૪	
૧૩	લાગણીશીલતા	પુરુષ	૩૩૦	૭.૪૯	૧.૪૧	૭૮.૬૨**
		સ્ત્રી	૩૭૦	૧૪.૬૨	૦.૯૧	

** ૦.૦૧ કક્ષાએ સાથ ક

સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ તેર કાર્યમૂલ્યો માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ પૈકી સાત કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તિઓ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. જ્યારે છ કાર્યમૂલ્યો પરના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે સાર્થક તફાવત નથી. પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યો માટેની પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગી પરથી ઉત્કલ્પનાની ચકાસણી નીચે મુજબ કરવામાં આવેલ છે.

ઉત્કલ્પના: ૧૪ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ નિજાનંદ કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૧૧.૬૨ અને ૧૧.૫૬ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૧.૧૦ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે સ્ત્રી શિક્ષકો અને પુરુષ શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના નિજાનંદ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૧૫ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૧૧.૭૦ અને ૧૪.૮૦ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૪૭.૩૮ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૧૬ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૧૪.૭૬ અને ૧૨.૬૪ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૨૩.૫૪ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૧૭ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૧૧.૫૩ અને ૧૪.૮૫ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૬૭.૩૧ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ

શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવાં મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૧૮ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો અનુક્રમે ૧૪.૬૫ અને ૧૨.૩૩ મળેલ છે. જ્યારે t -મૂલ્ય ૨૭.૩૯ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૧૯ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ આયોજનબદ્ધતા કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો અનુક્રમે ૧૪.૫૫ અને ૧૪.૪૬ મળેલ છે. જ્યારે t -મૂલ્ય ૧.૦૬ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવાં મળે નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના આયોજનબદ્ધતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૨૦ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ પ્રતિષ્ઠા કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો અનુક્રમે ૧૪.૫૧ અને ૧૪.૫૫ મળેલ છે. જ્યારે t -મૂલ્ય ૦.૫૪ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પ્રતિષ્ઠા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૨૧ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ બોજા વગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો અનુક્રમે ૧૪.૫૩ અને ૧૪.૫૫ મળેલ છે. જ્યારે t -મૂલ્ય ૦.૩૨ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ

કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના બોજા વગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૨૨ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તોંકો અનુક્રમે ૧૪.૫૦ અને ૧૪.૫૬ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૦.૮૩ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૨૩ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તોંકો અનુક્રમે ૮.૮૧ અને ૮.૫૮ જોવા મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૨.૭૬ જોવા મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૨૪ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તોંકો અનુક્રમે ૮.૮૧ અને ૮.૮૧ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૦.૦૩૬ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૨૫ સારણી - ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તોંકો અનુક્રમે ૮.૭૫ અને ૧૧.૫૮ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૩૪.૮૦ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો

અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવાં મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૨૬ સારણી – ૬.૨ માં દર્શાવ્યા મુજબ લગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો અનુક્રમે ૭.૪૯ અને ૧૪.૬૨ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૭૮.૬૨ મળેલ છે. સરાસરીના તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી આ કાર્યમૂલ્ય માટે પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

૬.૩ ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં ભિન્નતા

પ્રાથમિક શાળાના ૧૮૦ ગ્રામ શિક્ષકો, ૩૨૦ શહેરી શિક્ષકો અને ૨૦૦ તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યો સંશોધનિકા પર તેર કાર્યમૂલ્યો માટેની પસંદગીના પ્રાપ્તાંકો મળ્યા. આંકડાશાસ્ત્રીય ગણતરી માટેના SPSS પ્રોગ્રામ દ્વારા આંકડાશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરીને વિચરણ પૃથક્કરણ દ્વારા F – મૂલ્યો મેળવવામાં આવ્યા. આ F – મૂલ્યોની મદદથી ઉત્કલ્પનાઓની સાર્થકતાની ચકાસણી કરવામાં આવી. સાર્થકતાની t – કસોટી માટે ૧.૯૬ અને ૨.૫૮ ની સાર્થકતા કક્ષા નક્કી કરવામાં આવી. પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યો પરત્વેના ગ્રામ, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકનાં F – મૂલ્યો સારણી – ૬.૩ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૬.૩

ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય

પસંદગીમાં ભિન્નતા

કાર્યમૂલ્યો	વિચરણ સ્ત્રોત	વર્ગોના સરવાળા	સ્વતંત્ર સંખ્યા	સરાસરીનો વર્ગ	F - મૂલ્યો
૧ નિજાનંદ	જૂથો વચ્ચે	૦.૫૧૭	૨	૦.૨૫૯	૦.૪૩૩
	જૂથોઅંતર્ગત	૪૧૬.૦૭૭	૬૯૭	૦.૫૯૭	
	કુલ	૪૧૬.૫૯૪	૬૯૯		
૨ સાનુકૂળ સમય	જૂથો વચ્ચે	૧.૧૨૫	૨	૦.૬૦૭	૦.૯૫૮
	જૂથોઅંતર્ગત	૪૪૧.૮૬૫	૬૯૭	૦.૬૩૪	
	કુલ	૪૪૩.૦૮૦	૬૯૯		
૩ સંસ્કાર સિંચન	જૂથો વચ્ચે	૦.૬૬૨	૨	૦.૩૩૧	૦.૪૮૧
	જૂથોઅંતર્ગત	૪૮૦.૦૪૬	૬૯૭	૦.૬૮૯	
	કુલ	૪૮૦.૭૦૮	૬૯૯		
૪ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	જૂથો વચ્ચે	૧.૨૯૦	૨	૦.૬૪૫	૧.૯૪૮
	જૂથોઅંતર્ગત	૨૨૬.૫૬૮	૬૯૭	૦.૩૨૫	
	કુલ	૨૨૭.૮૫૭	૬૯૯		
૫ સામાજિક ફરજ	જૂથો વચ્ચે	૦.૯૦૮	૨	૦.૪૫૪	૦.૯૦૫
	જૂથોઅંતર્ગત	૩૪૯.૬૮૬	૬૯૭	૦.૫૦૨	
	કુલ	૩૫૦.૫૯૪	૬૯૯		
૬ આકર્ષક લાભ	જૂથો વચ્ચે	૨૫.૭૫૭	૨	૧૨.૮૭૮	૭૪.૫૯૭**
	જૂથોઅંતર્ગત	૧૨૦.૩૨૮	૬૯૭	૦.૧૭૩	
	કુલ	૧૪૬.૦૮૪	૬૯૯		
૭ સલામતી	જૂથો વચ્ચે	૧૪.૬૪૧	૨	૭.૩૨૧	૧૭.૮૧૧**
	જૂથોઅંતર્ગત	૨૮૬.૪૬૭	૬૯૭	૦.૪૧૧	
	કુલ	૩૦૧.૧૦૮	૬૯૯		
૮ બોજા વગરનું કાર્ય	જૂથો વચ્ચે	૨૭.૫૦૨	૨	૧૩.૭૫૧	૦.૮૩૪
	જૂથોઅંતર્ગત	૧૧૪૯૭.૬૯૩	૬૯૭	૧૬.૪૯૬	
	કુલ	૧૧૫૨૫.૧૯૪	૬૯૯		
૯ રાષ્ટ્રસેવા	જૂથો વચ્ચે	૦.૭૮૪	૨	૦.૩૯૨	૦.૬૦૩
	જૂથોઅંતર્ગત	૪૫૩.૪૫૦	૬૯૭	૦.૬૫૧	
	કુલ	૪૫૪.૨૩૪	૬૯૯		
૧૦ સર્જનાત્મકતા	જૂથો વચ્ચે	૦.૫૦૧	૨	૦.૨૫૦	૧.૧૭૯
	જૂથોઅંતર્ગત	૧૪૮.૦૦૮	૬૯૭	૦.૨૧૨	
	કુલ	૧૪૮.૫૦૯	૬૯૯		
૧૧ પડકારરૂપ કાર્ય	જૂથો વચ્ચે	૨.૯૧૩	૨	૧.૪૫૬	૭.૧૦૭**
	જૂથોઅંતર્ગત	૧૪૨.૮૧૭	૬૯૭	૦.૨૦૫	
	કુલ	૧૪૫.૭૩૦	૬૯૯		
૧૨ જૂથકાર્ય	જૂથો વચ્ચે	૯.૩૮૪	૨	૪.૬૯૨	૦.૨૬૦
	જૂથોઅંતર્ગત	૧૨૫૫૬.૧૭૫	૬૯૭	૧૮.૦૧૫	
	કુલ	૧૨૫૬૫.૫૫૯	૬૯૯		
૧૩ લાગણીશીલતા	જૂથો વચ્ચે	૦.૨૦૨	૨	૦.૧૦૧	૦.૧૩૩
	જૂથોઅંતર્ગત	૫૩૦.૨૨૭	૬૯૭	૦.૭૬૧	
	કુલ	૫૩૦.૪૨૯	૬૯૯		

** ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી - ૬.૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી ત્રણ કાર્યમૂલ્યો માટેના F - મૂલ્યો ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. આ કાર્યમૂલ્યો અનુક્રમે આકર્ષક લાભ, સલામતી અને પડકારરૂપ કાર્ય છે. જ્યારે આ સિવાયનાં દસ કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીઓ વચ્ચે સાર્થક તફાવત નથી. ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી નીચે મુજબ કરવામાં આવેલ છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૨ સારણી - ૬.૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્ય માટે F - મૂલ્ય ૭૪.૫૯૭ મળેલ છે. આ મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી ગ્રામ, શહેરી અને તાલુકાના શિક્ષકોની આ કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"ગ્રામ્ય, શહેર અને તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૩ સારણી - ૬.૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ સલામતી કાર્યમૂલ્ય માટે F - મૂલ્ય ૧૭.૮૧૧ મળેલ છે. આ મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી ગ્રામ, શહેરી અને તાલુકાના શિક્ષકોની આ કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"ગ્રામ્ય, શહેર અને તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સલામતી કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૭ સારણી - ૬.૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટે F - મૂલ્ય ૭.૧૦૭ મળેલ છે. આ મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી ગ્રામ, શહેરી અને તાલુકાના શિક્ષકોની આ કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"ગ્રામ્ય, શહેર અને તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

સારણી - ૬.૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ ઉત્કલ્પના - ૨૭ થી ૩૯ માંથી માત્ર ત્રણ ઉત્કલ્પનાઓનો અસ્વીકાર થાય છે. જ્યારે ઉત્કલ્પના - ૨૭, ૨૮, ૨૯, ૩૦, ૩૧, ૩૨, ૩૩, ૩૪, ૩૫, ૩૬, ૩૭, ૩૮, ૩૯ નો સ્વીકાર થાય છે. આ દસ ઉત્કલ્પનાઓ અનુક્રમે નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કારસિંચન,

જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, બોજા વગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યો માટેની હતી. ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળામાં કાર્ય કરતા શિક્ષકો આ કાર્યમૂલ્યોની પસંદગી માટે કોઈ ભેદ દર્શાવતા નથી. આ કાર્યમૂલ્યો તેઓ સમાન કક્ષાએ સ્વીકારે છે.

૬.૪ ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની ત્રણ કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા

સારણી - ૬.૩ માં દર્શાવ્યા મુજબ ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સલામતી અને પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તાંકોના F - મૂલ્યો સાર્થક મળે છે. આ ત્રણે કાર્યમૂલ્યો માટે ત્રણેય જૂથનાં પાત્રોના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને t - મૂલ્યોની ગણતરી કરવામાં આવી. અને t - મૂલ્યોની મદદથી ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી કરવામાં આવી. આ વિગત સારણી - ૬.૪ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી ૬.૪

ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની ત્રણ કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	વિસ્તાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણ વિચલન	t - મૂલ્ય
૬	આકર્ષક લાભ	૧- ગ્રામ	૧૮૦	૧૪.૫૬	૦.૮૨	$1/2=9.18^{**}$
		૨- શહેર	૩૨૦	૧૫.૦૦	૦.૦૦	$2/3=0.00$
		૩- તાલુકા	૨૦૦	૧૫.૦૦	૦.૦૦	$1/3=9.18^{**}$
૭	સલામતી	૧- ગ્રામ	૧૮૦	૧૫.૦૦	૦.૦૦	$1/2=8.43^{**}$
		૨- શહેર	૩૨૦	૧૪.૮૩	૦.૬૩	$2/3=3.08^{**}$
		૩- તાલુકા	૨૦૦	૧૪.૬૧	૦.૮૦	$1/3=5.12^{**}$
૧૧	પડકારરૂપ કાર્ય	૧- ગ્રામ	૧૮૦	૮.૭૫	૦.૪૭	$1/2=0.91$
		૨- શહેર	૩૨૦	૮.૭૮	૦.૪૮	$2/3=3.36^{**}$
		૩- તાલુકા	૨૦૦	૮.૮૧	૦.૩૮	$1/3=3.53^{**}$

** ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી - ૬.૪ માં પસંદ કરેલાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો માટે ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારમાં કાર્ય કરતા શિક્ષકોના જૂથના પસંદગી પ્રાપ્તોંકોની સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને t - ગુણોત્તર આપેલ છે. ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૨ સારણી - ૬.૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્ય પરત્વે ગ્રામ અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તોંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૪.૫૬ અને ૧૫.૦૦ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૭.૧૮ મળેલ છે. આથી ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોના સરાસરી કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્ય માટેના પ્રાપ્તોંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૫.૦૦ અને ૧૫.૦૦ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય શૂન્ય મળેલ છે. શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવાં મળતો નથી. ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની આકર્ષક લાભ માટેના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તોંકોની સરાસરી ૧૪.૫૬ અને ૧૫.૦૦ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૭.૧૮ મળેલ છે. આ મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. શિક્ષકોના રહેઠાણ વિસ્તારના સંદર્ભમાં આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ આ પ્રમાણે હતી.

ઉત્કલ્પના: ૩૨.૧ "ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૨.૨ "શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૨.૩ "ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૩ સારણી - ૬.૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ સલામતી કાર્યમૂલ્ય પરત્વે ગ્રામ અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તોંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૫.૦૦ અને ૧૪.૮૩ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૪.૮૩ મળેલ છે. આથી ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોના સરાસરી કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત જોવાં મળે છે. શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના સલામતી કાર્યમૂલ્ય માટેના પ્રાપ્તોંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૪.૮૩ અને ૧૪.૬૧ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૩.૦૪ મળેલ છે. આથી શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત

જોવા મળે છે. ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની સલામતી કાર્યમૂલ્ય માટેના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકની ; ZF ZL! 5P__ VG! \$P&! D/ [KPHIÆ [t – મૂલ્ય ૬.૧૨ મળેલ છે. આ મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. શિક્ષકોના રહેઠાણ વિસ્તારના સંદર્ભમાં સલામતી કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ આ પ્રમાણે હતી.

ઉત્કલ્પના: ૩૩.૧ "ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સલામતી કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહી હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૩.૨ "શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સલામતી કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહી હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૩.૩ "ગ્રામ અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સલામતી કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહી હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૭ સારણી – ૬.૪ માં દર્શાવ્યા મુજબ પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વે ગ્રામ અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૭૫ અને ૮.૭૮ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૦.૭૧ મળેલ છે. આથી ગ્રામ અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. અને શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટેના પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૮.૭૮ અને ૮.૮૧ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૩.૩૮ મળેલ છે. આથી શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની પસંદગીમાં ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટેના સરાસરી પ્રાપ્તાંકો અનુક્રમે ૮.૭૫ અને ૮.૮૧ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૩.૬૩ મળેલ છે. આ મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. શિક્ષકોના રહેઠાણ વિસ્તારના સંદર્ભમાં પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ આ પ્રમાણે હતી.

ઉત્કલ્પના: ૩૭.૧ "ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહી હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૭.૨ "શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહી

હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૩૭.૩ "ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

૬.૫ ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં ભિન્નતા

રાજકોટ જિલ્લાની માધ્યમિક શાળાના ૧૮૦ ગ્રામ્ય શિક્ષકો, ૩૨૦ શહેરી શિક્ષકો અને ૨૦૦ તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર તેર કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીના પ્રાપ્તોંકો મળ્યા. આંકડાશાસ્ત્રીય ગણતરી માટેના SPSS પ્રોગ્રામ દ્વારા અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરીને વિચરણ પૃથક્કરણ દ્વારા F મૂલ્ય મેળવવામાં આવ્યા. આ F મૂલ્યોની મદદથી ઉત્કલ્પનાઓની સાર્થકતાની ચકાસણી કરવામાં આવી. સાર્થકતાની t – કસોટી માટે ૧.૮૬ અને ૨.૫૮ ની સાર્થકતા કક્ષા નક્કી કરવામાં આવી. પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યો પરત્વેના ગ્રામ, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તોંકનાં F મૂલ્યો સારણી ૬.૫ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૬.૫

ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શિક્ષકોની

કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા

કાર્યમૂલ્યો	વિચરણ સ્ત્રોત	સ્વતંત્ર સંખ્યા	વર્ગોના સરવાળા	સરાસરીનો વર્ગ	F - મૂલ્યો
૧ નિજાનંદ	જૂથો વચ્ચે	૨	૦.૧૧૬	૦.૦૫૭૯૧	૦.૧૦૬
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૩૮૧.૭૪૧	૦.૫૧૮	
	કુલ	૬૯૯	૩૮૧.૮૫૭		
૨ સાનુકૂળ સમય	જૂથો વચ્ચે	૨	૩.૭૪૧	૧.૮૭૦	૦.૬૦૧
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૨૧૬૭.૩૩૯	૩.૧૧૦	
	કુલ	૬૯૯	૨૧૭૧.૦૮૦		
૩ સંસ્કાર સિંચન	જૂથો વચ્ચે	૨	૪૩૮.૩૪૧	૨૧૯.૧૭૦	૧૦૭.૮૩૩**
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૧૪૧૬.૬૫૮	૨.૦૩૩	
	કુલ	૬૯૯	૧૮૫૪.૯૯૯		
૪ જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	જૂથો વચ્ચે	૨	૦.૮૭૯	૦.૪૩૯	૦.૧૩૯
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૨૧૯૫.૯૭૯	૩.૧૫૧	
	કુલ	૬૯૯	૨૧૯૬.૮૫૭		
૫ સામાજિક ફરજ	જૂથો વચ્ચે	૨	૫૪.૮૩૭	૨૭.૪૧૯	૧૦.૬૧૯**
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૧૭૯૯.૬૮૩	૨.૫૮૨	
	કુલ	૬૯૯	૧૮૫૪.૫૨૦		
૬ આયોજન બંધતા	જૂથો વચ્ચે	૨	૧.૦૮૦	૦.૫૪૦	૦.૫૩૨
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૭૦૭.૯૧૪	૧.૦૧૬	
	કુલ	૬૯૯	૭૦૮.૯૯૪		
૭ પ્રતિષ્ઠા	જૂથો વચ્ચે	૨	૦.૦૭૨૯	૦.૦૩૬૪૮	૦.૦૩૮
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૬૭૬.૪૧૧	૦.૯૭૦	
	કુલ	૬૯૯	૬૭૬.૪૮૪		
૮ બોજા વગરનું કાર્ય	જૂથો વચ્ચે	૨	૦.૧૫૬	૦.૦૭૭૭૮	૦.૦૭૯
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૬૮૯.૭૨૪	૦.૯૯૦	
	કુલ	૬૯૯	૬૮૯.૮૮૦		
૯ રાષ્ટ્રસેવા	જૂથો વચ્ચે	૨	૦.૭૯૧	૦.૩૯૬	૦.૪૦૫
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૬૮૧.૪૫૩	૦.૯૭૮	
	કુલ	૬૯૯	૬૮૨.૨૪૪		
૧૦ સર્જનાત્મકતા	જૂથો વચ્ચે	૨	૧.૬૧૭	૦.૯૦૯	૦.૭૬૧
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૮૩૨.૬૬૭	૧.૧૯૫	
	કુલ	૬૯૯	૮૩૪.૪૮૪		
૧૧ પડકારરૂપ કાર્ય	જૂથો વચ્ચે	૨	૧.૯૦૫	૦.૯૫૩	૦.૪૩૨
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૧૫૩૭.૮૨૫	૨.૨૦૬	
	કુલ	૬૯૯	૧૫૩૯.૭૩૦		
૧૨ જૂથકાર્ય	જૂથો વચ્ચે	૨	૦.૮૮૫	૦.૪૪૨	૦.૪૩
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૨૧૫૯.૮૩૦	૩.૦૯૯	
	કુલ	૬૯૯	૨૧૬૦.૭૧૪		
૧૩ લાગણીશીલતા	જૂથો વચ્ચે	૨	૧૪૩.૭૯૪	૭૧.૮૯૭	૫.૧૮૪**
	જૂથોઅંતર્ગત	૬૯૭	૯૬૬૫.૯૨૦	૧૩.૮૬૮	
	કુલ	૬૯૯	૯૮૦૯.૭૧૪		

** ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી - ૬.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ કુલ તેર કાર્યમૂલ્યોમાંથી ત્રણ કાર્યમૂલ્યો માટેનાં F - મૂલ્યો ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. આ કાર્યમૂલ્યો અનુક્રમે સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ અને લાગણીશીલતા છે. જ્યારે આ સિવાયના દસ કાર્યમૂલ્યોની સરાસરીઓ વચ્ચે સાર્થક તફાવત નથી. ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી નીચે મુજબ કરવામાં આવેલ છે.

ઉત્કલ્પના: ૪૨ સારણી - ૬.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય માટે F - મૂલ્યો ૧૦૭.૮૩૩ મળેલ છે. આ મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી ગ્રામ, શહેરી અને તાલુકાના શિક્ષકોની આ કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવાં મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૪૪ સારણી - ૬.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય માટે F - મૂલ્યો ૧૦.૬૧૮ મળેલ છે. આ મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી ગ્રામ, શહેરી અને તાલુકાના શિક્ષકોની આ કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવાં મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૫૨ સારણી - ૬.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય માટે F - મૂલ્યો ૫.૧૮૪ મળેલ છે. આ મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી ગ્રામ, શહેરી અને તાલુકાના શિક્ષકોની આ કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવાં મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

સારણી - ૬.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ ઉત્કલ્પના - ૪૦ થી ૫૨ માંથી માત્ર ત્રણ ઉત્કલ્પનાઓનો અસ્વીકાર થાય છે. જ્યારે ઉત્કલ્પના ૩૯, ૪૦, ૪૧, ~~૪૨~~, ૪૩, ~~૪૪~~, ૪૫, ૪૬, ૪૭, ૪૮, ૪૯, ૫૦, ૫૧, ~~૫૨~~ નો સ્વીકાર થાય છે. આ દશ ઉત્કલ્પનાઓ અનુક્રમે નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ,

આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજા વગરનું કાર્ય, રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય, અને જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યો માટેની હતી. ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળામા કાર્ય કરતા શિક્ષકો આ કાર્યમૂલ્યોની પસંદગી માટે ભેદ દર્શાવતા નથી. આ કાર્યમૂલ્યો તેઓ સમાન કક્ષાએ સ્વીકારે છે.

૬.૬ ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની ત્રણ કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા.

સારણી - ૬.૫ માં દર્શાવ્યા મુજબ ત્રણ કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોના પ્રાપ્તાંકોનાં F - મૂલ્યો સાર્થક મળે છે. આ ત્રણે કાર્યમૂલ્યો માટે ત્રણેય જૂથના પાત્રોના સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને t - મૂલ્યોની ગણતરી કરવામાં આવી. અને t - મૂલ્યોની મદદથી ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી કરવામાં આવી. આ વિગત સારણી - ૬.૬ માં દર્શાવેલ છે.

સારણી - ૬.૬

ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની
ત્રણ કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં ભિન્નતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	વિસ્તાર	સંખ્યા	સરાસરી	પ્રમાણવિચલન	t - મૂલ્ય
૩	સંસ્કારસિંચન	૧- ગ્રામ	૧૮૦	૧૩.૦૬	૧.૭૩	૧/૨=૦.૮૦
		૨- શહેર	૩૨૦	૧૩.૧૮	૧.૬૨	૨/૩=૧૭.૬૫
		૩- તાલુકા	૨૦૦	૧૪.૮૮	૦.૪૮	૧/૩=૧૩.૬૮
૫	સામાજિક ફરજ	૧- ગ્રામ	૧૮૦	૧૩.૧૬	૧.૬૨	૧/૨=૩.૭૭
		૨- શહેર	૩૨૦	૧૩.૭૩	૧.૫૮	૨/૩=૩.૮૪
		૩- તાલુકા	૨૦૦	૧૩.૧૭	૧.૬૪	૧/૩=૦.૦૨૩
૧૩	લાગણીશીલતા	૧- ગ્રામ	૧૮૦	૧૦.૮૦	૪.૦૬	૧/૨=૨.૭૧૦
		૨- શહેર	૩૨૦	૧૧.૭૫	૩.૧૭	૨/૩=૨.૫૧૫
		૩- તાલુકા	૨૦૦	૧૦.૮૮	૪.૨૦	૧/૩=૦.૧૮૮

સારણી - ૬.૬ માં પસંદ કરેલાં ત્રણ કાર્યમૂલ્યો માટે ગ્રામ, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારમાં કાર્ય કરતા શિક્ષકોના જૂથના પસંદગી પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી, પ્રમાણવિચલન અને t - ગુણોત્તર આપેલ છે. ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણીની વિગત નીચે પ્રમાણે છે.

ઉત્કલ્પના: ૪૨ સારણી ૬.૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વે ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૩.૦૬ અને ૧૩.૧૮ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૦.૮૦ મળેલ છે. આથી ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોના સરાસરી કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય માટેના પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી ૧૩.૧૮ અને ૧૪.૮૮ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૧૭.૬૫ મળેલ છે. આથી શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીમાં ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી ૧૩.૦૬ અને ૧૪.૮૮ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૧૩.૬૮ મળેલ છે. આથી ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીમાં ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. શિક્ષકોના રહેઠાણ વિસ્તારના સંદર્ભમાં સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ આ પ્રમાણે હતી.

ઉત્કલ્પના: ૪૨.૧ "ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૪૨.૨ "શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૪૨.૩ "ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૪૪ સારણી ૬.૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય પરત્વે ગ્રામ અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૩.૧૬ અને ૧૩.૭૩ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૩.૭૭ મળેલ છે. આથી ગ્રામ અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોની સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીમાં ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીના પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૩.૭૩ અને ૧૩.૧૭ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૩.૮૪ મળેલ છે. આથી શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીમાં ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. ગ્રામ અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીના પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૩.૧૬ અને ૧૩.૧૭ મળેલ છે. જ્યારે

t – મૂલ્ય ૦.૦૨૩ મળેલ છે. આથી ગ્રામ અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોની સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય માટેની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. શિક્ષકોનાં રહેઠાણ વિસ્તારના સંદર્ભમાં સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ આ પ્રમાણે હતી.

ઉત્કલ્પના: ૪૪.૧ "ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૪૪.૨ "શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૪૪.૩ "ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૫૨ સારણી ૬.૬ માં દર્શાવ્યા મુજબ લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વે ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૦.૮૦ અને ૧૧.૭૫ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૨.૭૧૦ મળેલ છે. આથી ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકોના સરાસરી કાર્યમૂલ્ય પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય માટેના પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી અનુક્રમે ૧૧.૭૫ અને ૧૦.૮૮ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૨.૫૧૫ મળેલ છે. આથી શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના સરાસરી કાર્યમૂલ્યપ્રાપ્તાંકો વચ્ચે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના શિક્ષકોના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય માટેના પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી ૧૦.૮૦ અને ૧૦.૮૮ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૦.૧૮૮ મળેલ છે. આથી ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારનાં સરાસરી કાર્યમૂલ્યો પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. શિક્ષકોના રહેઠાણ વિસ્તારના સંદર્ભમાં લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ આ પ્રમાણે હતી.

ઉત્કલ્પના: ૫૨.૧ "ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૫૨.૨ "શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક

તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૫૨.૩ "ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

૬.૭ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં ભિન્નતા

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં તેર કાર્યમૂલ્યો પૈકી અગિયાર કાર્યમૂલ્યો સમાન હતા. આવા સમાન કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શિક્ષકોની સાર્થકતા તપાસવામાં આવી આ માટે અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ દ્વારા t - મૂલ્યની મદદથી સાર્થકતાની ચકાસણી કરવામાં આવી. સાર્થકતા માટે ૧.૯૬ અને ૨.૫૮ ની સાર્થકતા કક્ષા સ્વિકારવામાં આવી. પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્યો માટે શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યો પ્રાપ્તાંકોની સરાસરી, પ્રમાણ વિચલન અને t - ગુણોત્તરની વિગત સારણી ૬.૭ માં રજૂ કરેલ છે.

સારણી - ૬.૭

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં ભિન્નતા

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	કક્ષા	સરાસરી	પ્રમાણવિચલન	t
૧	નિજાનંદ	પ્રાથમિક	૮.૮૦	૦.૭૭	૭૦.૭૮**
		માધ્યમિક	૧૧.૫૯	૦.૭૪	
૨	સાનુકૂળ સમય	પ્રાથમિક	૧૧.૬૬	૦.૮૦	૨૩.૩૩**
		માધ્યમિક	૧૩.૩૪	૧.૭૬	
૩	સંસ્કારસિંચન	પ્રાથમિક	૧૧.૭૯	૦.૮૩	૨૭.૦૦**
		માધ્યમિક	૧૩.૬૪	૧.૬૩	
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	પ્રાથમિક	૧૧.૭૯	૦.૫૭	૫૧.૧૯**
		માધ્યમિક	૧૩.૨૯	૧.૭૭	
૫	સામાજિક ફરજ	પ્રાથમિક	૧૧.૮૨	૦.૭૧	૨૩.૮૮**
		માધ્યમિક	૧૩.૪૨	૧.૬૩	
૬	બોજા વગરનું કાર્ય	પ્રાથમિક	૧૦.૮૦	૪.૦૬	૨૩.૯૭**
		માધ્યમિક	૧૪.૫૪	૦.૯૯	
૭	રાષ્ટ્રસેવા	પ્રાથમિક	૧૪.૭૨	૦.૮૧	૪.૦૪**
		માધ્યમિક	૧૪.૫૩	૦.૯૯	
૮	સર્જનાત્મકતા	પ્રાથમિક	૮.૭૭	૦.૪૬	૨.૦૦*
		માધ્યમિક	૮.૬૯	૧.૦૯	
૯	પડકારરૂપ કાર્ય	પ્રાથમિક	૮.૮૧	૦.૪૬	૦૦
		માધ્યમિક	૮.૮૧	૧.૪૮	
૧૦	જુથકાર્ય	પ્રાથમિક	૧૦.૨૮	૪.૨૪	૦.૨૩
		માધ્યમિક	૧૦.૨૪	૧.૭૬	
૧૧	લાગણીશીલતા	પ્રાથમિક	૬.૪૭	૦.૮૭	૩૩.૦૩**
		માધ્યમિક	૧૧.૨૬	૩.૭૫	

* ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક ** ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક

સારણી ૬.૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ અગિયાર કાર્યમૂલ્યો માટેના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ પૈકી નવ કાર્યમૂલ્યો માટેના પ્રાપ્તિઓ સાર્થક તફાવત ધરાવે છે. જ્યારે બે કાર્યમૂલ્યો પરના સરાસરી પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે સાર્થક તફાવત નથી પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય માટેની શિક્ષકોની પસંદગી પરથી ઉત્કલ્પનાઓની સકાસણી નીચે મુજબ કરવામાં આવેલ છે.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૫૮ સારણી - ૬.૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ બોજા વગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટેનાં સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૧૦.૮૦ અને ૧૪.૫૪ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૨૩.૮૭ મળેલ છે. સરાસરીનાં તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના બોજા વગરનું કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૫૯ સારણી - ૬.૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્ય માટેનાં સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૧૪.૭૨ અને ૧૪.૫૩ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૪.૦૪ મળેલ છે. સરાસરીનાં તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૬૦ સારણી - ૬.૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્ય માટેનાં સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૮.૭૭ અને ૮.૬૯ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૨.૦૦ મળેલ છે. સરાસરીનાં તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૬૧ સારણી - ૬.૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટેનાં સરાસરી પ્રાપ્તિઓ અનુક્રમે ૮.૮૧ અને ૮.૮૧ મળેલ છે. જ્યારે t - મૂલ્ય ૦૦ મળેલ છે. સરાસરીનાં તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૬૨ સારણી – ૬.૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્ય માટેનાં સરાસરી પ્રાપ્તાંકો અનુક્રમે ૧૦.૨૮ અને ૧૦.૨૪ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૦.૨૩ મળેલ છે. સરાસરીનાં તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કે ૦.૦૫ કક્ષાએ સાર્થક નથી. આથી પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના: ૬૩ સારણી – ૬.૭ માં દર્શાવ્યા મુજબ લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય માટેનાં સરાસરી પ્રાપ્તાંકો અનુક્રમે ૬.૪૭ અને ૧૧.૨૬ મળેલ છે. જ્યારે t – મૂલ્ય ૩૩.૦૩ મળેલ છે. સરાસરીનાં તફાવતની સાર્થકતા દર્શાવતું મૂલ્ય ૦.૦૧ કક્ષાએ સાર્થક છે. આથી પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્ય માટેની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તાંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

૬.૮ ઉત્કલ્પનાની ચકાસણીના અંતે પ્રાપ્ત થતાં પરિણામો

૧. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં સ્ત્રી શિક્ષકો પુરુષ શિક્ષકો કરતાં સામાજિક ફરજ, આકર્ષક લાભ, બોજા વગરનું કાર્ય અને રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.
૨. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં પુરુષ શિક્ષકો સ્ત્રી શિક્ષકો કરતાં જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.
૩. માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં સ્ત્રી શિક્ષકો પુરુષ શિક્ષકો કરતાં સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.
૪. માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં પુરુષ શિક્ષકો સ્ત્રી શિક્ષકો કરતાં સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ અને સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.
૫. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં શહેરી શિક્ષકો ગ્રામ્ય શિક્ષકો કરતાં આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.
૬. ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં તાલુકા શિક્ષકો ગ્રામ્ય શિક્ષકો કરતાં આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.

વિસ્તારના શિક્ષકો ગ્રામ્ય વિસ્તારના શિક્ષકો કરતાં લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.

૧૮. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કરતાં રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા અને જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યોને વધારે પસંદ કરે છે.
૧૯. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કાર સિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, બોજા વગરનું કાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોને વધારે પસંદ કરે છે.

પ્રકરણ - ૭

સારાંશ, તારણો અને ભલામણો

આ પ્રકરણમાં સંશોધનનો સારાંશ, તારણો અને ભાવિ સંશોધન અંગેની ભલામણોની રજૂઆત કરવામાં આવી છે.

૭.૧ સારાંશ

પ્રસ્તુત અભ્યાસ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યો જાણવા હાથ ધરાયો હતો.

અભ્યાસના હેતુઓ

પ્રસ્તુત અભ્યાસના હેતુઓ આ પ્રમાણે હતા.

૧. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળામાં કાર્ય કરતા શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની તરેહ જાણવા માટે "કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા" ની રચના કરવી.
૨. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળામાં કાર્ય કરતાં શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની તરેહ જાણવા માટેની "કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા" નું પ્રમાણીકરણ કરવું.
૩. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની તરેહ વચ્ચેનો તફાવત જાણવો.
૪. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની તરેહ વચ્ચેનો તફાવત જાણવો.
૫. માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યની તરેહ વચ્ચેનો તફાવત જાણવો.
૬. ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારમાં કાર્ય કરતા પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યોની તરેહ જાણવી.
૭. ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારમાં કાર્ય કરતા માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યોની તરેહ જાણવી.

અભ્યાસના પ્રશ્નો

૧. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૨. માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૩. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૪. પ્રથમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?
૫. ગ્રામ્ય વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે ?

- ૬ શહેરી વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે?
- ૭ તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે?
- ૮ માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે?
- ૯ માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે?
- ૧૦ ગ્રામ્ય વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે?
- ૧૧ શહેરી વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે?
- ૧૨ તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે?
- ૧૩ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કયા કયા કાર્યમૂલ્યોને અગ્રતાક્રમે પસંદગી આપે છે?

અભ્યાસની ઉત્કલ્પનાઓ

પ્રસ્તુત અભ્યાસની શૂન્ય ઉત્કલ્પનાઓ આ પ્રમાણે હતી.

- ૧ "પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યો પરના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય".
- ૨ "માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પસંદ કરેલા કાર્યમૂલ્યો પરના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય".
- ૩ "ગ્રામ, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય".
- ૪ "ગ્રામ, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારની માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહીં હોય"

ઉપર્યુક્ત ચાર ઉત્કલ્પનાઓ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાના નીચે દર્શાવેલા પ્રત્યેક કાર્યમૂલ્ય માટે એટલે

કે તેર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં ચકાસવામાં આવી.

- ૫ "પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પરના પસંદ કરેલા કાર્યમૂલ્યના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય"

આ અભ્યાસમાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં અગીયાર કાર્યમૂલ્યો સમાન હતા. આ સમાન કાર્યમૂલ્યને ધ્યાનમાં લઈને પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી અગીયાર કાર્યમૂલ્યના સંદર્ભમાં ઉપર મુજબ ચકાસવામાં આવી.

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો દ્વારા પસંદ થયેલાં કાર્યમૂલ્યો		માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો દ્વારા પસંદ થયેલાં કાર્યમૂલ્યો	
૧	નિજાનંદ	૧	નિજાનંદ
૨	સાનુકૂળ સમય	૨	સાનુકૂળ સમય
૩	સંસ્કાર સિંચન	૩	સંસ્કાર સિંચન
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ
૫	સામાજિક ફરજ	૫	સામાજિક ફરજ
૬	આકર્ષકલાભ	૬	આયોજનબદ્ધતા
૭	સલામતી	૭	પ્રતિષ્ઠા
૮	બોજાવગરનું કાર્ય	૮	બોજા વગરનું કાર્ય
૯	રાષ્ટ્રસેવા	૯	રાષ્ટ્રસેવા
૧૦	સર્જનાત્મકતા	૧૦	સર્જનાત્મકતા
૧૧	પડકારરૂપકાર્ય	૧૧	પડકારરૂપકાર્ય
૧૨	જૂથકાર્ય	૧૨	જૂથકાર્ય
૧૩	લાગણીશીલતા	૧૩	લાગણીશીલતા

અભ્યાસની ક્ષેત્ર મર્યાદાઓ

પ્રસ્તુત અભ્યાસની ક્ષેત્ર મર્યાદાઓ આ પ્રમાણે હતી.

૧. આ અભ્યાસના નમૂનામાં રાજકોટ જિલ્લાના પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનો સમાવેશ થયો હતો.
૨. કાર્યમૂલ્યોની પસંદગી જાણવા માટે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાનો ઉપયોગ થયો હતો.
૩. આ અભ્યાસ માટે તેર કાર્યમૂલ્યો પસંદ થયાં હતાં.
૪. આ અભ્યાસ ૨૦૦૬ થી ૨૦૦૮ દરમિયાન રાજકોટ જિલ્લાના પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળામાં કાર્ય કરતા શિક્ષકોના સંદર્ભમાં હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો.
- ૭.૨ સંશોધનયોજના

નમૂનાપસંદગી. રાજકોટ જિલ્લાના પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો આ અભ્યાસના વ્યાપવિશ્વમાં હતા. આ વ્યાપવિશ્વમાંથી પ્રાથમિક શાળાના ૭૦૦ શિક્ષકો અને માધ્યમિક શાળાના ૭૦૦ શિક્ષકો આ અભ્યાસના નમૂનામાં સ્તરીકૃત આકસ્મિક ઝૂમખા પદ્ધતિએ પસંદ કરવામાં આવ્યાં હતા.

ઉપકરણ. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોનાં કાર્યમૂલ્યોની પસંદગી જાણવા માટે ચાર ઉપકરણોનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

મૂલ્યપસંદગી માપદંડ. આ માપદંડમાં બે વિભાગ હતા. વિભાગ – ૧માં શિક્ષકોએ કાર્યમૂલ્યોની પસંદગી દર્શાવવાની હતી. વિભાગ – ૨ માં શિક્ષકોએ પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોને ૧ થી ૫ નો પસંદગીક્રમ આપવાનો હતો. આ માપદંડ સંશોધકે પ્રમાણિત કર્યો ન હતો.

શિક્ષક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે શિક્ષક કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકામાં કુલ ૧૩ કાર્યમૂલ્યો × ૩ વિધાનો મળીને ૩૯ વિધાનો હતાં. શિક્ષકોએ આ ૩૯ વિધાનો માટે પોતાની પસંદગી દર્શાવવાની હતી. આમ બે કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાની રચના કરવામાં આવી હતી.

સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ. આ માપદંડ માલ્ડોન-ક્રાઉન દ્વારા પ્રમાણિત કરવામાં આવ્યો હતો. સંશોધકે આ માપદંડનો ગુજરાતી અનુવાદ કરીને ઉપયોગ કર્યો હતો. આ માપદંડમાં ૧૦ વિધાનો છે અને વિધાનની બાજુના ચોરસમાં શિક્ષકોએ પોતાની સહમતી કે અસહમતી (✓) કે (×) ની નિશાની દ્વારા દર્શાવવાની હતી.

માહિતી એકત્રીકરણની પ્રવિધિ. નિયત ઉપકરણોની મદદથી શૈક્ષણિક વર્ષ ૨૦૦૬ – ૨૦૦૮ દરમિયાન માહિતીનું એકત્રીકરણ કરવામાં આવ્યું. નમૂનામાં પસંદ કરેલા શિક્ષકોને સામાન્ય પરિસ્થિતિમાં ઉપકરણ આપીને માહિતીનું એકત્રીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું. ઉપકરણોના સંચાલન માટે કોઈ ચોક્કસ સમયમર્યાદા રાખવામાં આવી ન હતી. માહિતીનું એકત્રીકરણ અભ્યાસકે પોતે કર્યું હતું.

માહિતી વિશ્લેષણની રીત. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં પ્રાપ્ત થયેલી માહિતીના પ્રાપ્તોંકોનું અંકશાસ્ત્રીય પૃથક્કરણ કરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં સરાસરી, પ્રમાણવિચલન, F – મૂલ્ય અને t – મૂલ્યની ગણતરી કરવામાં આવી હતી.

અંકશાસ્ત્રીય ગણતરી માટે SPSS પ્રોગ્રામનો ઉપયોગ કરવામાં આવ્યો હતો.

૭.૩ અભ્યાસના પ્રશ્નોનાં તારણો

પ્રસ્તુત અભ્યાસનાં પ્રશ્નોના સંદર્ભમાં તારણો નીચે પ્રમાણે છે.

અભ્યાસના પ્રશ્નોનાં તારણો

૧. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સલામતી અને રાષ્ટ્રસેવાને સૌથી વધારે મહત્વનાં ગણે છે. જ્યારે છ કાર્યમૂલ્યો સામાજિક ફરજ, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સંસ્કારસિંચન, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે અને ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા અને લાગણીશીલતાને ઓછા મહત્વનાં ગણે છે.

૨. માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો આઠ કાર્યમૂલ્યો બોજાવગરનું કાર્ય, પ્રતિષ્ઠા, રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, સાનુકૂળ સમય અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિને સૌથી વધારે મહત્ત્વનાં ગણે છે. જ્યારે ત્રણ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણે છે અને બે કાર્યમૂલ્યો , પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતાને ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.
૩. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો ચાર કાર્યમૂલ્યો સલામતી, આકર્ષક લાભ, રાષ્ટ્રસેવા અને જૂથકાર્યને સૌથી વધારે મહત્ત્વનાં ગણે છે. જ્યારે ચાર કાર્યમૂલ્યો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ અને સાનુકૂળ સમયને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણે છે અને પાંચ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય , સર્જનાત્મકતા, બોજાવગરનું કાર્ય અને સર્જનાત્મકતાને ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.
૪. પ્રાથમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકો ચાર કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સલામતી, રાષ્ટ્રસેવા અને બોજાવગરનું કાર્ય ને સૌથી વધુ મહત્ત્વનાં ગણે છે. જ્યારે ચાર કાર્યમૂલ્યો સામાજિક ફરજ, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ અને સાનુકૂળ સમયને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણે છે અને પાંચ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્ય ને ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.
૫. ગ્રામ્ય વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો ત્રણ કાર્યમૂલ્યો સલામતી, રાષ્ટ્રસેવા અને આકર્ષક લાભને સૌથી વધારે મહત્ત્વનાં ગણાવે છે. જ્યારે છ કાર્યમૂલ્યો સામાજિક ફરજ, સંસ્કારસિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્યો મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણાવે છે અને ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા અને લાગણીશીલતાને ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.
૬. શહેરી વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સલામતી અને રાષ્ટ્રસેવાને સૌથી વધારે મહત્ત્વનાં ગણાવે છે. જ્યારે છ કાર્યમૂલ્યો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણાવે છે અને ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા અને લાગણીશીલતાને ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.
૭. તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો ત્રણ કાર્યમૂલ્યો આકર્ષક લાભ, સલામતી અને રાષ્ટ્રસેવાને સૌથી વધારે મહત્ત્વનાં ગણાવે છે. જ્યારે છ કાર્યમૂલ્યો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, સાનુકૂળ સમય, બોજાવગરનું કાર્ય અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણાવે છે અને ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, પડકારરૂપ કાર્ય, સર્જનાત્મકતા અને લાગણીશીલતાને ઓછાં મહત્ત્વનાં ગણે છે.
૮. માધ્યમિક શાળાના પુરુષ શિક્ષકો છ કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, આયોજનબદ્ધતા, બોજાવગરનું કાર્ય, પ્રતિષ્ઠા અને રાષ્ટ્રસેવાને સૌથી વધારે મહત્ત્વનાં ગણે છે. જ્યારે ત્રણ કાર્યમૂલ્યો સાનુકૂળ સમય, નિજાનંદ અને જ્ઞાનપ્રાપ્તિને મધ્યમ મહત્ત્વનાં ગણે છે અને ચાર કાર્યમૂલ્યો સર્જનાત્મકતા,

પડકારરૂપ કાર્ય, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતાને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

૯. માધ્યમિક શાળાના સ્ત્રી શિક્ષકો સાત કાર્યમૂલ્યો જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સાનુકૂળ સમય, લાગણીશીલતા, રાષ્ટ્રસેવા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય અને આયોજનબદ્ધતાને સૌથી વધારે મહત્વનાં ગણે છે. જ્યારે ચાર કાર્યમૂલ્યો સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ, જૂથકાર્ય અને નિજાનંદને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે અને બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતાને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

૧૦. ગ્રામ્ય વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો આઠ કાર્યમૂલ્યો રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ અને સંસ્કારસિંચનને સૌથી વધારે મહત્વનાં ગણે છે. જ્યારે ત્રણ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે અને બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતાને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

૧૧. શહેરી વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો આઠ કાર્યમૂલ્યો રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ અને સંસ્કારસિંચનને સૌથી વધારે મહત્વનાં ગણે છે. જ્યારે ત્રણ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે અને બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતાને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

૧૨. તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો આઠ કાર્યમૂલ્યો રાષ્ટ્રસેવા, આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજાવગરનું કાર્ય, સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ અને સંસ્કારસિંચનને સૌથી વધારે મહત્વનાં ગણે છે. જ્યારે ત્રણ કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, લાગણીશીલતા અને જૂથકાર્યને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે અને બે કાર્યમૂલ્યો પડકારરૂપ કાર્ય અને સર્જનાત્મકતાને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

૧૩. પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો આકર્ષક લાભ, સલામતી અને રાષ્ટ્રસેવાને સૌથી વધારે મહત્વના ગણે છે. જ્યારે સાનુકૂળ સમય, સંસ્કાર સિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, બોજા વગરનું કાર્ય અને જૂથ કાર્યને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે. અને છેલ્લાં ચાર કાર્યમૂલ્યો નિજાનંદ, સર્જનાત્મકતા, પડકારરૂપ કાર્ય અને લાગણીશીલતાને ઓછાં મહત્વના દર્શાવે છે.

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો સાનુકૂળ સમય, સંસ્કાર સિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ આયોજનબદ્ધતા, પ્રતિષ્ઠા, બોજા વગરનું કાર્ય અને રાષ્ટ્રસેવાને વધારે મહત્વના ગણે છે. જ્યારે નિજાનંદ, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોને મધ્યમ મહત્વનાં ગણે છે. છેલ્લાં બે કાર્યમૂલ્યો સર્જનાત્મકતા અને પડકારરૂપ કાર્યમૂલ્યોને ઓછાં મહત્વનાં ગણે છે.

૭.૪ ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી

પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા પર આપેલા ઉત્તરના આધારે મળેલા અવલોકનો પરથી ઉત્કલ્પનાઓની ચકાસણી નીચે મુજબ કરવામાં આવેલ હતી.

" ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૪૨.૨ શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોમાંના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

" શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૪૨.૩ ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોમાંના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

" ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સંસ્કારસિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૪૩ ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોમાંના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

" ગ્રામ્ય, શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના જ્ઞાનપ્રાપ્તિ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૪૪.૧ ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોમાંના સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

" ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સામાજિક ફરજ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૫૨.૨ શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલાં કાર્યમૂલ્યોમાંના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

" શહેરી અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૫૨.૩ ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલા કાર્યમૂલ્યોમાંના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

" ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય" જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૫૩ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલા કાર્યમૂલ્યોમાંના નિજાનંદ કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના નિજાનંદ કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૫૪ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલા કાર્યમૂલ્યોમાંના સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સાનુકૂળ સમય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૫૫ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલા કાર્યમૂલ્યોમાંના સંસ્કાર સિંચન કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના સંસ્કાર સિંચન કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તોંકો વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના પડકારરૂપ કાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૬૨ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલા કાર્યમૂલ્યોમાના જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળતો નથી. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો સ્વીકાર થાય છે.

ઉત્કલ્પના : ૬૩ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ પસંદ કરેલા કાર્યમૂલ્યોમાના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં સાર્થક તફાવત જોવા મળે છે. આ કાર્યમૂલ્યની શૂન્ય ઉત્કલ્પના આ પ્રમાણે હતી.

"પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકાના લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્ય પરત્વેના સરેરાશ પ્રાપ્તિઓ વચ્ચે અર્થસૂચક તફાવત નહિ હોય." જેનો અસ્વીકાર થાય છે.

૭.૫ તારણો

૧. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં સ્ત્રી શિક્ષકો પુરુષ શિક્ષકો કરતાં સામાજિક ફરજ, આકર્ષક લાભ, બોજા વગરનું કાર્ય અને રાષ્ટ્રસેવા કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.
૨. પ્રાથમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં પુરુષ શિક્ષકો સ્ત્રી શિક્ષકો કરતાં જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.
૩. માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં સ્ત્રી શિક્ષકો પુરુષ શિક્ષકો કરતાં સાનુકૂળ સમય, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, જૂથકાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.
૪. માધ્યમિક શાળાના પુરુષ અને સ્ત્રી શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યોની પસંદગીમાં પુરુષ શિક્ષકો સ્ત્રી શિક્ષકો કરતાં સંસ્કારસિંચન, સામાજિક ફરજ અને સર્જનાત્મકતા કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.
૫. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં શહેરી શિક્ષકો ગ્રામ્ય શિક્ષકો કરતાં આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.
૬. ગ્રામ્ય અને તાલુકા વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં તાલુકા શિક્ષકો ગ્રામ્ય શિક્ષકો કરતાં આકર્ષક લાભ કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.
૭. ગ્રામ્ય અને શહેરી વિસ્તારના પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્યની પસંદગીમાં ગ્રામ્ય વિસ્તારના શિક્ષકો શહેરી વિસ્તારના શિક્ષકો કરતાં સલામતી કાર્યમૂલ્યને વધારે પસંદ કરે છે.

૧૮. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો કરતાં રાષ્ટ્રસેવા, સર્જનાત્મકતા અને જૂથકાર્ય કાર્યમૂલ્યોને વધારે પસંદ કરે છે.
૧૯. પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગીમાં માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો નિજાનંદ, સાનુકૂળ સમય, સંસ્કાર સિંચન, જ્ઞાનપ્રાપ્તિ, સામાજિક ફરજ, બોજા વગરનું કાર્ય અને લાગણીશીલતા કાર્યમૂલ્યોને વધારે પસંદ કરે છે.
- ૭.૬ ભાવિ સંશોધન અંગેની ભલામણો
પ્રયોજકના પ્રસ્તુત અભ્યાસના ક્ષેત્રમાં ભવિષ્યમાં હાથ ધરી શકાય તેવાં સૂચિત થતાં અન્ય સંશોધનો અહીં રજૂ કરવામાં આવ્યાં છે.
૧. ડૉક્ટરો, એન્જિનીયરો, વકીલો, કારખાનેદાર, બેંક મેનેજરો આવા વિવિધ વ્યવસાયમાં કામ કરતા અધિકારીઓ અને કર્મચારીઓના કાર્યમૂલ્યનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો.
 ૨. કાર્યમૂલ્યો ઉપર અનેક ચલો અસર કરતાં હોય છે. પ્રસ્તુત અભ્યાસમાં જે ચલોનો અભ્યાસ થયો છે તે સિવાયનાં ચલો જેવા કે બુદ્ધિ, વ્યવસાયિક આકાંક્ષા વગેરે ચલોની કાર્યમૂલ્ય પસંદગી ઉપર શી અસર થાય છે તે અંગેનો અભ્યાસ હાથ ધરી શકાય.
 ૩. સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીના વિવિધ વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓનાં કાર્યમૂલ્યોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ હાથ ધરી શકાય.
 ૪. સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટીના વિદ્યાર્થીઓ અને અન્ય યુનિવર્સિટીના વિદ્યાર્થીઓનાં કાર્યમૂલ્યોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ હાથ ધરી શકાય.
 ૫. પી.ટી.સી. કોલેજ અને બી.એડ્. કોલેજના તાલીમાર્થીઓનાં કાર્યમૂલ્યોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ હાથ ધરી શકાય.
 ૬. જાતીયતા, સામાજિક-આર્થિકસ્તર અને વિદ્યાશાખાના સંદર્ભમાં પૂર્વસ્નાતક વિદ્યાર્થીઓના કાર્યમૂલ્યોનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરી શકાય.

સંદર્ભસૂચિ

પુસ્તકો

Franked Jack R., How to Teach About Values, New Jersey:

Gupta M. L., (2003) Value Education: Theory and Practice, Ajmer :
Krishna Brothers.

Super D. E., (1970). The Psychology of carrers, New York : Harper and
Row, 1957 Work Value Inventory New York : Harper and Row,
જોષી હરિપ્રસાદ, (૨૦૦૯). સંશોધન અહેવાલની લેખન ભૂલો (દ્વિતીય આવૃત્તિ) શિક્ષણ શાસ્ત્ર
ભવન સૌરાષ્ટ્ર યુનિ. રાજકોટ

જોષી હરિપ્રસાદ, (૧૯૯૮). મૂલ્ય શિક્ષણ (પ્રથમ આવૃત્તિ) શિક્ષણ શાસ્ત્ર ભવન સૌરાષ્ટ્ર
યુનિવર્સિટી, રાજકોટ

જોષી, કાંતિકુમાર જે. (૧૯૭૫) શિક્ષણ અને મૂલ્ય વિમર્શ રાજકોટ : પી. ડી. માલવિયા ગ્રજયુએટ
ટીચર્સ કોલેજ, ૧.

દેસાઈ હરિભાઈ જી. અને કે. જી. દેસાઈ , સંશોધન પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિઓ યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ
બોર્ડ, ૧૯૮૦.

દોગા એન.એસ. (૨૦૦૭). અધ્યાપન મનોવિજ્ઞાન (પ્રથમ આવૃત્તિ) શિક્ષણ શાસ્ત્ર ભવન સૌરાષ્ટ્ર
યુનિવર્સિટી , રાજકોટ

ત્રિવેદી એમ. ડી. અને બી. યુ. પારેખ, શિક્ષણમાં આંકડાશાસ્ત્ર, અમદાવાદ :યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ
બોર્ડ, ૧૯૭૨.

ઉચાટ, ડી.એ., એન. એસ. દોગા, એચ. ઓ. જોશી અને એ. ડી. અંબાસણા, (૧૯૯૮). સંશોધન
અહેવાલનું લેખન શી રીતે કરશો ? (પ્રથમ આવૃત્તિ) શિક્ષણ શાસ્ત્ર ભવન સૌરાષ્ટ્ર યુનિ., રાજકોટ

ઉચાટ, ડી.એ. (૨૦૦૪). માહિતી પર સંશોધન વ્યવહારો (પ્રથમ આવૃત્તિ) શિક્ષણ શાસ્ત્ર ભવન
સૌરાષ્ટ્ર યુનિ., રાજકોટ

ઉચ્ચાટ, ડી.એ. (૨૦૦૫). સંશોધન દર્શન, (પ્રથમ આવૃત્તિ) શિક્ષણ શાસ્ત્ર ભવન સૌરાષ્ટ્ર યુનિ.,
રાજકોટ

સામયિકો

A.A. Douglass, (1992). " Interests of High school seniors," school and society, 1922, 16, 79_84, cited by T.V. Pav, " Research on work – Values," Indian Educational Review, July, 1975, P.31.

Aqeeb Javed, (2002). " A Values based study", Journal of community Guidances and Research, Volume 19 Nov.1, March-2002, P.P. 25-30

Berdis, R.F. (1945) " Can factors in vocational choice be weighted" M occupations, 1943, 22, 44-46, cited by T.V. Rao "Research on work Values" Indian Educational Review, July 1975, P.31.

Berman & Gerald-s, (1985), " Change in Job satisfaction and occupational values among immigrants in israil". Internation Journal of comparative sociology, 1985,26,1- 2, March-June.

Bloom, and M. Powell (1962), " Devlopment of Reasons for vocational choice of Adolescents through the High school year" Journal of Educational Research, 1962, 56, 126-133, cited by T. V. Rao, ' Research on work-Values, ' Indian Educational Review, 1975, P. 32-33.

Dhar C. (1965). " Work Values of Adolescent Boys, " Guidance Review, 1965, 3, 12-21, cited by T. V. Rao, 'Research on work-values' Indian Educational Review, July, 1975, P.36. England G. W. and Lee (1974) "The relationship between managerial values and mangerial success in the unites states " Japan, India and Australia, Journal of Applied psychology, 1974, 59(4) 411-419.

- Farank Joo Lideh & K. Yeshodhara, (2007), Journal of all India Association for educational Research Vol.19, Nos. 3&4 september & December, 2007.
- Govindarajacharyaly, S.T.V. (1968). "occupational Values of High School students, " Indian Journal of Applied psychology 1968, 5, 79-86, cited by T. V. Rao, " Research on work-values, Indian Educational Review, July, 1975, P. 37p
- Mehta, Prayag "Vocational choice Making Tendency of secondary school pupils," Journal of vocational and educational Guidance 1960, 6(4) 185-190, cited by T. V. Rao, " Research on work-values, " Indian Educational Review, 1975, P.36.
- Marlowe & Crowne (1960). A New Scale of social Desirability independent of Psychopathology. Journal of consulting psychology, 1960, 24 (4), 349-354.
- Malhotra, A. K. and Ganesh S. R. (1975) work values of Indian managers ASCI Journal of management 1975", 4(2) 149-162.
- Pestonjee D.M. and S. S. Akhtar, (1967) " A study of sex difference in Relation to occupational values and Income Aspirations, Manas 1969, 16, 59-63, cited by T. V. Rao Research on work Values, Indian Educational Review, July , 1975, P.37.
- Rai G.C. and D. M. Pestonjee, (1969), "ocupational values, preferences and Income Aspirations of post-matriculate students, "Journal of scientific Research, Bananas Hindu University, 1969-70, 20(2), 103 cited by T. V. Rao, Research on work-values, Indian Educational Review, July, 1975, P. 37.

- Rao, T.V. (1974) " work-values Paterns of Indian Medical students, " British Journal of Medical Education, Vol., 8(4) Dec., 1974, P. 224-229.
- Razler, A. (1963). " Occupational Values and occupational choice of young Indians" , Guidance Review, 1963, 1,3-21. cited by T. V. Rao, 'Research on work- Values'. Indian Educational Review, July, 1975, P. 36.
- Rosenberg, M. (1957). 'Occupational Values' Free press irlinosis, 1957. cited by T.V. Rao, 'Research on work Values, Indian Educational, Review, July, 1975. P.32.
- Singer S.L. and Steffler, (1953) " sex difference in Job values and Desires," Personnel and Guidance Journal, 1953,32, 483-484. cited by T.V. Rao, ' Research on work values, ' Indian Educational Review, July, 1975, P.31
- shashrees and chandraiah, (1990). "Work values and job satisfaction of professional and non professional college teacher" Indian Journal of Applied psychology 1990, 27(1) 10-13.
- Suar, D, (1992) " Work value of managers and workers," Indian Journal of Applied psychology, 1992 30(1) 11-17.
- Super D. E., Structure of Work – Values of High School Students, Personnel and Guidance Journal , 1966, 44, 350-262.
- Thompson, O.E. (1966) " Occupational values of High school students" Personnel and Guidance Journal, 1866,44, 850-853, cited by T. V. Rao, Research on Work -Values, Indian Educational Review 1975, P. 33-34.

Thukral, C.M. and P. Rahilla (1966) "work-values of Teachers"
 Educational forum 1966, 11, 26-29 cited by T.V. Rao, Research
 on work Values, Indian Educational Review, July, 1975, P.36
 મીઠેલરાજ એસ.જોન. (૧૯૮૮). " ઉઘોગોના કામદારોના કાર્યમૂલ્યો". ઈન્ડિયન જર્નલ ઓફ
 સાયકોલોજી એન્ડ એજ્યુકેશન - ૨૦(૨) ૧૧૬-૧૧૮.
 હવાલાવનાવરે, (૧૯૮૮). " વ્યવસાયિક અને બિનવ્યવસાયિક વિદ્યાર્થીઓનાં કાર્યમૂલ્યો," ઈન્ડિયન
 જર્નલ ઓફ સાયકોલોજી એન્ડ એજ્યુકેશન, ૮(૨)- ૧૨૦-૧૨૫.

અહેવાલ

Bumaiya, Reshma (1986). " Work-values of Inservice and Pre-service
 teachers of Baroda city," Unpublished M. Ed. Dissertation,
 M.S. University, Baroda, 1986.
 Chandra, D. (1977). " A study of perception of work-values in Teaching
 and certain Non-Teaching occupation." Ph. D. Edu. Amu,
 1977. cited by M.B. Buch, ' Third Survey of Research in
 Education. 1983, P. 115-116.
 Dhadhania D.A. (1993). " A psychological study of commitment
 Behaviour Among University Teachers, " M. Phil disssertation,
 S.P. Uni.
 Jain M. (1977). " work-values Paterns A study of Medical college
 students, " National labour institute, Delhi, 1977, cited by M.B.
 Buch, 'third survey of Research in Education,' 1983,
 P. 138-139.
 Maheshwari, A Study of Some Work. Related Values in Organization.

Patel M. K., (1993). " A study of organizational health job satisfaction and work values among Bank Employers, " Unpublished Ph. D. Thesis, S.P. Uni, Vallabh Vidyanagar, 1993,

Vasantha, A. (1972) " A study of work-values of higher secondary students of Delhi inrelation to their Intelligence, Achievement and socio-economic status," Ph. D. Edu. Delhi Uni., 1972. cited by M.B. Buch, First survey of Research in Education, 1974, P. 302.

ઝાલાવાડીયા, તરલીકા (૨૦૦૨), " મેનેજરો અને કામદારોના કાર્યમૂલ્યો, વ્યવસાયિક મનોભાર અને વ્યવસાયિક સંતોષનો અભ્યાસ" અપ્રકાશિત પી એચ. ડી, મહાનિબંધ, મનોવિજ્ઞાન ભવન, સૌરાષ્ટ્ર યુનિ., રાજકોટ

બડગુજર, એ.ડી. (૧૯૯૨), " જાતિયતા, સામાજિક, આર્થિકસ્તર અને વિદ્યાશાળાના સંદર્ભમાં પૂર્વ-સ્નાતક વિદ્યાર્થીઓનું કાર્યમૂલ્ય" અપ્રકાશિત પી.એચ.ડી, શોધનિબંધ, શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી, રાજકોટ.

Web site

Web. <http://www.sulnilesh@yahoo.co.uk>

<http://nwc.edu/career/planning/phase1/workvalues.htm>

પત્ર

ઝંખના ડી. ભટ્ટી
સરીતા વિહાર-૧૦૬,
યુનિવર્સિટી રોડ,
રાજકોટ - ૩૬૦૦૦૫
તા :

પ્રતિ,

વિષય : સંશોધન માર્ગદર્શન

માનનીય સાહેબ,

સવિનય નમસ્કાર સાથે જણાવવાનું કે હું શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવનમાં ડૉ. એચ. ઓ. જોષીના માર્ગદર્શન હેઠળ સંશોધનકાર્ય કરું છું. મારો વિષય છે. " પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોના કાર્યમૂલ્યો" આ સંશોધનકાર્ય માટે પ્રારંભિક માહિતી મેળવવા મે પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો પાસે નિબંધ લખાવીને તેઓ પોતાના વ્યવસાય માટે કેવા (કયા-કયા) કાર્યમૂલ્યોને અગત્યના ગણે છે. તેની માહિતી છે. આ નિબંધ સ્વરૂપની માહિતી પરથી મે એક સૂચિ તૈયાર કરેલી છે. જે આ પત્ર સાથે સામેલ છે.

આ કાર્યમૂલ્ય સૂચિના સંદર્ભમાં નીચેની બાબતો માટે આપનો અભિપ્રાય મને આપશો તેવી વિનંતિ છે.

૧. સૂચિમાં દર્શાવેલા કાર્યમૂલ્યો શિક્ષકના વ્યવસાયને સુસંગત છે કે નહિ? આપ (✓) ની કે (X) ની નિશાની કરી અભિપ્રાય આપશો.

૨. કાર્યમૂલ્યની શાબ્દિક રજૂઆતમાં આપ કોઈ ફેરફાર સૂચવવા માગતા હો તો પણ મને જણાવશો.

૩. મારા પીએચ. ડી. ના વિષયના સંદર્ભમાં મને કોઈ માહિતી કે સૂચન આપવા માગતા હો તો જણાવશો.

—આપ શૈક્ષણિક સંશોધનના ક્ષેત્રે તજજ્ઞ તરીકે ઘણા સંશોધકોને માર્ગદર્શન આપી ચૂક્યા છો.

આપનું માર્ગદર્શન મને મદદરૂપ થશે જ.

—આપના પ્રત્યુત્તરની અપેક્ષા છે.

—આ સાથે ટિકિટ સાથેનું જવાબી કવર પણ મોકલું છું. તો આપ તેમાં જ મને આ સૂચિ પરત કરશો.

આપની વિશ્વાસુ

ઝંખના ડી. ભટ્ટી

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકોની પસંદગીઆંકના આધારે પસંદ થયેલાં
કાર્યમૂલ્યો

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો
૧	નિજાનંદ	૧૫	આકર્ષક લાભ
૨	સાનુકૂળ સમય	૧૬	આત્મસંતોષ
૩	સંસ્કારસિંચન	૧૭	ચિંતન શક્તિનો વિકાસ
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૮	સલામતી
૫	સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય	૧૯	સામાજિક ફરજ
૬	વૈયક્તિક વિકાસની તક	૨૦	વ્યક્તિપરખ શક્તિ
૭	લાગણીશીલતા	૨૧	આયોજનબદ્ધતા
૮	બાળકોના વિકાસનું કાર્ય	૨૨	પડકારરૂપ કાર્ય
૯	સંશોધનસૂઝ	૨૩	પ્રતિષ્ઠા
૧૦	જૂથકાર્ય	૨૪	બોજાવગરનું કાર્ય
૧૧	માર્ગદર્શન	૨૫	રાષ્ટ્રસેવા
૧૨	કાર્યરત	૨૬	સર્જનાત્મકતા
૧૩	અંગત પસંદગી	૨૭	ગ્રામવિકાસ
૧૪	સમાજ સંપર્ક	૨૮	નિરક્ષરતા નિવારણ

પૂર્વ પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટે)

વિભાગ – ૧

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	અર્થ – સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૧	નિજાનંદ	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકો સાથે કામ કરવાનો આનંદ મળે તેવું કાર્ય ● પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત રીતે મજા પડે તેવું કાર્ય ● કાર્યથી માનસિક સ્વસ્થતા વધે તેવું કાર્ય
૨	સાનુકૂળ સમય	<ul style="list-style-type: none"> ● અનુકૂળ સમય હોય તેવું કાર્ય ● અન્ય વ્યવસાયની સરખામણીમાં ઓછો સમય હોય તેવું કાર્ય ● નિશ્ચિત સમયનું નિશ્ચિત કાર્ય
૩	સંસ્કારસિંચન	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકોમાં સંસ્કારસિંચનનું કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય ● મૂલ્યશિક્ષણ આપવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	<ul style="list-style-type: none"> ● માહિતી અને સમજણની આપ-લે શક્ય બને તેવું કાર્ય ● જુદા જુદા અનુભવો દ્વારા સમજ વધે તેવું કાર્ય ● જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય
૫	નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● સામાજિક વર્તન વ્યવહાર શીખવી શકાય તેવું કાર્ય ● નાગરિકધર્મની સમજ વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રીય નાગરિક તરીકેની તાલીમ આપી શકાય તેવું કાર્ય

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	અર્થ – સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૬	સંશોધન સૂઝ	<ul style="list-style-type: none"> ● નવા નવા સંશોધન કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રીય સ્તરે સંશોધન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● સંશોધન કરવા માટેના વાતાવરણનું સર્જન કરી શકાય તેવું કાર્ય
૭	સામાજિક ફરજ	<ul style="list-style-type: none"> ● સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય ● સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થઈ શકાય તેવું કાર્ય ● બાળકોની શક્તિને યોગ્ય દિશામાં વાળી શકાય તેવું કાર્ય
૮	માર્ગદર્શન	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકોને ચોક્કસ કાર્યો તરફ દોરવાનું કાર્ય ● બાળકોને ચોક્કસ માર્ગદર્શન આપી શકાય તેવું કાર્ય ● બાળકોની શક્તિને યોગ્ય દિશામાં વાળી શકાય તેવું કાર્ય
૯	રાષ્ટ્રસેવા	<ul style="list-style-type: none"> ● રાષ્ટ્રનિર્માણમાં સહયોગ આપી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રને આદર્શ નેતા પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રસેવા થઈ શકે તેવું કાર્ય
૧૦	પડકારરૂપ કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● નૂતન વિષયવસ્તુ જાતે શીખીને અધ્યયન કરાવવાનું કાર્ય ● જીવંત વ્યક્તિઓ સાથે પ્રવૃત્તિમય રહીને કરવું પડતું કાર્ય ● પોતાના જ્ઞાન-સમજનો વ્યવસાયમાં ઉપયોગ કરવો પડે તેવું કાર્ય
૧૧	આકર્ષક લાભ	<ul style="list-style-type: none"> ● કામનું પૂરતું વેતન મળે તેવું કાર્ય ● રજાની પૂરતી સવલતો મળે તેવું કાર્ય ● સામાજિક મોભો મળે તેવું કાર્ય
૧૨	વૈયક્તિક વિકાસની તક	<ul style="list-style-type: none"> ● વ્યક્તિગત વિકાસ કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● જ્ઞાનનાં નવાં ક્ષેત્રોથી વાકેફ થવાય તેવું કાર્ય ● એક સારા વ્યક્તિ તરીકે સમાજમાં સ્થાન મેળવી શકાય તેવું કાર્ય

પૂર્વ પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા વિભાગ – ૨

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	અર્થ સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૧	સલામતી	<ul style="list-style-type: none"> ● નોકરીની સલામતી આપતું કાર્ય ● ચોક્કસ પગાર લાંબા સમય સુધી મળે તેવું કાર્ય ● નોકરીમાંથી છૂટા થવાનું ન બને તેવું કાર્ય
૨	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	<ul style="list-style-type: none"> ● જુદાં જુદાં પ્રકારનાં બાળકો સાથે કામ કરવાથી વ્યક્તિને ઓળખવાની શક્તિને વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય ● વ્યક્તિભેદ પારખીને તેની સાથે કામ કરી શકાય તેવું કાર્ય ● ભિન્ન ભિન્ન વ્યક્તિઓ સાથે સમજણયુક્ત વ્યવહાર કરી શકાય તેવું કાર્ય
૩	આયોજનબદ્ધતા	<ul style="list-style-type: none"> ● ચોક્કસ આયોજન સાથે કાર્ય કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● ચોક્કસ કાર્ય ચોક્કસ સમયે જ પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય ● કોઈપણ કાર્ય નિશ્ચિત સમયમર્યાદામાં પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય
૪	ચિંતનશક્તિનો વિકાસ	<ul style="list-style-type: none"> ● પ્રવૃત્તિ શીલ રહેવાથી વિચારશક્તિનો વિકાસ થાય તેવું કાર્ય ● બુદ્ધિયુક્ત કાર્ય હોવાથી વિચારશક્તિ વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય ● વિદ્યાર્થીઓના પ્રશ્નોને કારણે વિચારશક્તિ વધી શકે તેવું કાર્ય
૫	પ્રતિષ્ઠા	<ul style="list-style-type: none"> ● કુટુંબમાં પ્રતિષ્ઠા વધે તેવું કાર્ય ● મિત્રોમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય ● સમાજમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય
૬	બોજાવગરનું કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● પૂર્વ આયોજન મુજબનું કાર્ય હોવાથી ભારન લાગે તેવું કાર્ય ● ચોક્કસ કાર્ય જ કરવાનું હોવાથી તેમાં સરળતા રહે તેવું કાર્ય ● નિશ્ચિત સમયનું કાર્ય હોવાથી બોજો ન લાગે તેવું કાર્ય
૭	કાર્યરત	<ul style="list-style-type: none"> ● સતત પ્રવૃત્તિ શીલરહી શકાય તેવું કાર્ય ● જીવંત પરિસ્થિતિમાં સતત કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય ● સમયનો પૂરો ઉપયોગ કરી શકાય તેવું કાર્ય

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	અર્થ સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૮	સર્જનાત્મકતા	<ul style="list-style-type: none"> ● સતત નવ સર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે પ્રસ્થાપિત થયેલું કાર્ય ● સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે કામ કરવાનું મળે તેવું કાર્ય
૯	નિરક્ષરતા નિવારણ	<ul style="list-style-type: none"> ● રાષ્ટ્રને સાક્ષર બનાવવામાં મદદરૂપ થઈ શકાય તેવું કાર્ય ● નિરક્ષરતા નિવારણમાં યોગદાન આપી શકાય તેવું કાર્ય ● નિરક્ષરોને વ્યક્તિગત માર્ગદર્શન આપી શકાય તેવું કાર્ય
૧૦	અંગત પસંદગી	<ul style="list-style-type: none"> ● કામ કરવાનું ગમે તેવો વ્યવસાય ● પસંદગી મુજબનો વ્યવસાય ● સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરી શકાય તેવો વ્યવસાય
૧૧	જૂથકાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● જૂથમાં સાથે રહીને ટીમવર્કથી કરવાનું કાર્ય ● કોઈ એક જૂથના નેતા બનીને કરવાનું કાર્ય ● એકથી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં અનુકૂલન સાધીને કરવાનું કાર્ય
૧૨	લાગણીશીલતા	<ul style="list-style-type: none"> ● એવું કાર્ય કે જેમાં અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરવાનો હોય ● કાર્ય દરમિયાન પરસ્પર પ્રેરણા મળતી રહે તેવું કાર્ય ● લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય

પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા (પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટે)

૧. શિક્ષકોનું નામ :
૨. શૈક્ષણિક લાયકાત :
૩. શાળાનું નામ :
૪. જાતિ : પુરુષ સ્ત્રી
૫. શૈક્ષણિક અનુભવ..... વર્ષમાં

શિક્ષક મિત્રો,

આ સંશોધનિકામાં આપેલાં વિધાનો એવાં મૂલ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે કે જેને શિક્ષકો પોતાના કાર્યમાં મહત્ત્વનાં ગણે છે. એટલે કે આ વિધાનો શિક્ષકના કાર્યોમાંથી જે સંતોષ મળે છે. તેનો નિર્દેશ કરે છે. બધા જ કાર્યમૂલ્યો એક સરખી રીતે મહત્ત્વનાં નથી. કેટલાંક મૂલ્યો અમુક વ્યક્તિને વધુ સ્વીકાર્ય હોય છે જ્યારે એ જ મૂલ્યો અન્ય વ્યક્તિ માટે ઓછા સ્વીકાર્ય હોઈ શકે.

આ સંશોધનિકા સિદ્ધિ, અભિયોગ્યતા કે રસ જેવા કોઈ મનોવૈજ્ઞાનિક ચલનું માપન કરવા માટે નથી. માત્ર શિક્ષકો કઈ બાબતને કાર્યમૂલ્ય તરીકે સ્વીકારે છે તે જાણવા માટે જ તૈયાર કરેલી છે.

આ સંશોધનિકામાં આપેલું પ્રત્યેક વિધાન તમે કાળજી પૂર્વક વાંચો. દરેક વિધાન શિક્ષકના વ્યવસાયના કોઈ એક કાર્યમૂલ્યને રજૂ કરે છે. વિધાનમાં દર્શાવેલા કાર્યનું તમારી દષ્ટિએ કેટલું મહત્ત્વનું છે તે નક્કી કરી અને નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે તમારો અભિપ્રાય આપો.

૫. એટલે ખૂબ મહત્ત્વનું
૪. એટલે મહત્ત્વનું
૩. એટલે સામાન્ય મહત્ત્વનું
૨. એટલે ઓછું મહત્ત્વનું
૧. એટલે મહત્ત્વનું નહીં.

પ્રત્યેક વિધાન સામે તમારી દષ્ટિએ કાર્યમૂલ્યના મહત્ત્વની કક્ષા દર્શાવવા માટે કોઈ એક અંક ઉપર × (ચોકડી) નું નિશાન કરો.

માર્ગદર્શક

ડૉ. એચ. ઓ. જોષી
પ્રોફેસર એન્ડ હેડ
શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન
સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
રાજકોટ

અભ્યાસક

ગંખના ડી. ભટ્ટી
એમ. કોમ., એમ. એડ્.
વ્યાખ્યાતા
એસ. જે. ઠક્કર બી. એડ્. કોલેજ
રાજકોટ

૧.	બાળકો સાથે કામ કરવાનો આનંદ મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨.	દૈનિકા સમયમાંથી અનુકૂળ થાય તેવો સમય આપવાનો હોય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩.	બાળકોમાં સંસ્કાર સિંચનનું કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૪.	જ્ઞાનના નવા-નવા ક્ષેત્રોથી વાકેફ થવાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૫.	સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૬.	કામનું પૂરતું વેતન મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૭.	ચોક્કસ પગાર લાંબા સમય સુધી મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૮.	વ્યક્તિને ઓળખવાની શક્તિને વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૯.	ચોક્કસ આયોજન સાથે કાર્ય કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૦.	કુટુંબમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૧.	સમય પત્રકને અનુસરવાનું હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું બકાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૨.	રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં સહયોગ આપી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૩.	સતત નવસર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૪.	નૂતન વિષયવસ્તુ જાતે શીખીને અધ્યાપન કરાવવાનું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૫.	જૂથમાં સાથે રહીને ટીમ વર્કથી કરવાનું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૬.	એવું કાર્ય કે જેમાં અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરવાનો હોય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૭.	પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત રીતે મજા પડે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૮.	અન્ય વ્યવસાયની સરખામણીમાં ઓછો સમય લે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૯.	મૂલ્ય શિક્ષણ આપવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૦.	જુદા-જુદા અનુભવો દ્વારા સમજ વધે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૧.	સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થઈ શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૨.	રજાની પૂરતી સવલતો મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૩.	નોકરીમાંથી છુટા થવાનું ન બને તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૪.	વ્યક્તિભેદ પારખીને અન્ય સાથે કામ કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧

૨૫.	ચોક્કસ કાર્ય ચોક્કસ સમયે જ પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૬.	મિત્રોમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૭.	ચોક્કસ કાર્ય જ કરવાનું હોવાથી સરળતા રહે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૮.	રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરિક પુરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૯.	આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે જાહેર થયેલું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૦.	જીવંત વ્યક્તિઓ સાથે પ્રવૃત્તિમય રહીને કરવું પડતું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૧.	કોઈ એક જૂથને માટે તેના બનીને કરવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૨.	કાર્ય દરમિયાન પરસ્પર પ્રેરણા મળતી રહે તેવું કાર્ય	૫	૪	૩	૨	૧
૩૩.	કાર્યથી માનસિક સ્વસ્થતા વધે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૪.	નિશ્ચિત સમયમાં કરવાનું નિશ્ચિત કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૫.	વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય	૫	૪	૩	૨	૧
૩૬.	જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૭.	સમાજ સાથેનું અનુકૂળન શીખી શકાય/વધારી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૮.	સામાજિક મોભો મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૯.	તમારી નોકરી ચાલુ જ રહેશે તે તમે જાણતા હો તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૦.	ભિન્ન ભિન્ન વ્યક્તિઓ સાથે સમજણયુક્ત વ્યવહાર કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૧.	કોઈપણ કાર્ય નિશ્ચિત સમયમર્યાદામાં પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૨.	વ્યક્તિગત રીતે વિશેષ વ્યક્તિત્વ પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૩.	નિશ્ચિત સમયનું કાર્ય હોવાથી બોજો ન લાગે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૪.	રાષ્ટ્ર પ્રત્યે હકારાત્મક વલણ જાગૃત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૫.	સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે કામ કરવાનું મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૬.	પોતાના જ્ઞાન-સમજનો વ્યવસાયમાં ઉપયોગ કરવો પડે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૭.	એકથી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં અનુકૂળન સાધીને કરવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૮.	લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોએ આપેલ પસંદગીની મહત્તમ આવૃત્તિ પરથી પસંદ થયેલા કાર્યમૂલ્યોની યાદી

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો
૧	શૈક્ષણિક ક્રાંતિનું કાર્ય	૧૬	આકર્ષક લાભ
૨	નિજાનંદ	૧૭	આત્મસંતોષ
૩	સંસ્કાર સિંચન	૧૮	ચિંતનશક્તિનો વિકાસ
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	૧૯	સલામતી
૫	સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય	૨૦	સામાજિક ફરજ
૬	સાનુકૂળ સમય	૨૧	વ્યક્તિપરખ શક્તિ
૭	વૈયક્તિક વિકાસની તક	૨૨	આયોજનબદ્ધતા
૮	લાગણીશીલતા	૨૩	પડકારરૂપકાર્ય
૯	બાળકોના વિકાસનું કાર્ય	૨૪	પ્રતિષ્ઠા
૧૦	સંશોધનસૂઝ	૨૫	બોજાવગરનું કાર્ય
૧૧	જૂથકાર્ય	૨૬	રાષ્ટ્રસેવા
૧૨	માર્ગદર્શન	૨૭	સર્જનાત્મકતા
૧૩	કાર્યરત	૨૮	ગ્રામવિકાસ
૧૪	અંગત પસંદગી	૨૯	નિરક્ષરતા નિવારણ
૧૫	સમાજસંપર્ક	૩૦	મર્યાદિત સમય

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પૂર્વ પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા

વિભાગ - ૧

ક્રમ	કાર્યમૂલ્ય	અર્થ - સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૧	નિજાનંદ	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકો સાથે કામ કરવાનો આનંદ મળે તેવું કાર્ય ● પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત રીતે મજા પડે તેવું કાર્ય ● કાર્યથી માનસિક સ્વસ્થતા વધે તેવું કાર્ય
૨	સાનુકૂળ સમય	<ul style="list-style-type: none"> ● અનુકૂળ સમય હોય તેવું કાર્ય ● અન્ય વ્યવસાયની સરખામણીમાં ઓછો સમય હોય તેવું કાર્ય ● નિશ્ચિત સમયનું નિશ્ચિત કાર્ય
૩	સંસ્કારસિંચન	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકોમાં સંસ્કારસિંચનનું કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય ● મૂલ્યશિક્ષણ આપવાની તક મળે તેવું કાર્ય ● વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય
૪	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	<ul style="list-style-type: none"> ● માહિતી અને સમજણની આપ-લે શક્ય બને તેવું કાર્ય ● જુદા જુદા અનુભવો દ્વારા સમજ વધે તેવું કાર્ય ● જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય
૫	સારા નાગરિક બનાવવાનું કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● સામાજિક વર્તન વ્યવહાર શીખવી શકાય તેવું કાર્ય ● નાગરિક ધર્મની સમજ વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રીય નાગરિક તરીકેની તાલીમ આપી શકાય તેવું કાર્ય
૬	સામાજિક ફરજ	<ul style="list-style-type: none"> ● સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય ● સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થઈ શકે તેવું કાર્ય ● બાળકોની શક્તિને યોગ્ય દિશામાં વાળી શકાય તેવું કાર્ય

૭	માર્ગદર્શન	<ul style="list-style-type: none"> ● બાળકોને ચોક્કસ કાર્યો તરફ દોરવાનું કાર્ય ● બાળકોને ચોક્કસ માર્ગદર્શન આપી શકાય તેવું કાર્ય ● બાળકોની શક્તિને યોગ્ય દિશામાં વાળી શકાય તેવું કાર્ય
૮	રાષ્ટ્રસેવા	<ul style="list-style-type: none"> ● રાષ્ટ્રનિર્માણમાં સહયોગ આપી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રને આદર્શ નેતા પૂરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય ● રાષ્ટ્રસેવા થઈ શકે તેવું કાર્ય
૯	પડકારરૂપ કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● નૂતન વિષયવસ્તુ જાતે શીખીને અધ્યયન કરાવવાનું કાર્ય ● જીવંત વ્યક્તિઓ સાથે પ્રવૃત્તિમય રહીને કરવું પડતું કાર્ય ● પોતાના જ્ઞાન-સમજનો વ્યવસાયમાં ઉપયોગ કરવો પડે તેવું કાર્ય
૧૦	આકર્ષક લાભ	<ul style="list-style-type: none"> ● કામનું પૂરતું વેતન મળે તેવું કાર્ય ● રજાની પૂરતી સવલતો મળે તેવું કાર્ય ● સામાજિક મોભો મળે તેવું કાર્ય

માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકોની પૂર્વ પ્રાથમિક સ્વરૂપની કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા

વિભાગ – ૨

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	અર્થ સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૧	સલામતી	<ul style="list-style-type: none"> નોકરીની સલામતી આપતુ કાર્ય ચોકકસ પગાર લાંબા સમય સુધી મળે તેવું કાર્ય નોકરીમાંથી છૂટા થવાનું ન બનેતેવું કાર્ય
૨	આયોજનબદ્ધતા	<ul style="list-style-type: none"> ચોકકસ આયોજન સાથે કાર્ય કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય ચોકકસ કાર્ય ચોકકસ સમયે જ પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય કોઈપણ કાર્ય નિશ્ચિત સમય મર્યાદામાં પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય
૩	પ્રતિષ્ઠા	<ul style="list-style-type: none"> કુટુંબમાં પ્રતિષ્ઠા વધે તેવું કાર્ય મિત્રોમાં પ્રતિષ્ઠા વધે તેવું કાર્ય સમાજમાં પ્રતિષ્ઠા વધે તેવું કાર્ય
૪	બોજાવગરનું કાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> પૂર્વ આયોજન મુજબનું કાર્ય હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય ચોકકસ કાર્ય જ કરવાનું હોવાથી તેમાં સરળતા રહે તેવું કાર્ય નિશ્ચિત સમયનું કાર્ય હોવાથી બોજો ન લાગે તેવું કાર્ય
૫	કાર્યરત	<ul style="list-style-type: none"> સતત પ્રવૃત્તિશીલરહી શકાય તેવું કાર્ય જીવંત પરીસ્થિતિમાં સતત કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય સમયનો પૂરો ઉપયોગ કરી શકાય તેવું કાર્ય
૬	સર્જનાત્મકતા	<ul style="list-style-type: none"> સતત નવ સર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે પ્રસ્થાપિત થયેલું કાર્ય સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે કામ કરવાનું મળે તેવું કાર્ય
૭	લાગણીશીલતા	<ul style="list-style-type: none"> એવું કાર્ય કે જેમાં અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરવાનો હોય કાર્ય દરમિયાન પરસ્પર પ્રેરણા મળતી રહે તેવું કાર્ય લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય

ક્રમ	કાર્યમૂલ્યો	અર્થ-સંદર્ભ આપતાં વિધાનો
૮	અંગત પસંદગી	<ul style="list-style-type: none"> ● કામ કરવાનું ગમે તેવો વ્યવસાય ● પસંદગી મુજબનો વ્યવસાય ● સ્વતંત્ર રીતે કાર્ય કરી કશાય તેવો વ્યવસાય
૯	જૂથકાર્ય	<ul style="list-style-type: none"> ● જૂથમાં સાથે રહીને ટીમવર્ક થી કરવાનું કાર્ય ● કોઈ એક જૂથને માટે નેતા બનીને કરવાનું કાર્ય ● એકથી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં અનુકૂલન સાધીને કરવાનું કાર્ય
૧૦	વ્યક્તિપરખ શક્તિ	<ul style="list-style-type: none"> ● જુદાં જુદાં પ્રકારનાં બાળકો સાથે કામ કરવાથી વ્યક્તિને ઓળખવાની શક્તિને વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય ● વ્યક્તિભેદ પારખીને તેની સાથે કામ કરી શકાય તેવું કાર્ય ● ભિન્ન ભિન્ન વ્યક્તિઓ વચ્ચે સમજણયુક્ત વ્યવહાર કરી શકાય તેવું કાર્ય

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા

(પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે)

૧. શિક્ષકોનું નામ :
૨. શૈક્ષણિક લાયકાત :
૩. શાળાનું નામ :
૪. શાળાનો પ્રકાર : માધ્યમિક પ્રાથમિક
૫. જાતિ : પુરૂષ સ્ત્રી
૬. શૈક્ષણિક અનુભવ..... વર્ષમાં

શિક્ષક મિત્રો,

આ સંશોધનિકામાં આપેલાં વિધાનો એવાં મૂલ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે કે જેને શિક્ષકો પોતાના કાર્યમાં મહત્ત્વનાં ગણે છે. એટલે કે આ વિધાનો શિક્ષકના કાર્યોમાંથી જે સંતોષ મળે છે. તેનો નિર્દેશ કરે છે. બધા જ કાર્યમૂલ્યો એક સરખી રીતે મહત્ત્વનાં નથી. કેટલાંક મૂલ્યો અમુક વ્યક્તિને વધુ સ્વીકાર્ય હોય છે જ્યારે એ જ મૂલ્યો અન્ય વ્યક્તિ માટે ઓછા સ્વીકાર્ય હોઈ શકે.

આ સંશોધનિકા સિદ્ધિ, અભિયોગ્યતા કે રસ જેવા કોઈ મનોવૈજ્ઞાનિક ચલનું માપન કરવા માટે નથી. માત્ર શિક્ષકો કઈ બાબતને કાર્યમૂલ્ય તરીકે સ્વીકારે છે તે જાણવા માટે જ તૈયાર કરેલી છે.

આ સંશોધનિકામાં આપેલું પ્રત્યેક વિધાન તમે કાળજી પૂર્વક વાંચો. દરેક વિધાન શિક્ષકના વ્યવસાયના કોઈ એક કાર્યમૂલ્યને રજૂ કરે છે. વિધાનમાં દર્શાવેલા કાર્યનું તમારી દષ્ટિએ કેટલું મહત્ત્વનું છે તે નક્કી કરી અને નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે તમારો અભિપ્રાય આપો.

૫. એટલે ખૂબ મહત્ત્વનું
૪. એટલે મહત્ત્વનું
૩. એટલે સામાન્ય મહત્ત્વનું
૨. એટલે ઓછું મહત્ત્વનું
૧. એટલે મહત્ત્વનું નહીં.

પ્રત્યેક વિધાન સામે તમારી દષ્ટિએ કાર્યમૂલ્યના મહત્ત્વની કક્ષા દર્શાવવા માટે કોઈ એક અંક ઉપર × (ચોકડી) નું નિશાન કરો.

માર્ગદર્શક

ડૉ. એચ. ઓ. જોષી
પ્રોફેસર એન્ડ હેડ
શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન
સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
રાજકોટ

અભ્યાસક

ઝંખના ડી. ભટ્ટી
એમ. કોમ., એમ. એડ્.
વ્યાખ્યાતા
એસ. જે. ઠક્કર બી. એડ્. કોલેજ
રાજકોટ

૧.	બાળકો સાથે કામ કરવાનો આનંદ મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨.	દૈનિકા સમયમાંથી અનુકૂળ થાય તેવો સમય આપવાનો હોય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩.	બાળકોમાં સંસ્કાર સિંચનનું કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪.	જ્ઞાનના નવા-નવા ક્ષેત્રોથી વાકેફ થવાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૫.	સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૬.	કામનું પૂરતું વેતન મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૭.	ચોક્કસ પગાર લાંબા સમય સુધી મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૮.	વ્યક્તિને ઓળખવાની શક્તિને વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૯.	ચોક્કસ આયોજન સાથે કાર્ય કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૦.	કુટુંબમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૧.	સમય પત્રકને અનુસરવાનું હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું બકાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૨.	રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં સહયોગ આપી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૩.	સતત નવસર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૪.	નૂતન વિષયવસ્તુ જાતે શીખીને અધ્યાપન કરાવવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૫.	જૂથમાં સાથે રહીને ટીમ વર્કથી કરવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૬.	એવું કાર્ય કે જેમાં અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરવાનો હોય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૭.	પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત રીતે મજા પડે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૮.	અન્ય વ્યવસાયની સરખામણીમાં ઓછો સમય લે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૯.	મૂલ્ય શિક્ષણ આપવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૦.	જુદા-જુદા અનુભવો દ્વારા સમજ વધે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૧.	સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થઈ શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૨.	રજાની પૂરતી સવલતો મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૩.	નોકરીમાંથી છુટા થવાનું ન બને તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૪.	વ્યક્તિભેદ પારખીને અન્ય સાથે કામ કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧

૨૫.	ચોક્કસ કાર્ય ચોક્કસ સમયે જ પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૬.	મિત્રોમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૭.	ચોક્કસ કાર્ય જ કરવાનું હોવાથી સરળતા રહે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૮.	રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરિક પુરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૯.	આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે જાહેર થયેલું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૦.	જીવંત વ્યક્તિઓ સાથે પ્રવૃત્તિમય રહીને કરવું પડતું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૧.	કોઈ એક જૂથને માટે તેના બનીને કરવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૨.	કાર્ય દરમિયાન પરસ્પર પ્રેરણા મળતી રહે તેવું કાર્ય	૫	૪	૩	૨	૧
૩૩.	કાર્યથી માનસિક સ્વસ્થતા વધે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૪.	નિશ્ચિત સમયમાં કરવાનું નિશ્ચિત કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૫.	વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય	૫	૪	૩	૨	૧
૩૬.	જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૭.	સમાજ સાથેનું અનુકૂળન શીખી શકાય/વધારી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૮.	સામાજિક મોભો મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૯.	તમારી નોકરી ચાલુ જ રહેશે તે તમે જાણતા હો તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૦.	ભિન્ન ભિન્ન વ્યક્તિઓ સાથે સમજણયુક્ત વ્યવહાર કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૧.	કોઈપણ કાર્ય નિશ્ચિત સમયમર્યાદામાં પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૨.	વ્યક્તિગત રીતે વિશેષ વ્યક્તિત્વ પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૩.	નિશ્ચિત સમયનું કાર્ય હોવાથી બોજો ન લાગે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૪.	રાષ્ટ્ર પ્રત્યે હકારાત્મક વલણ જાગૃત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૫.	સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે કામ કરવાનું મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૬.	પોતાના જ્ઞાન—સમજનો વ્યવસાયમાં ઉપયોગ કરવો પડે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૭.	એકથી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં અનુકૂળન સાધીને કરવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૮.	લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧

મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ

માર્ગદર્શક

ડૉ. એચ. ઓ. જોષી
(M.Sc., M.Ed., Ph.D.)

અભ્યાસક

ઝંખના ડી. ભટ્ટી
(M.Com., M.Ed.)

શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન

સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી

રાજકોટ

ભાઈશ્રી / બહેનશ્રી,

શિક્ષક મિત્રો કયા મૂલ્યને પસંદગી આપે છે તે જાણવાનો આ અભ્યાસ દ્વારા મારો પ્રયાસ છે. નીચેની સૂચના કાળજીપૂર્વક વાંચી આ મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ માં જવાબ આપશો એવી મારી વિનંતી છે.

સૂચનાઓ :

૧. અહિંયા કુલ ૧૬ મૂલ્યોની યાદી આપેલી છે.
૨. સૌ પ્રથમ આપેલા મૂલ્યોની યાદીનો કાળજીપૂર્વક અભ્યાસ કરો. તમારી દષ્ટિએ શિક્ષકના વ્યવસાયના સંદર્ભમાં આ સોળ મૂલ્યો પૈકી કયા મૂલ્યો મહત્વનાં છે તે નક્કી કરો. તમારો અભિપ્રાય મૂલ્યની સામે જ આપેલા વિભાગ-૧ ના પ્રથમ ચોરસમાં (ખરા) ની નિશાની કરી દર્શાવો.
૩. ત્યારબાદ આપેલા ૧૬ મૂલ્યોમાંથી તમને સૌથી વધુ મહત્વનાં લાગતાં હોય એવા પાંચ મૂલ્યોનો ક્રમ બીજા વિભાગના ચોરસમાં ૧ થી ૫ ક્રમ આપીને દર્શાવો.
૪. અહીં આપેલી યાદીમાં દર્શાવેલાં મૂલ્યોના સામાન્ય અર્થ આ મૂલ્યોની બાજુમાં જ આપવામાં આવેલા છે.

સામાન્ય માહિતી

શિક્ષકશ્રીનું નામ :

શાળાનું નામ :

જાતિયતા :

સ્ત્રી પુરુષ

શૈક્ષણિક લાયકાત :

૧.	નિજાનંદ	—	પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત આનંદ મળે	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૨.	સાનુકૂળ સમય	—	અનુકૂળ થાય તેવો સમય	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૩.	સંસ્કારસિંચન	—	વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૪.	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	—	જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખી શકાય	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૫.	સામાજિક ફરજ	—	સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થવાય	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૬.	આકર્ષક લાભ	—	કામનું પુરતું વેતન, રજાની સવલતો	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૭.	સલામતી	—	નોકરીમાંથી છુટા થવાનું ન બને	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૮.	વ્યક્તિ પરખ શક્તિ	—	વ્યક્તિગત ભેદ પારખીને કામ થઈ શકે	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૯.	આયોજનબદ્ધતા	—	ચોક્કસ કાર્ય ચોક્કસ સમયે જ થાય	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૦.	પ્રતિષ્ઠા	—	કાર્યને અંતે માન મળે	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૧.	બોજાવગરનું કાર્ય	—	કામનો ભાર ન લાગે	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૨.	રાષ્ટ્રસેવા	—	રાષ્ટ્રનિર્માણમાં સહયોગ	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૩.	સર્જનાત્મકતા	—	નવસર્જન કરવાની તક મળે	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૪.	પડકારરૂપ કાર્ય	—	સતત નવું શીખવાનું અને શીખવતા રહેવાનું	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૫.	જૂથકાર્ય	—	એકથી વધુ વ્યક્તિની સાથે મળીને કરવાનું કાર્ય	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૬.	લાગણીશીલતા	—	લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરીને સંબંધો વિકસાવવા	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

સામાજિક ઈચ્છનિયતા માપડંદ
(SOCIAL DESIRABILITY SCALE)

Marlowe-Crowne 2(10) Social Desirability Scale

Listed below are a number of statements concerning personal attitude and traits. Read each item and decide whether the statement is true or false as it pertains to you personally.

1. I never hesitate to go out of my way to help someone in trouble. (T)
2. I have never intensely disliked anyone. (T)
3. There have been times when I was quite jealous of the good fortune of others. (F)
4. I would never think of letting someone else be punished for my wrong doing. (T)
5. I sometimes feel resentful when I don't get my way.(F)
6. There have been times when I felt like rebelling people in authority even though I knew they were right. (T)
7. I am always courteous even to people who are disagreeable. (T)
8. When I don't know something I don't at all mind admitting it. (T)
9. I can remember "playing sick" to get out fo something. (F)
10. I am sometimes irritated by people who ask favours of me. (F)

સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ (Social Desirability Scale)

સૂચના : વ્યક્તિનો ગમો-અણગમો અને વ્યવહારને લગતાં થોડા વિધાનો નીચે આપેલાં છે. તેને વાંચીને વ્યક્તિગત રીતે એ વિધાનો તમારા માટે સાચા છે કે ખોટા તે નક્કી કરો. તમે વાંચીને વિધાનોની સામેજ ✓ (ખરા) કે × (ખોટા)ની નિશાની કરશો.

૧. કોઈ મુશ્કેલીમાં હોય ત્યારે તેની મદદ કરવા માટે મારા સિદ્ધાંતોની વિરૂધ્ધ જતાં હું અચકાઉં નહીં.
૨. મને ક્યારેક કોઈ વ્યક્તિ પ્રત્યે તીવ્ર અણગમો નથી થયો.
૩. બીજાના સદભાગ્યથી મને ઈર્ષ્યા આવી હોય એવું બન્યું છે.
૪. મારા ખોટા કાર્યોને પરિણામે બીજાને સજા થાય તેવું હું ક્યારેય વિચારી ન શકું.
૫. જ્યારે મને રસ્તો ન સૂઝે ત્યારે મને ગુસ્સો આવી જાય છે.
૬. કેટલીક વાર સત્તા સ્થાને બેઠેલા લોકો સાચા છે તે મને ખબર હોવા છતાં તેની વિરૂધ્ધ જઈ બળવો કરવાની ઈચ્છા મને થઈ આવે છે.
૭. મારી વાત સાથે લોકો અસહમત થાય તો પણ હું વિવેકી વર્તન કરું છું.
૮. જે બાબતની મને જાણ ન હોય તે અજ્ઞાનનો સ્વીકાર કરવામાં મને વાંધો નથી.
૯. કશુંક અણગમતું કરવાનું આવે ત્યારે હું બીમાર હોવાનું કહું છું.
૧૦. જ્યારે કોઈ મને તેમની તરફેણ કરવાનું કહે છે ત્યારે હું ઉશ્કેરાઈ જાઉં છું.

પ્રાથમિક અજમાયશ માટેનાં ઉપકરણનું સ્વરૂપ કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા

(પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે)

૧. શિક્ષકોનું નામ :
૨. શૈક્ષણિક લાયકાત :
૩. શાળાનું નામ :
૪. શાળાનો પ્રકાર : માધ્યમિક પ્રાથમિક
૫. જાતિ : પુરૂષ સ્ત્રી
૬. શૈક્ષણિક અનુભવ..... વર્ષમાં

શિક્ષક મિત્રો,

આ સંશોધનિકામાં આપેલાં વિધાનો એવાં મૂલ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે કે જેને શિક્ષકો પોતાના કાર્યમાં મહત્વનાં ગણે છે. એટલે કે આ વિધાનો શિક્ષકના કાર્યોમાંથી જે સંતોષ મળે છે. તેનો નિર્દેશ કરે છે. બધા જ કાર્યમૂલ્યો એક સરખી રીતે મહત્વનાં નથી. કેટલાંક મૂલ્યો અમુક વ્યક્તિને વધુ સ્વીકાર્ય હોય છે જ્યારે એ જ મૂલ્યો અન્ય વ્યક્તિ માટે ઓછા સ્વીકાર્ય હોઈ શકે.

આ સંશોધનિકા સિદ્ધિ, અભિયોગ્યતા કે રસ જેવા કોઈ મનોવૈજ્ઞાનિક ચલનું માપન કરવા માટે નથી. માત્ર શિક્ષકો કઈ બાબતને કાર્યમૂલ્ય તરીકે સ્વીકારે છે તે જાણવા માટે જ તૈયાર કરેલી છે.

આ સંશોધનિકામાં આપેલું પ્રત્યેક વિધાન તમે કાળજી પૂર્વક વાંચો. દરેક વિધાન શિક્ષકના વ્યવસાયના કોઈ એક કાર્યમૂલ્યને રજૂ કરે છે. વિધાનમાં દર્શાવેલા કાર્યનું તમારી દષ્ટિએ કેટલું મહત્વનું છે તે નક્કી કરી અને નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે તમારો અભિપ્રાય આપો.

૫. એટલે ખૂબ મહત્વનું

૪ એટલે મહત્વનું

૩. એટલે સામાન્ય મહત્વનું

૨. એટલે ઓછું મહત્વનું

૧. એટલે મહત્વનું નહીં.

પ્રત્યેક વિધાન સામે તમારી દષ્ટિએ કાર્યમૂલ્યના મહત્વની કક્ષા દર્શાવવા માટે કોઈ એક અંક ઉપર × (ચોકડી) નું નિશાન કરો.

માર્ગદર્શક

ડૉ. એચ. ઓ. જોષી

પ્રોફેસર એન્ડ હેડ

શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન

સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી

રાજકોટ

અભ્યાસક

જંખના ડી. ભટ્ટી

એમ. કોમ., એમ. એડ્.

વ્યાખ્યાતા

એસ. જે. ઠક્કર બી. એડ્. કોલેજ

રાજકોટ

૧.	બાળકો સાથે કામ કરવાનો આનંદ મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨.	દૈનિકા સમયમાંથી અનુકૂળ થાય તેવો સમય આપવાનો હોય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩.	બાળકોમાં સંસ્કાર સિંચનનું કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪.	જ્ઞાનના નવા-નવા ક્ષેત્રોથી વાકેફ થવાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૫.	સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૬.	કામનું પૂરતું વેતન મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૭.	ચોક્કસ પગાર લાંબા સમય સુધી મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૮.	વ્યક્તિને ઓળખવાની શક્તિને વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૯.	ચોક્કસ આયોજન સાથે કાર્ય કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૦.	કુટુંબમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૧.	સમય પત્રકને અનુસરવાનું હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું બકાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૨.	રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં સહયોગ આપી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૩.	સતત નવસર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૪.	નૂતન વિષયવસ્તુ જાતે શીખીને અધ્યાપન કરાવવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૫.	જૂથમાં સાથે રહીને ટીમ વર્કથી કરવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૬.	એવું કાર્ય કે જેમાં અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરવાનો હોય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૭.	પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત રીતે મજા પડે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૮.	અન્ય વ્યવસાયની સરખામણીમાં ઓછો સમય લે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૯.	મૂલ્ય શિક્ષણ આપવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૦.	જુદા-જુદા અનુભવો દ્વારા સમજ વધે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૧.	સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થઈ શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૨.	રજાની પૂરતી સવલતો મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૩.	નોકરીમાંથી છુટા થવાનું ન બને તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૪.	વ્યક્તિભેદ પારખીને અન્ય સાથે કામ કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧

૨૫.	ચોક્કસ કાર્ય ચોક્કસ સમયે જ પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૬.	મિત્રોમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૭.	ચોક્કસ કાર્ય જ કરવાનું હોવાથી સરળતા રહે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૮.	રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરિક પુરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૯.	આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે જાહેર થયેલું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૦.	જીવંત વ્યક્તિઓ સાથે પ્રવૃત્તિમય રહીને કરવું પડતું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૧.	કોઈ એક જૂથને માટે તેના બનીને કરવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૨.	કાર્ય દરમિયાન પરસ્પર પ્રેરણા મળતી રહે તેવું કાર્ય	૫	૪	૩	૨	૧
૩૩.	કાર્યથી માનસિક સ્વસ્થતા વધે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૪.	નિશ્ચિત સમયમાં કરવાનું નિશ્ચિત કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૫.	વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય	૫	૪	૩	૨	૧
૩૬.	જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૭.	સમાજ સાથેનું અનુકૂલન શીખી શકાય/વધારી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૮.	સામાજિક મોભો મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૯.	તમારી નોકરી ચાલુ જ રહેશે તે તમે જાણતા હો તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૦.	ભિન્ન ભિન્ન વ્યક્તિઓ સાથે સમજણયુક્ત વ્યવહાર કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૧.	કોઈપણ કાર્ય નિશ્ચિત સમયમર્યાદામાં પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૨.	વ્યક્તિગત રીતે વિશેષ વ્યક્તિત્વ પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૩.	નિશ્ચિત સમયનું કાર્ય હોવાથી બોજો ન લાગે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૪.	રાષ્ટ્ર પ્રત્યે હકારાત્મક વલણ જાગૃત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૫.	સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે કામ કરવાનું મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૬.	પોતાના જ્ઞાન-સમજનો વ્યવસાયમાં ઉપયોગ કરવો પડે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૭.	એકથી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં અનુકૂલન સાધીને કરવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪૮.	લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧

સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ (Social Desirability Scale)

સૂચના : વ્યક્તિનો ગમો-અણગમો અને વ્યવહારને લગતાં થોડા વિધાનો નીચે આપેલાં છે. તેને વાંચીને વ્યક્તિગત રીતે એ વિધાનો તમારા માટે સાચા છે કે ખોટા તે નક્કી કરો. તમે વાંચીને વિધાનોની સામેજ ✓ (ખરા) કે × (ખોટા)ની નિશાની કરશો.

૧. કોઈ મુશ્કેલીમાં હોય ત્યારે તેની મદદ કરવા માટે મારા સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ જતાં હું અચકાઉં નહીં.
૨. મને ક્યારેક કોઈ વ્યક્તિ પ્રત્યે તીવ્ર અણગમો નથી થયો.
૩. બીજાના સદ્ભાગ્યથી મને ઈર્ષ્યા આવી હોય એવું બન્યું છે.
૪. મારા ખોટા કાર્યોને પરિણામે બીજાને સજા થાય તેવું હું ક્યારેય વિચારી ન શકું.
૫. જ્યારે મને રસ્તો ન સૂઝે ત્યારે મને ગુસ્સો આવી જાય છે.
૬. કેટલીક વાર સત્તા સ્થાને બેઠેલા લોકો સાચા છે તે મને ખબર હોવા છતાં તેની વિરુદ્ધ જઈ બળવો કરવાની ઈચ્છા મને થઈ આવે છે.
૭. મારી વાત સાથે લોકો અસહમત થાય તો પણ હું વિવેકી વર્તન કરું છું.
૮. જે બાબતની મને જાણ ન હોય તે અજ્ઞાનનો સ્વીકાર કરવામાં મને વાંધો નથી.
૯. કશુંક અણગમતું કરવાનું આવે ત્યારે હું બીમાર હોવાનું કહું છું.
૧૦. જ્યારે કોઈ મને તેમની તરફેણ કરવાનું કહે છે ત્યારે હું ઉશ્કેરાઈ જાઉં છું.

//૫//

મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ

માર્ગદર્શક

ડૉ. એચ. ઓ. જોષી
(M.Sc., M.Ed., Ph.D.)

અભ્યાસક

ઝંખના ડી. ભટ્ટી
(M.Com., M.Ed.)

શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન

સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી

રાજકોટ

ભાઈશ્રી / બહેનશ્રી,

શિક્ષક મિત્રો કયા મૂલ્યને પસંદગી આપે છે તે જાણવાનો આ અભ્યાસ દ્વારા મારો પ્રયાસ છે. નીચેની સૂચના કાળજીપૂર્વક વાંચી આ મૂલ્ય પસંદગી માપદંડ માં જવાબ આપશો એવી મારી વિનંતી છે.

સૂચનાઓ :

૧. અહિંયા કુલ ૧૬ મૂલ્યોની યાદી આપેલી છે.
૨. સૌ પ્રથમ આપેલા મૂલ્યોની યાદીનો કાળજીપૂર્વક અભ્યાસ કરો. તમારી દષ્ટિએ શિક્ષકના વ્યવસાયના સંદર્ભમાં આ સોળ મૂલ્યો પૈકી કયા મૂલ્યો મહત્વનાં છે તે નક્કી કરો. તમારો અભિપ્રાય મૂલ્યની સામે જ આપેલા વિભાગ-૧ ના પ્રથમ ચોરસમાં (ખરા) ની નિશાની કરી દર્શાવો.
૩. ત્યારબાદ આપેલા ૧૬ મૂલ્યોમાંથી તમને સૌથી વધુ મહત્વનાં લાગતાં હોય એવા પાંચ મૂલ્યોનો ક્રમ બીજા વિભાગના ચોરસમાં ૧ થી ૫ ક્રમ આપીને દર્શાવો.
૪. અહીં આપેલી યાદીમાં દર્શાવેલાં મૂલ્યોના સામાન્ય અર્થ આ મૂલ્યોની બાજુમાં જ આપવામાં આવેલા છે.

સામાન્ય માહિતી

શિક્ષકશ્રીનું નામ :

શાળાનું નામ :

જાતિયતા :

સ્ત્રી

પુરૂષ

શૈક્ષણિક લાયકાત :

૧.	નિજાનંદ	—	પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત આનંદ મળે	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૨.	સાનુકૂળ સમય	—	અનુકૂળ થાય તેવો સમય	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૩.	સંસ્કારસિંચન	—	વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવોનું ઘડતર	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૪.	જ્ઞાનપ્રાપ્તિ	—	જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખી શકાય	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૫.	સામાજિક ફરજ	—	સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થવાય	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૬.	આકર્ષક લાભ	—	કામનું પુરતુ વેતન, રજાની સવલતો	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૭.	સલામતી	—	નોકરીમાંથી છુટા થવાનું ન બને	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૮.	વ્યક્તિ પરખ શક્તિ	—	વ્યક્તિગત ભેદ પારખીને કામ થઈ શકે	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૯.	આયોજનબદ્ધતા	—	ચોક્કસ કાર્ય ચોક્કસ સમયે જ થાય	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૦.	પ્રતિષ્ઠા	—	કાર્યને અંતે માન મળે	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૧.	બોજાવગરનું કાર્ય	—	કામનો ભાર ન લાગે	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૨.	રાષ્ટ્રસેવા	—	રાષ્ટ્રનિર્માણમાં સહયોગ	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૩.	સર્જનાત્મકતા	—	નવસર્જન કરવાની તક મળે	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૪.	પડકારરૂપ કાર્ય	—	સતત નવું શીખવાનું અને શીખવતા રહેવાનું	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૫.	જૂથકાર્ય	—	એકથી વધુ વ્યક્તિની સાથે મળીને કરવાનું કાર્ય	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
૧૬.	લાગણીશીલતા	—	લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરીને સંબંધો વિકસાવવા	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા

(પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટે)

૧. શિક્ષકોનું નામ :
૨. શૈક્ષણિક લાયકાત :
૩. શાળાનું નામ :
૪. જાતિ : પુરૂષ સ્ત્રી
૫. શૈક્ષણિક અનુભવ..... વર્ષમાં

શિક્ષક મિત્રો,

આ સંશોધનિકામાં આપેલાં વિધાનો એવાં મૂલ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે કે જેને શિક્ષકો પોતાના કાર્યમાં મહત્વનાં ગણે છે. એટલે કે આ વિધાનો શિક્ષકના કાર્યોમાંથી જે સંતોષ મળે છે. તેનો નિર્દેશ કરે છે. બધા જ કાર્યમૂલ્યો એક સરખી રીતે મહત્વનાં નથી. કેટલાંક મૂલ્યો અમુક વ્યક્તિને વધુ સ્વીકાર્ય હોય છે જ્યારે એ જ મૂલ્યો અન્ય વ્યક્તિ માટે ઓછા સ્વીકાર્ય હોઈ શકે.

આ સંશોધનિકા સિદ્ધિ, અભિયોગ્યતા કે રસ જેવા કોઈ મનોવૈજ્ઞાનિક ચલનું માપન કરવા માટે નથી. માત્ર શિક્ષકો કઈ બાબતને કાર્યમૂલ્ય તરીકે સ્વીકારે છે તે જાણવા માટે જ તૈયાર કરેલી છે.

આ સંશોધનિકામાં આપેલું પ્રત્યેક વિધાન તમે કાળજી પૂર્વક વાંચો. દરેક વિધાન શિક્ષકના વ્યવસાયના કોઈ એક કાર્યમૂલ્યને રજૂ કરે છે. વિધાનમાં દર્શાવેલા કાર્યનું તમારી દષ્ટિએ કેટલું મહત્વનું છે તે નક્કી કરી અને નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે તમારો અભિપ્રાય આપો.

૫. એટલે ખૂબ મહત્વનું
૪. એટલે મહત્વનું
૩. એટલે સામાન્ય મહત્વનું
૨. એટલે ઓછું મહત્વનું
૧. એટલે મહત્વનું નહીં.

પ્રત્યેક વિધાન સામે તમારી દષ્ટિએ કાર્યમૂલ્યના મહત્વની કક્ષા દર્શાવવા માટે કોઈ એક અંક ઉપર × (ચોકડી) નું નિશાન કરો.

માર્ગદર્શક

ડૉ. એચ. ઓ. જોષી
પ્રોફેસર એન્ડ હેડ
શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન
સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
રાજકોટ

અભ્યાસક

ઝંખના ડી. ભટ્ટી
એમ. કોમ., એમ. એડ્.
વ્યાખ્યાતા
એસ. જે. ઠક્કર બી. એડ્. કોલેજ
રાજકોટ

૧.	બાળકો સાથે કામ કરવાનો આનંદ મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨.	દૈનિક સમયમાંથી અનુકૂળ થાય તેવો સમય આપવાનો હોય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩.	બાળકોમાં સંસ્કારસિંચનનું કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૪.	જ્ઞાનના નવા-નવા ક્ષેત્રોથી વાકેફ થવાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૫.	સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૬.	કામનું પુરતું વેતન મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૭.	ચોક્કસ પગાર લાંબા સમય સુધી મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૮.	સમય પત્રકને અનુસરવાનું હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૯.	રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં સહયોગ આપી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૦.	સતત નવસર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૧.	નૂતન વિષયવસ્તુ કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૨.	જૂથમાં સાથે રહીને ટીમ-વર્કથી કરવાનું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૩.	એવું કાર્ય કે જેમાં અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરવાનો હોય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૪.	પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત રીતે મજા પડે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૫.	અન્ય વ્યવસાયની સરખામણીમાં ઓછો સમય લે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૬.	મૂલ્ય-શિક્ષણ આપવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૭.	જુદા-જુદા અનુભવો દ્વારા સમજ વધે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૮.	સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થઈ શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૯.	રજાની પૂરતી સવલતો મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૦.	નોકરીમાંથી છૂટા થવાનું ન બને તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧

૨૧.	ચોક્કસ કાર્ય જ કરવાનું હોવાથી સરળતા રહે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૨.	રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરીક પુરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૩.	આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે જાહેર થયેલું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૪.	જીવંત વ્યક્તિઓ સાથે પ્રવૃત્તિમય રહીને કરવું પડતું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૫.	કોઈ એક જૂથને માટે નેતા બનીને કરવાનું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૬.	કાર્ય દરમિયાન પરસ્પર પ્રેરણા મળતી રહે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૭.	કાર્યથી માનસિક સ્વસ્થતા વધે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૮.	નિશ્ચિત સમયમાં કરવાનું નિશ્ચિત કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૯.	વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૦.	જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૧.	સમાજ સાથેનું અનુકૂલન શીખી શકાય / વધારી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૨.	સામાજિક મોભો મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૩.	તમારી નોકરી ચાલુ જ રહેશે તે તમે જાણતા હો તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૪.	નિશ્ચિત સમયનું કાર્ય હોવાથી બોજો ન લાગે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૫.	રાષ્ટ્ર પ્રત્યે હકારાત્મક વલણ જાગૃત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૬.	સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે કામ કરવાનું મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૭.	પોતાના જ્ઞાન – સમજનો વ્યવસાયમાં ઉપયોગ કરવો પડે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૮.	એક થી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં અનુકૂલન સાધીને કરવાનું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૯.	લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧

કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા

(માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે)

૧. શિક્ષકોનું નામ :
૨. શૈક્ષણિક લાયકાત :
૩. શાળાનું નામ :
૪. જાતિ : પુરૂષ સ્ત્રી
૫. શૈક્ષણિક અનુભવ..... વર્ષમાં

શિક્ષક મિત્રો,

આ સંશોધનિકામાં આપેલાં વિધાનો એવાં મૂલ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે કે જેને શિક્ષકો પોતાના કાર્યમાં મહત્વનાં ગણે છે. એટલે કે આ વિધાનો શિક્ષકના કાર્યોમાંથી જે સંતોષ મળે છે. તેનો નિર્દેશ કરે છે. બધા જ કાર્યમૂલ્યો એક સરખી રીતે મહત્વનાં નથી. કેટલાંક મૂલ્યો અમુક વ્યક્તિને વધુ સ્વીકાર્ય હોય છે જ્યારે એ જ મૂલ્યો અન્ય વ્યક્તિ માટે ઓછા સ્વીકાર્ય હોઈ શકે.

આ સંશોધનિકા સિદ્ધિ, અભિયોગ્યતા કે રસ જેવા કોઈ મનોવૈજ્ઞાનિક ચલનું માપન કરવા માટે નથી. માત્ર શિક્ષકો કઈ બાબતને કાર્યમૂલ્ય તરીકે સ્વીકારે છે તે જાણવા માટે જ તૈયાર કરેલી છે.

આ સંશોધનિકામાં આપેલું પ્રત્યેક વિધાન તમે કાળજી પૂર્વક વાંચો. દરેક વિધાન શિક્ષકના વ્યવસાયના કોઈ એક કાર્યમૂલ્યને રજૂ કરે છે. વિધાનમાં દર્શાવેલા કાર્યનું તમારી દષ્ટિએ કેટલું મહત્વનું છે તે નક્કી કરી અને નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે તમારો અભિપ્રાય આપો.

૫. એટલે ખૂબ મહત્વનું
- ૪ એટલે મહત્વનું
૩. એટલે સામાન્ય મહત્વનું
૨. એટલે ઓછું મહત્વનું
૧. એટલે મહત્વનું નહીં.

પ્રત્યેક વિધાન સામે તમારી દષ્ટિએ કાર્યમૂલ્યના મહત્વની કક્ષા દર્શાવવા માટે કોઈ એક અંક ઉપર × (ચોકડી) નું નિશાન કરો.

માર્ગદર્શક

ડૉ. એચ. ઓ. જોષી
પ્રોફેસર એન્ડ હેડ
શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન
સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
રાજકોટ

અભ્યાસક

ઝંખના ડી. ભટ્ટી
એમ. કોમ., એમ. એડ્.
વ્યાખ્યાતા
એસ. જે. ઠક્કર બી. એડ્. કોલેજ
રાજકોટ

૧.	બાળકો સાથે કામ કરવાનો આનંદ મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨.	દૈનિક સમયમાંથી અનુકૂળ થાય તેવો સમય આપવાનો હોય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩.	બાળકોમાં સંસ્કારસિંચનનું કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૪.	જ્ઞાનના નવા-નવા ક્ષેત્રોથી વાકેફ થવાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૫.	સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૬.	ચોક્કસ આયોજન સાથે કાર્ય કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૭.	કુટુંબમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૮.	સમય પત્રકને અનુસરવાનું હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૯.	રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં સહયોગ આપી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૦.	સતત નવસર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૧.	નૂતન વિષયવસ્તુ કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૨.	જૂથમાં સાથે રહીને ટીમ-વર્કથી કરવાનું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૩.	એવું કાર્ય કે જેમાં અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરવાનો હોય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૪.	પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત રીતે મજા પડે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૫.	અન્ય વ્યવસાયની સરખામણીમાં ઓછો સમય લે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૬.	મૂલ્ય-શિક્ષણ આપવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૭.	જુદા-જુદા અનુભવો દ્વારા સમજ વધે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૮.	સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થઈ શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૯.	ચોક્કસ કાર્ય ચોક્કસ સમયે પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૦.	મિત્રોમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧

૨૧.	ચોક્કસ કાર્ય જ કરવાનું હોવાથી સરળતા રહે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૨.	રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરીક પુરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૩.	આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે જાહેર થયેલું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૪.	જીવંત વ્યક્તિઓ સાથે પ્રવૃત્તિમય રહીને કરવું પડતું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૫.	કોઈ એક જૂથને માટે નેતા બનીને કરવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૬.	કાર્ય દરમિયાન પરસ્પર પ્રેરણા મળતી રહે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૭.	કાર્યથી માનસિક સ્વસ્થતા વધે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૮.	નિશ્ચિત સમયમાં કરવાનું નિશ્ચિત કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૯.	વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૦.	જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૧.	સમાજ સાથેનું અનુકૂળન શીખી શકાય / વધારી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૨.	કોઈપણ કાર્ય નિશ્ચિત સમયમર્યાદામાં પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૩.	વ્યક્તિગત રીતે વિશેષ વ્યક્તિત્વ પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૪.	નિશ્ચિત સમયનું કાર્ય હોવાથી બોજો ન લાગે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૫.	રાષ્ટ્ર પ્રત્યે હકારાત્મક વલણ જાગૃત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૬.	સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે કામ કરવાનું મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૭.	પોતાના જ્ઞાન – સમજનો વ્યવસાયમાં ઉપયોગ કરવો પડે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૮.	એક થી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં અનુકૂળન સાધીને કરવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩૯.	લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧

પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટેનાં ઉપકરણનું સ્વરૂપ
કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા
(પ્રાથમિક શાળાના શિક્ષકો માટે)

૧. શિક્ષકોનું નામ :
૨. શૈક્ષણિક લાયકાત :
૩. શાળાનું નામ :
૪. જાતિ : પુરુષ સ્ત્રી
૫. શૈક્ષણિક અનુભવ..... વર્ષમાં

શિક્ષક મિત્રો,

આ સંશોધનિકામાં આપેલાં વિધાનો એવાં મૂલ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે કે જેને શિક્ષકો પોતાના કાર્યમાં મહત્ત્વનાં ગણે છે. એટલે કે આ વિધાનો શિક્ષકના કાર્યોમાંથી જે સંતોષ મળે છે. તેનો નિર્દેશ કરે છે. બધા જ કાર્યમૂલ્યો એક સરખી રીતે મહત્ત્વનાં નથી. કેટલાંક મૂલ્યો અમુક વ્યક્તિને વધુ સ્વીકાર્ય હોય છે જ્યારે એ જ મૂલ્યો અન્ય વ્યક્તિ માટે ઓછા સ્વીકાર્ય હોઈ શકે.

આ સંશોધનિકા સિદ્ધિ, અભિયોગ્યતા કે રસ જેવા કોઈ મનોવૈજ્ઞાનિક ચલનું માપન કરવા માટે નથી. માત્ર શિક્ષકો કઈ બાબતને કાર્યમૂલ્ય તરીકે સ્વીકારે છે તે જાણવા માટે જ તૈયાર કરેલી છે.

આ સંશોધનિકામાં આપેલું પ્રત્યેક વિધાન તમે કાળજી પૂર્વક વાંચો. દરેક વિધાન શિક્ષકના વ્યવસાયના કોઈ એક કાર્યમૂલ્યને રજૂ કરે છે. વિધાનમાં દર્શાવેલા કાર્યનું તમારી દષ્ટિએ કેટલું મહત્ત્વનું છે તે નક્કી કરી અને નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે તમારો અભિપ્રાય આપો.

૫. એટલે ખૂબ મહત્ત્વનું
- ૪ એટલે મહત્ત્વનું
૩. એટલે સામાન્ય મહત્ત્વનું
૨. એટલે ઓછું મહત્ત્વનું
૧. એટલે મહત્ત્વનું નહીં.

પ્રત્યેક વિધાન સામે તમારી દષ્ટિએ કાર્યમૂલ્યના મહત્ત્વની કક્ષા દર્શાવવા માટે કોઈ એક અંક ઉપર × (ચોકડી) નું નિશાન કરો.

માર્ગદર્શક

ડૉ. એચ. ઓ. જોષી
પ્રોફેસર એન્ડ હેડ
શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન
સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
રાજકોટ

અભ્યાસક

ઝંખના ડી. ભટ્ટી
એમ. કોમ., એમ. એડ્.
વ્યાખ્યાતા
એસ. જે. ઠક્કર બી. એડ્. કોલેજ
રાજકોટ

૧.	બાળકો સાથે કામ કરવાનો આનંદ મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨.	દૈનિક સમયમાંથી અનુકૂળ થાય તેવો સમય આપવાનો હોય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩.	બાળકોમાં સંસ્કારસિંચનનું કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૪.	જ્ઞાનના નવા-નવા ક્ષેત્રોથી વાકેફ થવાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૫.	સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૬.	કામનું પુરતું વેતન મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૭.	ચોક્કસ પગાર લાંબા સમય સુધી મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૮.	સમય પત્રકને અનુસરવાનું હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૯.	રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં સહયોગ આપી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૦.	સતત નવસર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૧.	નૂતન વિષયવસ્તુ કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૨.	જૂથમાં સાથે રહીને ટીમ-વર્કથી કરવાનું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૩.	એવું કાર્ય કે જેમાં અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરવાનો હોય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૪.	પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત રીતે મજા પડે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૫.	અન્ય વ્યવસાયની સરખામણીમાં ઓછો સમય લે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૬.	મૂલ્ય-શિક્ષણ આપવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૭.	જુદા-જુદા અનુભવો દ્વારા સમજ વધે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૮.	સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થઈ શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૧૯.	રજાની પૂરતી સવલતો મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૦.	નોકરીમાંથી છૂટા થવાનું ન બને તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧

૨૧.	ચોક્કસ કાર્ય જ કરવાનું હોવાથી સરળતા રહે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૨.	રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરીક પુરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૩.	આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે જાહેર થયેલું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૪.	જીવંત વ્યક્તિઓ સાથે પ્રવૃત્તિમય રહીને કરવું પડતું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૫.	કોઈ એક જૂથને માટે નેતા બનીને કરવાનું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૬.	કાર્ય દરમિયાન પરસ્પર પ્રેરણા મળતી રહે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૭.	કાર્યથી માનસિક સ્વસ્થતા વધે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૮.	નિશ્ચિત સમયમાં કરવાનું નિશ્ચિત કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૯.	વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૦.	જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૧.	સમાજ સાથેનું અનુકૂલન શીખી શકાય / વધારી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૨.	સામાજિક મોભો મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૩.	તમારી નોકરી ચાલુ જ રહેશે તે તમે જાણતા હો તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૪.	નિશ્ચિત સમયનું કાર્ય હોવાથી બોજો ન લાગે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૫.	રાષ્ટ્ર પ્રત્યે હકારાત્મક વલણ જાગૃત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૬.	સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે કામ કરવાનું મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૭.	પોતાના જ્ઞાન – સમજનો વ્યવસાયમાં ઉપયોગ કરવો પડે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૮.	એક થી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં અનુકૂલન સાધીને કરવાનું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૯.	લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧

સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ (Social Desirability Scale)

સૂચના : વ્યક્તિનો ગમો-અણગમો અને વ્યવહારને લગતાં થોડા વિધાનો નીચે આપેલાં છે. તેને વાંચીને વ્યક્તિગત રીતે એ વિધાનો તમારા માટે સાચા છે કે ખોટા તે નક્કી કરો. તમે વાંચીને વિધાનોની સામેજ $\sqrt{\text{(ખરા) કે} \times \text{(ખોટા)}}$ ની નિશાની કરશો.

૧. કોઈ મુશ્કેલીમાં હોય ત્યારે તેની મદદ કરવા માટે મારા સિદ્ધાંતોની વિરુદ્ધ જતાં હું અચકાઉં નહીં.
૨. મને ક્યારેક કોઈ વ્યક્તિ પ્રત્યે તીવ્ર અણગમો નથી થયો.
૩. બીજાના સદ્ભાગ્યથી મને ઈર્ષ્યા આવી હોય એવું બન્યું છે.
૪. મારા ખોટા કાર્યોને પરિણામે બીજાને સજા થાય તેવું હું ક્યારેય વિચારી ન શકું.
૫. જ્યારે મને રસ્તો ન સૂઝે ત્યારે મને ગુસ્સો આવી જાય છે.
૬. કેટલીક વાર સત્તા સ્થાને બેઠેલા લોકો સાચા છે તે મને ખબર હોવા છતાં તેની વિરુદ્ધ જઈ બળવો કરવાની ઈચ્છા મને થઈ આવે છે.
૭. મારી વાત સાથે લોકો અસહમત થાય તો પણ હું વિવેકી વર્તન કરું છું.
૮. જે બાબતની મને જાણ ન હોય તે અજ્ઞાનનો સ્વીકાર કરવામાં મને વાંધો નથી.
૯. કશુંક અણગમતું કરવાનું આવે ત્યારે હું બીમાર હોવાનું કહું છું.
૧૦. જ્યારે કોઈ મને તેમની તરફેણ કરવાનું કહે છે ત્યારે હું ઉશ્કેરાઈ જાઉં છું.

**માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટેનાં ઉપકરણનું સ્વરૂપ
કાર્યમૂલ્ય સંશોધનિકા
(માધ્યમિક શાળાના શિક્ષકો માટે)**

૧. શિક્ષકોનું નામ :
૨. શૈક્ષણિક લાયકાત :
૩. શાળાનું નામ :
૪. જાતિ : પુરૂષ સ્ત્રી
૫. શૈક્ષણિક અનુભવ..... વર્ષમાં

શિક્ષક મિત્રો,

આ સંશોધનિકામાં આપેલાં વિધાનો એવાં મૂલ્યોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે કે જેને શિક્ષકો પોતાના કાર્યમાં મહત્ત્વનાં ગણે છે. એટલે કે આ વિધાનો શિક્ષકના કાર્યોમાંથી જે સંતોષ મળે છે. તેનો નિર્દેશ કરે છે. બધા જ કાર્યમૂલ્યો એક સરખી રીતે મહત્ત્વનાં નથી. કેટલાંક મૂલ્યો અમુક વ્યક્તિને વધુ સ્વીકાર્ય હોય છે જ્યારે એ જ મૂલ્યો અન્ય વ્યક્તિ માટે ઓછા સ્વીકાર્ય હોઈ શકે.

આ સંશોધનિકા સિદ્ધિ, અભિયોગ્યતા કે રસ જેવા કોઈ મનોવૈજ્ઞાનિક ચલનું માપન કરવા માટે નથી. માત્ર શિક્ષકો કઈ બાબતને કાર્યમૂલ્ય તરીકે સ્વીકારે છે તે જાણવા માટે જ તૈયાર કરેલી છે.

આ સંશોધનિકામાં આપેલું પ્રત્યેક વિધાન તમે કાળજી પૂર્વક વાંચો. દરેક વિધાન શિક્ષકના વ્યવસાયના કોઈ એક કાર્યમૂલ્યને રજૂ કરે છે. વિધાનમાં દર્શાવેલા કાર્યનું તમારી દષ્ટિએ કેટલું મહત્ત્વનું છે તે નક્કી કરી અને નીચે દર્શાવ્યા પ્રમાણે તમારો અભિપ્રાય આપો.

૫. એટલે ખૂબ મહત્ત્વનું
૪. એટલે મહત્ત્વનું
૩. એટલે સામાન્ય મહત્ત્વનું
૨. એટલે ઓછું મહત્ત્વનું
૧. એટલે મહત્ત્વનું નહીં.

પ્રત્યેક વિધાન સામે તમારી દષ્ટિએ કાર્યમૂલ્યના મહત્ત્વની કક્ષા દર્શાવવા માટે કોઈ એક અંક ઉપર × (ચોકડી) નું નિશાન કરો.

માર્ગદર્શક

ડૉ. એચ. ઓ. જોષી
પ્રોફેસર એન્ડ હેડ
શિક્ષણશાસ્ત્ર ભવન
સૌરાષ્ટ્ર યુનિવર્સિટી
રાજકોટ

અભ્યાસક

ઝંખના ડી. ભટ્ટી
એમ. કોમ., એમ. એડ્.
વ્યાખ્યાતા
એસ. જે. ઠક્કર બી. એડ્. કોલેજ
રાજકોટ

૧.	બાળકો સાથે કામ કરવાનો આનંદ મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨.	દૈનિક સમયમાંથી અનુકૂળ થાય તેવો સમય આપવાનો હોય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૩.	બાળકોમાં સંસ્કારસિંચનનું કાર્ય કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૪.	જ્ઞાનના નવા-નવા ક્ષેત્રોથી વાકેફ થવાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૫.	સમાજ પ્રત્યેની ફરજ અદા કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૬.	ચોક્કસ આયોજન સાથે કાર્ય કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૭.	કુટુંબમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૮.	સમય પત્રકને અનુસરવાનું હોવાથી ભાર ન લાગે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૯.	રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં સહયોગ આપી શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૦.	સતત નવસર્જન કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૧.	નૂતન વિષયવસ્તુ કરવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૨.	જૂથમાં સાથે રહીને ટીમ-વર્કથી કરવાનું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૩.	એવું કાર્ય કે જેમાં અન્ય સાથે લાગણીયુક્ત વ્યવહાર કરવાનો હોય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૪.	પોતાના કાર્યથી વ્યક્તિગત રીતે મજા પડે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૫.	અન્ય વ્યવસાયની સરખામણીમાં ઓછો સમય લે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૬.	મૂલ્ય-શિક્ષણ આપવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૭.	જુદા-જુદા અનુભવો દ્વારા સમજ વધે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૮.	સામાજિક સમસ્યા ઉકેલવામાં મદદરૂપ થઈ શકાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૧૯.	ચોક્કસ કાર્ય ચોક્કસ સમયે પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧
૨૦.	મિત્રોમાં પ્રતિષ્ઠા મળે તેવું કાર્ય.	૫	૪	૩	૨	૧

૨૧.	ચોક્કસ કાર્ય જ કરવાનું હોવાથી સરળતા રહે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૨.	રાષ્ટ્રને આદર્શ નાગરીક પુરા પાડી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૩.	આદર્શ સર્જનાત્મક કાર્ય તરીકે જાહેર થયેલું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૪.	જીવંત વ્યક્તિઓ સાથે પ્રવૃત્તિમય રહીને કરવું પડતું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૫.	કોઈ એક જૂથને માટે નેતા બનીને કરવાનું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૬.	કાર્ય દરમિયાન પરસ્પર પ્રેરણા મળતી રહે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૭.	કાર્યથી માનસિક સ્વસ્થતા વધે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૮.	નિશ્ચિત સમયમાં કરવાનું નિશ્ચિત કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૨૯.	વિદ્યાર્થીઓમાં સારી ટેવનું ઘડતર કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૦.	જ્ઞાનને સતત જીવંત રાખવાની તક મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૧.	સમાજ સાથેનું અનુકૂલન શીખી શકાય / વધારી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૨.	કોઈપણ કાર્ય નિશ્ચિત સમયમર્યાદામાં પૂર્ણ થાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૩.	વ્યક્તિગત રીતે વિશેષ વ્યક્તિત્વ પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૪.	નિશ્ચિત સમયનું કાર્ય હોવાથી બોજો ન લાગે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૫.	રાષ્ટ્ર પ્રત્યે હકારાત્મક વલણ જાગૃત કરી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૬.	સર્જનશીલ વ્યક્તિઓ સાથે કામ કરવાનું મળે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૭.	પોતાના જ્ઞાન – સમજનો વ્યવસાયમાં ઉપયોગ કરવો પડે તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૮.	એક થી વધુ સંસ્થાઓના જૂથમાં અનુકૂલન સાધીને કરવાનું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧
૩૯.	લાગણીયુક્ત સંબંધો વિકસાવી શકાય તેવું કાર્ય.	૫ ૪ ૩ ૨ ૧

સામાજિક ઈચ્છનીયતા માપદંડ (Social Desirability Scale)

સૂચના : વ્યક્તિનો ગમો-અણગમો અને વ્યવહારને લગતાં થોડા વિધાનો નીચે આપેલાં છે. તેને વાંચીને વ્યક્તિગત રીતે એ વિધાનો તમારા માટે સાચા છે કે ખોટા તે નક્કી કરો. તમે વાંચીને વિધાનોની સામેજ $\sqrt{\text{(ખરા) કે } \times \text{(ખોટા)ની નિશાનની કરશો.}}$

૧. કોઈ મુશ્કેલીમાં હોય ત્યારે તેની મદદ કરવા માટે મારા સિદ્ધાંતોની વિરૂદ્ધ જતાં હું અચકાઉં નહીં.
૨. મને ક્યારેક કોઈ વ્યક્તિ પ્રત્યે તીવ્ર અણગમો નથી થયો.
૩. બીજાના સદ્ભાગ્યથી મને ઈર્ષ્યા આવી હોય એવું બન્યું છે.
૪. મારા ખોટા કાર્યોને પરિણામે બીજાને સજા થાય તેવું હું ક્યારેય વિચારી ન શકું.
૫. જ્યારે મને રસ્તો ન સૂઝે ત્યારે મને ગુસ્સો આવી જાય છે.
૬. કેટલીક વાર સત્તા સ્થાને બેઠેલા લોકો સાચા છે તે મને ખબર હોવા છતાં તેની વિરૂદ્ધ જઈ બળવો કરવાની ઈચ્છા મને થઈ આવે છે.
૭. મારી વાત સાથે લોકો અસહમત થાય તો પણ હું વિવેકી વર્તન કરું છું.
૮. જે બાબતની મને જાણ ન હોય તે અજ્ઞાનનો સ્વીકાર કરવામાં મને વાંધો નથી.
૯. કશુંક અણગમતું કરવાનું આવે ત્યારે હું બીમાર હોવાનું કહું છું.
૧૦. જ્યારે કોઈ મને તેમની તરફેણ કરવાનું કહે છે ત્યારે હું ઉશ્કેરાઈ જાઉં છું.